BUITEN de orde

3 2015
€2,50

anarchistisch
kwartaalblad

THEMA
De Stad

Alles flex
Flexibele huurcontracten en permanente onzekerheid

Amsterdamse vrijplaatsen bedreigd
ADM, Bajesdorp en Villa Friekens strijden voor hun voortbestaan

Syriza geeft zich over
Tijd voor het opleven van verzet van onderop

:van

Buiten de Orde

We voelden het al aankomen: dit nummer wordt dikker dan het vorige! De reden daarvan is onder andere de vele bijdragen die we ontvingen vanwege het thema dat we kozen: de stad. De stad is een plaats waar het verkeer wordt gedirigeerd, en waar overheden vinden dat dan alles en iedereen moet worden gedirigeerd. Reden tot verzet. Aanleiding lijkt 50 jaar Provo, de machtsstrijd om de vraag leven of geleefd te worden. Wij – jongeren en andere mensen – tegen de stadsplanners, projectontwikkelaars, de regelgevers van orde en gezag en de slopers van de vrijheid. Daarom zoeken wij, de slopers van de staat, naar antwoorden.

In de stad ontmoet je asielzoekers, precaire arbeiders, mensen in gevangenissen en een heleboel andere onderwerpen waar dit nummer over gaat. Zelfs de Koerdische revolutie waarin men – discussiërend over de opbouw van Kobanè – oproept tot het slopen van de stad. En we hebben een minithema over het fenomeen Syriza in Griekenland, ook al aanleiding voor de vraag hoe het niet of wel moet. Zal het anarchistische eilandenrijk in Griekenland de verbinding weten te leggen met de directe sociale strijd waaruit een organisatie van onderop ontstaat, die staat, kapitalisme en patriarchaat vervangt? Helpen Badiou, Bookchin, Dolgoff, Constant Nieuwenhuis, Lefebvre, de Hegeliaanse bestrijders van Feuerbach, de liederen van Joe Hill die honderd jaar geleden werd vermoord, en de schrijvers van dit nummer hierbij? Zij bestrijden in ieder geval de openbare orde. Of geven de terugkerende zaken als daar zijn: de grenzen tegen vluchtelingen, de repressie, de cultuur van het patriarchaat en het dreigende faillissement van het economische systeem al voldoende inspiratie tot actie?

De Redactie

colofon

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. De redactie is in redactioneel opzicht onafhankelijk van de bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteed aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil naast een blad voor de leden van de Vrije Bond een blad van de hele anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen Buiten de Orde gratis thuis; niet-leden kunnen zich abonneren voor 15,00 euro per jaar. Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.
Je kunt je abonneren door o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' 15,00 euro over te maken op:
Rekeningnummer IBAN: NL80INGB0005495473 | BIC/Swift: INGBNL2A t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Verkooppunten
Losse nummers zijn te koop voor 2,50 euro bij de betere linkse boekhandel:
Het Fort van Sjakoo (Amsterdam), De Rooie Rat (Utrecht), Rosa (Groningen)

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
I: www.vrijebond.org/buitendeorde | E: redactie@buitendeorde.nl | T: 0858778958

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
E: secretariaat@vrijebond.nl | I: www.vrijebond.org | T: 0858778958

:in

Buiten de Orde

Thema - De stad

Griekenland: notities bij een debacle

In 2013 werden ze ontslagen: zeshonderd schoonmaaksters die het Griekse ministerie van Financiën hielpen schoonhouden. In het kader van de austeriteit, de bezuinigingspolitiek zoals die de door ECB, IMF en EU was opgelegd in ruil voor leningen waarmee Griekenland kon doorgaan met het afbetalen van eerdere leningen. Vanaf mei 2014 protesteerden ze; een actiekamp voor het ministerie getuigde van hun volharding. In januari 2015 won de zich links-radicaal noemende partij Syriza de verkiezingen en ging regeren. Ze had al eerder de schoonmakers steun beloofd, en ja hoor: de schoonmakers kregen hun baan terug. Eventjes althans. Berichtgeving wijst erop dat ze alweer ontslagen worden, in het kader van... een volgende ronde austeriteit, opgedrongen door dezelfde drie instellingen, en onder de zware druk van die instellingen, door Syriza geslikt.

'Syriza steunde ons in hoge mate. Ze lobbyde voor ons in het parlement, zelfs voordat ze aan de macht waren,' zei ze. De 'ze' was bestuurder van een vakbond die betrokken schoonmaaksters bundelde. 'Haar strijd leek beloond te worden toen de regering op 1 juli ermee instemde om tweehonderd schoonmaaksters die ze vertegenwoordigt hun baan terug te geven, tenminste tot het eind van het jaar. Maar de nieuwe maatregelen hebben die beslissing aan flarden gescheurd,' zo schreef de *Financial Times* in het op 16 juli gepubliceerde artikel[1] dat hatelijk opende met 'Voor Vagelis Alexiou duurde de door Alexis Tsipras geleide socialistische revolutie slechts twaalf wonderschone dagen.' Alexiou is één van de betrokken schoonmakers, en de 'socialistische revolutie' die zo gretig wordt neergehaald door de zakenkrant was de regeringsperiode van Syriza – tot het moment waarop die regering voor de trojka capituleerde om via meer bezuinigingsbeleid de weg vrij te maken voor een nieuw miljardenkrediet om de zieltogende economie van Griekenland voor bankroet te behoeden, wederom op kosten van de al zo verarmde bevolking.

Deze episode symboliseert de hele tragische cyclus van gebeurtenissen in Griekenland. Crisis en bezuinigingen, afbraak van pensioenrechten, loondalingen en massa-ontslagen zoals de ontslaggolf waarvan de schoonmakers de dupe waren. Heftig protest, demonstraties, straatgevechten, landelijke ééndagsstakingen en tweedagsstakingen, het overnemen en op gang houden door het personeel van bankroete bedrijven, pleinbezettingen en allerlei andere acties, zoals het actiekamp waarmee de schoonmaaksters terugvochten. De opkomst van Syriza, een partij die beloofde de austeriteit terug te draaien, het leven van armen, gepensioneerden, arbeiders te verbeteren en aan de rechtstreekse greep van de EU, ECB en IMF – de gehate trojka – een eind te maken. De overwinning van die partij, gevolgd door een reeks maatregelen die inderdaad wezen op een poging van Syriza om woord te houden – met het in dienst nemen van de schoonmaaksters als exemplarische stap. De pogingen van Syriza als regeringspartij om intussen via onderhandelingen in EU-verband een iets gunstiger akkoord te verkrijgen dat enige ruimte voor het verzachten van het austeriteitsbeleid zou overlaten. De aanhoudende druk van de nu tot 'de instellingen' omgedoopte trojka, met Merkel, Schäuble en Dijsselbloem als wurg-trio in een sleutelrol. Stap voor stap zag Syriza zich genoodzaakt terug te wijken. Met de rug tegen de muur lanceerde Tsipras uiteindelijk een referendum waarmee een meerderheid van de bevolking 'nee' tegen een zoveelste bezuinigingspakket liet horen. De trojka voerde de druk nog wat verder op en tien dagen later was Tsipras door de bocht, bezweken onder de keiharde, niet aflatende neoliberale druk.

Het heeft weinig zin om de draai van Syriza als verraad te bestempelen. Dat woord zou van toepassing zijn als Syriza een radicale breuk met de gevestigde orde zou voorstaan, om vervolgens dat perspectief los te laten en aan de andere kant van de barricades te gaan staan. Ook denk ik niet dat Syriza door geklungel van haar kant – de provocerende stijl van Varoufakis, het referendum waarmee Tsipras de schuldeisers nodeloos tegen de haren in streek – tot de afgrond is gedwongen. De werkelijkheid is veel eenvoudiger. Syriza heeft hard

gevochten om iets te bereiken dat objectief onmogelijk was: breken met austeriteit binnen een EU die drijft op austeriteit. Het stond ook nog eens tegenover een geweldige overmacht van kapitalistische krachten, die bereid bleken die overmacht te gebruiken ook. Syriza maakte hierbij inschattingsfouten die wortelden in haar politiek. Had ze die niet gemaakt, dan was ze aan het gevecht wellicht niet eens begonnen. Het probleem zat dan ook in de kern van haar politiek, van haar strategie.

Kort gezegd kwam die hierop neer. Een linkse, door Syriza geleide regering, zou aan de austeriteit een einde maken. Een hoger minimumloon, een programma van investeringen zodat het aantal banen weer steeg; het verbeteren van pensioen- en arbeidsrechten waren daarvan de vertaling. Zo kregen miljoenen mensen uitzicht op een draaglijker leven. Zo stroomde tegelijk weer geld in de economie, waardoor ondernemers weer afzetmarkten hadden en zouden gaan investeren. Krimp zou plaats maken voor groei in dit links getoonzet Keynesiaans beleid. Aan dit alles was niets antikapitalistisch. Een systeembreuk werd niet beoogd en niet beloofd. Eerdere programmapunten die een beetje in die richting wezen – nationalisering van banken, in 2012 nog in een verkiezingsprogramma te vinden – waren in het zogeheten Programma van Thessaloniki[2] waarmee Syriza in 2015 de verkiezingen won – geschrapt. Syriza beloofde dus het systeem leefbaarder te maken voor mensen, zonder dat systeem zelf aan te vallen.

Syriza beloofde echter tegelijk nog iets anders. Het zou al deze wondermooie zaken bereiken zonder een breuk met de EU. De partij wilde af van de greep van de trojka, maar wel in overleg. Om aan de EU haar goede trouw te bewijzen, trof ze dus – eenmaal in de regering – ook geen serieuze voorbereidingen voor het geval dat overleg op niets uit zou draaien. Tsipras en Varoufakis waren er kennelijk van overtuigd dat ze de EU-ministers van de redelijkheid van hun voorstellen konden doordringen. De EU kon toch ook zien dat die schulden ondraaglijk en onbetaalbaar waren? Merkel snapte toch ook dat meer bezuinigingen ieder economisch herstel bleef wurgen, en dat extra uitgaven zichzelf vroeg of laat terug zouden verdienen in én minder armoede én meer geld om tenminste iets van die schulden af te betalen?

Natuurlijk snapten Merkel, Schäuble en Dijsselbloem dat allemaal prima. Het kon ze alleen niets schelen. Hun politiek was niet 'redelijk', maar toch volstrekt rationeel. Als Griekenland wegkwam met een milder beleid, als links daar serieuze verbeteringen kon doorvoeren terwijl financiële instellingen iets van hun verlies moesten nemen, dan zou het hek van de dam zijn. Dan dreigde in Spanje, met de linkse Podemos-partij in opkomst, iets soortgelijks. Economie en schuldenlast van Griekenland leggen internationaal niet zoveel gewicht in de schaal. Maar met Spanje wordt het een ander verhaal. En als Italië, kernland van de Eurozone, ook die kant op ging? Frankrijk wellicht? Syriza mocht niet slagen met haar antibezuinigingsproject, omdat het een veel te aanstekelijk voorbeeld zou kunnen zijn als het wél slaagde.

De regering moest dus door aanhoudende pressie, door steeds bottere eisen te stellen, hetzij tot de orde geroepen worden, hetzij ten val gebracht. Een ja-stem in het referendum zou het tweede hebben betekend. Na de nee-stem werd het optie één: Syriza werd getemd, vernederd, tot overgave gedwongen. De trojka-machthebbers maakten daarbij handig gebruik van Tsipras' verlangen om hoe dan ook binnen de Eurozone te blijven. Tsipras kon immers niet effectief dreigen met 'als dit jullie eisen zijn, dan stap ik uit de Euro!' Merkel en Dijsselbloem wisten immers dat Tsipras dit niet beoogde. Dijsselbloem en Merkel op hun beurt konden wel tegen Tsipras zeggen: 'als je zo doorgaat dan zetten wij jullie uit de Euro!'. Daar kon Tsipras weinig anders tegen inbrengen dan: 'okay, waar moet ik tekenen?'. Zelfs de befaamde speltheoreticus Varoufakis was tegen deze EU-troefkaart niet opgewassen.

> De partij wilde af van de greep van de trojka, maar wel in overleg

---

Trojkaanse oppermacht, plus het feit dat Syriza dacht haar doelen te kunnen bereiken zonder uit de Eurozone te stappen, maakte de afloop vrijwel onafwendbaar. Hoe lomp dat ook klinkt, deze uitkomst of een variant ervan zat er vanaf dag één in. Verbazing wekte bij mij hooguit dat het ruim vijf maanden duurde, in plaats van drie weken. Gebrek aan ruggengraat was nadrukkelijk niet het probleem bij Syriza. Maar waarom was er bij linkse mensen in en buiten Griekenland zo veel hoop dat het wezenlijk anders zou gaan? Hoe is Syriza erin geslaagd om zoveel enthousiasme te wekken, tot vér buiten haar eigen kring?

Daartoe moeten we in de geschiedenis duiken. Syriza komt voort uit de partijcommunistische beweging in Griekenland. De Communistische Partij van dat land heeft een flinke rol gespeeld in zowel sociale als nationale strijd. Ze vormde de ruggengraat van de partizanenbeweging tegen de nazibezetting tussen 1941 en 1944. Ze benutte die positie om stromingen in het antifascistische verzet die door wilden duwen in revolutionaire, antikapitalistische richting, op dood spoor te zetten. Opperbaas Stalin wilde een akkoord met de Britse geallieerden, de Griekse partijcommunisten voerden dat loyaal door, de Britse troepen keerden terug – en behandelden de partizanen niet als potentiële partners maar als rebellen. Dat draaide uit op een burgeroorlog van 1946-1949, waarbij wederom door partijcommunisten geleide partizanen tegenover rechts stonden, dat nu door Britse troepen en later vooral door Amerikaanse steun overeind werd gehouden. Rechts won, Griekenland werd een wankele parlementaire democratie.

Toen sociale strijd – met daarbinnen ook invloed van de Communistische Partij – in de jaren zestig opleefde, reageerden elite en militaire top met een staatsgreep die ideologisch als anticommunistisch werd vormgegeven. Van 1967 tot 1974 was Griekenland een militaire dictatuur, met communisten in het ondergrondse verzet of in ballingschap. Na de val van het bewind kwam de partij – gerespecteerd door velen vanwege haar wel degelijk in veel opzichten heroïsche rol – bovengronds. Maar ze bleek niet langer verenigd. Net zoals in andere landen was ze gesplitst geraakt in een Moskou-loyalistische, stalinistische vleugel en een Eurocommunistische vleugel. Trigger voor de breuk was de Russische inval in Tsjecho-Slowakije die voor veel partijleden onverteerbaar was. Dat had echter meerdere redenen. Carrièregerichte partijbonzen snapten dat, zolang de Communistische Partij gezien werd als een filiaal van Moskou, ze nooit gezien zou worden als vaderlandslievend en betrouwbaar genoeg om met rechts en/of sociaaldemocraten mee te mogen regeren. Voor dit slag communisten was de losmaking van Moskou gewoon een slimme carrièremove, zoals het losmaken van Peking door de SP ook een slimme carrièremove voor Marijnissen bleek. Antistalinisme was hier vooral sociaal-democratisering.

Maar de Eurocommunistische draai had een tweede dimensie. Ze vond veelal plaats in de late jaren zestig en vroege jaren zeventig, toen het zinderde van sociale actie rond allerlei thema's en op allerlei fronten. Vrouwenstrijd, emancipatie van lesbo's en homo's, milieu-activisme, antiracisme gonsden terwijl ook de vertrouwde arbeidersstrijd om zich heen greep. Partijcommunisten hadden het daarmee moeilijk, want veel van die thema's vielen buiten hun orthodoxe gezichtskring, en veel van de nieuwe activisten moesten van de bureaucratische en centralistische werkwijze van dit slag communisten weinig hebben. Voor partijcommunisten die in de nieuwe sociale bewegingen

wendbaar wilden opereren en vertrouwen wilden winnen, kwam een breuk met de orthodoxie niet slecht uit, en een loslaten van strakke organisatievormen om een meer democratische werkwijze te ontwikkelen evenmin. Voor hen was het Eurocommunisme een weg naar een veel dynamischer rol in de sociale strijd. Tegelijk werd aan het kernprincipe – de politieke macht moest veroverd worden, via de stembus – niet wezenlijk getornd. Maar ruimte voor buitenparlementaire strijd was in dit scenario wel nadrukkelijk voorzien.

Het Eurocommunisme kun je dus zien als een combinatie van sociaaldemocratisering en basisactivisme, dit alles echter binnen een overkoepelend electoraal perspectief. De combinatie was enigszins tegenstrijdig: sociaal activisme botst makkelijk op grenzen die een keurige sociaaldemocraat liever niet overschreden ziet worden. Maar ook het activisme heeft uiteindelijk tot doel om steun op te bouwen voor parlementaire invloed en regeringsmacht. In verschillende landen pakte de Eurocommunistische mix echter anders uit. In Nederland en Engeland, maar ook Italië, was vooral de sociaaldemocratisering overheersend. De CPN belandde uiteindelijk in GroenLinks, de sociaal-liberale keurigheid ten top. De Italiaanse PCI vormde zich na de val van 'Het Communisme' in 1989 om tot een sociaaldemocratische partij, daarbij geholpen door de ineenstorting van de verregaand corrupte PSI, zusterpartij van de PvdA, in dat land.

In Griekenland ging het anders. De traditionele stalinisten zijn er nog steeds, in de vorm van de KKE. Maar een flink deel van de Eurocommunistische vleugel – de precieze geschiedenis is lang en ingewikkeld en bespaar ik de lezers – vormde Synaspismos, en precies dat is de kern geworden van wat Coalitie van Radicaal Links heette: Syriza. En dit Syriza liet vooral de dynamische openheid en gerichtheid op sociale bewegingen nadrukkelijk zien. De groepering speelde al een rol in de andersglobaliseringsprotesten vanaf 2000. Ze liep niet weg waar actie gevoerd werd, ze liet er haar gezicht zien.

Vanaf 2008 kreeg Syriza vleugels, en precies haar behendige openheid naar sociale strijd maakte dit mogelijk. Eind van dat jaar schoot de politie in Athene Alexis Grigoropoulis, een vijftienjarige jongen, dood. Een onmiddellijke opstand van veelal jonge en buitengewoon boze mensen begon. Tienduizenden betogers belegerden politiebureaus, voerden langdurig straatgevechten met de oproerpolitie. Natuurlijk ging de opstand gepaard met het soort zaken waar gevestigde politiek zo graag schande van spreekt: vernielingen, plundering, 'rellen'.

Syriza-aanhangers in Athene na de verkiezingsoverwinning

Syriza sprak echter begrip en sympathie uit voor de woede van de jongeren. Dat kwam haar te staan op felle kritiek vanuit het establishment. Maar het bleek tegelijk een investering in haar eigen politieke toekomst als partij waar mensen uit de sociale bewegingen zich bij op hun gemak konden voelen.

Vanaf 2008 kreeg Syriza vleugels, en precies haar behendige openheid naar sociale strijd maakte dit mogelijk

Vanaf 2010 bleek Griekenland in de greep van de schuldencrisis. EU, ECB en IMF zetten het land onder toezicht met *bail-outs*, waarbij schuldeisers werden gered met nieuwe kredieten, terwijl via de diverse partijen – aanvankelijk het officieel sociaaldemocratische PASOK, later vooral de conservatieven van Nieuwe Democratie – het door de trojka voorgeschreven beleid van austeriteit doorgevoerd werd. Dat beleid stuitte echter op ongekende golven en uitbarstingen van protest en daadwerkelijk verzet. Binnen enkele jaren vonden zeker twintig algemene stakingen plaats, meestal van een dag maar later soms van twee. Stakingsdagen gingen steevast gepaard met grote manifestaties, waaraan vakbondsleden, linkse activisten van allerlei achtergrond, anarchisten en doodgewone boze mensen aan deel namen. Even steevast vochten anarchisten in die context tegen de oproerpolitie die deze confrontaties gebruikte om de demonstraties grof aan te vallen. Vaste prik was ook dat de KKE en haar eigen vakbondskoepel PAME met dit alles zo min mogelijk te maken wilde hebben en elders haar eigen optocht hield, zuiver in de leer, futiel in haar isolement.

Dit ging zo door in 2010 en 2011 en in de eerste maanden van 2012. In lente en voorzomer van 2011 was er ook nog de beweging van de pleinbezettingen, in navolging van de Indignados in Spanje, en een voorproefje van wat later en elders Occupy werd. In mei 2011 waren er dagen van straatblokkades en gevechten op en rond Syntagma. Jelle Bruinsma schreef daar in het zomernummer van 2011 van Buiten de Orde een mooi verslag over: 'De slag om Syntagma'. In februari 2012 vond een lange nacht van zeer hevige straatgevechten in Athene plaats, toen de regering een tweede *bail-out*/austeriteitsprogramma door het parlement loodste. Dit was een climax in de sociale strijd, maar achteraf bezien tevens een keerpunt. Het werd duidelijk dat, hoe vaak de bonden ook staakten, hoeveel mensen er ook protesteerden, en hoe hard anarchisten – die in deze periode een rol van betekenis in de sociale strijd wisten te spelen die meer aandacht verdient dan ze doorgaans krijgt – en anderen ook tegen de oproerpolitie vochten, de austeriteit meedogenloos doorgezet werd. Dat had te maken met de steeds grotere politierepressie. Maar het was ook een teken dat de sociale strijd er niet in slaagde om uit zichzelf een alternatief voort te brengen waarmee het hele establishment in de verdediging gedrongen en uiteindelijk uit het zadel gelicht kon worden.

Handvatten die kant op – allerhande basisinitiatieven waarmee allerlei groepen mensen het hoofd boven water probeerden te houden, bedrijven in zelfbeheer, sociale centra, voedseluitdeelcentra – waren er wel degelijk. Dit soort dingen zouden de springplank voor fundamentele omvorming van de maatschappij (hebben) kunnen vormen. Maar dat gebeurde niet. Ze werden veel eerder de plekken waar Syriza-activisten zich als vriendinnen en vrienden van het lijdende volk konden presenteren. Die activisten zetten zich in voor dit soort initiatieven. Maar tegelijk wezen ze de

richting aan van een andere oplossing dan basisactivisme zelf: electoralisme. Naarmate het idee dat de sociale strijd zelf de oplossing ging doordrukken verzwakte, won het idee dat de oplossing lag in het via verkiezingen aan de regering brengen van een linkse partij aan kracht. Die linkse partij stond inmiddels te trappelen en heette Syriza. In de zomer van 2012 scheelde een meerderheid voor die partij bij verkiezingen al weinig. In 2015 was het zover.

De kracht van Syriza, haar aanhang en haar uitstraling, had dus iets dubbels. Ze reflecteerde wel degelijk de sociale strijd zoals die vooral vanaf 2010, was losgebroken. Maar ze reflecteerde vooral ook de onmacht van de sociale strijd om zelf de sociale crisis op te lossen langs revolutionaire weg. En ze droeg aan die onmacht zelf ook bij. 'We kunnen het niet (enkel) zelf, we moeten het toch via partijpolitiek doen.' Ofwel: 'Stem Syriza, die zorgen voor de oplossing waar we zelf niet voor kunnen zorgen.' De jaren vanaf 2012 waren jaren waarin de strijd minder over de volle breedte werd gevoerd. Stakingsdagen en vakbondsacties hadden enigszins een ritueel karakter, en ook de straatgevechten zagen eruit als herhaling van zetten. Soms laaide rond specifieke thema's de strijd hoog op, zoals na de moord op een links-radicale rapper door aan de Gouden Dageraad verbonden nazi's in 2013. Maar de strijd was minder sterk en verenigd dan nog maar enkele jaren eerder, zonder dat de onderliggende frustraties afnamen. Van die tegenstrijdigheid – grote woede, onmacht om de klus zelf te klaren – was de verkiezingszege van Syriza de uitdrukking. Maar Syriza was meer dan een passieve uitdrukking van die tegenstrijdigheid. Het droeg binnen de sociale strijd zelf ook het idee van een uiteindelijk electorale oplossing uit, en versterkte daarmee een gevaarlijke illusie. Ze deed dat door zich te profileren als bondgenoot van allerlei specifieke stukken strijd. Maar ze deed dat ook door de strijd nadrukkelijk niet op de spits te willen drijven. Toen tienduizenden mensen na de moord op de linkse rapper optrokken richting het partijkantoor van de Gouden Dageraad, dat door oproerpolitie werd verdedigd, organiseerde Syriza een antiracistisch popconcert elders. Daar kwamen trouwens maar een duizendtal mensen op af, een beetje antifascist had wel wat beters te doen.

Het electorale model dat Syriza voorstond, stond volstrekt haaks op de dynamiek van de sociale strijd zelf. Die gaat van onderop, en bouwt op eigen initiatief, terwijl verkiezingen en regeringsmacht het initiatief juist bij de mensen onderaan weghalen om het in handen van parlementsleden en ministers te leggen. De helderste uitdrukking van sociale strijd van onderop waren vaak allerlei anarchistisch geïnspireerde of getoonzette initiatieven. Maar de tegenstelling tussen electoraal en basisradicaal werd vaak aan het gezicht onttrokken. Er was vooral de alertheid van Syriza zelf, die er voor zorgde dat ze op vele strijdtonelen haar beste beentje voor zette. Ze was aldoor een electorale formatie, maar benadrukte dat in de praktijk van alledag niet. Hier kwam haar Eurocommunistische flexibiliteit haar goed van pas. De partij gaf aan die behendigheid ook een theoretische radicaal klinkende uitdrukking door zich te beroepen op de marxist Nicos Poulantzas, die theoretiseerde dat de 'overgang naar het socialisme' moest plaats vinden door zowel via verkiezingen regeringsmacht te veroveren als via sociale actie de staat onder druk te zetten en te helpen omvormen. Het klonk heel subtiel en geraffineerd. Maar het was een links-radicaal getoonzette manier om verkiezingen een hoofdrol te geven, een manier om een niet-revolutionaire strategie van een revolutionair, antikapitalistisch klinkende, onderbouwing te voorzien. Het was de antikapitalistische retoriek van veel Syriza-mensen die haar in de ogen van veel anderen deed overkomen als veel radicaler dan ze in werkelijkheid was. In werkelijkheid was sociale strijd ondergeschikt aan verkiezingsstrijd en regeringsmacht.

> Van die tegenstrijdigheid – grote woede en onmacht om de klus zelf te klaren – was de verkiezingszege van Syriza de uitdrukking

In 2015 verwierf ze die regeringsmacht – en ontdekte ze dat die niet is opgewassen tegen de geconcentreerde pressie van financiële instellingen, Eurobureaucraten, ministers en de achter hen staande kapitaalsmacht. Syriza geloofde in haar electorale project. Haar aanhang is ontgoocheld, en dat is te begrijpen. Wie aldoor al sceptisch was jegens verkiezingen en parlement als hefboom tot sociale verandering, wie regeringsmacht niet ziet als hefboom tot bevrijding maar als obstakel en vijand van werkelijke emancipatie, heeft minder reden tot ontgoocheling. Hoe bot het ook klinkt, een debacle als dit konden we aan zien komen, niet in detail maar wel in hoofdlijnen. Het is immers niet voor het eerst dat gekozen linkse regeringen door brute kapitaalsmacht op de terugtocht worden gedwongen, of erger.

Toch is ook die vaststelling pas echt waardevol als ze gepaard gaat met een andere. Zolang anti-autoritaire revolutionaire inzichten en praktijken niet wijder, consistenter en doordachter aanwezig zijn in de sociale strijd zelf, zullen debacles als het Griekse worden herhaald – als we geluk hebben. Het bevorderen van zulke inzichten en praktijken is dus urgent. Want waar de nu voelbare desillusie geen links-radicale uitweg weet te vinden, daar maken fascisten zich des te makkelijker gereed om hún uitweg door te drukken. De toestand in Griekenland is al akelig. Laat niemand denken dat het niet nog veel akeliger kan worden.

door Peter Storm

Noten:

1. Henry Foy, 'Greek cleaners swept out of work in 12 days after Tsipras U-turn' op http://www.cnb.com/2015/07/15/financial-times-gree-cleaners-swept-out-of-work-after-12-days-in-tsipras-u-turn.html.
2. Syriza, 'The Thessaloniki Programme' (september 2014), op http://www.syriza.gr/article/id/59907/SYRIZA---THE-THESSALONIKI-PROGRAMME.html#.Varfzd_o_ia.

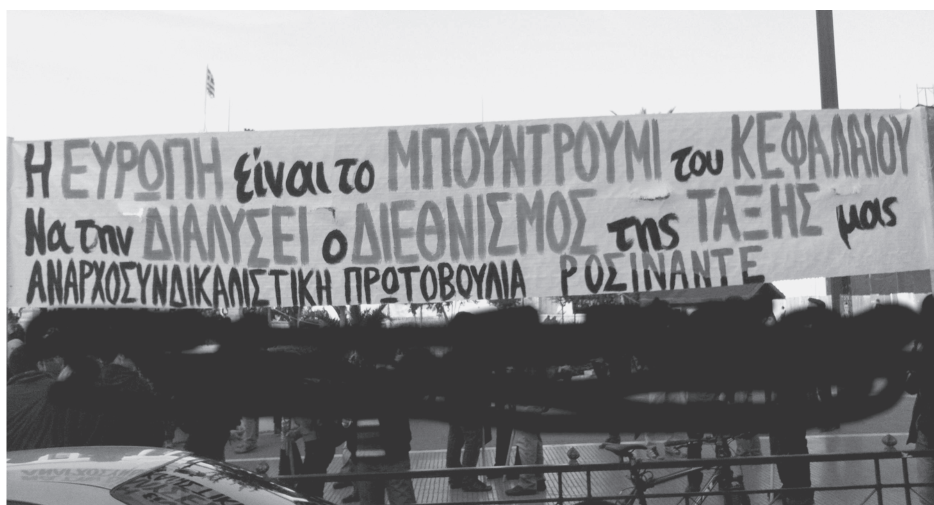
Verder lezen:

De berichtgeving op Libcom.org en Roarmag.org is waardevol. Daarnaast enkele achtergrondstukken:

Sebastian Budgen en Stathis Kouvelakis, 'Greece: Phase One', Jacobin, 22 januari 2015, op https://www.jacobinmag-com/2015/01/phase-one/.
Uitvoerig interview met Kouvelakis, lid van het Links Platform binnen Syriza. Hij geeft een zeer verhelderende blik op die partij, haar ontwikkeling en haar functioneren.

Gareth Jenkins en Despina Karayianni, 'Manoeuvres from above, movements from below: Greece under Tsipras', International Socialism 147, zomer 2015, op http://isj.org.uk/manoeuvres-from-above/.
Overzicht van de eerste maanden Tsipras, en hoe zijn partij en regering en de sociale strijd op gespannen voet met elkaar staan. Het magazine is trotskistisch, maar van al te veel partijpolitiek is in het artikel geen sprake.

TPGP, 'On Syriza and its victory in the recent general elections in Greece', januari 2014, op http://dialectical-delinquents.com/war-politics/on-syriza-by-the-tptg/. Linkscommunistische tekst over Syriza, haar geschiedenis, programmatische koers en haar rol in sociale bewegingen als verklaring voor haar hegemonie.

Yannis Androulidakis

Dit is een vertaling van een interview met Yannis Androulidakis, lid van het anarcho-syndicalistisch initiatief Rocinante, over de politieke en sociale situatie in Griekenland, de Syriza-regering en de staat van de Griekse sociale en anarchistische beweging.

Hoe kan het politieke klimaat sinds de verkiezing van Syriza, de maatregelen die zij sindsdien genomen heeft en haar beleid in het algemeen omschreven worden?
In het begin waren we getuige van een grote golf van enthousiasme van een deel van de samenleving, maar dit was voornamelijk gebaseerd op de nederlaag van de verfoeilijke regering Samaras (rechtse/socialistische coalitie van nationale eenheid) en enkele spectaculaire communicatieacties van de minister van Financiën, Yannis Varoufakis. Het duurde echter slechts een paar weken om opnieuw te beseffen dat politieke verandering niet vanwege eender welke overheid zal komen.

Sinds de overeenkomst met de Eurogroep van 20 februari heeft de coalitieregering de uitbreiding van het bezuinigingsprogramma aanvaard. Oude rechtse en linkse kaderleden hernamen opnieuw hun zetels in het staatsapparaat en Syriza verliet al snel haar ‘programma van Thessaloníki’. De ‘sociale redding’ die ze daarin bepleitte was trouwens al niet meer dan ‘een aspirientje tegen kanker’. De dodelijke grenspolitiek blijft ook doorgaan en geen enkele van de bezuinigingsmaatregelen van de vorige regering zijn ingetrokken.

Kunnen we spreken van een verloochening van Syriza in relatie tot haar verkiezingsprogramma sinds ze aan de macht kwam?
Absoluut. Maar we moeten ook vermelden dat die verloochening al plaatsvond na de verkiezingen van 2012, bij de stijging van 4,5% naar 27% van de stemmen. De slogan ‘geen offer voor de euro’ werd verlaten en het discours was gericht op een overeenkomst met de EU-partners.

Van onze kant hebben we steeds gezegd dat sociale verandering niet het gevolg kan zijn van welke regering dan ook, en dat we enkel kunnen vertrouwen op onze strijd. Dit is geen kwestie van goede of kwade trouw van de overheid, maar het gevolg van de structuur van een maatschappij die gebaseerd is op kapitalistische overheersing. Het is de georganiseerde en strijdende arbeidersklasse die sociale verhoudingen kan transformeren, en niet een overheidsbeleid, dat door de aard van zijn eigen natuur enkel een instrument van het kapitaal kan zijn.

Momenteel is de vakbeweging bijna een woestijn

Hoe kunnen we de ‘onderhandelingen’ met de Europese instellingen analyseren?
Elke onderhandeling is een kwestie van machtsevenwicht en roept de vraag op naar wie onderhandelt met wie. De Griekse regering had een naïeve strategie en dacht dat met het dreigement ‘wij willen jullie geld niet meer en zijn in staat om verder te gaan zonder’ een compromis mogelijk zou worden.

Maar het EU-beleid is niet gebaseerd op monetaire circulatie, het is een klassenbeleid. Dat is waarom het niet Varoufakis is die effectief kan onderhandelen met de EU, dat zijn de arbeiders zelf. En deze onderhandelingen moeten zich voordoen in de straat, binnen het perspectief van een algemene staking die echt in staat is de machtsverhoudingen te veranderen. Zonder deze werkelijke druk, is de Griekse regering gedoemd te blijven plunderen. En dit is wat er gebeurt: we zijn op weg naar een derde memorandum, wat een totale vernedering voor Syriza zal zijn. Maar het zal vooral de uiteindelijke vernietiging van de Griekse samenleving betekenen en in het bijzonder van de arbeidersklasse.

Wat is de houding van de institutionele vakbonden en het strijdsyndicalisme?
De institutionele vakbonden in Griekenland kennen een zeer lange geschiedenis van corruptie, onderwerping en étatisme. De vernietiging van het apparaat van de socialistische partij (PASOK), zowel politiek als syndicaal, liet veel ruimte voor een soort verloren corporatistisch syndicalisme.

Maar de nederlaag van de institutionele vakbeweging in de periode 2009-2012 is zo spectaculair geweest dat ze niet echt gewicht meer heeft in de arbeidersklasse, waaronder ook de 30% werklozen. Ook het strijdsyndicalisme werd verslagen tijdens deze periode, vanwege haar binding aan interklassistische en ‘populistische’ afwijkingen die een gegeven moment dominant waren binnen de sociale bewegingen.

Momenteel is de vakbeweging bijna een woestijn, met kleine uitzonderingen. De verworven ervaringen en de structuur die opgebouwd werd in de periode 2009-2012 (met inbegrip van onze organisatie, ‘anarchosyndicalistisch initiatief Rocinante’) zijn wel degelijk in leven en in staat om hun vitaliteit te herwinnen.

Welke vormen van sociale strijd (arbeiders-, politieke en sociale) worden momenteel gevoerd in Griekenland?
De overwinning van Syriza heeft geleid tot een sociale wapenstilstand sinds de ‘grote depressie’ van de arbeidersbeweging na de verkiezingen van 2012, maar we zijn bezig om deze ramp te overwinnen. Er is al een

eerste staking in de gezondheidssector geweest en de voorbereidingen voor een staking in het onderwijs zijn aan de gang. Ook een groot deel van de sectoren die zullen lijden onder de 'linkse privatiseringen', zoals de haven en het elektriciteitsnetwerk, kunnen binnenkort terug de strijd opnemen. Ten slotte is ook de strijd voor de rechten van immigranten, die nog steeds vermoord en gemarteld worden aan de Griekse grenzen, zeer actief.

Een update over de reacties van radicaal links (buiten en binnen Syriza) en de anarchistische beweging?
We zijn een periode van totale verwarring aan het verlaten. Antarsya, de belangrijkste radicaal-linkse structuur, bevindt zich in een zeer teleurstellende fase van 'autisme'. Hun discours baseert zich volledig op de noodzaak om de euro te verlaten en terug te keren naar de drachme.

Sociale mobilisatie is iets heel anders dan vissen naar teleurgestelde Syriza-kiezers

Natuurlijk steunen wij de euro niet. Maar verzet tegen de euro moet het resultaat zijn van een strategie van sociale mobilisatie en niet een politiek beginsel. En sociale mobilisatie is iets heel anders dan vissen naar teleurgestelde Syriza-kiezers. De toevlucht tot een economisch patriottisme is absoluut niet radicaal. Binnen Syriza bestaat hetzelfde discours en produceert het dezelfde impasse.

De anarchistische beweging beperkt zich vaak tot gewelddadige acties – hoewel we nu een daling van blind geweld kunnen vaststellen – om haar negatieve houding tegenover Syriza duidelijk te maken. Een sociale strategie is ver te zoeken.

Een update over de politieke standpunten, acties en ontwikkeling van Rocinante in het bijzonder?
Na een eerste periode van sterke ontwikkeling zijn we nu beland in een fase van stabilisatie. We zijn aanwezig in alle belangrijke regio's: Athene, Thessaloníki, Patras, Kreta, Volos, et cetera. We zijn geïmplanteerd in verschillende beroepssectoren: onderwijs, de media, de bouw en de gezondheidszorg. We zijn ook zeer actief in de strijd tegen racisme.

Uiteraard zijn we ver verwijderd van onze doelstellingen: we zijn met niet meer dan 150 arbeiders in een land van 10 miljoen inwoners. Onze huidige strategie is het creëren van een arbeidersfront dat zowel de verschillende strijdbonden wil federeren als klasse-structuren zoals strijdcentra en stakingscomités om een politiek alternatief te bieden. We blijven ons ook inspannen om een antikapitalistische vakbondsfederatie te creëren, die alle syndicale tendensen van dit type zou samenbrengen.

Een update over extreem rechts in deze context?
De Gouden Dageraad werd zwaar geraakt na de moord op de antifascistische activist Pavlos Fyssas in september 2013. Het proces tegen de nazi-leiders zou wel eens zijn hele politieke apparaat kunnen vernietigen. Maar we weten dat we ons niet zullen ontdoen van het fascistische gevaar in de samenleving door middel van het recht. Dit is een uitdaging voor de vakbonden: het is noodzakelijk om zowel het fascisme te bestrijden als de migrantenarbeiders te organiseren. De ideeën van Gouden Dageraad blijven aanwezig, zelfs als haar organisatorische kracht verzwakt is.
En zoals een oude Spaanse anarchistische militant zei: 'We vechten niet samen tegen het fascisme met de overheid, maar ondanks de overheid. Want we weten goed genoeg dat de kapitalisten zich steeds wenden tot het fascisme als hun macht in gevaar is.'

interview door Clement
(Alternative Libertaire Paris-Nord-Est)
Vertaling door Anoniem

Meer info:
http://rocinante.gr

Syriza geeft zich over

Tijd voor het opleven van verzet van onderop

Nu Syriza zich overgegeven heeft tegenover de schuldeisers, is de noodzaak van mobilisatie van onderop urgenter dan ooit. Een nieuwe cyclus van strijden ligt in het verschiet.

De afgelopen twee weken lijkt de politieke tijd in Griekenland ineengedrukt te zijn en leven de inwoners continu op het puntje van hun stoel, vechtend tegen krachten die geheel buiten hun controle lijken te liggen. Op 27 juni heeft de door Syriza aangevoerde regering een referendum georganiseerd over het ultimatum dat de schuldeisers gesteld hadden en is gaan ijveren voor een NO (OXI! in het Grieks, *vert.*). De uitslag van dat referendum – een knallende afwijzing van eeuwige soberheid en voortdurende geketendheid aan de schulden – zal de geschiedenis ingaan als een geweldig moment van waardigheid van een bevolking die te maken heeft met een aanhoudende aanval door de Europese schuldeisers en de Griekse elite.

Ondanks alle patriottische tonen die er te horen waren, was deze uitslag de culminatie van vijf jaar verzet tegen het voortdurend afbreken van hun leven. Het betekende het losbreken uit de wurggreep van de massamedia, en de angst te boven komen van burgers om hun stem te laten horen. Het ratificeerde de volstrekte discreditering van de politieke elites die aan de macht zijn geweest sinds de overgang naar democratie in 1974, en die campagne voerden voor een JA.

Verder onthulde de uitkomst een maatschappij die verdeeld is langs de lijnen van de klassen: de middenklasse en onderklasse, die tot dusverre zo'n beetje alle kosten van soberheid en structrele aanpassing hebben mogen betalen, stemden in grote meerderheid 'nee'. Ondanks de uitslag is men tot nu toe in staat geweest om verzet te bieden tegen de pogingen van alle politieke partijen om er winst uit te slaan; het is de categorische afwijzing van de huidige politieke en economische overeenkomst, de afwijzing die noodzakelijkerwijs voorafgaat aan alle acties richting sociale zelfbeschikking.

Griekenland als schuldenkolonie van Europa

Maar minder dan een week na het referendum heeft de Griekse regering een nieuw voorstel voor financiering naar zijn schuldeisers gestuurd, verbonden aan een pakket bezuinigingsmaatregelen die zelfs harder zijn dan die in het referendum afgewezen werden. Na een weekend van 'onderhandelingen', die onder meer blootlegden dat er ook een kloof bestaat tussen de verschillende schuldeisers werd er afgelopen maandag (13 juli, red.) een vernederend akkoord overeengekomen, dat Griekenland zo'n beetje zal maken tot een schuldenkolonie van Europa. Hoe muteerde dit 'nee' in een paar dagen naar een 'ja'?

Syriza's dilemma

Zoals veel deskundigen hadden verwacht, pakte de strategie van de regering om de uitslag van de volksraadpleging te gebruiken als drukmiddel in de onderhandelingen, verkeerd uit. Toen ze terugkeerden naar de onderhandelingstafel, maakten de *hardliners* rond de Duitse minister van Financiën Wolfgang Schäuble duidelijk dat ze bereid waren om Griekenland bankroet te laten gaan – met alle gevolgen die dat zou hebben voor de Eurozone – liever dan maar de kleinste aantasting te zien van de neoliberale soberheidsdiscipline.

De door Syriza geleidde regering zag zichzelf geplaatst tegen een keihard en drukkend dilemma: ze zou ofwel de uitvoering moeten leiden van een nieuw neoliberaal programma van aanpassing, of ze zou de politieke kosten moeten dragen van een bankroet, met alle rampzalige gevolgen voor de Griekse bevolking.

Ze heeft voor het eerste gekozen, waarmee ook een officieel punt gezet werd achter een vijf maanden durende stellingenoorlog tussen de Griekse regering en diens zogenaamde Europese 'partners'. De voorwaarden van de capitulatie zijn pijnlijk omdat ze ingaan tegen alles dat Syriza had beloofd bij zijn verkiezingscampagne: het nieuwe memorandum is, meer nog dan de twee voorgaande, een extreem experiment in *social engineering* en een herverdeling van rijkdom in de richting van de machthebbers. Het

houdt een groot aantal van de onrechtvaardige maatregelen overeind die door voorgaande regeringen zijn ingesteld, zoals ENFIA, een belastingheffing op kleine eigendommen die arme families tot huurders van hun eigen huizen heeft gemaakt, of de opheffing van de belastingvrije voet voor zzp'ers, die het onmogelijk maakt voor opgeleide werkers om buiten de werkloosheidsval te blijven.

De nieuwe overeenkomst blaast ook nieuw leven in TAIPED en geeft die misschien een nieuwe naam. Het betreft een instelling die opgericht werd om alle publieke activa te verkopen, inclusief alle elementaire infrastructuur, zoals havens, vliegvelden en het elektriciteitsbedrijf, dat op de lijst staat om geprivatiseerd te worden.

Verder vereist de overeenkomst dat er een eind gemaakt wordt aan het moratorium op inbeslagname van woningen wegens achterstand van de hypotheekaflossing. Dit zal de deur openzetten voor een gruwelijke reeks huisuitzettingen, die tot een humanitaire ramp kan leiden, zoals we dat in Spanje hebben gezien. Daar komt nog bij dat de overeenkomst voorziet in een toename van indirecte belastingen, een stijging van de prijzen van voedsel en transport en een verlaging van lonen en pensioenen doordat de bijdrage voor sociale verzekering verhoogd moet worden.

Alles bij elkaar is het een pakket maatregelen dat is ontworpen om de midden- en lagere klassen verder in de verdrukking te krijgen, de recessie en de werkloosheid zal doen toenemen, midden- en kleinbedrijf – dat de ruggengraat van de Griekse economie vormt – zal vernietigen, en alle publieke middelen en gemeenschappelijke goederen aan het transnationale kapitaal over zal leveren. Ondertussen wordt de depressie voortgezet en de schuldenlast nog vergroot, wat de Griekse economie effectief zal verlammen en het vermogen van het land vernietigt om op eigen kracht uit deze crisis te komen.

De schuldeisers hebben zich uit de naad gewerkt om te verzekeren dat de maatregelen zo wraakzuchtig mogelijk zouden zijn. Om hun tegenstanders verder te vernederen, eisten ze ook dat de hervormingswetten onmiddellijk ter stemming voorgelegd werden en dat de Trojka-opzichters terug naar het land toegelaten zouden worden, die in een eerder stadium van de onderhandelingen door de Syriza-regering de deur gewezen waren.

De argumenten die aangevoerd worden door de functionarissen van de regering en partijbonzen die de 'positieve' aspecten van het verdrag verdedigen, zijn lachwekkend. Ze echoën de argumenten van alle voorgaande regeringen dat er op de lange termijn perspectief bestaat voor de Griekse economie en dat de kosten van de aanpassing niet afgewenteld zullen worden op de minst vermogenden. Het is eerlijker om het verdrag te houden voor wat het is: een grootschalige operatie van onteigening, een opoffering door een heel land om de waanidee overeind te houden waarop de Eurozone gebouwd is.

Alles wijst erop dat dit het einde van de rit is voor regering van Syriza van 'nationale redding'. Het zal de opdracht krijgen om toestemming te krijgen voor en uitvoering te geven aan een soberheidspakket dat niet alleen minachting heeft voor de strijd van de anti-*austerity*-bewegingen in de afgelopen vijf jaar, waar Syriza ooit deel van uitmaakte, maar is ook een verraad aan het vonnis van die 61% van de Grieken die pas een week daarvoor tegen het soberheidsregime gestemd hebben.

> Alle publieke middelen en goederen worden overgeleverd aan transnationale kapitaal

Natuurlijk zouden velen stellen dat dit een collectieve gok is geweest die fout is afgelopen, waarna de regering tegenover de chantage van de 'partners' gekozen heeft voor de weg die het minste pijn doet. Er is ook geen twijfel mogelijk dat een chaotische Grexit, samen met de wraakzuchtige maatregelen die dan ingesteld zouden worden door neoliberale *hardliners* om de Grieken te gebruiken om een voorbeeld te stellen, op korte termijn ook een ramp zou zijn, in eerste instantie voor de lagere klassen. Hoe dan ook, de politieke ontwikkelingen zullen snel gaan: de regering zal in ieder geval omgebouwd worden of vervangen, en Syriza dreigt een interne verscheuring die het einde zou kunnen betekenen van de partij zoals we die nu kennen.

Een tegenstrijdige verhouding

De afgelopen drie jaar hebben sociale basisbewegingen in Griekenland vergaand tegenstrijdige gevoelens gehad jegens de verkiezingsoverwinning van Syriza. Aan de ene kant bood het vooruitzicht van een linkse regering de kans om het conflict naar een institutioneel niveau te dragen; want veel van de eisen uit die strijden werden weerspiegeld in het programma van Syriza en de partij heeft altijd een bewegingsvriendelijk profiel proberen te houden.

Aan de andere kant is Syriza ook een factor geweest die bijdroeg aan demobilisering, die een einde maakte aan de crisis van legitimiteit, die de sociale creativiteit en zelfbeschikking voorop stelde. Het pleiten voor de institutionalisering van de strijden, de marginalisering van eisen die niet in hun straatje van door de staat gerunde projecten pasten, en het herstel van de logica van politieke representatie en delegering, drong in feite aan op passiviteit en tevredenheid.

Tegelijkertijd hield Syriza de illusie overeind dat echte sociale verandering mogelijk zou zijn zonder te breken met de mechanismes van kapitalistische overheersing, zonder de dominante economische paradigma's ter discussie te stellen, zonder concrete alternatieven van onderop op te bouwen voor de kapitalistische instellingen, zonder zelfs maar de deelname ter discussie te stellen van het land aan een monetaire unie die door z'n ontwerp voordelig is voor de landen uit het Noorden met hun door export aangedreven economie, ten nadele van de periferie van Europa.

Syriza's leiders hebben zich losgeweekt van de leden van de partij en hun voormalige bondgenoten in de bewegingen, en hebben zich koppig verzet tegen een publiek debat over de uitwerking van een 'Plan B' buiten de Eurozone voor het geval 'Plan A' voor een 'einde aan het soberheidsregime binnen de Eurozone' zou mislukken. Ze weigerden dat omdat ze bang waren dat dit tegen hen gebruikt zou worden door de oppositie die voorstander is van het soberheidsregime en het als bewijs aan zou kunnen dragen dat ze vanaf het begin een verborgen agenda hebben gehad.

Helaas neigen recente ontwikkelingen naar de bevestiging van de visie van degenen die altijd gesteld hebben dat een nieuw memorandum alleen mogelijk zou zijn via een nieuwe en populaire 'progressieve' regering. De vorige partijen/regeringen waren immers tot op het bot gedelegitimeerd en fragiel. Uiteindelijk is dat dus de rol die Syriza zonder het te willen, is gaan spelen, met gebruik van z'n grote reserves aan politiek kapitaal.

Het lichten van de sluier van illusie

Syriza's onvermogen om enige verkiezingsbelofte af te leveren of de logica van het soberheidsbeleid het hoofd te bieden, licht de sluier op van de illusie over institutionele oplossingen van bovenaf, en zet de basisbewegingen weer precies waar die begonnen waren: als belangrijkste antagonistische kracht tegen de neoliberale aanslag op de maatschappij; de enige kracht die in staat is om een voorstelling te maken van een andere wereld, voorbij de falende instellingen van de roofzuchtige kapitalistische markt en de representatieve democratie.

Ongetwijfeld zijn er veel eerlijke en toegewijde activisten verbonden aan de basis van

Syriza als partij. Het is hun taak om te erkennen dat Syriza's plan mislukt is en zich te verzetten tegen pogingen van de regering om het nieuwe memorandum te verkopen als een positieve of onvermijdelijke ontwikkeling.

Als Syriza, of een groot deel daarvan, besluit om aan de macht te blijven – binnen deze regeringssamenstelling of in enig andere, die nog dienstbaarder is en daar wordt neergezet door de schuldeisers – en de uitvoering van dit gruwelijke memorandum moet leiden, dan is het de taak van de basis van de partij om daar tegen in opstand te komen en zich te verenigen met andere sociale krachten die zoeken naar een weg uit deze barbarij. Ze moeten uit de rij van de partij stappen die wel eens in snel tempo zou kunnen omdraaien van een kracht voor verandering, in een aarzelende beheerder van een gruwelijk systeem waar ze geen controle meer over hebben.

Een welwillende manager van de kapitalistische barbarij

De rol die links zou moeten spelen, in grote lijnen, is niet die van een iets welwillender manager van kapitalistische barbarij. Dat was immers de oorspronkelijke doel van de sociaal democratie, een project dat zichzelf al in de jaren 1980 heeft uitgeput. Er bestaat geen 'soberheid met een menselijk gezicht': neoliberale *social engineering* is in alle gedaantes, rechts of links, een aanslag op de menselijke waardigheid en op gemeenschappelijke goederen en voorzieningen.

Ik heb eerder elders gesteld dat het 'nee' in het referendum van afgelopen week ambivalent was, en dat de strijd over het invullen van de betekenis daarvan nog maar net was begonnen. Uren na de aankondiging van de uitslag, legde Premier Tsipras het oordeel uit als een mandaat om 'in de Eurozone te blijven ten koste van alles'. Het is echter duidelijk dat een nieuw 'steunpakket' ontegenzeggelijk buiten zijn mandaat ligt: Plan A, Syriza's enige plan, met een zicht op een einde aan het soberheidsbeleid zonder confrontatie met de heersende macht, is volstrekt mislukt.

Plan B, dat in verschillende vormen naar voren is gebracht door Antarsya (radicaal linkse partij, vert), de Communistische Partij (KKE, vert.) en Syriza's eigen Links Platform, pleit voor een productieve wederopbouw buiten de Eurozone. Hoewel toenemend populair nadat de onverzettelijkheid van het Europese project duidelijk is geworden, is het nog steeds een productivistisch, op de staat gericht, van bovenaf

plan, dat de dominante bedoelingen van kapitalisme niet ter discussie stelt: eindeloze kapitalistische groei, een economie gebaseerd op extractie, de expansie van productie, krediet en consumptie. Verder is het gebed in een nationaal kader, wat ook het gevaar van autoritaire ontwikkelingen herbergt.

Een bepalend keerpunt
Zoals altijd is de Griekse crisis een keerpunt als het gaat om de toekomst van het Europese project. De *hardliners* van de Eurozone staan erop dat mensen uit de periferie van Europa de schuld krijgen wegens de structurele tekortkomingen van de eenheidsmunt en hun eigen volharding in het socialiseren van particuliere schulden via wat ze eufemistisch 'steunpakketten' noemen. Tegelijkertijd hebben ze de hoofden vergiftigd van de mensen in het Noorden van Europa met een neokoloniaal moralistisch discours dat via de massamedia de wereld in werd gestuurd.

Het ondervonden verlies aan politieke macht over hun leven doet veel Europeanen naar reactionaire xenofobe partijen grijpen die hen een terugkeer in het verschiet stellen naar de zelfstandige autoritaire natiestaat. Europees links staat verbijsterd toe te kijken terwijl diens hoop vervliegt op een EU gebaseerd op solidariteit en sociale rechtvaardigheid, tegelijkertijd met Syriza's voorstel om te onderhandelen over een menselijke weg uit de Griekse schuldencrisis.

Nu is de tijd rijp voor een brede alliantie van sociale krachten om een 'Plan C' naar voren te brengen dat gestoeld is op sociale samenwerking, gedecentraliseerd zelfbestuur en rentmeesterschap van de gemeenschappelijke voorzieningen. Zonder het belang ervan te willen ontkennen, is nationale parlementaire politiek niet het uitverkozen veld voor actie als het om sociale verandering gaat.

Het wegkwijnen van democratie in Europa zou opgevuld moeten worden en uitgedaagd door de versterking van zelfgeorganiseerde gemeenschappen op een lokaal niveau en door sterke banden te smeden tussen hen, samen met een wending naar een economie die is gebaseerd op solidariteit en behoeften, en de collectieve bestuur en verdediging van de gemeenschappelijke voorzieningen. De sociale tegenmacht van de onderdrukten zou de sociale macht van kapitaal direct het hoofd moeten bieden op diens geprivilegieerde plek: het dagelijks leven.

In Griekenland zelf is het debat, dat een hele cirkel doorliep, over onze toekomst voorbij de soberheid nog maar net begonnen. De klinkende afwijzing van het soberheidsregime door 61% van de bevolking dient ons eraan te herinneren dat dit debat nu urgent is en de reactivering van de sociale bewegingen die toewerken naar nieuwe sociale verhoudingen van onderop is van levensbelang, na enkele jaren van relatieve demobilisering. Voor ons ligt een nieuwe cyclus van creatief verzet, van het smeden van collectieve subjecten en van onvermoeibare onderzoeken naar de hervorming van onze werkelijkheid van onderop.

door Theodoros Karyotis
Vertaling door Kees Stad

Dit artikel werd eerder (15 juli 2015) gepubliceerd op Roarmag. De auteur, Theodoros Karyotis, is socioloog, vertaler en activist die deelneemt aan sociale bewegingen die voorstander zijn van zelfbestuur, solidaire economie en verdediging van de 'commons' in Griekenland.
Hij schrijft op autonomias.net en twittert onder de naam @TebeoTeo.

Brief uit Griekenland

Het leven onder een radicaal linkse regering

Eind januari won Syriza de verkiezingen in het Griekse territorium. Het is op het moment dat ik dit schrijf twee maanden later en ik kan vanuit Athene berichten dat er inderdaad dingen veranderd zijn, maar ook dat er veel kameraden, in ieder geval tijdelijk, in de val van de partijpolitiek zijn gelopen.

We moeten vaststellen dat na jaren van tergende maatregelen, bezuinigingen en zware repressie, de inwoners van het Griekse territorium behoorlijk kapot zijn. En dat er in de eerste weken na de verkiezingen een vreemd optimisme te voelen was op straat, iedereen had en heeft het over de verkiezing van Syriza. Zou het nu beter worden? Voor een aantal migranten in ieder geval wel, één van de concentratiekampen (zo noemen ze hier de gesloten centra) van Athene is inmiddels gesloten. Maar dat was slechts één van de vele beloften. Bij het andere kamp, waar we een demonstratie hielden, viel de politie ons aan met vuisten en traangas. Het blijkt trouwens dat dit kamp open zal blijven om 'criminele ongedocumenteerden' op te sluiten, en meer nog, om de Europese subsidie op te strijken.

Syriza is een partij die gevormd is door een samenwerking van verschillende linkse (splinter)groeperingen. De groeperingen vonden elkaar in 2001, maar zeker in de eerste tien jaar was Syriza een soort actiepartij. Ze waren bijvoorbeeld actief bij de G8-top in Genua in 2001, maar kameraden hier kennen ze ook nog van straatgevechten met de politie, veel minder lang geleden. Dat is ook de reden waarom er nu al gesproken wordt over onenigheid in de partij – er is geen harmonie tussen de radicale en reformistische aspecten binnen de partij. Daarbij bevindt Syriza zich natuurlijk in de spagaat tussen enerzijds het IMF en de EU, en anderzijds de beloftes over werkgelegenheid en de stop op bezuinigingen die ze hier gedaan hebben. Het zal heel moeilijk zijn beide kanten tevreden te houden.

> Wat er dan nog rest qua mogelijkheden hier is treurig, in het geval je een voortdurende opstand voor anarchie niet meetelt

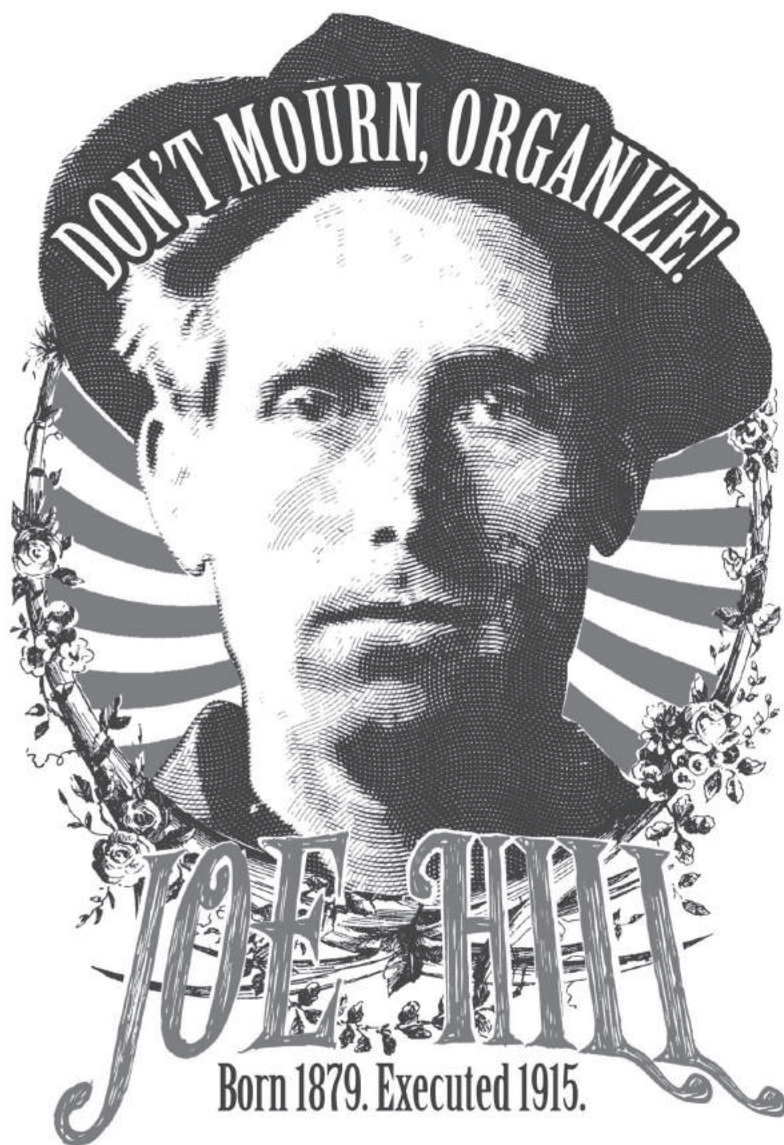
Voordat we het kunnen hebben over de verdere ontwikkelingen, wil ik duidelijk maken dat ik tegen elke autoriteit ben, ook tegen deze linkse rakkers. Het lijkt er soms op, net zoals in Nederland met onze lokale politieke partijen en organisaties, dat het 'onze mensen' zijn. Maar zodra ze de rol van vertegenwoordiger op zich nemen, zijn ze dat niet meer. Keer op keer bewijzen ze uiteindelijk ook machtsbeluste haantjes te zijn die het wel even zullen regelen. In echte vrijheid, en in de strijd daarvoor, kunnen we niks voor ons laten regelen – we moeten het zelf doen! Zo ook in Athene. Syriza heeft bijvoorbeeld al met de recente hongerstakers contact opgenomen om te zeggen dat hun strijd niet nodig was, Syriza was immers al bezig voor ze. Maar tot op het moment van schrijven zijn de eisen niet ingewilligd, meerdere hongerstakers bevinden zich in een levensbedreigende situatie. Hierbij is van belang dat een aantal van de eisen zeer realistisch zijn, zoals de vrijlating van een gehandicapte gevangene waarvoor de EU al met sancties heeft gedreigd omdat hij volgens Europese regelgeving al lang vrij had moeten zijn. Syriza speelt net zoveel politieke spelletjes als alle andere politieke partijen. En erger nog, ze moedigt mensen aan te stoppen om voor zichzelf op te komen.

Hongerstaker Kostas Gournas zegt hierover: 'De minister van Justitie dringt erop aan de hongerstaking te stoppen en vertrouwen in hem te hebben. Maar dat we niet op de regering kunnen rekenen blijkt elke dag weer opnieuw, uit het uit elkaar trekken van het memorandum en de uit te voeren wetten, uit de vastgoedbelasting, terwijl ze tegelijkertijd verzoekt om een kwijtschelding van een groot gedeelte van de schuld… Ik reken alleen op strijd. Ik ga door met de hongerstaking.'

In de discussies die lokaal gevoerd worden tussen kameraden, heb ik me meerdere malen verbaasd over de houding van enkelen. Bijvoorbeeld over serieuze anarchisten die toch maar gestemd hebben dit keer. Of over anderen die beweerden dat we ons misschien maar even terughoudend moesten opstellen en de regering niet moesten afvallen. Ook was er kritiek op individuen die een politieauto in de fik hadden gezet omdat het 'niet het juiste moment' zou zijn geweest. Anderzijds werd er opgeroepen voor een demo tegen de staat, waar veel anarchisten bewust niet naartoe gingen omdat ze het niet eens waren met de organisatie, en die eindigde met relletjes in Exarchia.

Dan rest ons nog de toekomst, die zoals gewoonlijk ongewis is. Misschien is de huidige regering tegen de tijd dat je dit leest gevallen. Of is men teruggekeerd naar de drachme, wat volgens velen hier niet eens zo'n slecht idee zou zijn, al laat Fort Europa dat vermoedelijk niet toe. Wat er dan nog rest qua mogelijkheden hier is treurig, in het geval je een voortdurende opstand voor anarchie niet meetelt. Mensen hier zeggen dat de kans groot is dat wanneer het radicaal links niet lukt, de kiezers extreem rechts een kans zullen geven. En dat zijn de achterlijke, maar zeer gevaarlijke gasten van de Gouden Dageraad. Als die de grootste partij zou worden, betekent dat een directe bedreiging voor de levens van vele mensen (hoewel er nu ook al doden vallen door rechts geweld en de vele suïcides door financiële problemen). Aan de andere kant gaat Rusland misschien wat geld deze kant op pompen en zullen we een lange zomer beleven in deze Griekse heilstaat.

door Anonymus

Vannacht in mijn droom heb ik Joe Hill gezien…

Vermoord maar zeker niet vergeten

Dit jaar, op 19 november 2015, is het precies honderd jaar geleden dat de Amerikaanse arbeidersactivist en Wobbly-troubadour Joe Hill werd geëxecuteerd door de autoriteiten van de staat Utah, nadat hij in een dubieus proces schuldig werd verklaard aan een dubbele moord op een kruidenier en diens zoon in Salt Lake City. Met onderstaand artikel herdenken wij zijn dood, maar bovenal ook zijn activistische leven en zijn opruiende liederen.

Joel Emmanuel Hägglund

Joe Hill werd geboren op 7 oktober 1879 als Joel Emmanuel Hägglund in Gävle, Zweden. Hij groeide op in een groot gezin van negen kinderen, al stierven drie daarvan een vroege dood. Zijn ouders waren zeer christelijke mensen; over politiek werd niet gepraat. Wel leerden zijn ouders het hele gezin spelen op het door vader zelf gemaakte orgel, en Joe speelde behalve orgel ook al vroeg gitaar, accordeon en piano.

Zijn vader was treinconducteur en diens dood betekende een economische ramp voor het gezin, maar door haar kinderen uit werken te sturen (Joe was toen acht jaar oud) lukte het moeder om het gezin bij elkaar te houden. Na haar dood in 1902 emigreerde Joe samen met zijn broer Paul, zoals zo veel arme en gelukzoekende Europeanen, naar het Beloofde Land van de twintigste eeuw: de Verenigde Staten van Amerika.

Joe's eerste baan bestond uit het schoonmaken van kwispedoors (spuugbakken) in de achterbuurten van New York City. Vervolgens trok hij naar Chicago en vond werk in een metaalwerkplaats, maar werd ontslagen omdat hij zijn collega's in een bond probeerde te organiseren. Hierdoor kwam hij ook meteen op een zwarte lijst terecht. Vermoedelijk veranderde hij om die reden ook al snel zijn naam in Joseph Hillström. Na Chicago trok hij richting het Westen. Onderweg leerde hij Engels en werkte hij onder meer als landarbeider, bouwvakker, sjouwer en houthakker.

Propagandist voor de IWW

Ergens in 1910 vond Joe een baan als havenarbeider in San Pedro, Californië, waar hij in contact kwam met de Wobblies, zoals de leden van de Industrial Workers of the World (IWW) werden genoemd. Hij werd zeer actief in het organiseren van arbeiders en stakingen, totdat de lokale politie hem arresteerde tijdens een grote havenstaking en wegens 'landloperij' voor dertig dagen de cel ingooide. Later in datzelfde jaar was hij kennelijk al weer noordwaarts getrokken, getuige een ingezonden brief van zijn hand in het orgaan van de Wobblies, de Industrial Worker, waaruit bleek dat hij lid was van de IWW Portland. Deze brief ondertekende hij met 'Joe Hill', voor zover bekend de eerste keer dat hij dit pseudoniem gebruikte. Joe Hill leidde, zoals zo velen in die tijd, een zwervend bestaan. Hij was een typische 'hobo', een zwerver, al dekt die vertaling dit begrip slecht. Hobo's reisden rond, meestal uit noodzaak, op zoek naar werk, maar vaak ook vrijwillig; ze reisden per trein, verschanst in lege goederenwagons en hadden een eigen taal en subcultuur.

> 'From San Diego up to Maine, in every mine and mill – where working men defend their rights, it's there you'll find Joe Hill…'

Meer nog dan organisator van arbeiders en stakingen werd hij een populaire liedjesschrijver, dichter en cartoonist voor de IWW, de enige vakbond die op dat moment openstond voor vrouwen, Afro-Amerikanen en buitenlanders. Muziek was een belangrijk propagandamiddel van de IWW, en het strijdlied een van hun belangrijkste wapens in de klassenstrijd – 'To fan the flame of discontent' (om de vlam van de onvrede aan te wakkeren), zoals het Little Red Songbook van de IWW verkondigde. Een jaar voor zijn dood zou Joe Hill daarover schrijven: 'Een pamflet, hoe goed het ook is geschreven, wordt zelden meer dan één keer gelezen, maar een lied wordt uit het hoofd geleerd en steeds weer opnieuw gezongen.' De IWW had verschillende liedjesschrijvers: Ralph Chaplin ('Solidarity Forever'), T-Bone Slim ('The Lumberjack's Prayer'), Harry McClintock ('Hallelujah, I'm a bum'), maar Joe Hill was veruit de productiefste. Hij

schreef liedjes om mensen bewust te maken van het feit dat 'de bezittende klasse en de arbeidende klasse niets met elkaar gemeen hebben', zoals het adagium van de IWW luidt, om de klassenstrijd aan te wakkeren en om de onderlinge solidariteit tussen arbeiders te versterken.

Zijn bekendste liedjes zijn 'The Preacher and the Slave' (ook wel bekend als 'Pie in the Sky'; zie kader) 'The Tramp', 'There is Power in a Union', 'The Rebel Girl', en 'Casey Jones – The Union Scab'. Het zijn eenvoudige liedjes, met makkelijk te onthouden teksten, vaak op reeds bestaande melodieën, maar altijd roepen ze arbeiders op zich te organiseren om zélf hun arbeidsomstandigheden te verbeteren. Zo werd 'The Preacher and the Slave' door Hill geschreven op de melodie van het bekende christelijke lied 'In the Sweet By and By', dat ook veel door de soldaten van het Leger des Heils gezongen werd. Het refrein 'In the sweet by and by, we shall meet on that beautiful shore' (vrij vertaald: Uiteindelijk, als dat mooie moment aanbreekt, zullen wij elkaar terugzien op die mooie oever; de hemel dus) verving hij door 'Work and pray, live on hay, you'll get pie in the sky when you die' (vrij vertaald: Bid en werk, ook al heb je niets te vreten, want in de hemel staat er taart op je te wachten). Met dergelijke teksten probeerde Hill de arbeiders tot actie te bewegen en ervoor te zorgen dat ze hun lot in eigen handen namen om zo de aarde in een klasseloos paradijs te veranderen, in plaats van te wachten op een beter leven na hun dood.

'"In Salt Lake, Joe," says I to him, Him standing by my bed, "They framed you on a murder charge," Says Joe, "But I ain't dead"...'

Moord in Utah
In het najaar van 1913 ging Joe Hill aan het werk als mijnwerker voor de Silver King Mine in Park City, Utah, in de buurt van Salt Lake City. In die stad werden op 10 januari 1914, iets voor de klok van tien uur 's avonds, kruidenier en ex-politieagent John Morrison en zijn zoon Arling door twee met rode bandana's gemaskerde mannen doodgeschoten. Morrison en zijn twee zoons, Arling en Merlin, waren net bezig met het afsluiten van de winkel toen de mannen de winkel binnendrongen en onder het roepen van 'We've got you now' het vuur openden op Morrison. Terwijl Merlin zich achter in de winkel verschanste schoot Arling terug met het pistool van zijn vader, en raakte een van de mannen. De twee mannen schoten opnieuw en gingen er vandoor. Toen Merlin weer tevoorschijn kwam was Arling al dood; zijn vader John stierf enkele minuten later.

Omdat de twee mannen het geld in de kassa hadden laten liggen en verder ook niets gestolen hadden, dacht de politie in eerste instantie aan een wraakactie. Morrison had als agent veel mensen achter de tralies laten verdwijnen, en vreesde de dag dat sommigen van hen weer vrij zouden komen en hun gram zouden halen. Om die reden was hij ook uit dienst getreden en had hij de kruidenierszaak geopend. De uitroep 'We've got you now' leek dit wraakmotief ook te bevestigen.

Op dezelfde avond als die van de moord, niet ver van de kruidenierswinkel, klopte Joe Hill een half uur voor middernacht aan bij dr. Frank McHugh. Joe had een schotwond in zijn borst en brabbelde iets over een ruzie om een vrouw, maar wilde er verder niets over zeggen. Omdat de kogel door zijn lichaam was heengegaan, maar verder geen schade had aangericht, lapte de dokter hem weer op en liet een vriend van hem Joe thuisbrengen. Hoewel hij tijdens het verplegen van Joe een wapen in diens zak had gezien, vond hij dat niet vreemd, aangezien het dragen van een wapen – zeker in die tijd in de VS, maar helaas vandaag de dag nog steeds – de gewoonste zaak van de wereld was. Toen hij echter de volgende ochtend in de krant las over de dubbele moord op de drogisterijhouder en diens zoon, schakelde hij de politie in. Niet lang daarna werd Joe gearresteerd.

Het proces
In een uiterst controversieel proces werd Joe Hill veroordeeld voor moord. Op basis van veel indirect bewijs wist de openbaar aanklager een sterke zaak tegen hem te maken. Hij had een stuk of tien ooggetuigen opgetrommeld, die allemaal beweerden dat Joe min of meer op een van de overvallers leek. Een daarvan was kruideniersszoon Merlin, die aanvankelijk nog 'That's not him at all' had geroepen toen hij Joe voor het eerst zag, maar deze verklaring later introk en Joe aanwees als de moordenaar van zijn vader en zijn broer. Het wraakmotief en de uitroep 'We've got you now' verdwenen al snel uit het proces, en men gooide het op een uit de hand gelopen roofoverval. Hoewel Joe's bloed en de kogel

die door zijn lichaam was gegaan niet werden aangetroffen in de winkel en zijn wapen onvindbaar bleef, werd hij schuldig verklaard. De onervarenheid van de twee jonge advocaten die Joe hadden aangeboden kosteloos zijn proces te voeren kwam de zaak ook niet ten goede. Toen tijdens het proces bleek dat ze er niets van bakten (slechte kruisverhoren, geen bezwaar maken tegen de suggestieve vragen van de openbaar aanklager) en Joe het gevoel gaven dat ze samenspanden met de openbaar aanklager om hem te veroordelen voor een moord die hij niet had begaan, wilde Joe van ze af om een andere advocaat in de arm te nemen. Dit werd echter niet toegestaan door de rechter en vanaf dat moment weigerde Joe gedurende het proces elke actieve medewerking.

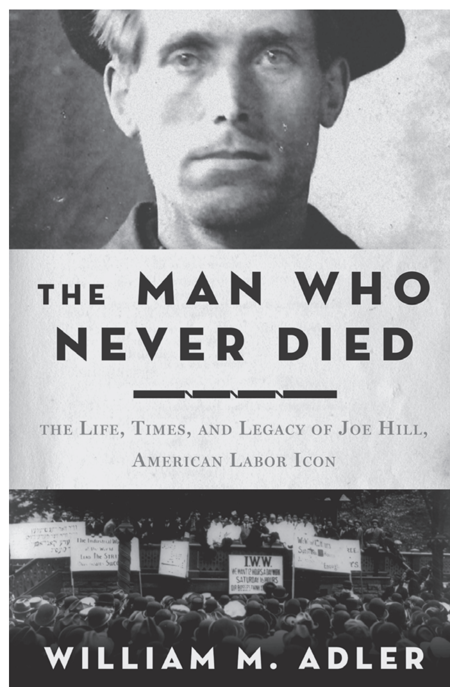
Het feit dat Joe Hill geen enkel motief had – hij kende Morris niet, dus kon ook niet op wraak uit zijn, en geld was er niet gestolen –, dat er vóór de arrestatie van Hill nog twaalf andere mannen waren opgepakt en als verdachte aangemerkt, dat er diezelfde avond behalve Hill nog vier andere mannen voor schotwonden waren behandeld… Het mocht allemaal niet baten. Joe's weigering om ook maar enige verklaring af te leggen of verder mee te werken aan het proces, het feit dat hij een hobo, van buitenlandse afkomst en bovenal een Wobbly was (iets wat op de dag van zijn arrestatie al in de lokale kranten werd vermeld, en wat steeds maar weer in het proces naar voren kwam) maakten hem per definitie verdacht. De jury achtte Joe dan ook na slechts enkele uren van beraad schuldig aan moord. De wet van de staat Utah stelde Joe in staat zijn eigen executievorm te kiezen, en toen de keuze tussen ophanging of het vuurpeloton aan hem werd voorgelegd antwoordde hij: ‘I'll take the shooting. I've been shot a couple of times before and I think I can take it’.

De campagne

Tijdens de 22 maanden cel die Hill doorbracht in afwachting van zijn hoger beroep lanceerde de IWW een campagne voor zijn vrijlating. Duizenden brieven, petities en steunverklaringen werden geschreven en verstuurd naar allerlei hoge pieten in de politiek op federaal- en deelstaatsniveau. Een belangrijke rol in deze campagne werd gespeeld door Elizabeth Gurley Flynn (over wie Joe het lied ‘The Rebel Girl’ had geschreven), die Joe regelmatig bezocht in de gevangenis.

Ook allerlei prominenten bemoeiden zich met de zaak en pleitten voor zijn vrijlating, of in elk geval voor een hernieuwd onderzoek en een eerlijk proces. Eén daarvan was Virginia Snow Stephen, dochter van de president van de Mormoonse Kerk en medewerkster van de Universiteit van Utah (die haar overigens na Joe's executie zou ontslaan vanwege haar stellingname). Ook Hellen Keller, de zeer bekende doofblinde activiste, klom in de pen en stuurde haar brieven onder andere naar president Woodrow Wilson. Verder stuurde ook de Zweedse ambassadeur aan Wilson een telegram, waarin hij verkondigde dat hij van mening was dat Hill geen eerlijk proces had gekregen. De druk die op Wilson werd uitgeoefend bracht hem ertoe een verzoek in te dienen bij de gouverneur van Utah, William Spry, om Joe’s executie uit te stellen en een onderzoek in te stellen. Van de Australische IWW ontving Spry bovendien een resolutie voor zijn vrijlating die door 30.000 leden en sympathisanten was ondertekend. Europese afdelingen van de IWW en bevriende vakbonden deden hetzelfde.

> ‘”Joe Hill ain't dead,” he says to me, “Joe Hill ain't never died.” Where working men are out on strike Joe Hill is at their side…’

Spry, die met zijn belofte om Utah te zuiveren van ‘alle illegale elementen, zowel corrupte politici als Wobbly-agitatoren’ tot gouverneur was verkozen, reageerde op dit alles met de opmerking dat Hill dan maar met bewijsmateriaal moest komen waaruit zijn onschuld bleek. Zelfs het verzoek van de president – aan wie Spry schreef dat diens bemoeienis de zaak slechts nodeloos ingewikkeld had gemaakt – kon de gouverneur niet bewegen tot uitstel van executie of een nieuw onderzoek. En Joe, die van mening was dat zijn schuld eerst maar eens moest worden aangetoond, bleef zwijgen… Op 19 november, 1915 werd hij met drie kogels in het hart door het vuurpeloton van Utah geëxecuteerd.

The Copper Bosses

Gouverneur Spry’s verkiezingsbelofte was meer dan retoriek. Al eerder had hij een staking gebroken van de zeer radicale Western Federation of Miners en had hij de Utah Copper Company gesteund door de stakingsbrekers te beschermen die het bedrijf had ingehuurd. De IWW was ook zeer berucht onder de elite van Utah en het succes van de bond werd met toenemende vrees gadegeslagen. Zo was het de IWW gelukt een groot aantal arbeiders van de Utah Construction Company te organiseren en in 1913 had de bond een staking van 1500 arbeiders georganiseerd bij de Denver Rio Grande Railroad in Utah. In diezelfde tijd had een andere overheidsmedewerker in het openbaar verkondigd dat ‘voor het einde van het jaar alle Wobblies uit de staat verdreven zouden worden.’

De begrafenis en de nasleep

Vlak voor zijn executie stuurde Joe Hill nog een telegram aan William ‘Big Bill’ Haywood van de IWW, waarin hij hem verzocht zijn lichaam niet in de staat Utah te laten begraven. De IWW zorgde ervoor dat zijn lichaam werd overgebracht naar Chicago, waar het na een ceremonie in het West Side Auditorium werd gecremeerd. De uitvaart werd bezocht door meer dan dertigduizend mensen. Reporters van een lokale krant vroegen zich af wat voor een man dit geweest moet zijn, op wiens uitvaart werd gerouwd met het zingen van opstandige protestliederen in plaats van psalmen en religieuze ceremonies, en wiens dood meer rouwenden op de been bracht dan welk een prins of regeringsleider dan ook.

De kist stond op een met bloemen, zwartrode vlaggen en IWW-banieren versierd podium. De ceremonie opende met het collectief zingen van het door Joe Hill geschreven ‘Workers of the World, Awaken’, gevolgd door solo-uitvoeringen van ‘Rebel Girl’, en liederen in het Italiaans en het Zweeds. De begrafenisstoet, waarin mensen vlaggen en wimpels droegen met de tekst ‘Joe Hill, murdered by the authorities of the state of Utah, November the 19th, 1915’, of ‘Don't mourn – organize, Joe Hill’, legde een groot deel van het verkeer in de stad Chicago plat.

Voorafgaand aan de crematie op het Graceland Kerkhof in dezelfde stad werden verschillende toespraken gehouden door leden van de IWW en waren er grafreden in het Engels, Zweeds, Russisch, Hongaars, Pools, Spaans, Italiaans, Duits, Jiddisch en Litouws. De as van Joe's lichaam zou later in

enveloppen worden verstuurd naar IWW-afdelingen in alle staten van Amerika – op Utah na uiteraard – en naar Wobblies en bevriende vakbonden in het buitenland, met het verzoek deze uit te strooien.

Martelaar

Met de executie van Joe Hill creëerde de staat Utah een martelaar. Schuldig of niet, zijn liedjes werden na zijn dood populairder dan ooit tevoren en raakten – mede door artiesten als Woody Guthrie, Pete Seeger, Joan Baez en Billy Bragg – ook onder nieuwe generaties bekend, waardoor zij vandaag de dag nog steeds worden gezongen tijdens demonstraties en manifestaties in de VS en daarbuiten.

Volgens historicus William Adler, die een paar jaar geleden een zeer uitvoerige biografie over Joe Hill heeft geschreven, heeft Joe bewust voor zijn martelaarschap gekozen. Op basis van de brieven die hij schreef vanuit zijn cel trekt Adler de conclusie dat Joe zich realiseerde dat zijn dood meer voor de IWW en hun gedachtegoed kon betekenen dan zijn leven, dat hij als symbool een grotere invloed kon hebben dan als individu. Om die reden hield hij volgens Adler ook zijn mond tijdens het proces, en deed hij geen enkele moeite om zijn onschuld aan te tonen, of anderszins mee te werken aan het hoger beroep en de gratieverzoeken. Bovendien kon hij volgens Adler op deze manier tegelijkertijd de eer redden van de vrouw waarover de ruzie ontstond en mogelijk ook de man die verantwoordelijk was voor de schotwond in zijn borst, de wond die het sluitstuk vormde van het bewijs op basis waarvan hij werd veroordeeld.

Wat nu precies de reden van zijn zwijgen is zullen wij nooit weten, al weet Adler wel behoorlijk overtuigend aan te tonen dat de schotwond inderdaad werd veroorzaakt door een ruzie over een vrouw, zoals Joe ook tegen dr. Frank McHugh gezegd zou hebben. Daarvoor baseert hij zich op een niet eerder openbaar gemaakte brief van de vrouw in kwestie – Hilda Erickson – waarin zij schrijft dat Joe haar verteld zou hebben dat hij was neergeschoten door haar jaloerse ex-verloofde Otto Appelquist, een goede bekende van Joe, tegen wie hij wel eens gegrapt zou hebben dat hij er nog wel een keer met Otto's liefje vandoor zou gaan. Toen zij het uitmaakte zou Otto haar gevraagd hebben of ze verliefd was op Joe, en nog geen week later schoot Otto Joe in zijn borst. Adler weet verder aannemelijk te maken wie de echte moordenaar van de kruidenier en zijn zoon is: ene Frank Z. Wilson, een doorgewinterde crimineel, die op de avond van de moord was gearresteerd, maar om onduidelijke redenen weer werd vrijgelaten. Wie meer over de ware toedracht wil weten, leze het boek van Adler.

De zaak van Joe Hill lijkt in alle opzichten op die van Sacco en Vanzetti, die er ook werden ingeluisd vanwege hun ideeën voor een moord die zij niet begaan hebben, omdat het staat en kapitaal op dat moment goed uitkwam om hen te lozen. Moge het leven van Joe Hill, zijn dood, maar vooral zijn liedjes nog honderden generaties tot verzet inspireren: 'Don't mourn, organize.'

door Dennis

De citaten zijn afkomstig uit het lied 'I dreamed I saw Joe Hill last night', dat door Paul Robeson en Joan Baez beroemd werd gemaakt. De tekst van het lied is een gedicht van Alfred Hayes, geschreven ergens rond 1930. Het werd zes jaar later door Earl Robinson, die de tekst van Hayes had gekregen, tijdens een zomerkamp dat in het teken stond van Joe Hill en zijn liedjes, op muziek gezet.

Meer info:

William Adler, The Man Who Never Died: The Life, Times, and Legacy of Joe Hill, American Labor Icon (Bloomsbury, USA, 2012).
Archie Green, David Roediger, Franklin Rosemont, Salvatore Salerno eds., The Big Red Songbook (Charles H. Kerr, USA, 2007).
The Joe Hill Project: www.joehill.org
Het Joe Hill museum: www.joehill.se

The Preacher and the Slave

Long-haired preachers come out every night,
Try to tell you what's wrong and what's right;
But when asked how 'bout something to eat
They will answer with voices so sweet:

You will eat, bye and bye,
In that glorious land above the sky;
Work and pray, live on hay,
You'll get pie in the sky when you die.

The starvation army they play,
They sing and they clap and they pray
'Till they get all your coin on the drum
Then they'll tell you when you're on the bum.

Holy Rollers and jumpers come out,
They holler, they jump and they shout.
Give your money to Jesus they say,

He will cure all diseases today.
If you fight hard for children and wife,
Try to get something good in this life,
You're a sinner and bad man, they tell,
When you die you will sure go to hell.

Workingmen of all countries, unite,
Side by side we for freedom will fight;
When the world and its wealth we have gained
To the grafters we'll sing this refrain:

You will eat, bye and bye,
When you've learned how to cook and to fry.
Chop some wood, 'twill do you good,
And you'll eat in the sweet bye and bye.

Het testament van Joe Hill

My will is easy to decide,
For there is nothing to divide.
My kin don't need to fuss and moan –
'Moss does not cling to a rolling stone.'
My body? Ah, if I could choose,
I would to ashes it reduce,
And let the merry breezes blow
My dust to where some flowers grow.
Perhaps some fading flower then
Would come to life and bloom again.
This is my last and final will,
Good luck to all of you.

Joe Hill, 18 november 1915

Kroniek migratiestrijd

Eerste zondag van de maand – Solidariteitsdemo Rotterdam
Elke eerste zondag van de maand houdt Occupy Rotterdam een solidariteitsdemonstratie ter ondersteuning van de gevangen vluchtelingen in detentiecentrum Rotterdam Airport.

13 april – Ontruiming Vluchtgarage, actie bij Stopera in Amsterdam
Na een uitspraak van de Amsterdamse rechtbank moeten vluchtelingen van Wij Zijn Hier de Vluchtgarage verlaten. Zij vertrekken vrijwillig, maar er vallen wel drie arrestaties. Na een korte sit-in op de Bijlmerdreef trekt de groep naar de Stopera, waar met een nieuwe sit-in een gesprek met burgemeester Van der Laan wordt geëist. Na intimiderend politieoptreden verlaten de vluchtelingen en sympathisanten het gebouw. Daarna trekken ze door de stad en zetten vervolgens een tentenkamp op aan de Tolstraat tegenover nummer 186.

14 april – Van der Laan laat het 'Vluchtterrein' aan de Tolstraat ontruimen
Het de dag ervoor opgezette tentenkamp aan de Tolstraat is geen lang leven beschoren. Politie ontruimt het de middag van 14 april. Scholieren van een aanpalende middelbare school tonen zich solidair en staan massaal 'geen man, geen vrouw, geen mens is illegaal' te roepen.

15 april – Van Sande Bakhuijzenstraat 2, Amsterdam, gekraakt voor ongedocumenteerden
Een nieuw pand gekraakt voor de rondzwervende vluchtelingen die ontruimd zijn uit de Vluchtgarage en van het Vluchtterrein. Het pand wordt De Vluchttoren gedoopt.

16 april – Arrestaties bij Kamp Zeist
In de vroege morgen worden zeven mensen bij Kamp Zeist gearresteerd. Politie bevond zich in groten getale in het bos naar aanleiding van een ambtsbericht van de AIVD. De zeven worden ruim vijf dagen vastgehouden in het cellencomplex Houten. De verdenking 'openlijke geweldpleging tegen goederen in vereniging gepleegd, tegen hekwerken en prikkeldraad', wordt eerst uitgebreid met 'deelneming aan een criminele organisatie', wat daarna weer ingetrokken wordt. De zeven moeten op 20 juli voor de rechter in Utrecht verschijnen.

18 april – Lawaaidemo bij het cellencomplex in Houten waar de 'Zeister 7' vastzitten
Een kleine groep mensen weet zoveel lawaai te maken dat tenminste één arrestant het heeft gehoord tijdens het luchten.

24 april – Lawaaidemonstratie tegen bed-bad-brood-akkoord in Groningen
Diverse groepen organiseren een lawaaidemonstratie op de Grote Markt in Groningen. Zij spreken zich uit tegen het ontoereikende bed-bad-brood-akkoord van de regering, waarin ook bepaald is dat onder meer Groningen geen uitgeprocedeerde asielzoekers meer mag opvangen.

26 april – Lawaaidemo Kamp Zeist
Zo'n zestig studenten, vluchtelingen en andere sympathisanten houden een lawaaidemonstratie bij Kamp Zeist. Nadat twee studenten daar korte tijd in vreemdelingenbewaring hebben gezeten na de ontruiming van het bezette Maagdenhuis, besluit De Nieuwe Universiteit tot deze lawaaidemo om de mensen die daar doorlopend zitten opgesloten een hart onder de riem te steken.

29 april – Demonstratie tegen bed-bad-brood-akkoord in Amsterdam
De Coalitie voor Menswaardigheid organiseert een demonstratie tegen het ontoereikende bed-bad-brood-akkoord en voor menswaardige 24-uursopvang en erkenning van onuitzetbaarheid. Doelwit is het partijbureau van de PvdA, waar partijvoorzitter Spekman een mislukte poging doet het akkoord goed te praten.

29 april – Demonstratie 'Ga Terug' in Den Haag
Eveneens gericht tegen het bed-bad-brood-akkoord onder het motto: 'Ga terug naar waar u vandaan komt, en zorg voor een beter voorstel.'

1 mei – 1 mei-demonstratie in Nijmegen
Tijdens de antikapitalistische en internationale 1 mei-demonstratie in Nijmegen, georganiseerd door een coalitie van diverse organisaties, is migratie een van de centraal staande onderwerpen, naast zorg, onderwijs en arbeid. Er zijn twee toespraken over migratiestrijd en de Van Schaeckmathonsingel wordt omgedoopt tot de Nadija Aïnour Singel, symbool voor de vele geïllegaliseerden. Er nemen zo'n 250 mensen deel aan de demonstratie.

29 mei – Ontruiming Wij Zijn Hier Vluchtgebouw en arrestaties bij demonstratie Stopera
Om twaalf uur verlieten de vluchtelingen van We Are Here het Vluchtgebouw. De vluchtelingen vertrokken vrijwillig, na overleg met de eigenaar, omdat het pand wordt afgebroken. Aansluitend werd er door de stad gedemonstreerd. De demonstratie eindigde bij de Stopera (het stadhuis), waar vluchtelingen naar binnen gingen. Daar werden ze gesommeerd te vertrekken, hetgeen zij deden. Uit het verslag: 'De daaropvolgende politierepressie kwam uit het niets. Ineens werd iemand gearresteerd. De politie was een bonk agressie. Ze luisterden nergens naar. Mensen die verhaal kwamen halen kregen meteen meppen. Pepperspray, honden, helikopter en veel geweld met lange latten zijn ingezet. In de

busjes na arrestatie plaatsten agenten racistische opmerkingen. Witte mensen werden niet gearresteerd al gingen ze op dezelfde manier verhaal halen als gekleurde mensen.' Er werden in totaal zeven mensen opgepakt, zes van hen kwamen dezelfde dag weer vrij, de zevende de volgende dag.

1 juni – Protest 'Vluchtelingen welkom' bij bezoek Teeven aan Tilburg

Vereniging Weldaad houdt een protestactie met spandoeken en flyers voor de deur van de Koninklijke Harmonie in Tilburg, waar Fred Teeven, ex-staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, een JOVD-bijeenkomst toespreekt. Hoewel de autoriteiten nogal rigoureuze voorzorgsmaatregelen nemen, lukt het goed voorbijgangers op de hoogte te stellen van het afschuwelijke migratiebeleid, waar Teeven tot voor kort verantwoordelijk voor was.

3 juni – Vluchtelingen demonstreren bij de IND in Amsterdam

Van twee tot vier uur 's middags was er onder het motto 'We want our rights!' een demonstratie bij de IND voor de deur aan de Stadhouderskade 85.

4 juni – Kraak voor Vluchtelingen Wij Zijn Hier die het Vluchtgebouw uit moesten

Na enige tijd in een filmstudio in Amsterdam Noord te hebben gebivakkeerd hebben vluchtelingen van het Vluchtgebouw/Vluchtloods een nieuw pand in gebruik genomen. Het adres is Pieter Calandlaan 1. Het pand in Amsterdam-Noord was te klein voor de grote groep die afkomstig was van het grotere Vluchtgebouw aan de Jan Tooropstraat en bovendien tijdelijk. Het nieuwe pand is sinds vorig jaar leeg achter gelaten en heeft het stadsdeelkantoor destijds gehuisvest. De gemeente deed aangifte van 'huisvredebreuk' maar tijdens het opstellen van deze kroniek zaten de vluchtelingen er nog.

9 juni – Uitspraak cassatie opruiingszaak Joke Kaviaar

De Hoge Raad wijst zonder nadere motivatie het cassatieverzoek van Joke Kaviaar tegen haar veroordeling voor twee door de staat opruiend geachte teksten tegen het migratiebeleid af. Haar veroordeling tot twee maanden voorwaardelijke gevangenisstraf wordt daarmee definitief. Kaviaar vecht de veroordeling verder aan bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De Steungroep 13 September roept op de teksten te blijven verspreiden.

14 juni – Lawaaidemo Kamp Zeist

De Anarchistische Anti-deportatiegroep Utrecht (AAGU) organiseert een solidariteitsdemonstratie bij Kamp Zeist, waar ongeveer veertig mensen aan deelnemen.

16 juni – Occupy Rotterdam plaatst herdenkingskruis voor onbekende vluchteling

Occupy plaatst bij het Detentiecentrum Rotterdam Airport een herdenkingskruis voor een 28-jarige Zuid-Afrikaanse vluchteling, die de dag ervoor zelfmoord heeft gepleegd in deze gevangenis. De Marechaussee verbiedt aanvankelijk de plaatsing, maar gaat er uiteindelijk mee akkoord het kruis een week te laten staan. De directie van het detentiecentrum en Justitie hullen zich verder in stilzwijgen over de zelfmoord en weigeren vragen te beantwoorden.

20 juni – Actie Wereldvluchtelingendag in Amsterdam

Een groep betrokken mensen blokkeert de doorgang van een brug in Amsterdam met meerdere banners die stellen dat vluchtelingen welkom zijn, die vrijheid van beweging voor iedereen eisen, en de zeer problematische situatie van vluchtelingen in Nederland en elders in Europa benadrukken. De actie blokkeert de stroom van talloze rondvaartboten op de grachten van Amsterdam. Door de toeristische industrie een moment te verstoren wil de groep economische druk uitoefenen op de Nederlandse overheid en de gemeente Amsterdam om het immigratiebeleid radicaal te veranderen.

6 juli – Vreemdelingendetentie activiste Amsterdam Climate Games

Een Duitse activiste die is gearresteerd tijdens de Amsterdam Climate Games, tijdens welke honderden mensen actievoeren tegen de steenkool-, benzine- en soja-industrie in de Westhaven van Amsterdam, weigert haar identiteit te geven en wordt in vreemdelingendetentie geplaatst. GroenFront!, organisator van de Climate Games, roept in een persbericht ook op tot een einde aan vreemdelingendetentie, in solidariteit met vluchtelingen. De activiste wordt dezelfde dag alsnog vrijgelaten.

10 juli – Proces wegens vasthouden posters

Twee personen die op 15 mei 2014 posters met teksten van Joke Kaviaar zouden hebben vastgehouden bij een solidariteitsprotest voorafgaand aan de behandeling van het hoger beroep in haar opruiingszaak moeten in Amsterdam voor de rechter komen op verdenking van opruiing. De zaak wordt op verzoek van hun advocaten aangehouden nadat de Officier van Justitie ter plekke de tenlasteleggingen aanvult.

Uitgebreidere verslagen van bovenstaande acties, en meer informatie over het migratiebeleid en het verzet daartegen, zijn te vinden op de website van het No Border Netwerk: www.no-border.nl.

Parijs, Hotel de Ville

De rode vlag en de driekleur

Alain Badiou analyseert de gebeurtenissen van de aanval op Charlie Hebdo in hun globale en nationale contexten en stelt dat de rode vlag van het communisme onverenigbaar is met de Tricolore van de Franse nationale identiteit. Voordracht opgetekend door Mike Watson, in het Engels vertaald door David Broder en van daaruit in het Nederlands vertaald door Jan Nol.

1. Achtergrond: de wereldsituatie

De verschijning van het kapitalisme heeft tegenwoordig de hele wereld in zijn greep. De wereld is onderworpen aan de internationaal heersende oligarchie en verslaafd aan de abstractie van het geld – de enige die universeel wordt erkend. Onze tijd is de pijnlijke interval tussen het einde van de tweede historische fase van de communistische idee (de onhoudbare, terroristische constructie van een 'staatscommunisme') en haar derde fase (het communisme dat een politiek bewerkstelligt die past bij wat die werkelijk inhoudt, namelijk 'de vrijmaking van heel de mensheid'). In deze context is een intellectueel matig conformisme opgedoken – een zowel klagende als zelfingenomen berusting die hand in hand gaat met het ontbreken van elke andere toekomst dan de voortdurende herhaling van wat er al bestaat.

En nu zien we, als een logische en schokkende, wanhopige en dodelijke reactie, in een mix van een verrot kapitalisme en een moorddadig gangsterdom, een maniakale terugval, die subjectief wordt gedreven door bij de meest uiteenlopende identiteiten aanwezige doodsdrift. Op zijn beurt lokt die terugval tegenidentiteiten met een arrogant karakter uit.

Bij het algemene scenario van 'het Westen', als vaderland van het heersende beschaafde kapitalisme – tegen het 'islamisme' als referentiepunt van het bloeddorstige terrorisme – komen er aan de ene kant moordlustige gewapende bendes of zwaar bewapende individuen op het toneel om iedereen te dwingen het kadaver van één of andere god te eren. Aan de andere kant worden er onder het mom van mensenrechten en democratie wilde internationale militaire expedities gemobiliseerd, die gehele staten vernietigen (Joegoslavië, Irak, Libië, Afghanistan, Soedan, Congo, Mali, de Centraal Afrikaanse Republiek…). Zij eisen duizenden slachtoffers zonder iets te bereiken dan dat ze met de meest corrupte bandieten kunnen onderhandelen over een hachelijke vrede voor olievelden, mijnen, voedselbronnen en enclaves waar de grote bedrijven kunnen floreren.

Dat gaat zo door totdat het echte universalisme zijn nieuwe kracht op wereldschaal aanwendt; totdat de mensheid haar eigen lot in handen neemt met het verschijnen van de nieuwe, beslissende historisch-politieke belichaming van de communistische idee. Tegelijkertijd betekent dit het einde van de onderwerping van staten aan de oligarchie van de superrijken en hun knechten, het einde van de abstractie van het geld en tenslotte van de identiteiten en tegen-identiteiten, die de menselijke geest verwoesten en oproepen tot de dood.

Langzaamaan komt die wereldsituatie eraan, maar zij komt er – als we dat uit-

eindelijk op grote schaal willen – de tijd waarin elke identiteit (want er zullen altijd identiteiten zijn, ook verschillende soorten, ja zelfs formeel met elkaar in tegenspraak) op gelijke en vreedzame wijze zal worden geïntegreerd in de bestemming van de algehele mensheid.

2. Specifieke Franse kenmerken: Charlie Hebdo en de 'Republiek'

Geboren uit het opstandige gauchisme van de jaren zeventig is *Charlie Hebdo*, zoals vele intellectuelen, politici, 'nieuwe filosofen', machteloze economisten en tal van grappenmakers, een zowel ironische als bevlogen verdediger geworden van de Democratie, de Republiek, de *Laïcité* [scheiding van kerk en staat, red.], de vrijheid van meningsuiting, het vrije ondernemerschap, de seksuele vrijheid, de vrije staat... kortom, van de gevestigde politieke en morele orde. Dit soort renegaten dus tiert, zoals elke geestelijke veroudering onder veranderende omstandigheden, welig en is op zichzelf beschouwd niet zo interessant.

Meer actueel schijnt de geleidelijke opbouw, in Frankrijk op gang gebracht vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw, van een nieuwe binnenlandse vijand: de Moslim. Dat is gebeurd in een reeks van diverse strafwetten, die de 'vrijheid van meningsuiting' zover liet gaan dat er werd gefouilleerd, dat er nieuwe verboden kwamen voor traditionele rituelen en de politie meer de vrije hand kreeg. Dat is ook gebeurd in een soort rivaliteit van 'links' tegen de onweerlegbare opkomst van het Front National, dat sinds de Algerijnse oorlog een vrij en open koloniaal racisme uitoefende. Hoe verschillend de oorzaken ook mogen zijn, feit is dat de Moslim van Mohammed tot onze eigen tijd *Charlie Hebdo's* pispaaltje werd. Het handelsmerk van dit 'komische' tijdschrift werd het bespotten van moslims en de draak steken met hun hebbelijkheden, zoiets als *Bécassine* [een stripfiguur, in Nederland vertaald als *Tootje Tontel*, red.] een eeuw geleden de arme (en indertijd christelijke) boerinnen de hak nam, die uit Bretagne kwamen om de neuzen van de kinderen van de Parijse bourgeoisie af te vegen.

Eigenlijk is dit allemaal niet zo nieuw. Frankrijk trachtte zich in deze oorlog van identiteiten te onderscheiden met een zelfverzonnen afgod: de 'seculiere democratische republiek' of het 'republikeinse pact'. In ieder geval verheerlijkt de Franse parlementaire orde die afgod sinds de grondvesting ervan in de tijd dat Adolphe Thiers, Jules Ferry, Jules Favre en andere sterren van 'republikeins' links in 1871 in de straten van Parijs 20.000 arbeiders wreed om het leven brachten.

Dat 'republikeinse pact' waarbij zich zoveel voormalige linksen hebben aangesloten — inclusief *Charlie Hebdo* — was altijd al bang voor problemen in de buitenwijken, de fabrieken aan de periferie en de duistere ontmoetingsplaatsen in de banlieues. Het stuurde altijd grote politiebataljons naar deze gebieden en vulde onder ontelbare voorwendselen zijn gevangenissen met de verdachte, slecht opgeleide jongeren die daar woonden. Het infiltreerde in deze 'jeugdbendes' zijn verraders en verklikkers. De republiek richtte bovendien in zijn koloniale imperium een enorme reeks bloedbaden aan en stelde nieuwe vormen van slavernij in om op die manier de orde te bewaken, waarbij in de kleinste Afrikaanse of Aziatische dorpse politiebureaus 'verdachten' werden gemarteld. Inderdaad heeft juist Jules Ferry – die zonder twijfel een strijder voor het republikeinse verbond was – het programma ontworpen voor dit van bloed doordrongen imperium, waarmee Frankrijks 'beschavingsmissie' werd verheerlijkt.

> Vanaf het begin is de staat betrokken bij een buitensporige en extreem gevaarlijke toepassing van de fascistische misdaad

Ach, ziet u, een flinke hoeveelheid jongeren die onze *banlieues* bevolken doen niet alleen louche zaakjes en missen niet alleen duidelijk goed onderwijs (vreemd genoeg lijkt het 'republikeinse schoolsysteem' niet in staat te zijn geweest om hier iets aan te doen, maar dat komt er niet toe te erkennen dat het zijn eigen schuld is en niet de schuld van de leerlingen), zij hebben ook proletarische ouders van Afrikaanse origine, of anders zijn zij zelf uit Afrika gekomen om te overleven, en hangen zij als zodanig het Moslimgeloof aan. Kortom, ze zijn zowel proletariërs als gekoloniseerd. Twee redenen om hen te wantrouwen en hen met gebruik van zware repressieve maatregelen aan te pakken. Gelukkig doet de politie onder de verlichte leiding van onze regeringen, of ze nu extreem rechts of uiterst links is, zijn plicht. Stel je voor dat je een jonge zwarte man bent, of een jongeman met een Arabisch voorkomen, of misschien een jonge vrouw die – omdat het verboden is en zij wil rebelleren – heeft besloten haar haar te bedekken. Oké – nou in dat geval heb je negen of tien keer meer kans te worden aangehouden door onze democratische politie (en zeer vaak vastgehouden in een politiebureau) dan wanneer je er 'Frans' uitziet – dat betekent alleen maar het bakkes van een persoon die waarschijnlijk noch ex-gekolonialiseerd is noch proletariër. Ook geen moslim. In zekere zin huilt Charlie Hebdo met de politiële wolven mee.

Hier en daar stelt men dat *Charlie Hebdo's* cartoons moslims niet als zodanig aanvallen maar eerder de fundamentalistische terroristische daden. Objectief gezien is dit onjuist. Laten we een typische cartoon nemen: We zien twee naakte billen en het bijschrift '*Et le cul de Mohamet, on peut s'en servir?*' ('En de kont van Mohammed – is die vrij?'). Zou de profeet van de gelovigen, een constant doelwit van dit soort stupiditeiten, een terrorist van onze tijd zijn? Nee, dat heeft niets te maken met wat voor politiek dan ook. Het heeft niets te maken met het rituele vaandel van de 'vrijheid van meningsuiting'. Het is een belachelijke, provocatieve obsceniteit die de islam als zodanig op de korrel neemt – en dat is alles. Het is niets meer dan derderangs cultureel racisme, een 'grapje' om de lokale, straalbezopen aanhanger van het Front National te vermaken. Een zelfgenoegzame 'Westerse' provocatie, die voor de bezitters bepaald genoeglijk is, maar niet voor de enorme volksmassa's in Afrika, Azië en het Midden-Oosten, en zeker niet voor een heel groot deel van de werkende bevolking in Frankrijk zelf: de mensen die onze vuilnisbakken legen, onze borden wassen, de pneumatische drilboren bedienen, haastig luxueuze hotelkamers schoonmaken of om vier uur 's ochtends de ramen van de grote banken wassen. Kortom, dit deel van de bevolking, dat alleen al door zijn werk, maar ook door zijn complexe leven, zijn hachelijke reizen, zijn kennis van verschillende talen, zijn existentiële wijsheid en zijn vermogen om te herkennen wat werkelijke bevrijdende politiek zou zijn, verdient minstens dat men haar wat ontziet en misschien zelfs – ja – bewondert, ongeacht welke godsdienstige kwestie.

Al vroeger, vanaf de achttiende eeuw hadden al die seksuele gein, in schijn antigodsdienstig, in werkelijkheid tegen het volk gericht, een soort soldatenhumor voortgebracht. Kijk maar naar Voltaires obsceniteiten over Jeanne d'Arc: zijn *La Pucelle d'Orléans* past helemaal bij *Charlie Hebdo*. Dat schunnige gedicht over de sublieme christelijke heldin is alleen al bewijs genoeg dat de ware en grote lichten van het kritische denken bepaald niet worden vertegenwoordigd door deze Voltaire uit de kelder. Het laat zien hoe wijs Robespierre was om al diegenen te veroordelen die het antireligieuze geweld tot het hart van de revolutie maakten en dus niets anders bereikten dan afvalligheid van het volk en burgeroorlog. Het vraagt ons in overweging te nemen dat wat de Franse democratische opinie verdeelde; of men zich (bewust of niet) aan de zijde bevond van Rousseau's werkelijke democratie en constant progressieve benadering, of anders aan de zijde van de wellustige sjacheraar en de rijke, hedonistische en sceptische speculant, die als

een soort kwade genius huisde in een Voltaire, die overigens soms in staat was werkelijk strijd te voeren.

Maar tegenwoordig stinken al deze grappen naar een koloniale mentaliteit, zoals overigens de wet tegen de 'islamitische' hoofddoek op veel gewelddadiger wijze doet denken aan de spot op Bécassine's Bretonse hoofddracht. Dit zijn allemaal punten waarop zeer fel cultureel racisme samengaat met blinde vijandigheid, peilloze onwetendheid en de angst waarmee de zelfvoldane kleinburgerij van onze streken die wordt bevangen voor de enorme massa van Afrikanen of bewoners van de *banlieues* – de verworpenen der aarde.

3. Wat er is gebeurd
A. een fascistische misdaad
Hoe zit het met de drie jonge Fransen die de politie zo snel heeft vermoord? Laten we terzijde vermelden dat wij daardoor bespaard zijn gebleven van een proces waarin we zouden moeten discussiëren over de toestand en over waar de schuld werkelijk lag. Nu hoeven we ook niet te praten over de terugkeer van de doodstraf of van pure publieke wraak in de stijl van de westerns. Ik zou zeggen dat ze hebben gedaan wat we misdaden van het fascistische type zouden moeten noemen. Naar mijn idee heeft een fascistische misdaad drie kenmerken. Ten eerste is die niet blind maar doelgericht: zijn motivatie is ideologisch, van een fascistisch karakter, wat inhoudt dat die domweg identiteitsgericht is, nationaal, raciaal, burgerlijk, volks, religieus… In dit geval hadden de moordenaars zichtbaar drie identiteiten als doelwit die vaak door het klassieke fascisme op de korrel werden genomen: journalisten waarvan verondersteld werd dat ze bij het vijandelijke kamp hoorden, politieagenten die de gehate parlementaire orde verdedigen en joden. Dus in het eerste geval gaat het om godsdienst, in het tweede geval om een natiestaat en in het derde geval een verondersteld 'ras'. Daarnaast is het koelbloedig en spectaculair geweld, omdat het ernaar streeft de gedachte op te roepen van een koude, absolute vastbeslotenheid. Dat is het begrip 'viva la muerte' [de leuze van aan de macht zijnde falangisten tijdens de Spaanse Burgeroorlog, red.] waarmee deze acties hun nihilistische kant laten zien. Bovendien beoogt de misdaad door zijn omvang, zijn

Verdomme, zijn we nu ook Charlie?

verrassingseffect en zijn normoverschrijding terreur te zaaien en door deze gebeurtenis van de staat en de publieke opinie buitensporige reacties uit te lokken, die in de ogen van de misdadigers en hun bazen door hun symmetrie achteraf de bloedige aanslag kunnen rechtvaardigen. Gedacht wordt dus hierbij dat deze reacties niets meer zouden zijn dan de bevestiging van een wraakzuchtige anti-identiteit; en in de ogen van de criminelen en hun beschermheren rechtvaardigt dit door middel van symmetrie de bloedige aanval na de daad. En dit is inderdaad wat er gebeurde. Op deze wijze bereikte de fascistische misdaad zoiets als een overwinning.

Dit soort misdaden vereist moordenaars die door de hen aansturende lieden aan hun lot kunnen worden overgelaten zodra de daad heeft plaats gevonden. Dat zijn geen grote professionals, geheim agenten of doorgewinterde killers. Dat waren kinderen van het volk die uit hun leven, waarin ze geen toekomst, geen betekenis meer vonden, werden gehaald door de fascinatie van de zuivere daad met de mix van een paar wilde identitaire ingrediënten, zoals geraffineerde wapens, reizen, het leven in bendes, perspectieven van macht, genot en een beetje geld. In Frankrijk zelf hebben we in een ander tijdperk kunnen zien hoe de bij fascistische groepen aangeworven jongeren met dergelijke argumenten moordenaars en beulen konden worden. Dat is met name het geval tijdens de bezetting van Frankrijk door de nazi's voor heel wat miliciens die door Vichy onder de vlag van de 'Nationale Revolutie' in dienst waren genomen.

Hier en daar hebben ze mensen gestraft die zich niet aan de minuut stilte hielden

Als we het risico van fascistische misdaden willen verminderen dan moeten we wat lessen trekken uit het beeld dat ik zojuist heb geschetst. De bepalende factoren herkennen die deze misdaden mogelijk maken zijn duidelijk. Er is het negatieve beeld dat de samenleving heeft van deze jongeren die uit de wereldwijde ellende voortkomen en de wijze waarop de samenleving hen behandelt. Er is de onverantwoorde omgang met identiteitsvraagstukken, het niet bestreden, ja aangemoedigde voortbestaan, van racistische en koloniale karakteristieken en criminaliserende segregatie- en stigmatiseringswetten. Vooral is er ongetwijfeld niet zozeer de afwezigheid – je vindt in ons land militanten vol ideeën die met het werkelijke volk verbonden zijn – als wel de rampzalige zwakte op internationaal niveau van politieke voorstellen buiten de bestaande consensus, die revolutionair en universeel zijn en de mogelijkheid hebben die jongeren te organiseren in het solide werk van een rationele politieke overtuiging. Slechts op basis van aanhoudende actie om al deze negatieve factoren te wijzigen, van een oproep om de heersende politieke logica op de schop te zetten, zou je redelijkerwijs de publieke opinie laten inzien wat de werkelijke betekenis is van wat er zich heeft afgespeeld, en de actie van de politie – altijd gevaarlijk als zij haar eigen gang kan gaan – ondergeschikt maken aan een verlicht en handelingsbekwaam publiek bewustzijn.

De reacties van de overheid en de media hebben nu echter precies het tegenovergestelde bereikt.

4. Wat er gebeurde
B: de staat en de publieke opinie
Vanaf het begin is de staat betrokken bij een buitensporige en extreem gevaarlijke toepassing van de fascistische misdaad. Tegenover een misdaad met identiteitsmotieven heeft hij in zijn handelingen een symmetrische identiteitsmotivatie gesteld. Ze hebben onbeschaamd tegenover de 'fanatieke moslim' de goede democratische Fransman gesteld. Het schandalige thema van 'de nationale eenheid', ja zelfs van 'de heilige eenheid', dat voor Frankrijk nuttig is geweest om jonge mensen de loopgraven in te sturen om zich voor niets te laten afslachten, is weer uit de mottenkast gehaald. Dat overigens dit thema identiteitsgebonden en oorlogszuchtig zou zijn, heeft men goed kunnen zien toen Hollande en Valls – gevolgd door alle mediaorganen – het deuntje aanhieven; bedacht door Bush voor zijn duistere invasie in Irak – waarvan men de verwoestende en absurde gevolgen vandaag de dag kent – van de 'oorlog tegen terrorisme'. Je mag blij zijn dat ze naar aanleiding van een geïsoleerde fascistische misdaad de mensen niet hebben oproepen om zich thuis in te graven of om hun reservistenuniform aan te doen en met trompetgeschal naar Syrië te vertrekken.

De verwarring heeft haar hoogtepunt bereikt toen men zag dat de staat op volmaakt autoritaire manier opriep om te komen demonstreren. Hier in het land van 'de vrijheid van meningsuiting': een demonstratie op bevel van de staat! We zouden ons zelfs kunnen afvragen of Valls niet van plan was de afwezigen gevangen te zetten. Hier en daar hebben ze mensen gestraft die zich niet aan de minuut stilte hielden. We geloofden onze ogen niet. Juist op die manier hebben onze leiders op het dieptepunt van hun populariteit dank zij drie ontspoorde fascisten die zich een dergelijke triomf niet hadden kunnen verbeelden, kunnen defileren aan het hoofd van een miljoen en nog wat personen, die tegelijk werden geterroriseerd door de 'moslims' als gevoed door de vitamines van

de democratie, het republikeinse pact en de overweldigende grootheid van Frankrijk. Het is zelfs mogelijk geweest dat de koloniale oorlogsmisdadiger Netanyahu op de eerste rij van de demonstranten opdook, zogenaamd gekomen om de vrijheid van meningsuiting en de burgerlijke vrede te vieren.

'Vrijheid van meningsuiting'? Kom nou! Ging de demonstratie daarover? Nee, juist over het tegenovergestelde: te midden van de zee van de Tricolore bevestigde zij ten eerste dat Frans-zijn allereerst betekent dat iedereen onder hoede van de staat dezelfde mening heeft. Het was al die dagen praktisch onmogelijk om over wat er gebeurd was iets anders tot uitdrukking te brengen dan het bezingen van onze vrijheden en onze republiek, het vervloeken van ons identiteitsbederf door jonge moslimproletariërs en die afschuwelijk gesluierde meisjes; en zich manhaftig voor te bereiden op de 'oorlog tegen terrorisme'. We hebben zelfs de volgende slogan gehoord, bewonderenswaardig in zijn vrije meningsuiting: 'We zijn allemaal politieagenten!'

Hoe durft men overigens tegenwoordig over de 'vrijheid van meningsuiting' te spreken in een land waar, met heel weinig uitzonderingen, de totaliteit van de pers- en televisieorganen in handen is van grote industriële en/of financiële privaatgroepen? Ons 'republikeinse pact' moet wel erg flexibel en aangepast zijn als we moeten veronderstellen dat deze grote groepen zoals Bouygues, Lagardère, Niel en alle andere bereid zijn hun private belangen op te offeren op het altaar van de democratie en de vrijheid van meningsuiting!

In werkelijkheid is het heel natuurlijk dat de wet van ons land die van de eenheidsgedachte is en van de angstvallige onderwerping. Bestaat tegenwoordig de vrijheid in het algemeen, inclusief de vrijheid van denken, van meningsuiting, van handelen, van het leven zelf, eruit dat we allemaal de politie gaan helpen bij een klopjacht op een paar dozijn fascistische rovers; met het universeel verklikken van verdachte types met hun baarden en sluiers; en met de voortdurende verdachtmaking van de sombere 'banlieue-steden' erfgenamen van de *faubourgs* waar vroeger de *communards* werden afgeslacht? Of is het wel de centrale taak van de emancipatie, van de publieke vrijheid, om samen te handelen met zoveel mogelijk jonge proletariërs van die banlieues en met zoveel mogelijk van deze al dan niet gesluierden binnen het kader van een nieuwe politiek, die met geen enkele identiteit te maken heeft ('de proletariers hebben geen vaderland') en die de egalitaire leefwereld voorbereidt waarin de mensheid eindelijk zijn eigen lot in handen neemt? Een politiek die er rationeel op gericht is dat onze werkelijk meedogenloze meesters, de rijke heersers over ons lot, eindelijk de laan uit worden gestuurd?

Stadhuis van St. Denis

De wet van ons land is die van de eenheidsgedachte en van de angstvallige onderwerping

---

In Frankrijk is er lange tijd sprake geweest van twee soorten demonstraties: met de rode vlag en met de driekleurige vlag. Geloof mij, ook om kleine identitaire en moorddadige fascistische bendes te vernietigen, of die nu zich beroepen op sektarische vormen van de islamitische godsdienst, op de Franse nationale identiteit of op de superioriteit van het Westen, leiden niet de driekleuren die door onze bazen worden besteld en gebruikt tot goede resultaten. Juist de andere, de rode moeten we weer laten terugkomen...

door Alain Badiou

Een verkorte versie van dit stuk werd oorspronkelijk in het Frans uitgegeven in *Le Monde* 27 januari: http://www.lemonde.fr/idees/article/2015/01/27/le-rouge-et-le-tricolore_4564083_3232.html. Diegenen die de onverkorte versie van het Franse origineel willen raadplegen kunnen die vinden op http://www.blogs.mediapart.fr/blog/jean-pierre-anselme/290115/le-rouge-et-le-tricolore. Het is interessant om op te merken wat *Le Monde* heeft verkozen weg te laten' (Broder in de Engelse versie: http://www.versobooks.com/blogs/1833-the-red-flag-and-the-tricolore-by-alain-badiou).

Alain Badiou: 'De wet betreffende de islamitische hoofddoek' (2011)

'Om de waarheid te spreken drukt de wet over de hoofddoek slechts één ding uit: angst. Westerse mensen in het algemeen en met name Fransen zijn een stelletje huiverende lafaards. Waar zijn ze bang voor? Voor de barbaren, zoals gewoonlijk. Zowel de barbaren thuis, de 'voorstedelijke jeugd' als in het buitenland, de 'islamitische terroristen'. Waarom zijn ze bang? Omdat ze schuldig zijn, maar beweren onschuldig te zijn. Schuldig aan het vanaf de jaren tachtig afzien en afweren van elke emancipatoire politiek, van elke revolutionaire vorm van redeneren, van elke uitspraak voor iets anders dan dat wat er is. Schuldig aan het zich vastklampen aan hun naargeestige voorrechten. Schuldig aan het niets anders zijn dan groot geworden kinderen die spelen met hun vele aankopen. [...]
Maar vooral zijn Westerse mensen in het algemeen en Fransen in het bijzonder bang voor de dood. Ze kunnen het zich niet eens meer voorstellen dat een idee het waard is om risico's voor te lopen. 'Nul doden' is hun belangrijkste verlangen. Goed, ze zien miljoenen mensen over de hele wereld die geen reden hebben om bang te zijn voor de dood. Onder hen overlijden er velen bijna dagelijks voor een idee. Voor de 'geciviliseerden' is dat een bron van intense terreur'.

Alain Badiou, 'De wet betreffende de islamitische hoofddoek', fragment uit *Polemics* (Londen: Verso 2006). Eerste uitgave 2006, origineel gepubliceerd 2003-04.

Erratum Rojava, de missende pagina's bij BdO 2015 - 2

Over de democratische revolutie in Rojava vanaf januari 2015

Door allerlei omstandigheden is tijdens de vormgeving van het blad *Buiten de Orde* 2015#2 een uitvoerige passage over Rojava weggevallen met de lengte van een aantal pagina's. Hierin werd ingegaan op discussies uit het daaraan voorafgaande themanummer, waarin serieus de vraag werd gesteld in hoeverre in Rojava de anarchie zou plaats vinden. Dit is dus een vervolg op BdO 2015#2, p.17. Daarin is ingegaan op de organisatie van verkiezingen in het Koerdische gebied buiten Turkije. En wat moeten anarchisten daarmee?

[…] Quamishli, de hoofdstad van Cizire, wordt wel eens de prooi van een IS-raket of zelfmoordaanslag. Vrouwen [hier brak de tekst af] lopen rond met granaten op zak, die ze zullen afsteken als IS ze komt belagen. De stad is meer militair georganiseerd en op veiligheid georiënteerd dan op verkiezingen.

Maar een andere reden is het parlementaire stelsel zelf dat ter discussie staat: zijn parlementariërs herroepbare delegaties van communes of raden volgens de TEV-DEM-democratie of zijn het gekozen fractieleden met een partijleiding en de vrijheid om alleen aan de fractieleiding te gehoorzamen? Als dat laatste stelsel – onder leiding van de 'burgerlijke' Koerden van de ENKS/KDP en Barzani – de overhand krijgt, dan betekent dat ook dat zij de touwtjes in handen krijgen van de wederopbouw en het industriële complex. En dan is de weg open voor het soort marktwerking waarbij verkiezingswinst ook direct economische winst oplevert, met alle vormen van corruptie die daarbij horen. In dat soort discussies is al sprake van 'een nieuw Dubai' dat in Noord-Irak (Erbil, Tikrit?) zou moeten ontstaan. Laten we dan hopen dat de massa's van de TEV-DEM zullen antwoorden met een enorm sociaal conflict en een nieuwe revolutie als gevolg.

Wie zwaait er nu de revolutionaire vlag?

Ik heb nu – in het vorige nummer dus – een hoofdstuk lang Muslim aan het woord gelaten. Namens wie spreekt hij en neemt hij die initiatieven? Waarschijnlijk speelt hij in het hele verhaal een persoonlijke bemiddelingsrol, met meer volmachten dan je in een gecontroleerd radensysteem zou denken. Of zijn zijn communiqués voor discussie vatbaar? In de Koerdische pers die ik gelezen heb, komt dat niet voor…

De enige overlevingskans van het communalisme in Rojava is gelegen in de blijvende geestverwantheid van onderop, waarvan de DAF en vanuit Turkije ook TATORT hebben gerapporteerd. Een verder aantoonbaar pragmatische uitwerking van een gedachtegoed dat van meet af aan tot de strijd tegen het patriarchaat, het feodalisme, het moderne kapitalisme en de staat heeft geleid. Daarbij is het onverschillig of aan dit gedachtegoed de signatuur van Öcalan wordt gegeven of dat het door diverse vrouwenbewegingen als toelichting bij zijn portret wordt gegeven. En wat leider APO [= Öcalan, al eerder in het hele artikel genoemd, J.B.] zelf betreft, voorlopig kunnen we constateren dat hij over de kritiek op zijn eigen partij verder is gegaan dan al die andere leiders van volksrepublieken en communistische partijen: In The PKK and the Kurdish Question in the 21st Century (2011) concludeert hij: 'Het is duidelijk dat onze theorie, ons program en onze praktijk van de jaren 1970 niets anders voortbrachten dan futiel separatisme en geweld. Erger nog, dat het nationalisme waartegen we ons dienden te verzetten ons allemaal heeft besmet.' En: 'Dogmatisme wordt gevoed door abstracte waarheden, die een gewone manier van denken worden. Zodra je dergelijke algemene waarheden in woorden omzet, voel je je als een hogepriester in dienst van zijn God. Dat was de fout die ik maakte.' Ik heb dat Castro, Mao, Che of welke (aspirant-)leider van een socialistische volksrepubliek of een communistische partij dan ook nog niet zo horen zeggen. Wel Ferdinand Domela Nieuwenhuis, die van sociaaldemocraat anarchist was geworden.

Tijdens het festival 2.Dh5 (gehouden op 1-2 februari dit jaar) was er een workshop van Joost Jongerden en Michael Knapp, welke laatste bezoeken aan Koerdistan heeft gebracht. Het verslag van de zitting is helaas ingekort en voor goed begrip zou het stenografisch moeten zijn, want veel anekdotes en voorbeelden zijn weggelaten. Daardoor is verloren gegaan welke zaken er over Öcalan, de YPG en de asayiş ter discussie zijn gesteld. Vooreerst dat men ons vertelde dat de portretten die door de vrouwen in de huiskamers worden gehangen bedoeld is als wapen in de 'battle of the sexes', die nog steeds aan de gang is. Öcalan heeft namelijk in 2007 vanuit de gevangenis de toenmalige PKK-legerleiding weten te stoppen toen die de vrouwenbeweging begon tegen te werken, en de vrouwen wijzen juist op die uitspraken. Vaak lijkt het erop dat de eigen ideeën, die de mensen van onderop in het revolutionaire proces vormen, een stempel van Öcalan krijgen toegekend en dat zijn portret in de volkshuizen en dat de kantoren van de raden dient als een soort garantie voor de vrijheid om zelf te beslissen. Het lijkt wat moeilijk uit te leggen aan raadsleden die in beginsel niet bij de TEV-DEM of een commune horen, maar langs andere weg in commissies zijn beland, maar het schijnt weer hun vrijheid niet in de weg te staan. Een probleem bij dit soort toezicht is: zijn eenmaal genomen besluiten, hoe weldadig in het begin ook, later voor herziening vatbaar als dat nodig is – of ontstaan er dan onbedoeld sacrosancte tradities die aan de verre 'verlosser' worden toegeschreven? Dat gebeurt in iedere organisatie, ook soms in anarchistische...

Knapp ging ook uitvoerig in op de rol van de communes in de organisatie van de binnenlandse veiligheid. De YPG mag dan nog geïsoleerd van het dagelijkse leven opereren, mede als gevolg van de oefeningen en vaardigheidstrainingen die nu eenmaal bij de verdediging van de burgerij horen, de ordehandhaving en misdaadbestrijding wordt rechtstreeks van onderop gecontroleerd. Inderdaad is de mededeling van Jeanet Biehl dat de politie zou zijn afgeschaft doordat zij zijn vervangen door 'asayiş' – een woord dat zo ongeveer hetzelfde betekent als '*guardia civil*', namelijk burgerwacht – een ontoereikende mededeling om democratie te garanderen! Het gaat feitelijk om personen die door de communes worden aangeleverd, ouder dan 26 jaar, die afzetbaar zijn. Zij kunnen dagelijks in hun eigen communes door de volksvergaderingen worden aangesproken. Wekelijks komen zij bijeen om de openbare orde te evalueren aan de hand van de feedback op hun optreden die zij thuis ontvangen. Zij kiezen onderling een aanvoerder maar kunnen die ook terugroepen als de zaak niet loopt. Zelf voelen zij zich vrijwilligers, die voor dit werk worden vrijgesteld met een vergoeding ter voorziening in hun levensonderhoud. Andere controlemogelijkheden zijn de commissies voor de mensenrechten en de Juridische Commissie, die hen kan aanspreken op aangifte van burgers en die ook door de communes worden gedelegeerd. Stellen we daartegenover de Spaanse *guardia civil* of onze eigen hiërarchische politie als staatsapparaat...

Als ordehandhavers passen de asayiş in een rechtsopvatting waarbij niet de straf centraal staat, maar de oplossing of preventie van het conflict. Daarbij wordt vooral gedacht aan ruzie over bezittingen of eerwraak, luiden vonnissen tot schadevergoeding, verzoening en re-integratie van de misdadiger in het systeem. Het is een antropologisch gegeven dat eenzame opsluiting zoals wij dat kennen binnen de Koerdische gemeenschap als folter geldt – voor Papoea's in het voormalig Nederlands Nieuw Guinea stond het zelfs gelijk aan een doodvonnis – en men schijnt daarmee rekening te houden...

Asayiş hebben dus in hun ogen geen repressieve maar een sociale functie, als opbouwwerker in Kobanè bijvoorbeeld. Belangrijk zijn hierbij de vrouwelijke 'agenten' asayiş-jin, die ingrijpen wanneer er sprake is van vrouwenonderdrukking: gedwongen huwelijken, het opsluiten van vrouwen, huiselijk geweld of de dreiging van eerwraak. Zij proberen dat binnenshuis op te lossen; wanneer het niet lukt, brengen zij het voor de commune of de commissies van mensenrechten en justitie. Dit geeft ook aanleiding tot algemene maatschappelijke discussies binnen de plaatselijke raden, tot normstellingen en zelfs tot wettelijke regels. Zo is in de afgelopen maanden polygamie verboden en echtscheiding geregeld. Maar de oude gewoonten zijn hardnekkig en recentere bezoekers horen nog vaak van vrouwen dat de ideale vrijheid binnenshuis nog niet is bereikt. Reizigers hebben dan ook de uitspraak gehoord dat de enige plaats waar vrouwen zich werkelijk vrij en gelijkberechtigd voelen de YPG is. Foto's van vrouwen met geweren en als aanvoerders zijn het internationale symbool van de Koerdische revolutie. Laat ik hierbij nog even een uitstapje doen naar Amed, in het Turks Diyarbarkir. Daar staan ook vrouwen aan de frontlinie, maar ditmaal staan zij als levend schild tegenover de milities en politie-eenheden die hun activiteiten proberen te onderdrukken. Het geweldloze verzet dat men ook van de Palestijnse volkscomités tegen de muur kent en van andere demonstranten in Syrië tijdens het begin van de Arabische lente. Het kan niet anders of een dergelijk verschil in tactische oplossingen kan alleen maar worden toegeschreven aan inspiraties vanuit plaatselijke situaties, en dat wijst erop dat wanneer het erop aankomt de dictaten van bovenaf ontbreken.

De YPG is een aparte factor. Hier zijn wel gespecialiseerde commandanten, omdat in het leger de hiërarchie door krijgskundige vaardigheden worden bepaald: commandanten hebben daarvoor nu eenmaal een speciale opleiding.. Er zijn binnen de YPG regels en afspraken, zoals bleek uit een interview van een Spaanse kameraad met de vrouwelijke afdeling YPJ. Zo mogen er geen seksuele relaties worden bevorderd: vrouwen kunnen er geen kinderen krijgen, dan zullen zij eerst de YPG uit moeten. Doordat er ook regelmatig wordt getraind, zijn de YPG geïsoleerde gemeenschappen, die wel binding houden de communes of TEV-DEM wanneer die in een bepaalde regio de overhand hebben. Mogelijk is tot de dienstplicht besloten om te voorkomen dat de YPG te ver geïsoleerd raakt en het contact met de samenleving verliest.

Maar binnen die gemeenschappen oefent ook de oorlog zijn invloed uit: overal worden er massaal foto's en posters gehangen van gesneuvelde militairen, die – zoals ook in Iran nog gebruikelijk is – martelaren worden genoemd en als zodanig worden vereerd. Omdat de dienstplicht betekent: meedoen met de YPG hebben Koerden die meer affiniteit hebben met deze volkslegers de kantons verlaten om zich bij de eenheden van de Peshmerga in Noord-Irak te begeven.

Buiten die gemeenschappen gaat er wel eens iets mis. In het bevrijde Yezidi-gebied, waar men kon hopen dat de YPG en de plaatselijke vrijwilligers ook daar de democratie van de kantons zou bevorderen en het naast elkaar bestaan van volkeren zou propageren, gebeurt dat niet altijd. Aan het eind van de derde week van januari werden de voor het merendeels Arabische dorpjes Sibaja en Al Jarua – en wellicht ook twee anderen – in Sinjar-gebied (Noordwest-Irak) overvallen door een strafexpeditie van Yezidi en 'PKK-soldaten'. Die wilden afrekenen met hun buren, die volgens hen met IS zouden hebben gecollaboreerd. Vrouwen en kinderen werd te verstaan gegeven hun huis en het dorp te verlaten, zodat die vrij stonden voor plundering, brandschatting en wraak op de mannen en zonen. De expeditie duurde twee dagen, het duurde een week voordat via de Peshmerga het bericht de regering van Irak had bereikt. De democratie van Rojava lijkt voorlopig ook geografische grenzen te kennen.

Oorlog, hoe noodzakelijk ook gebleken, vergiftigt de geesten. Het pantsert de mensen in een harnas van militaire regels en voorschriften. De mensen van Rojava gebruiken voorlopig regels voor mensenrechten en vrouwenrechten als ideologisch schild tegen de aanvallende benden. Of deze idealen zelf ongeschonden daaruit komen en of hun aanhangers daarna kunnen doorgaan met de opbouw van hun maatschappij lijkt voorlopig afhankelijk van de genade van de tirannen van de hen omringende staten met hun imperialistische aspiraties, waarvan de IS als karikatuur de meest gruwelijke afspiegeling is. Voorlopig kan alleen onze steun daarvoor een tegenwicht bieden.

Wanneer blaast het volk de grenzen tussen Turkije en Koerdistan op?

Op 7 juni vonden dit jaar in Turkije de parlementsverkiezingen plaats. Hieraan deed de radicale democratische partij HDP mee, een combinatie van de voormalige PKK en plaatselijke organisaties, deels voortgekomen uit het Taksim-verzet in Istanbul. Doel van de partij was een breed volksverzet tegen het bestaande stelsel en verandering van de maatschappij. De anarchistische beweging DAF had zich niet tegen deze actie verzet, want niet alleen de parlementaire macht was inzet. Om dit te begrijpen moeten we iets dieper ingaan op de democratiseringsbeweging, die ook in Turkije in gang was gezet.

De communalistische revolutie in Turkije

In de drie vorige nummers van Buiten de Orde is uitvoerig ingegaan op de democratische revolutie van Rojava, waarin duidelijk libertaire tendensen werden gepropageerd en mogelijk ook waargemaakt als basis voor een nieuwe samenleving. Over de kansen daarvoor bestaat uitvoerige discussie. Dat is ook het geval in Turkije, waar de Koerdische beweging eveneens een revolutionaire organisatie probeert op te zetten. In de Koerdische regio's, met name in Amed (Diyarbakır), maar ook aan de grens met Syrië, is een alternatieve communale samenleving in opbouw, maar in bepaald moeilijkere omstandigheden.

Vanaf 2004, en zeker in 2011 ontwikkelt zich binnen het Koerdische gebied van Turkije een soort dubbele macht, dat zich voorlopig naast het staatssysteem opstelt. Die macht is aan beperkingen gebonden, want het is een verzetsorganisatie. Weliswaar een verzetsorganisatie die van onderaf de toekomstige maatschappij organiseert, maar waarbij de wapens zwijgen. Bewust. Want voor het sein voor de verdediging van deze situatie tegen de Turkse staat met wapens bestaat een commando, en dat kan slechts van Öcalan komen. Vanuit zijn gevangenis heeft hij een staakt-het-vuren afgeroepen en is hij onderhandelingen begonnen met de Turkse regering over de positie van Koerdistan. De Turkse regering, met name de AK-partij, heeft formeel deze positie aanvaard, maar in dit stuk zal blijken dat het dit bestand langs allerlei wegen probeert te saboteren. Hier zij voorlopig opgemerkt dat de Gülen-sekte, een islamitische minderheidsbeweging, verwant aan het AK-gedachtegoed maar zelfstandig opererend, predikt dat bepaalde etnische minderheden als Koerden en Armeniërs van nature geen ware gelovigen in Allah kunnen zijn.

De beweging is in principe parlementair, met Öcalan dus als virtuele leider. In 2009 had Erdogan een Koerdische democratische partij toegelaten tot de verkiezingen, die eveneens de tien procent haalde en leden in het parlement kreeg. Ook kwamen er in diverse Oost-Turkse steden, met name Amed (Diyarbakır) Koerdische burgemeesters en raden. Het – toen nog kemalistische – constitutionele hof verklaarde hun keuze onwettig en de burgemeester van Diyarbakır, Demirta , werd gearresteerd. Die had namelijk toegelaten dat er op zijn kantoor niet alleen in het Turks, maar ook in het Koerdisch, Armeens, Assyrisch en andere talen zou worden gecorrespondeerd. Bovendien liet hij bewegingen van 'democratische autonomie' toe, dus wijkraden die te vergelijken waren met het communalistische systeem van de TEV-DEM in Rojava. Voor dit 'hoogverraad' of 'steun aan de terroristische PKK' heeft Demirta 262 jaar gevangenisstraf aan zijn broek. En de richtlijnen van het hof zijn nu ook die van de AK-partij, die daarmee het spoor van het kemalistische leidersbeginsel volgt.

De organisatie van de 'democratische autonomie' in Turks Koerdistan is sedertdien een zaak van burgerlijke ongehoorzaamheid

De organisatie van de 'democratische autonomie' in Turks Koerdistan is sedertdien een zaak van burgerlijke ongehoorzaamheid. En naarmate Erdogan zich van 'democraat' heeft ontwikkeld tot een dictator neemt ook de vrijheid van de milities toe om naar believen een Turkstalige Kulturkampf te voeren, waarbij elke vorm van meningsuiting binnen Koerdistan als 'steun aan terreur' wordt aangemerkt. Per-

sonen die op straat worden betrapt op het spreken van een niet-Turkse taal kunnen worden opgepakt. Bekend is het geval van de journaliste Frederike Geerdink, die herhaaldelijk wordt aangeklaagd door de Turkse justitie voor dat ene artikel, waarin zij het over de sociale achterstelling van Koerdistan heeft. Alleen dat al is volgens justitie propaganda voor terreur – al achten rechters dat niet bewezen, de vervolging gaat net zolang door totdat de rechters zwichten voor de druk van Ankara. Herhaaldelijk treedt het leger of een politie-eenheid op tegen zaken die de Turkse staat niet bevallen. De Koerden beschuldigen de milities ervan dat zij opzettelijk gewelddadige tegenstand willen uitlokken en weigeren op 'provocaties' in te gaan. Net als in de Palestijnse gebieden treden vrouwen bij demonstraties op de voorgrond, als 'levend schild', om gewelddadigheden te voorkomen; diversen hebben al het leven gelaten en comités die op de voorgrond treden, hebben voortdurend met arrestaties te maken. Het feit dat er – ongeacht wie er schiet – bij een Koerdische actie bloed vloeit dient daarbij voor de internationale media als 'bewijs' voor de gewelddadige aard van het Koerdische ras.

Ondanks deze repressie bestaan er wel degelijk 'autonome' initiatieven. De Stadsraad van Amed is een raad met een organisatiestructuur die gelijk is aan de verenigde communes van een stad in de kantons van Rojava, maar de bijeenkomsten en beraadslagingen worden vaak verstoord door politie-invallen en arrestaties. In dorpen en wijken worden collectieven en coöperaties gevormd, die als productieve associaties werkzaam zijn.

Voorlopig blijft dit stelsel van communes, comités en plaatselijke raden en coöperatieven, zoals we dat als basisorganisatie in Rojava kennen, in het Turkse 'Noord-Koerdistan' nog steeds in opbouw. Wat betekent dat de 'top' niet bestaat uit administratieve bestuurders of woordvoerders van het type Saleh Muslim (uit Kobanè), maar uit 'NGO's' of propagandaverenigingen, alternatieve scholen en universiteiten, die zowel politieke, sociale als culturele propaganda voor zelfbeheer en culturele diversiteit verspreiden. Een belangrijke rol van de communalistische beweging is de ondermijning van het centrale rechtssysteem. Een belangrijke factor is de vrouwenbeweging, die zich evenals in Rojava verzet tegen de culturele achterstelling van de vrouw en het feodale patriarchaat als grondslag van de staatsgedachte. Deze discussies leiden binnen de communes tot een soort alternatieve rechtspraak, die zich keert tegen ingesleten tradities als uithuwelijking en opsluiting van vrouwen en eerwraak en anders met overspel omgaat dan een Islamitische kadi. De commissieleden, met name vrouwen, proberen in dat soort gevallen tot verzoening van de partijen te komen, waardoor het kwaad bezworen is zonder dat er sprake is van straf en waardoor er niemand door een politie vervolgd hoeft te worden. Met dit soort organisaties stellen zij zich tegenover het Turkse rechtssysteem, dat in eerste instantie op straffen en niet op verzoening berust.

Een belangrijke factor is de vrouwenbeweging, die zich evenals in Rojava verzet tegen de culturele achterstelling van de vrouw en het feodale patriarchaat als grondslag van de staatsgedachte

De radicale democratische partij HDP dateert van 2012 en is in eerste instantie bedoeld om de bewegingen die zijn ontstaan na de Taksim-revolte voor behoud van het Gezi-park en de democratische autonomie om te zetten in een parlementair systeem. Dat is aanvankelijk slechts ten dele gelukt, want de meeste activisten die de HDP wil verenigen zijn niet parlementair gericht. De voornaamste reden om HDP met stemmen te steunen is daarom niet gericht op de parlementaire macht en het gewicht in het politieke debat dat zich daar afspeelt. Er zijn parallellen denkbaar met de verkiezingen voor het Volksfront in Spanje in 1936: verkiezingswinst – in het Turkse geval de overschrijding van de tien procents-kiesdrempel – betekent dat de AK-partij van Erdogan de absolute meerderheid niet haalt en Erdogan niet meer de volledige zeggenschap heeft over het repressieapparaat of de macht om de wapenstilstand met de PKK te negeren. De PKK en de democratische beweging die daar achter staat heeft dus een sterkere positie. Tijdens de propaganda van de HDP was er vooral de nadruk op gelegd dat als de tien procent niet gehaald wordt er moest worden gevreesd voor een etnische zuivering. Erdogan kon zich dan via grondwetsherziening de presidentiële macht toe-eigenen, persoonlijk beschikken over militie en justitie en daarmee tot de aanval overgaan.

Intussen heeft de HDP de tien procent gehaald. Hele gemeenten in Koerdistan zijn lokaal voor negentig procent HDP en kunnen organisaties inrichten volgens het communalisme. Maar tegelijkertijd is de sfeer gespannen, al roept de HDP tot verzoening en coalitievorming op. Gebleken is dat de regering op grote schaal fraude heeft gepleegd: in tal van districten zijn expres niet-gevalideerde stembiljetten uitgedeeld die later ongeldig zijn verklaard. Tijdens verkiezingsbijeenkomsten in Amed (Diyarbakır) zijn bommen afgegaan, waarbij doden zijn gevallen. Die worden door de HDP aan IS toegeschreven, maar dat is op zijn minst een dubbelzinnige verklaring. Al eerder zijn verkiezingsbijeenkomsten door het leger verstoord, zijn er ook doden gevallen en campagnevoerders gearresteerd. Bovendien overlaadt de Koerdische pers ons met documenten waaruit blijkt dat IS en Turkse milities of geheime diensten met IS samenwerken – de aanslagen zijn op zijn minst gedoogd. Intussen zijn er na de overwinning weer partijfunctionarissen door een aanslag omgekomen en gebruikt Erdogan IS om opnieuw gewelddadige opstanden in het HDP-gebied te provoceren; zijn steun aan IS bij aanvallen op Rojava is allang geen geheim meer.

Na de overwinning van de HDP is er dus een dubbelzinnige situatie ontstaan: de partij onderhandelt om binnen kaders van de regering de macht te delen, maar aan de basis daarvan staat de 'democratische autonomie' met zijn libertaire uitgangspunten tegen het patriarchaat, het kapitalisme en de staat en de organisatiestructuren die daarmee verband houden. Zou het de HDP lukken een coalitie tot stand te brengen die Erdogan zou kunnen vervangen? Dan zal zij zelf voortdurend geconfronteerd worden met de dubbele macht die zij heeft georganiseerd. Want hoe kan zij met parlementaire middelen het 'alternatief voor de staat en het patriarchaat' gerealiseerd krijgen zonder dat de macht aan de basis wordt aangetast?

Intussen is de formatie in een patstelling beland. De partij op de wip is de kemalistische CHP. Die zal zeker niet met de HDP willen samenwerken, en dat is nodig als ze met de sociaaldemocraten een coalitie willen aangaan. Maar als autoritaire partij kan ze ook niet samenwerken met de AKP. Beide partijen hebben politie- en ambtenarenposten gehad waarvan de leden om hun bestaan moeten vrezen als ze de verkiezingen verliezen, omdat ze – eenmaal in een machtspositie – elkaar gemakkelijk van corruptie kunnen beschuldigen. Samen optrekken tegen Koerdistan werkt niet. Erdogans aspiraties om Syrië aan te vallen worden wellicht niet gedeeld door de kemalisten, die meer sympathie voor Assad kunnen hebben. Op 12 juli verstrijkt de termijn waarbinnen de formatie geregeld moet zijn. Dan vindt ook de redactievergadering van dit blad plaats en verstrijkt de deadline van dit verhaal.

Het is daarom de vraag of de staatsorganen van Erdogan deze macht werkelijk willen delen of concessies willen doen. Zal er op-

nieuw een rechtbank optreden en dicteren dat de HDP even illegaal is als de voormalige burgemeester van Diyarbakır? Zal daarna de regering Erdogan dan toch de jacht op Koerden en anarchisten openen? En is dan de achterban van de HDP met zijn eigen macht aan de basis sterk genoeg om de burgeroorlog aan te kunnen? Want dan zal het zich gewapend gaan verweren, omdat de heersende kaste – in naam van zowel Allah als Kemal Atatürk – de wapenstilstand en zelfs de parlementaire democratie definitief heeft geschonden. Reeds zijn er door Turkse luchtmachteenheden bombardementen uitgevoerd en klagen Koerden al over bestandsschendingen – terwijl het geïsoleerde gevangenisregime waarin Öcalan verkeert, is aangescherpt. Dat komt door de versterkte positie van Rojava, die zowel Erdogan als de Turkse nationalisten een doorn in het oog is. Maar Erdogans voorstellen om het grensgebied Jalablus te bezetten – het Arabische gebied tussen Kobanè en het westelijke kanton Afrin, waar de Koerdische verzetseenheden van de YPG dorpen aan hun zijde krijgen – leiden niet tot enthousiasme bij het Turkse leger. Het is van belang om bij deze ontwikkelingen ook de situatie van Rojava zelf te betrekken.

Daad en droom in Rojava

Een belangrijke militaire actie van de YPG en zijn bondgenoten Syrië en de VS heeft ertoe geleid dat begin juni het gebied tussen de kantons Kobanè en izire (Al Jazera) is veroverd op IS. Dat is officieel 'Arabisch' gebied met diverse etnische minderheden, met als centrum Tel Abyad of Girê Spi. Vanaf 15 juni is dit langs militaire weg aan Rojava toegevoegd, waardoor Kobanè en izire zijn verenigd. Bij het IS-bolwerk Tel Abyad werden bijna een jaar tevoren in september 2014 de eenheden van izire tegengehouden, die toen Kobanè wilden ontzetten. Nu zijn de machten verdreven die hen indertijd tegenhielden en is zo een corridor bewerkstelligd tussen Hassaka en het in puim liggende Kobanè. Want de wederopbouw van Kobanè wordt gedwarsboomd door Turkije, die hulpgoederen en andere materiële steun aan de verwoeste stad niet doorlaat. Remigrerende vluchtelingen worden van hun bagage beroofd: het materieel en de medicijnen die zij uit Turkije meenemen en zelfs internationale hulpgoederen worden door de milities zonder verdere toelichting in beslag genomen – men mag aannemen voor eigen gebruik. Vanuit Tel Abyad kan Kobanè nu eindelijk worden bevoorraad en kan de bevolking van voedsel worden voorzien. Bovendien is de belangrijke weg vanuit Turkije naar Raqqa afgesneden waarvan IS tijdens de belegering van Kobanè heeft geprofiteerd.

> De partij onderhandelt om binnen kaders van de regering de macht te delen, maar aan de basis daarvan staat de 'democratische autonomie'

Het gevolg van de verovering van Tel Abyad is een vluchtelingenstroom naar Turkije geweest. Van deze vluchtelingen kwamen rond 30 mei beschuldigingen van etnische zuivering door de YPG waarvan vooral Turkmenen het slachtoffer zouden zijn. De Turkmenen bevonden zich met name in Siluk, een versterkte IS-voorpost van Tel Abyad en daar is dagenlang slag geleverd. Over deze verhalen, die de internationale pers hebben bereikt, is inmiddels door het Syrisch Observatorium voor Mensenrechten (SOHR) een onderzoek ingesteld en dat spreekt de YPG op dat punt vrij. Er zijn mensen bij hun terugkeer naar hun dorp door YPG of Asayis de toegang geweigerd, maar dat was omdat deze gebieden door IS ondermijnd waren en moesten worden opgeruimd. Andere verhalen moeten als Turkse laster worden beschouwd. Wel plaatste de SOHR kanttekeningen bij de dienstplicht die in de kantons nu al een jaar bestaat – dat kan in een multi-etnische samenleving tot problemen leiden – en bij het feit dat er in de YPG – sporadisch – ook minderjarigen waren aangetroffen.

Het militaire succes van de YPG heeft ertoe geleid dat er veel propaganda wordt gevoerd voor democratische autonomie of het communalisme, maar of en in hoeverre dit in alle door of met de YPG veroverde gebieden in de praktijk wordt gebracht is afhankelijk van de plaatselijke bevolking. De YPG/YPJ heeft inmiddels de bezetting van Tel Abyad overgedragen aan het commando van een coalitie 'Vulkaan van de Eufraat', een samenwerking van de YPG met plaatselijke stammen als de Shammar met hun krijgsheren, de Khabour Garde en de Arabieren van het Syrische Vrije Leger. Daarmee is zeker de schijn van een louter Koerdisch bestuur vermeden. Maar de propaganda voor democratische autonomie zal vooral in de praktijk gevoerd worden door Asayis, die zich als mijnopruimers zowel met de werkelijk achtergelaten explosieven als met het psychologische springstof tussen de bevolkingsgroepen zullen bezig houden. Ergens op een marktplein heeft IS een open kooi achtergelaten, waar ze personen opsloten die zich niet aan de strenge leefregels van hun zedenpolitie hielden en daarvoor niet werden gegeseld of ter plekke werden onthoofd. Die kooi – een type dat door IS ook voor noyades (= standrechtelijke massa-executie door verdrinking) wordt gebruikt – zal er blijven staan – als afschrikwekkend gedenkteken van hoe het niet moet. De geschiedenis zal moeten leren of deze pedagogische maatregel werkelijk het effect heeft dat de revolutionairen van Rojava beogen en of men de communautaire revolutie op deze manier kan exporteren. We weten dat het in het Spaanse Aragon van 1936 mogelijk is geweest. Maar er zijn ook reacties: de klachten van Turkmenen bij het hof van Erdogan over etnische zuivering zijn hardnekkig. Het zou wel eens kunnen zijn dat bepaalde effendi's of aga's zich in hun culturele identiteit bedreigd voelen als de meerderheid van de bevolking – en met name de vrouwen – een eind wil maken aan hun 'beschaving' van harems of andere feodale voorrechten. Op dit soort Kulturkämpfe hebben mensenrechtenorganisaties terecht geen antwoord.

Intussen werd de YPG steeds meer een geïntegreerde eenheid in de grotere coalitie tegen IS. Na Tel Abyad is het leger – met de Amerikaanse luchtsteun – opgerukt naar het zuiden, mogelijk op weg naar IS-

hoofdstad Raqqa; op 22 juni viel de IS-legerbasis Ayer Issa (genoemd naar de profeet Jezus) in handen van de YPG-geallieerden. Met dit alles ontstaat een beeld van een geregeld leger op mars, dat afstand neemt van de communes en burgerorganisaties waarvan het de gedelegeerde zou zijn. Er had zich naast de milities van Kobanè en izire, die elkaar in de armen zijn gevallen, een apart corps van internationale vrijwilligers gevormd – dat nu echt aan de internationale brigades van weleer doet denken – en samen trekken ze in een eenheidsformatie op naar Raqqa. De YPG meldt dat er vierhonderd van deze vrijwilligers meedoen.

Het heeft er inmiddels alle schijn van dat de Koerden van de kantons zich hebben laten misleiden door toezeggingen van de Turkse grensmilitie over rugdekking tegen IS-aanvallen vanuit Turkije. Deze dekking ontbrak volledig toen op 25 juni eenheden van IS, die als vluchteling Turkije waren geïnfiltreerd, de kantons binnen vielen. Zij hadden zich als Turkse soldaten of eenheden van de FSA verkleed. Zij benaderden Kobanè op twee punten vanuit Turks grondgebied benoorden de grens, een zwaar spergebied, waar tal van buitenlandse journalisten worden opgepakt, zwaar beboet en gedeporteerd. Met zware wapens vielen zij de stad Hassakah – via de niet te verdedigen grens van het kanton – binnen. In Kobanè slaagden 84 terroristen erin twee scholen en een ziekenhuis binnen te dringen, waar zij toegang kregen door zich als Koerden voor te doen. Eenmaal binnen ontmaskerden ze zich, gijzelden de mensen die daar aanwezig waren en richtten een slachting aan. Toen de YPG ze op vrijdag 26 juni wist uit te schakelen bleken er driehonderd burgers te zijn gedood.

Een dergelijke actie kon niet worden voorbereid zonder medewerking van Turkse instanties, wat min of meer door Erdogan werd toegegeven. Hij verklaarde dat hij liever IS als buren had dan een versterkt Koerdisch kanton. Daarmee zou hij de demissionaire regering wel eens opnieuw directieven kunnen hebben gegeven om door het uitlokken van incidenten het formatieproces te verstoren, totdat de termijn op 12 juli is verstreken en er nieuwe verkiezingen worden gehouden. Dan kan er een lont in het kruitvat worden gestoken, zodat hij de leiding kan nemen voor een militaire machtsgreep. Per slot van rekening had in 1933 de NSDAP van Hitler ook geen parlementaire meerderheid toen zijn partij achter de rug van Van der Lubbe om de Rijksdagbrand ensceneerde.

Het bloedbad van 25 juni heeft ook de aandacht getrokken van internationale NGO's en organisaties. De onderhandelingen van Saleh Muslim en zijn diplomaten in de Europese Unie om steun schijnen tot resultaten te leiden en tot de enthousiaste bezoekers van de kantons kan men leden van het Britse Hogerhuis rekenen! Dat leidt tot nieuwe dreigingen. In de CRIFA, die op 27 juni in Londen werd gehouden, maakte de delegatie van het Koerdische Anarchistische Forum de volgende analyse: de doelstellingen van de anarchisten zullen op een mislukking uitlopen als de wederopbouw van Kobanè niet door zelfwerkzaamheid door de bevolking van onderop tot stand komt en de planning wordt gedicteerd door projectontwikkelaars en financiers van buitenaf – bijvoorbeeld het IMF. Zal het Europese gesprek bewerkstelligen dat de kantons van Rojava hun deuren voor dit soort organen open gooien, zodat de communes en hun bouwcommissies geen kans meer krijgen om zelf hun woonomgeving te bepalen? In dat geval is het Europese succes dat Muslim nu propageert een Pyrrusoverwinning. Het wederopbouwcomité is gevormd uit dertien subcomités met aparte taken als steunwerving, schade-expertise, mijnen ruimen, opvang van terugkerende mensen. Maar het wederopbouwplan van Rojava begint contouren aan te nemen: een meer uitgebreide stad met een monumentaal centrum met ruïnes, bedoeld om de oorlog te herdenken, een breder stedenplan met woningen voor degenen die het centrum niet meer zullen bewonen. Alle zones gaan op de schop: bedrijfsterreinen worden woonwijken. En dit plan werd ontworpen aan de top van het kanton, daarna bediscussieerd in Amed en izire en met andere organisaties aan wie om steun is gevraagd. Onduidelijk is voorlopig of de communes zelf bij dit 'modernistische' plan zijn betrokken en in hoeverre algemene bijeenkomsten van onderop hebben plaatsgevonden. Misschien is dat het werk van de drie comités die het bouwproject aansturen: 1) het comité dat wegen vrijmaakt en de belangrijke pleinen aanlegt of vrijmaakt, 2) het comité voor de wijken/zones en de wederopbouw, en 3) het comité dat de gebieden aanwijst die een museumstatus krijgen. Als al deze comités geen technocratische geesten bevatten die de massa's overdonderen, maar alle communes en raden bij het plan betrekken, kan dit resulteren in een architectonische afspiegeling van de democratische autonomie en de eerste stad Utopia ter wereld worden, die niet vanuit een centrale tekentafel wordt gedicteerd.

Laten we het bij deze droom houden.

door Jan Bervoets

Rijksdagbrand in Turkije

In *Rinus van der Lubbe, doodstraf voor een provo* reconstrueert Jef Last de Rijksdagbrand zoals die door de raden-socialistische zwerver, die de wereld had willen waarschuwen, moet zijn ervaren. Zijn lucifers lieten onverwacht het inferno ontstaan terwijl op de achtergrond de laarzen weerklonken van de weglopende SS'ers, die hem ongezien de helpende hand boden. Aan iets dergelijks moet men denken als men de gebeurtenissen volgt, die op 20 juli in Suruç hebben plaats gevonden, waar rond driehonderd socialistische, communistische en anarchistische jongeren bijeen waren om een concreet steungeschenk voor te bereiden aan de jeugd van Kobanè. Komend van alle streken uit Turkije belandden zij eerst in handen van Erdogans militiekordons, die hen fouilleerden, laptops en potloden in beslag namen en hun toevoegden dat zij hun ouders wel zouden vertellen dat zij naar terroristen gingen en dat zij hen wel zouden krijgen als zij zich met Kobanè inlieten. Zij zagen hoe één busje ongemoeid werd gelaten en als eerste doorgang werd verleend.

Het was twaalf uur 's middags toen alle jongeren bijeen waren in een persconferentie, waarin verslag zou worden gedaan van het antwoord van de Turkse regering op een verzoek om doorgang over de grens naar Kobanè. In plaats van een mededeling ontplofte midden in de groep een bom, die 32 doden en honderden gewonden veroorzaakte. Onmiddellijk snelde de militie toe en omcirkelde het gezelschap met getrokken geweren. Waterkanonnen waren in de buurt om wagens tegen te houden die gewonden moesten afvoeren naar ziekenhuizen, en zijn ook daadwerkelijk op die wagens toegepast. Ambulances van buiten werd geen doorgang verleend.

> Ambulances van buiten werd geen doorgang verleend

Er zijn in Turkije eerder massa-aanslagen gepleegd, maar deze was de omvangrijkste van het nieuwe millennium. Zij werd overduidelijk door IS gepleegd. Er circuleert op het Koerdische internet een door brand beschadigd paspoort van Sey Abdurrahman Alagöz, die banden had met Orhan Gönder, die op 5 juni al tijdens verkiezingsbijeenkomsten in Amed een bom had laten afgaan, zodat Alagöz ondertussen in de gaten had moeten worden gehouden door de geheime dienst. Aan hem werd dus die zelfmoordaanslag toegeschreven. Deze mensen hebben banden met IS, waarvan bekend is dat zij werd gedoogd en zelfs geholpen door de Turkse regering om Rojava te bestrijden. Maar nu mocht zij dienen als aanleiding voor de demissionaire regering Erdogan om zich de bevoegdheid toe te eigenen om tot oorlog over te gaan. Erdogan had zijn Rijksdagbrand – alleen is de dader geen gedreven vrijheidsstrijder tegen dictatuur, maar de toegewijde dienaar van een nietsontziend totalitair systeem; daar gaat de vergelijking mank.

Maar waar de vergelijking wel klopt is de *Machtsergreifung*. Er is een Veiligheidskabinet gevormd, dat zich allerminst demissionair gedraagt en maatregelen treft ter bescherming van volk en staat. Het oude parlement neemt besluiten aan om de nieuw gekozen leden illegaal te verklaren. Zo wordt de immuniteit van gekozen Koerden weer opgeheven en wordt Demirtaş openlijk aangeklaagd. Nog geen concentratiekampen als Oranienburg bij Berlijn, maar wel massa-arrestaties van de oppositie, met name de HDP. In Istanbul stropen vijfhonderd agenten de straten en huizen af. Er worden der-

tienduizend mensen opgepakt wegens vermeend terrorisme of steun daaraan c.q. verheerlijking daarvan. Daarvan zijn tweehonderd lid van IS. Onder hen daarnaast zeventig anarchisten, een deel ervan opgepakt tijdens demonstraties op straat, die door de politie werden weggeveegd. Er staan enige honderden IS'ers op de Turkse loonlijst als ambtenaar, die dus deels gegevens hebben opgeslagen van tegenstanders, die dus ook als terroristen zijn aangegeven: Armeniërs, Koerden, alevieten en leden van de HDP. De broer van lijsttrekker Selahattin Demirtaş is door de milities mogelijk standrechtelijk omgebracht.

De website van *Kurdisch Question* laat nog een keer een protest zien van een HDP die oproept om het bestand van Öcalan te verdedigingen, waarbij het een grote foto afbeeldt van Turkse vliegtuigen die een tapijtbombardement uitvoeren. Maar dat is het laatste bericht, omdat de site nu zelf uit de lucht is – mogelijk als gevolg van een bombardement. Kranten, persagenten en centra van Koerden, Armeniërs en alevieten worden door militierazzia's overvallen. Het hoofdkwartier van een linkse onderwijsbond in Ankara wordt door de politie bestormd en overhoop gehaald; daar gehuisveste, want toegelaten vluchtelingen uit Kobanè worden opgepakt en in een cel gezet. Een alevitische vrouw doet open voor de agenten en wordt in de deuropening gedood. Na deze *Silbertanne*-moord volgt een alevitische begrafenisplechtigheid; de moskee wordt drie dagen lang door de militie omsingeld en beschoten. Erdogan zal in de toekomst bepalen wie het ware islamitische geloof belijdt en wie niet en of ongelovige rassen nog recht van leven hebben. Bovendien verklaart hij de wapenstilstand met Öcalan eenzijdig ongeldig.

Voor de internationale pers reageerde Leider Erdogan met de aankondiging dat hij luchtaanvallen zou uitoefenen op 'terroristische doelen', daarmee de schijn wekkend dat hij de VS zou steunen bij de bestrijding van IS. In de praktijk bleek dat deze aanvallen voor het merendeel op 'stellingen en luchtafweergeschut van de PKK' werden gericht. In werkelijkheid worden bommen losgelaten op Koerdische dorpen in het noordoostelijke bergland van Turkije en op de door de YPG bevrijde Yezidi-gebieden in Noord-Irak. In die gebieden bestaat geen luchtafweer zoals die ooit door Saddam Hoessein in Irak moet zijn opgesteld. Er zijn in werkelijkheid scholen gebombardeerd en andere burgerlijke gebouwen en de bevolking zelf, want de 'stellingen' bestaan uit geïntegreerde milities in de stijl van de YPG. Het bergdorp Qandil is gebombardeerd met als resultaat alleen maar burgerdoden, die in hun slaap werden verrast. Bij Duhok werd een ziekenhuis gebombardeerd. Ook zijn er aanvallen op verdedigingslinies bewesten Kobanè geweest! In totaal zijn er op vrijdag 30 juli 190 'PKK-guerrilla's' gedood en tenminste driehonderd gewond. Erdogan is dus al snel de moordenaar en oorlogsmisdadiger die Johnson in de jaren zestig voor Vietnam was. Er zijn drie aanvallen op verlaten terreinen van IS uitgevoerd. IS-aanvoerders verklaren in interviews aan de wereld dat zij nog steeds erop vertrouwen dat Erdogan hun geen strobreed in de weg zal leggen.

Erdogan kreeg op 26 juli de zegen van de NAVO, die speciaal om zijn optreden was bijeengekomen. Daarmee voldeed de NAVO aan resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, die op 24 september 2014 door Turkije werd versierd met medeweten van Obama. De burgerlijke inlichtingen- en vreemdelingendiensten van de VS en het Verenigd Koninkrijk hebben instructies om daarnaar te handelen, en dat zal dus bij militaire inlichtingendiensten ook wel het geval zijn. Daarmee ondersteunen onze voormalige bevrijders een nieuwe Rijksdagbrand en laten de gepretendeerde bevrijders van de gevangenen van de berg Sinjar de voormalige slachtoffers opnieuw over aan dood en verderf, omdat zij hun bescherming wegnemen. En die hebben daarop het enige juiste antwoord. Ter nagedachtenis aan de gruwelen van vorig jaar augustus kondigen zij hun eigen vrijheidsstrijd aan, mogelijk in het bewustzijn dat vertrouwen in de bestaande staten zinloos is gebleken.

Een alevitische vrouw doet open voor de agenten en wordt in de deuropening gedood

Intussen heeft ook Ban Ki-moon, de opvolger van de door Bush weggemanoeuvreerde Kofi Annan, zijn fiat gegeven aan de operaties van Erdogan, die hij 'wettige zelfverdediging' noemt. Volgens vertegenwoordigers van de DAF heeft IS nu dankzij de NAVO en de Veiligheidsraad feitelijk Turkse luchtsteun gekregen.

Een antwoord op deze situatie is een oproep van Barzani aan de PKK om zich uit Irak terug te trekken. Daarmee bedoelt hij de YPG/YPJ, maar we weten inmiddels dat het deels de regionale volksbeweging is, die zich verdedigt, daar thuishoort en zich dus niet terugtrekken kan. Ook Barzani verklaart de Yezidi nu de oorlog.

En met deze internationale rugdekking hoeft Erdogan alleen maar te wachten totdat de termijn verstreken is waarop een nieuw kabinet mag worden geformeerd en de door hem gewenste orde zodanig is hersteld dat hij nieuwe verkiezingen kan uitschrijven. Dan is alle oppositie wettelijk uitgeschakeld, het land in staat van beleg en zitten zijn tegenstanders in de gevangenis of in nog ergere situaties, en is de AK-partij op weg naar de vereiste meerderheid voor zijn presidentschap. Wie tegenstemt krijgt straf voor volksvreemd gedrag. Bovendien komt er *Lebensraum*. Erdogan heeft toestemming van de NAVO gekregen het noorden van Syrië, dus het gebied van Rojava als bufferzone te gebruiken. *Sieg Heil*!

door Jan Bervoets

Is antipartijcommunisme een vorm van kolonialisme?

Verwikkelingen rond het Koerdische debat

In het eerste nummer van deze jaargang heeft Buiten de Orde een themanummer aan Rojava gewijd waarin verschillende standpunten over steun en solidariteit zijn weergegeven. Daarin stond de vraag centraal in hoeverre er perspectieven zijn voor de anarchie. Daarop is toen geen definitief antwoord gegeven. Feitelijk is dat onmogelijk.

Tijdens de afgelopen Pinksterlanddagen in Appelscha is er op zondag een kleine workshop geweest, georganiseerd door een groep kameraden uit Bremen, die aan de hand van inlichtingen die wij uit Koerdistan hadden een vorm van 'kritische solidariteit' wilden formuleren. We kwamen tot de conclusie dat dit niet mogelijk was zonder die situatie ter plaatse te kennen of een oordeel te hebben over de betrouwbaarheid van de beschrijvingen van de praktijk. Zij hadden geprobeerd via Koerden in de diaspora contact op te nemen. De meeste PKK-aanhangers in het buitenland blijken echter sterkere banden te hebben met de communistische partijen dan met Rojava. De beste manier is dan toch de verslaglegging van persoonlijke reizigers via de DAF of het Koerdisch Anarchistisch Platform en vanuit dat netwerk verder grasduinen op het internet. En de contacten die wij via verschillende wegen maken met de internationale anarchistische bewegingen. En met het uitgangspunt dat een definitief oordeel van de huidige situatie – wat mij althans betreft – slechts aan de volgende generatie is voorbehouden.

Intussen zijn wij in een internationale discussie betrokken, die de zaak alleen maar kan vertroebelen. Peter Storm heeft op 4 april op Libcom een stortvloed van discussies teweeg gebracht met zijn artikel 'Dear cheerleaders, we need to have a chat about imperialism'. Daarin ging hij nader in op zijn scepsis ten aanzien van de reeds gerealiseerde anarchie en de naïviteit van diverse fellow travellers, waaronder niemand minder dan David Graeber. Op zijn stuk volgde een aanval van Bertram Lee in Kurdish Question van 9 april, 'Dear mr. Anarchist, you aren't listening'. Lee, woordvoerder van een Zapatistisch studiecentrum, stelde vast dat Storms standpunt zou zijn ingegeven door 'kolonialistische vooroordelen', die nu eenmaal bewust of onbewust in het Westerse en Europese anarchistische denken zijn ingeslopen. Deze argumentatie is zinvol wanneer we vanuit de Westerse Verlichting een debat met de DAF aangaan over het nut van godsdienstbestrijding in de Islamitische wereld van Turkije – zie mijn artikel over de DAF in BdO 2015#2 – en in de kwestie van het recht van minderheden op zelforganisatie en eigen analyse in een Westerse wereld als Nederland als aangeroerd in de afgelopen sessie van 2.Dh5. Maar in deze context moet ik het voor Peter opnemen, omdat het om een kwestie gaat die zich intern binnen alle rassen en gemeenschappen afspeelt. Het gaat om historische feiten uit het verleden, namelijk de ervaringen met de Russische Revolutie en het daarna ontstane politieke systeem, die evenzeer tot een vorm van kolonialisme hebben geleid onder leiding van de Komintern. In naam van de klassenstrijd en de strijd tegen staat en andere absolute machten zijn er naast de koloniale imperialismen ook andere imperialismen ontstaan, die daartegen een ideologische machtsstrijd hebben gevoerd en een van de volgelingen daarvan is daadwerkelijk de PKK geweest. Over deze ideologie schreef Alexander Berkman kort na de opstand van Kronstadt en voordat hij in 1923 samen met andere kameraden de anarcho-sydicalistische internationale oprichtte dat 'een rivier van bloed' zijn beweging van de communistische internationale scheidde. Er ontstonden dus binnen de anarchistische beweging mechanismen om zich te verdedigen tegen machinaties van stalinistische partijcellen. En ook tegen allerlei vormen van leidersbeginselen en moraliteit die alle middelen geoorloofd achten om sociale strijd tot machtsstrijd te laten ontaarden. Op 2.Dh5 beriepen onze islamitische discussiepartners zich op Malcolm X. Maar zij vergaten daarbij dat Malcolm X niet werd vermoord door het kapitaal of het kolonialisme, maar door zijn kameraden van de sekte van Elija Mohammed, die Malcolm X' ideeën niet wereldkundig wilden hebben.

> Waar echter Sam Dolgoff indertijd overal contrarevolutie vaststelde blijkt nu dat in de openbare wereld van Rojava wel degelijk de intentie wordt gepropageerd een revolutie tot stand te brengen zoals wij die zien

Het gaat dus om dit soort probleemstellingen over hoe we de gerechtigheid in deze wereld of de revolutionaire maatschappij willen zien. In 1961 leidden die tot een reeks stellingen van de anarcho-syndicalist Sam Dolgoff naar aanleiding van de situatie in Cuba in 1961, twee jaar na de machtsovername door Fidel Castro. Deze tekst kan als een goede toetssteen dienen. Ik heb dit stuk hierachter opgenomen met weglating van teksten uit de internationale actualiteit van toen. Waar echter Sam Dolgoff indertijd overal contrarevolutie vaststelde blijkt nu dat in de openbare wereld van Rojava wel degelijk de intentie wordt gepropageerd een revolutie tot stand te brengen zoals wij die zien en die uit te breiden. Daarbij klopt niet alles, zijn er situaties die de doelstellingen van de TEV-DEM, en andere basisinitiatieven bedreigen, maar terwijl Dolgoff zijn stuk schreef om solidariteit met de Cubaanse regering af te wijzen, kan ik het nu gebruiken als vragenlijst. Daarbij moet ik in bepaalde situaties wegens gebrek aan concrete feiten het antwoord schuldig blijven, maar zie ik voor het merendeel positieve beelden.

Solidariteit kan daarop niet wachten.
Nog steeds moet er dringend hulp worden geboden aan de bevolking van Kobanè.

door Jan Bervoets

REVOLUTIE EN CONTRAREVOLUTIE

Het land ontdoen van de wantoestanden van het regime dat omvergeworpen is
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar terreur uitoefenen om schaamteloos en meedogenloos mensen uit te roeien die zich niet aan de nieuwe dictatuur willen aanpassen
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Toelaten dat het volk rechtstreeks betrokken is bij alle nieuwe initiatieven en resultaten
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar bij decreet dicteren hoe de dingen moeten worden gedaan en de resultaten doorsluizen naar de ijzeren controle door de staat
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Het land veroveren voor en door wie het bewerkt, georganiseerd in vrije boerengemeenschappen
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar de landbouwhervorming zo verdraaien dat de guajiro werknemer wordt van een Nationaal Instituut voor Landbouwhervorming
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Kapitalistische bedrijven onteigenen en ze in handen geven van de arbeiders en technici
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar ze omzetten in staatsmonopolies waar het recht van de producent alleen maar uit gehoorzaamheid bestaat
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

De oude gewapende machten als het leger en de politie afschaffen
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar om verplichte milities in te voeren en een leger handhaven dat ondergeschikt is aan de regerende kliek
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Verzet tegen buitenlands ingrijpen in mensenlevens en de verwerping van iedere vorm van imperialisme
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar het land uitleveren aan buitenlandse mogendheden onder dekmantel van verdediging tegen andere
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Het vrije woord en de vrije actie toelaten aan alle werkelijk revolutionaire krachten en stromingen
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar slechts één enkele partij erkennen die mensen vervolgt en als contrarevolutionairen uitroeit
omdat ze zich tegen communistische infiltratie en overheersing verzetten
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Van de universiteit een prachtig cultuurcentrum maken dat wordt bestuurd door de professoren, afgestudeerden en studenten
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar de universiteit ombouwen tot een instrument van regeringspolitiek, waarbij wie niet gehoorzaamd eruit wordt gezet en wordt vervolgd
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Het omhoog brengen van de levensstandaard van de arbeiders door hun eigen streven naar productie, geïnspireerd door het algemeen welzijn
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar het opleggen van plannen die door staatsbureaus zijn voorbereid en van degene die werken verplichte bijdragen vorderen
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Het oprichten van scholen en het bestrijden van analfabetisme – DAT IS REVOLUTIE.
Maar het indoctrineren van kinderen om de dictator en zijn dikke maatjes te aanbidden en het militariseren van deze kinderen
in dienst van de staat – DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

Laat je op het platteland nieuwe constructieve volksorganisaties verrijzen van allerlei soort en het initiatief daarbinnen te stimuleren
– DAT IS REVOLUTIE.
Maar verbied je ze en houd je hun daden tegen, keten je ze aan een doctrine en de organisaties van een staatsmacht
– DAT IS CONTRAREVOLUTIE.

door Sam Dolgoff

Het bovenstaande is een bewerking van een artikel van Sam Dolgoff, dat oorspronkelijk een open aanval is op verdedigers van de Cubaanse revolutie van Fidel Castro en verscheen in Accion Libertaria, het orgaan van de Argentijnse Libertaire Federatie van juli 1961. Een verkorte versie verscheen als bijlage in Fragments, a memoir by Sam Dolgoff (Cambridge, U.K., 1986).

Ik heb een passage die rechtstreeks betrekking heeft op Cuba's verhouding tot de Sovjet-Unie weggelaten om de actualiteit van de rest te verhogen. Het kan namelijk als toetssteen dienen om revolutionaire ontwikkelingen als in Rojava effectief te toetsen en van commentaar te voorzien. Na vergelijking kan men opmaken dat ten aanzien van de Rojava-revolutie op papier alleen de rol van leger en politie ter discussie staat.

Jan Bervoets, vertaler

Economie

Economische elementen voor een perfecte storm

Grexit, Shanghai Slide en meer...

Het kan aan het broeierige weer liggen, of aan het feit dat we te veel financiële berichtgeving volgen om Griekenland te snappen. Maar het wemelt van de aanwijzingen dat er zich een flinke 'turbulentie' aan het opbouwen is, op economisch (en dus politiek) gebied. De kans bestaat dat het een van die schaarse 'perfecte stormen' wordt, net als in 2008. Dat allerlei ontwikkelingen al dan niet toevallig elkaar versterken en de boel dan geheel uit de hand loopt.

Grieks Toneel
Natuurlijk is het vooral het Griekse toneel dat ons de adem in doet houden, allereerst uit empathie met de Griekse bevolking. De Griekse schulden zijn simpelweg onhoudbaar. Door er nieuwe steunprogramma's in te pompen wordt die schuld alleen maar groter. Dat kan gewoon nooit afbetaald worden, tenzij de Griekse economie ineens idioot hard zou gaan groeien. Maar dat is op z'n beurt binnen de Eurozone ondenkbaar. Dus wordt er tijd gekocht door de Euromasters. Het blijft spelen met vuur, en Griekenland heeft op het randje van het faillissement gestaan, wat zou betekenen dat de ECB naar z'n centen kan fluiten (en allerlei andere banken, bijvoorbeeld Bulgaarse). Daar werd en wordt nogal luchtig over gedaan, maar het is volstrekt onduidelijk wat de gevolgen zouden zijn voor de ECB zelf, die ook niet onbeperkt over geld kan beschikken... En voor de duidelijkheid: dat is allemaal Eurogroep en Trojka-beleid geweest. Het ligt niet aan de Grieken (in ieder geval niet aan de burgers), want dit is ze zo opgelegd door de Trojka, die besloot dat de schuld van de particuliere investeerders overgeslagen moest worden naar de Griekse staat, met leningen van de ECB en het IMF. Dit gebeurde om de particuliere banken niet te laten omvallen. In Nederland zijn dat, als we kijken wie er in 2011 investeringen in Griekenland had uitstaan, de ING en de Rabobank. Daar is het geld dus heengegaan, en niet naar 'de Grieken'. Hadden ze de internationale banken gewoon laten vallen, zoals de formele kapitalistische regels voorschrijven, en een fractie van het geld van de 'steun'campagnes gewoon aan de Griekse bevolking uitgedeeld, dan zou er nu waarschijnlijk een veel rooskleuriger beeld te schetsen zijn. Maar dus niet, en de 'Grexit' dreigt nog steeds, en anders een nieuwe 'slump' in de Eurozone zelf.

> Iedereen weet dat er niets is veranderd aan de structurele oorzaken van de crisis

Perfecte storm
Maar voor een perfecte storm is natuurlijk meer nodig. Pers en politiek stellen het voor alsof alleen Griekenland in de problemen zit (en dat natuurlijk aan zichzelf te wijten heeft, maar dat is wel de grootste leugen).* Iedereen weet dat er niets is veranderd aan de structurele oorzaken van de crisis (lees Luyendijk en Engelen er maar eens op na) en de landen die eerder de Trojka over zich heen kregen, zijn er nu nauwelijks beter aan toe dan toen, terwijl ze zich natuurlijk wel net als Griekenland geheel uit de naad hebben bezuinigd. Maar er staan mondiaal een paar andere bommen op springen.

Zoals die van de economie van Puerto Rico, dat net zo failliet is als Griekenland en met geen mogelijkheid zijn aflossingen kan betalen. Interessant genoeg is deze situatie in die zin vergelijkbaar met Griekenland, dat ook dit land gevangen zit in een soort muntunie, in dit geval de dollar. Puerto Rico kan dus niet, zoals voorheen voor landen in crisis gebruikelijk was, de waarde van de munt *tweaken* om uit de problemen te geraken. Net als Griekenland, dat door de euro opgesloten is. Maar hoe dan ook, de situatie in Puerto Rico kan de komende weken nog dramatisch worden. En ook daar is, anders dan je in de media leest, natuurlijk veel verzet.

Of Oekraïne, al is dat het lievelingetje van het Westen en zal het zich daarom wel de minste zorgen hoeven te maken over economische steun van IMF en EU. Maar ook die hebben natuurlijk niet onbeperkt geld uit te geven (alhoewel, ze kunnen het gewoon bijdrukken, en om de inflatie hoeven ze het voorlopig niet te laten). De ABN AMRO heeft er in ieder geval scenario's voor ontwikkeld.

Shanghai Slide
Maar het is vooral China dat de economiewatchers in bladen als de *Financial Times* en *Wall Street Journal* zorgen baart. Dat ze daar een vastgoedbubbel hebben opgebouwd van *subprime*-achtige proporties is bekend. En hoewel die bubbel rond 2013 weer wat begon leeg te lopen doordat de huizenprijzen even zakten, is de nood nog steeds hoog. Te meer daar de groeicijfers in China ook voortdurend verder dalen.

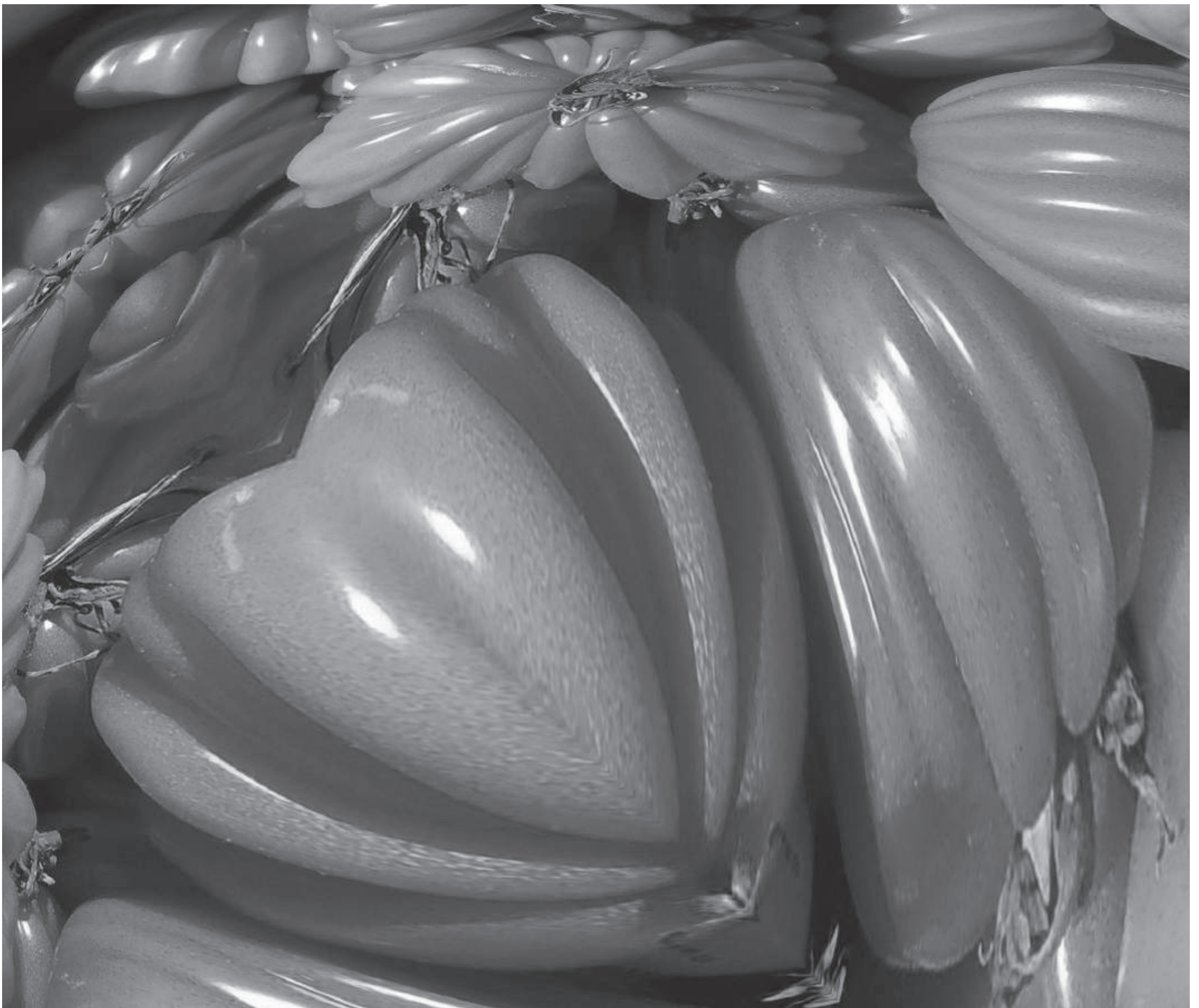
Nu is er de laatste weken een andere bubbel aan het barsten geslagen, namelijk die van de op de Chinese beurs genoteerde aandelen. De 'Shanghai Slide', zoals de financiële pers het jolig noemt, heeft tot nu toe al zo een 3000 miljard dollar weggevaagd. In een poging de trend te stoppen, hebben de Chinese autoriteiten de spelregels voor speculatie met aandelen nu even drastisch als gevaarlijk gewijzigd. Dit mag nu ook met geleend geld, iets wat voorheen streng verboden was.

Kortom; sluimerende bommen genoeg in de wankele mondiale economie. Voor je het weet, zitten we weer midden in de hectiek van september 2008 en gaat iedereen lopen roepen dat ze toch hoogst verrast zijn door de ontwikkelingen. Een ding is zeker: de Grieken' zullen in dat geval de schuld krijgen. Zoals in 2008 arme zwarte Amerikanen opgevoerd werden die het gewaagd hadden een hypotheek te nemen, als verklaring voor deze plotselinge noodstop van de anders door neoliberale waarzeggers zo stabiel geachte economie.

door Kees Stad

Noot:

* Zie daarover onder andere dit vertaalde stuk op globalinfo.nl: http://www.globalinfo.nl/Achtergrond/hoe-duitse-en-franse-banken-hielpen-om-griekenland-bankroet-te-krijgen.

Ideologie naar het verdomhoekje!

Vorig jaar deed de voorbereidingscommissie van de Pinksterlanddagen 2014 een oproep om mee te werken aan de PL. Daarin zouden we 'de anarchistische ideologie' uitdiepen en uitdragen. Ik reageerde toen met de stelling: het anarchisme is geen ideologie, maar een theoretische benadering van de werkelijkheid. Daarop kreeg ik als antwoord: 'Daarover mag je een workshop houden.' Dat is verleden jaar niet gebeurd, maar de uitdaging heb ik wel degelijk aangenomen. Dit artikel is een bewerking van de lezing die ik dit jaar heb gehouden.

Het begrip ideologie is al in de beginjaren van het socialistische debat eigenlijk een scheldwoord geworden. Wie ideologie toepast of propageert, speelt eigenlijk vals spel. Met het ideologische begrippenapparaat versluiert hij of zij de werkelijkheid en leidt hij of zij mede- en tegenstanders van de werkelijke maatschappelijke problemen af. Maatschappelijke problemen zijn pas oplosbaar als ze op een behoorlijke manier beschreven worden, namelijk als een concreet belangenconflict met een concrete belangenstrijd. We komen zelf voor onze rechten op, omdat we belanghebbenden zijn en er is geen hogere gerechtigheid die ons dat beveelt. Omdat het onze belangen zijn en niet de bevelen of dictaten van anderen, werken we samen voor een maatschappij waarin onze belangen gezamenlijk gerealiseerd worden en niet ondergeschikt zijn aan een dictaat of ideologie.

Daarover is voor de eerste keer uitvoerig geschreven in de eerste helft van de negentiende eeuw. Karl Marx deed dat in 1845 met een manuscript dat *Die deutsche Ideologie* heet. Toen werd al een halve eeuw gezocht naar de rol van de menselijke ethiek en de moraal in een wereld waarin de goddelijke openbaring meer en meer heeft afgedaan. Bijbelse openbaringen, die eeuwenlang als waarheden werden beschouwd, zijn door natuurkundige ontdekkingen en natuurwetten gelogenstraft: het heelal, het tijdstip van het ontstaan van de wereld, de seksuele geaardheid van de mens worden allemaal niet meer beschreven zoals men dat in de bijbel heeft geleerd, en dat wordt alleen maar 'erger'. De mens krijgt geen openbaringen meer, maar moet zelf zijn kennis definiëren en vanuit zijn eigen definities de natuur zien te verklaren. De mens moet door zijn eigen filosofie de weg naar het redelijke en goede vinden.

Kant, de grote filosoof uit de achttiende eeuw, stelt dat er een moraal bestaat, die als een categorische imperatief heerst over de menselijke soort. Maar zijn we daarvan wel zo zeker? Hegel vraagt zich dan af: hoe kom je tot die moraal, want nu het geen gedic-

teerde openbaring is, zal je toch eerst een dialoog moeten aangaan en tegenspraak dulden? Een moraal voor ons allen, komt alleen door dialectiek tot stand: door de voortdurende discussie tussen these en antithese zou je tot synthese kunnen komen en dan uiteindelijk tot de absolute menselijke geest en het ideaal. Maar zover zijn we nog niet. En moeten we dat eigenlijk wel willen? Hegels leerling Max Stirner vraagt zich af: moeten wij ons opofferen aan de moraal, aan de vrijheid, aan de Rede, aan de Gerechtigheid? In dat geval zouden we alleen maar spoken najagen. Stirner benadrukt dat de menselijke moraal alleen wordt bepaald door eigenbelang van het individu en dat men alleen vanuit dit standpunt tot samenwerking komt.

Marx is het niet helemaal met hem eens. Als Marx zich tegen Hegel of Stirner of andere radicale vrijdenkers als Feuerbach keert, dan is dat omdat hij zelfs deze discussie niet wil. Hegel, de filosoof van de absoluut menselijke geest stelt in zijn dialectiek absolute definities of filosofische abstracties aan de orde, waarmee hij andere filosofen van hetzelfde kaliber over dezelfde onderwerpen bestrijdt. In het manuscript *Duitse Ideologie* valt Marx de Duitse filosofie en ook de Duitse geschiedenisopvattingen aan als vreemd aan wat er zich werkelijk in de maatschappij afspeelt. Willen de mensen werkelijk hun bestemming bereiken, dan moeten zij zich niet laten verslaven door 'de heerschappij der gedachten', maar dan moeten zij concreet, 'zintuiglijk' vaststellen wat er werkelijk in de maatschappij gebeurt. Vóór Marx is de Duitse kritiek nooit echte *maatschappij*-kritiek geweest, ze heeft 'de grenzen van de filosofie nooit overschreden'. De mensen hebben steeds valse voorstellingen van zichzelf gemaakt, van wat zij zijn of wat zij moeten zijn. Deze voorstellingen zijn hun boven het hoofd gegroeid en zijn leidende ideeën geworden: hun scheppingen zijn hun scheppers geworden, waaraan zij moeten gehoorzamen, hersenschimmen, ideeën, dogma's waaraan zij moeten onderwerpen. Ideologie is dus een *ersatz* die de godsdienst vervangt.

Mensen moeten zich niet verslaven door heerschappij der gedachten

De mens, de mensheid is geen abstractie met een ideale voorstelling die in elk individu leeft, ook niet als realisatie van 'de vrijheid van het individu'. Zijn er maatschappelijke conflicten, dan worden die niet opgelost met de leuze 'wij zijn toch allen mensen'. In zijn werkelijkheid bestaat de mensheid uit het geheel van de maatschappelijke verhoudingen, en die verhoudingen worden omschreven of verklaard uit concrete historische feiten. Alle moraal heeft een maatschappelijke oorsprong, ook 'het godsdienstig gemoed' heeft een historisch verklaarbare oorzaak. Het individu is een abstractum, mijn vrijheid kan alleen bepaald worden in verhouding tot de ander. Vrijheid is in werkelijkheid keuzes maken in situaties waar men niet buiten staat, zal Sartre later zeggen: elke persoon is altijd *geëngageerd*. Haar relatief geluk en haar verantwoordelijkheid realiseert ze pas als zij bewust die keuze maakt en daarvoor de consequenties trekt voor zichzelf en voor de maatschappij waarin zij leeft.

Anarchisten zijn vrijdenkers in die zin dat zij de godsdienst verwerpen en met Stirner ook alle 'hersenschimmen' die de godsdienst vervangen. Zij zijn materialisten. En dat materialisme wordt bepaald door de maatschappij waarin zij leven en een keuze maken. Deze situatie wordt geformeerd door de ontwikkeling van de maatschappij, dus door de maatschappelijke verhoudingen en hun ontstaan, dat wil zeggen de organisatie van de maatschappij die aan het individuele leven ten grondslag ligt. En dan blijkt dat de vraag in hoeverre wij vrij zijn door die organisatie wordt bepaald en niet door de leider van een of andere vrijheidsstrijd. Ook op macroniveau is de vrijheid relatief en niet absoluut. Marx zelf wil eigenlijk nooit over vrijheid praten, alleen in situaties waarin deze vrijheid is bepaald en gedefinieerd. In de samenleving waarin hij leefde bestond die vrijheid niet en in onze maatschappij bestaat zij eigenlijk evenmin. Dus moeten we eerst daden stellen om die samenleving, die maatschappij te veranderen. Door de sociale strijd transformeert de maatschappij en verandert tegelijkertijd het leven van de individuen die daarin leven. Maar hoe voer je die sociale strijd? Als machtsstrijd van de onderdrukte en vervreemde meerderheid tegen een heersende minderheid.

De maatschappij verklaren op grond van economische berekeningen en geografische waarnemingen betekent dus niet alleen haar vaststellen zoals ze is. Dan zou je alleen maar tradities heilig verklaren – en daar heb je Kants categorische moraal –, maar wij anarchisten willen ook aangeven hoe de sociale strijd, de klassenstrijd, kan worden gevoerd. En daarvoor moet je een beeld hebben van de geschiedenis, zoals die werkelijk plaats heeft gevonden: als een evolutie met concrete welhaast biologische verschijnselen en niet als een schepping vanuit een idee. En beredeneren hoe een revolutie moet ontstaan? Via Kant kan dat alleen maar als er een zedelijke leider opstaat met de beste morele oordelen, die zichzelf de meest redelijke noemt. En dat is in ieder geval wat anarchisten zeker niet willen: we kennen de onkreukbare advocaat Robespierre als afschrikwekkend voorbeeld. We willen dus geen ideologie, maar doen altijd ons best om aan de hand van concrete situaties het belang van de strijd tegen de staat en het politieke leiderschap aan te tonen. Helaas ook tegen marxisten.

Waar is het dan fout gegaan? Is Marx dan soms wel een ideoloog? Er zijn in ieder geval marxisten die spreken van marxistische ideologen. Bijvoorbeeld Ger Harmsen, die in 1964 in Wijsgerig Perspectief een artikel schreef: 'Ideologie bij Marx en later', – in hetzelfde jaar waarin hij een anarchisme-marxisme debat aanging met Roel van

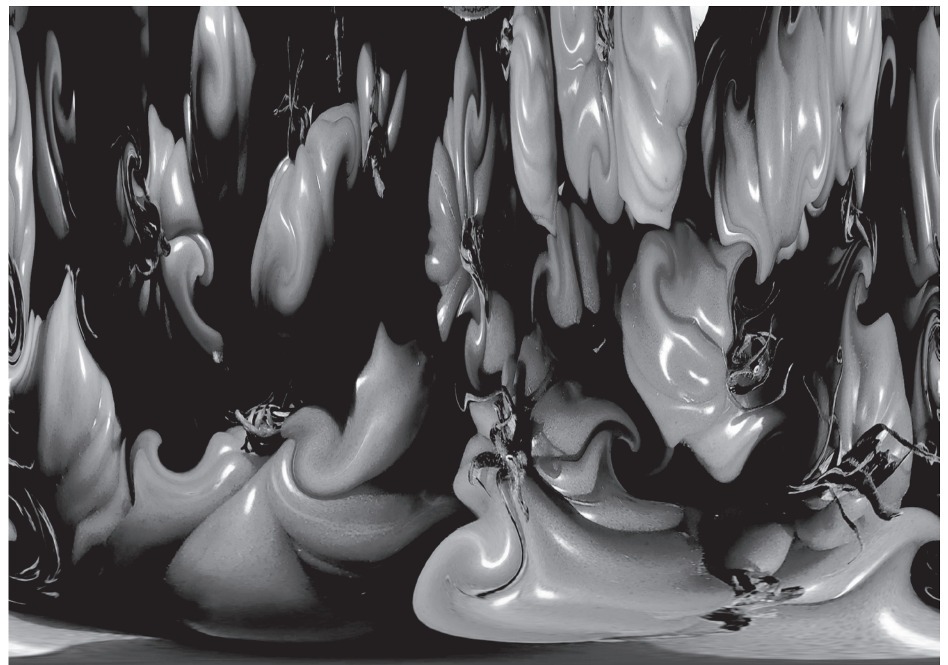
Duijn in *Buiten de Perken*. Later hertitelde hij dit stukje tot *Marx contra de marxistische ideologen* (Van Gennep, Amsterdam 1968).

Marx gaat ervan uit dat elk menselijk zijn een maatschappelijk zijn is. Dus heeft de beschrijving van de maatschappij prioriteit om de menselijke situatie te verklaren. Uitgangspunt zijn dus: concrete gebeurtenissen en situaties, concrete beelden van maatschappelijke verhoudingen, antwoord op de vraag waarom slaven, horigen en arbeiders werkelijk boos zijn, kansen voor opstand en revolutie als directe belangenstrijd, kortom 'zintuiglijk waarneembare feiten'. Het aldus verkregen geheel is geschiedenis, en daarmee bedoelt Marx zowel het verleden als het heden. Beschrijf je dat goed, dan bereken je de situatie goed, dan kun je kansen voor een revolutie zien – 'meten is weten'! – en oproepen doen waaraan onderdrukten gehoor kunnen geven. In zijn tijd stelde Marx vast dat in Duitsland de kansen lagen bij de bezitloze arbeiders in de opkomende industriële maatschappij: de arbeidersklasse. Hoe meer mensen er arbeider worden in een productieproces zonder zelf te beschikken over productiemiddelen, hoe groter de accumulatie van het kapitaal van de bezitters van die productiemiddelen, hoe sterker de directe belangenstrijd van de arbeiders een machtsstrijd wordt. En omdat de arbeiders in dit proces in de meerderheid zijn, is een revolutie onvermijdelijk. Dit schema van de 'klassenstrijd' is werkbaar. Juist het sociale bewustzijn van de onderdrukten, in dit geval de arbeiders die hun situatie willen veranderen door een andere maatschappij te vormen kan tot een revolutionaire maatschappijverandering leiden. En daarvoor moet dit bewustzijn vrij zijn van ideologische smetten.

'Het communisme is geen doctrine, maar een beweging, het gaat niet uit van beginselen, maar van feiten,' schreef Engels rond 1885. Daarmee bestreed hij gesloten denksystemen, die als doctrine zouden gelden. Helaas was intussen het marxisme zelf een gesloten denksysteem geworden op grond waarvan partijen werden georganiseerd. Een partij moet tot een eenheidsstandpunt komen en leidende beginselen formuleren – gemeenschappelijke denkbeelden die de eenheid van de partij in stand houden, soms ten koste van andere inzichten en voorstellen. Aan het einde van het leven van Marx en Engels was er zich een tweede internationale aan het formeren, die op basis van gepretendeerde wetenschappelijke verworvenheden andere socialistische stromingen uitsloot: Domela Nieuwenhuis, Gustav Landauer en anderen werden uit de partij gezet. De Tweede Internationale werd een centrale voor sociaaldemocratische parlementaire partijen. Harmsen stelt dat er binnen partijstelsels noodzakelijkerwijs ideologieën moeten ontstaan, omdat open wetenschap tot twijfel leidt. Een partij moet actie voeren. 'Schematisch gezegd draait het bij wetenschap om de waarheid en bij ideologie om zekerheid en effectiviteit.' Daarom spreken anarchisten over zichzelf als een beweging en niet als een partij. Daarom is er binnen de anarchistische beweging altijd meer ruimte voor discussie over de benadering van maatschappelijke vraagstukken.

Een partij moet tot eenheidsstandpunt komen en leidende beginselen formuleren

Intussen vraagt Harmsen zich af: 'Moeten we de ideologie-conceptie van Marx ook op hemzelf toepassen?' Zijn antwoord is ja: 'Dit is niet alleen mogelijk, maar zelfs noodzakelijk.' Harmsen bekritiseert Marx' '[...] eurocentrisme, zijn geringschattende oordeel over economisch primitieve culturen, zijn onbeperkt geloof in de vooruitgang, zijn liberale onderschatting van de staatsmacht als economische factor.' Dergelijke kritiek komt niet achteraf van Harmsen, die nogal vriendelijk is, maar werd al in en rond de Eerste Internationale geuit. Het antwoord daarop werd door Marx niet gegeven dan door uitsluiting van zijn tegenstanders na een machtsstrijd tussen zijn centrale comité en de achterban zonder dat de aangevoerde gegevens behoorlijk werden verwerkt. Reeds de overwinning na een dergelijke machtsstrijd geeft aan dat Engels' communisme – hoe anders ook bedoeld – wel degelijk een doctrine is. En na die machtsstrijd met Bakoenin in de Internationale in 1872 vergelijkt Engels de Internationale met een schip, waarop maar één man de bevelen geeft, en dat is de kapitein. Anarchisten moeten daarom hun mond houden. Inderdaad: efficiency gaat voor de waarheid.

Het grootste deel van Marx' opstel over Feuerbach bestaat uit schematische voorbeelden uit de wereldgeschiedenis, waarin hij schetsmatig een progressieve lijn opstelt aan de hand waarvan het ontstaan van een revolutie berekend kan worden. Hij schetst een geschiedenis van de mensheid op hoofdlijnen, in fasen van economische ontwikkeling: begrippen met een jaartal in fasen van vooruitgang. Van de steentijd naar de primitieve veroveringen naar de grote rijken van de Oudheid, van daaruit via de feodaliteit naar de ontwikkeling van de manufactuur in de steden. Dan volgt het primaat van de handel, de ontwikkeling van manufactuur naar mechanische industrie en dat is het tijdperk waarin Marx schrijft. Maar dit verhaal kent zwakheden:

1) Marx gaat uit van Duitsland, waar het kapitalisme in de negentiende eeuw opkomt, en van Engeland, waar de mechanisatie van de industrie een hoogtepunt bereikt. Hij gaat niet uit van andere sociale schema's met dezelfde potentie in andere landen, en daarbij maakt hij ook fouten. Het primaat van de handel als conflictfactor begint niet bij de Britse *Act of Navigation* van 1651. Een dergelijk conflict was al voorspelbaar bij de ontdekking van Amerika in 1492 met als eerste accumulatoren Spanje en Portugal, en de eerste grote Europese incidenten zijn de gebeurtenissen in de Nederlanden van 1566, 1672 en daarna, die ook om economische privileges gingen – dus een eeuw eerder. En na het Twaalfjarig Bestand werd het zelfs hoofdzaak, omdat de VOC inmiddels was opgericht.

2) Marx beschouwt de ontwikkelingen op agrarisch terrein, waar een overgang van feodaliteit naar bezitloosheid plaatsvindt, of waar – bijvoorbeeld door koloniale systemen – delen van productiemiddelen eveneens in handen van het kapitaal komen. Daar ziet Bakoenin het revolutionaire potentieel, en het is jammer dat Multatuli geen socialist is – maar diens beschrijvingen van de uitwerking van het cultuurstelsel en de plantagearbeid in Indonesië zijn nog steeds actueel als benadering van een revolutionaire factor. Ik weet niet of de geografen Réclus zijn werk hebben gekend, maar zij benaderen de wereld met dezelfde visie, een wereld vol broedplaatsen van sociale strijd tegen wat hun tijdgenoot Kropotkin 'imperialisme' zou gaan noemen.

Gaat men marxistische schema's opstellen in de vorm van een gesloten systeem, dan sluit men factoren uit. En dat heeft Marx zelf ook gedaan. Er zijn tal van aantekeningen bekend waarin andere ontwikkelingen zijn voorspeld dan in *Das Kapital* zijn uitgewerkt. Er is intussen een twintigste-eeuws marxisme ontstaan, dat probeert schema's te ontlenen aan zijn *Grundrisse der Kritik der Politischen Ökonomie*, waarin hij zich afvraagt wat er gebeurt als na verloop van tijd het kapitalisme niet ineenstort. Daarin staan schema's die doen denken aan de machinaties achter de TTIP, en consequenties die Marx daaruit trekt: Marx verwacht dat het kapitalisme niet alleen de werksituatie zou dicteren, maar ook de consumptie en de vrije tijd. Daarmee is aangegeven dat de basis van de historisch materialistische attitude nog altijd springlevend is. Maar dat betekent ook dat de argumenten van Bakoenin, Kropotkin, Réclus en zelfs een groot deel van de principes van Proudhon, voor zover hij in de verheerlijking van de bestaande culturele werkelijkheid als anarchistische gerechtigheid niet in de fout gaat en de dominantie van de man als kostwinner gaat verdedigen, geldig zijn. De eerste socialist die principieel tegen het koloniale stelsel politieke uitspraken deed is nog altijd ons aller Ferdinand Domela Nieuwenhuis, die zijn conclusies trok uit het werk van Multatuli.

Inhoudelijk kunnen we de volgende conclusies trekken. Er is een ideologisch marxisme ontstaan, dat zich als wetenschappelijk socialisme heeft geprofileerd, tegenover andere sociale theorieën die als utopisch worden beschouwd, omdat ze op ideologieën steunen. Een voorbeeld van de laatste is Proudhon, die geloofde dat door prediking van de ware gerechtigheid de nieuwe maatschappij die hij zag – de anarchie – zou worden bevorderd. Goed, absolute gerechtigheid is een abstractie en kapitalistische dieven laten zich niet door redelijke argumenten overtuigen. Maar de onttrekking van zeggenschap over productiemiddelen, levensvoorwaarden of grond aan de mensen diefstal noemen, is wel een aanval op het bestaande rechtssysteem en een verwerping van de rechtsstaat.

Het door Marx gestelde primaat van de industriële vooruitgang heeft ertoe geleid dat het verzet van de landloze boeren, die op kapitalistische basis moesten produceren, de massale landarbeid voor infrastructuren in Nederland, de veenarbeid en de industriële landbouw niet als organisatiefactor worden meegeteld. Proudhon nam dergelijke factoren wel waar en Bakoenin ook. Zij zagen in de boerenkrijg tegen de centralistische Eerste Republiek in de Vendée en de Zuidelijke Nederlanden niet louter een reactie op Robespierre, maar een sociale strijd met rechtvaardige concrete eisen: de conscriptie en de introductie van de staatsbureaucratie was primair een verstoring van de eigen organisatie. Dat die eigen strijd gepaard ging met een fundamentalistisch rooms-katholicisme was secundair. In de marxistische traditie was een dergelijk gebrek aan 'proletarisch bewustzijn' gelijk aan achterlijkheid en onrijpheid voor het socialisme. En dat geldt ook voor Lenin, die in 1917 een revolutie van arbeiders en boeren predikte.

Abstracties leiden tot onderdrukking

Als de boeren solidair zijn met de arbeidersklasse in Rusland betekent dat voor Lenin dat hij als goed volger van Marx de vrijheid heeft om met dictaten oogsten te rekwireren en met militaire hand hetzelfde te doen als de koloniale machten al lang in Indië deden. Er waren in Rusland revolutionaire guerrilla's, maar daarover wist Lenin geen strategie te formuleren – dat was een zaak voor de anarchisten die wel organisatiesystemen wisten te beschrijven en inspiratie boden aan de Machnovsjtsjina.

En is er al tijdens Marx' leven ideologiekritiek op zijn eigen denken geweest? Jazeker. Ideologie is als begrip een verabsolutering, een abstractie van concrete situaties. Een tijdgenoot van Marx, Auguste Comte, stelde dat God met zijn openbaringen projecties zijn van het menselijke denken, en deze projecties noemde hij abstracties. En abstracties leiden tot onderdrukking. Bakoenin, die als radicale vrijdenker het op dit punt met Comte eens was, bestreed echter diens politieke opvattingen over een staat die door positivistische sociologen wetenschappelijk zou worden geregeerd, want deze opvattingen als decreten zouden dan ook abstracties zijn. En datzelfde geldt dan ook voor de directieven van het centrale comité van Marx: wetenschap moet niet bestudeerd worden vanuit een exclusief comité, maar moet gedeeld worden en uitgewisseld. Er moet consensus mogelijk zijn en kennis is voor correctie vatbaar. Anders ontstaat er opnieuw ongelijkheid, macht en onderdrukking.

Die deutsche Ideologie werd door Marx in concept opgesteld in 1845, maar verscheen toen niet. Het onafgewerkte manuscript bleef in een lade, omdat Marx wegens de censuur geen uitwerking kon vinden. Zijn kritiek op Feuerbach vatte hij samen in elf thesen, die pas in 1888 afzonderlijk door Engels werden gepubliceerd. Het hele manuscript van Marx werd in 1924 in het Russisch uitgegeven, een Duitse versie werd een paar jaar later door Stalin verspreid. Discussie over ideologie is daardoor karakteristiek voor de twintigste eeuw en niet voor de negentiende in de tijd dat Marx nog leefde. Zij komt dus te laat, want in de twintigste eeuw waren de partijen al geformeerd. Hierboven heb ik al gesteld dat het wetenschappelijk socialisme van Engels al lang geen open systeem meer was, ook al beweerde hij het tegendeel. Het was partijleer geworden, en na de dood van Lenin zelfs staatsleer. En zo komt het dat socialisten van de Tweede Internationale en de Derde Internationale elkaar beschuldigen van ideologie. Beide beschuldigingen zijn gerechtvaardigd. Met de grondwet van 1936 verklaart Stalin de Sovjet-Unie identiek met de door Marx nagestreefde socialistische maatschappij – voortaan bestaan er socialistische staten. Dat is zeker ideologie, want volgens Marx en zelfs Lenin zou in de socialistische maatschappij de staat zijn uitgestorven!

Tijdens de Koude Oorlog is de wederzijdse propaganda zo ver dat de begrippen kapitalistische en communistische ideologie geen scheldwoorden meer zijn geworden. De NAVO moet zijn ideologie verdedigen tegen die van het Warschaupact. De Cubaanse Revolutie van 1959 kent naar eigen zeggen – een socialistische ideologie die zij stelt tegenover die van de Verenigde Staten en die moet worden uitgedragen. En Che Guevara heeft dat na zijn wereldreis van 1966 dan ook manmoedig gedaan.

Het begrip komen we nu ook tegen binnen de anarchistische beweging. Sommigen zeggen nog: wij hebben organisatorische beginselen, die de beweging moeten beschermen tegen de autoritaire ideologie van het kapitalisme en het staatskapitalisme van de Derde Internationale. Maar langzamerhand sluipt ook hier de term ideologie binnen. Ik zou daar heel voorzichtig mee zijn.

door Jan Bervoets

alert!

Alert! Antifa

Grauzone, muziek die de foute kant opgaat

Niet links, niet rechts?

'PC wankers, why don't you just die' en 'Oi ain't dead… and it sure as hell ain't red'. Twee slogans die op aparte T-shirts verkrijgbaar zijn via de Nederlandse mailorder Grey Zone Records. Een label dat zichzelf via zijn naam al in het schemergebied van de rechtse muziek scene positioneert. Nederland kent enkele bands die onder het motto 'wij zijn niet politiek' actief zijn in dit grijze gebied. Een terrein dat duidelijk meer sympathie toont voor (extreem) rechts dan links.

Maar het is niet altijd even duidelijk. Zo zingt de Goudse skinhead-punkband The Patrons over de terugkeer van skinheads in het straatbeeld. 'Big boots with white laces, Fred Perry's, red laces, skinheads are back', aldus het stukje tekst uit het nummer 'New Breed'. Afgaande op de ongeschreven kledingcodes in de skinheadwereld, wil de band eigenlijk zeggen dat white power-skinheads in het straatbeeld terug zijn gekeerd, maar ook de linkse skins. Volgens een ongedefinieerd gebruik dragen neonazistische skinheads witte veters in hun kisten en linkse kaalhoofden rode. Erg betrouwbaar is dit overigens niet. The Patrons geeft verder geen inhoudelijk oordeel, maar bezingt slechts de terugkeer van skinheads. Op basis van slechts deze tekst kun je niet concluderen dat de band tot de rechtse muziek scene behoort. Daar is uiteraard meer voor nodig.

Releases

In 2009 en 2012 brengt The Patrons twee cd's uit. De eerste cd heet 'Pride & Dignity' en is een co-release van het Rotterdamse label Support Your Scene Productions en het Engelse label Mother Fucking Sounds. Beide eigenaren van de labels hebben een extreemrechtse achtergrond. Support Your Scene Productions wordt gerund door Mike van Schaik, een Rotterdamse skinhead die in het verleden voor de extreemrechtse politieke partij Nieuwe Nationale Partij (NNP) in Rotterdam verkiesbaar heeft gestaan. Eigenaar van Mother Fucking Sounds was Stephen Jones, een in Nederland wonende Engelsman met een lange geschiedenis in het neonazistische en extreemrechtse veld. Zo was hij bijvoorbeeld zanger van de Engelse Blood & Honour-band English Rose, maar tegenwoordig zingt hij in Tattooed Mother Fuckers. Ook is hij eigenaar van het hierboven genoemde label Grey Zone Records. Op het inmiddels ter ziele gegane label Mother Fucking Sounds brengt The Patrons hun tweede cd 'We shall not be moved' uit.

> De band zingt vooral over skinheads, vechten, drank en rellen

Overlap

Wat teksten betreft zul je bij The Patrons geen hints naar rechts aantreffen, want de band zingt vooral over skinheads, vechten, drank en rellen. Een niet-politieke houding die bij wijze van spreken op elk festival past. In het verleden heeft de Goudse band met enkele andere streetpunk- en Oi!-bands gespeeld. Ook deelde de band het podium met extreemrechtse bands zoals de Sassem Bootboys uit Nederland, Orange Blood uit Duitsland, Pitbull Farm uit Zweden en de Nederlandse band The Firm. Jesse Keyzer, gitarist en achtergrondzanger van The Patrons, heeft ook een tijdlang gedrumd bij The Firm. Zo was hij onder andere drummer toen The Firm zijn eerste split-cd met The Pride uit België heeft uitgegeven via het al eerder genoemde label Mother Fucking Sounds. Op deze cd staat het nummer 'Xenophobic'. Het nummer start met een man met buitenlands accent die zegt dat werken in zijn groep niet bestaat. Verderop in het nummer start een Oosters gezang en begint het nieuwe couplet. 'Mosques everywhere, where your eyes can see, build with tax money, that they stole from you and me, lots of alien people, cannot hear what they say, this was once my country, now I want to go away. Maybe it's just me, maybe i'm sick, doesn't make me racist, I am xenophobic.' Kortom, het nummer staat bol van vooroordelen en is zelfs als racistisch uit te leggen. Daarnaast staat het liedje 'Birth Control' op de cd, waarin de band pleit voor het steriliseren van mensen met een verstandelijke handicap.

Extreemrechts

Jesse Keyzer heeft The Firm inmiddels verlaten en concentreert zich verder op The Patrons en zijn andere muzikale projecten. Na vele bezettingswisselingen is de drijvende kracht achter de Rotterdamse band The Firm, Mike van Schaik, de enige overgebleven van de originele bezetting. Van Schaik is zanger van The Firm en heeft, zoals eerder is vermeld, een extreemrechtse achtergrond. Op zijn linkerschouder heeft hij een tattoo van een twaalfpotig hakenkruis, ook wel 'de zwarte zon' genoemd. Het symbool werd in de Tweede Wereldoorlog gebruikt door de SS en ligt als een mozaïek in de vloer van de voormalige SS-burcht Wevelsburg in het gelijknamige Duitse dorp. The Firm trad in het verleden regelmatig op met de Duitse extreemrechtse hooliganband Kategorie C en de Zweedse extreemrechtse band Pitbull Farm. Tekstueel bezien positioneert The Firm zich aan de extreemrechtse kant van het muziekspectrum, mede gelet op teksten zoals 'Xenophobic' en 'Birth Control'. In het nummer 'Guttersnipes' zingt de band dat zij politiek incorrect is. In een ander nummer, getiteld 'Tower Blocks', verdedigt de band hun voorbeeld Dieter Samoy tegen-

over mensen die kwaad over hem spreken. ‘The spirit of Dieter is what Oi! music needs’, aldus The Firm. Wijlen Samoy was een neonazistische skinhead uit Vlaanderen die vanwege een mishandelingszaak voor de rechtbank moest verschijnen en mede daardoor zijn zichtbare politieke koers radicaal probeerde te wijzigen. Speelde hij voorheen met zijn band Kill Baby, Kill op diverse Blood & Honour-concerten in binnen- en buitenland, later probeerde hij een a-politieke weg in te slaan. Hij deed zijn teksten af als ‘komisch’ en ‘entertainment’. Op 15 januari 2010 pleegde Samoy zelfmoord.

Verdekt

In augustus 2006 verschijnt via het Belgische label ‘Good Night Left Side Records’ een split-cd van Kill Baby, Kill en English Rose. Het label, dat toen in handen was van de muzikale duizendpoot Stephen Jones, alias Jonesy, kreeg wegens racistische, nationaalsocialistische en geweld verheerlijkende teksten al snel te maken met een verspreidingsverbod in Duitsland. Zo zong Jonesy van English Rose onder andere in het nummer ‘The Nation burns’ het volgende: ’We have nothing in common, but still we’re forced to mix. The summer brings us riots, more wounds to fix. Your harmony through propaganda really is a bore, awake and smell the coffee man. We just can’t take it anymore’. Maar de zanger leert van zijn extreme radicaliteit en de weerstand die deze oproept. In zijn nieuwe projecten schrijft Stephen Jones anders, meer verdekt. In het nummer ‘Do you want some?’ op de cd ‘Life’s so serious’ van Disturbed Mother Fuckers zingt hij seksistisch over vrouwen met een knipoog naar racisme. ‘I was standing in the streets of Brussels, no women there caught my eye, they were all wearing fucking burkas, and now I realise I’m a fucking lucky guy’. Een dergelijke dubbele opvatting is ook te vinden in het nummer ‘Don't Abuse It (My *Cunt-Tree*)’. ‘Not your fucking cunt tree, touch it and I will break your arms, get away from my cunt tree’. Het woord ‘cunt tree’ klinkt wat Engelse uitspraak betreft min of meer het zelfde als ‘country’. Eigenlijk zingt hij dus over zijn land en wanneer je dat aanraakt dan breekt hij je armen. Als laatste zingt hij dan vrij vertaald: ‘Ga weg uit mijn land’.

Schemergebied

Jonesy’s nieuwe project heet Tattooed Mother Fuckers. Het bandlogo bestaat uit diverse runensymbolen, zoals de Tiwaz-, Mannaz- en Fehu-rune die samen de afkorting T.M.F. vormen. In de runensymboliek staat de Tiwaz-rune voor rechtvaardigheid of moed. Mannaz betekent stam of voorouders en het Fehu-teken staat symbool voor rijkdom, vruchtbaarheid en ‘scheppend vuur’. Met deze runensymboliek zinspeelt de band toch op de eigen stam of afkomst. Na diverse cd’s en ep’s brengt Tattooed Mother Fuckers een split-ep uit met de extreemrechtse Amerikaanse band Offensive Weapon. Via Jonesy’s eigen label Mother Fucking Sounds ziet de geluidsdrager in 2013 het licht. Op deze ep staat het nummer ‘Welcome to the grey zone’: ‘Welcome to the grey zone, you are condemned for crimes against ignorance, freedom of thought and speech are a serious offence’. De band voelt zich prima in het schemergebied. Het nummer is later een eigen leven gaan leiden doordat Stephen Jones zijn nieuwe label Grey Zone Records is gaan noemen. Grey Zone Records heeft inmiddels diverse releases uitgebracht van Oi!-bands die gedeeltelijk tot de extreemrechtse scene behoren. Naast de eigen producties verkoopt Grey Zone Records ook cd’s van andere labels en biedt zelfs tweedehands cd’s aan van diverse neonazistische bands.

Verborgen

Een band die een beetje buiten de hierboven beschreven trend valt is de Groningse hardcoreband Blindfolded. Wie het Facebook-profiel van de band bekijkt zal niet veel extreemrechtse hints of neonazistische tendensen bespeuren, maar ondertussen werkt de band wel hard aan een extreemrechtse carrière. ‘The young Hardcore band Blindfolded from Netherlands will be part of the ‘Tino Memorial Concert!’, kopt een bericht op de Facebook-pagina van de National Socialist Hard Core (NSHC) organisatie Hardcore Wave. Blindfolded speelde op 24 mei 2014 in Frankrijk en deelde daar het podium met andere extreemrechtse bands. Het concert was ter ere van een overleden Hammer Skin. Hammer Skins vormen een neonazistische skinheadbeweging, die wat structuuropbouw betreft doet denken aan de Hell’s Angels. Sinds het overlijden van ‘Tino’ in 2004 wordt er elk jaar een memoriaal concert georganiseerd, waar inmiddels tal van rechtsrock-bands hebben gespeeld. Enkele maanden later speelt Blindfolded in Duitsland waar wederom extreemrechtse bands op de bühne staan. In april 2015 speelde de Groningse band in Duitsland samen met de Amerikaanse neonazistische band Blue Eyed Devils. Inmiddels treedt Blindfolded vaker in het buitenland op dan in Nederland. Op 17 juli staat een concert gepland in Schiedam. Daar speelt Blindfolded met de al eerder genoemde Rotterdamse band The Firm. Flyers van dubieuze concerten plaatst Blindfolded niet op hun Facebook-pagina. Zo af en toe worden er wel berichten op Facebook gepost waarin ze mensen uit het buitenland bedanken, hetgeen duidt op een in het buitenland gehouden concert.

Antisemitisme

Blindfolded omschrijft zichzelf als ‘Hardcore-band met Punk- en Metal-invloeden’ en heeft maatschappijkritische teksten. Muzikaal en tekstueel gezien klopt dit. Blindfolded zingt voornamelijk over het verliezen van vrijheid waarbij de regering en de media als schuldigen worden aangewezen. Op een samenzweerderige toon zingt de band in het nummer ‘Freedom’ het volgende: ‘People getting blindfolded, their freedom has been taken away, the government has spoken to millions, we got nothing more to say’. Normaal gesproken zal een dergelijke tekst minder opvallen. Ook het nummer ‘Invasion’ zou door kunnen gaan als niet rechts, maar hier zit een adder onder het gras. ‘Invasion, they are coming, invasion, they’re are conquering, invasion, no freedom anymore, invasion, you’re better off dead, NO!’ In een interview op de extreemrechtse website ‘Midgard Magazine’, die overigens niet door Blindfolded op hun Facebook-pagina wordt genoemd, geeft de band nader uitleg. ‘Het nummer gaat over vreemde landen die onze regering sturen. Onze zogenaamde leiders zijn marionetten.’ Wie deze tekst in een context wil plaatsen moet wat geschiedenis kennen. Voordat Blindfolded van start ging bestond er in Oost-Groningen een andere band met de naam Warrior’s Glory. Zowel Blindfolded zanger Marcel Flink als gitarist Harm-Jan Smit hebben beide in deze extreemrechtse band gespeeld. Bij het beluisteren van het nummer ‘Fuck the USA’ op het inmiddels gesloten Myspace-profiel van de band toonden ze een Jodenster en een dollarteken. In extreemrechtse kringen staan de Verenigde Staten symbool voor vermeende joodse wereldoverheersing. Ook de koppeling tussen de Jodenster en geld verwijst naar een antisemitische samenzweringstheorie, namelijk dat joden het geldverkeer zouden beheren. Met dergelijke beelden in het achterhoofd ontstaat er een andere kijk op de tekst ‘Invasion’ van Blindfolded. Het nummer krijgt ineens lading met een goed verborgen antisemitische ondertoon.

Achtergrond

Marcel Flink en Harm-Jan Smit zijn beide actieve neonazi’s. Zo bleek dat Flink op 8 oktober 2014 als medeorganisator betrokken is geweest bij een protest tegen de aanwezigheid van vluchtelingen in Oude Pekela. Vluchtelingen werden tijdens dit protest als lastposten en vermeende criminelen weggezet. Daarnaast was hij ooit de

grote man achter Landstorm Records uit Winschoten. Landstorm Records verkocht vele neonazistische cd's en enkele antisemitische spelletjes zoals 'Zog's Nightmare'. 'ZOG' is een in neonazikringen populaire afkorting voor 'Zionist Occupied Government', een regering die volgens hen door joden wordt beheerst. Lang heeft zijn mailorder niet bestaan, want vanwege toenemende aandacht van *Alert!*-magazine en daarna van media en justitie, koos Flink al snel eieren voor zijn geld. Smit echter heeft ooit een besloten forum opgezet waar je als lid gratis neonazistische muziek kon downloaden. Onlangs was het koppel nog betrokken bij de organisatie van een akoestisch concert van de Duitse neonazi Oiram. Dit concert werd georganiseerd door Kameraadschap Noord Nederland waar zowel Smit als Flink bij betrokken zijn. Andere extreemrechtse contacten heeft Blindfolded met het Duitse label Wewelsburg Records. Wewelsburg Records is de officiële distributeur van de demo-cd van Blindfolded.

> Voor de ene band is de scheidslijn tussen rechts en links minder duidelijk dan voor de andere

Uitzoeken

Grauzone-bands zijn muziekgroepen waarvan een bandlid of meerdere leden een extreemrechtse achtergrond hebben en die qua teksten zinspelen op de rechterflank van het politieke spectrum. Het kritiekloze optreden van bands op festivals waar ook extreemrechtse bands spelen plaatst ze meestal ook in de hoek van het schemergebied. Voor de ene band zal de scheidslijn tussen rechts en links minder duidelijk zijn dan voor de andere. Wie een band uit het schemergebied wil beoordelen moet kijken naar een totaalplaatje. Met wie treden ze op? Wie spelen er in de band en welke achtergronden hebben de bandleden? Over welke onderwerpen gaan de teksten? Welke labels heeft de band uitgekozen om releases uit te geven? Het zijn allemaal vragen die er toe kunnen bijdragen om een beeld te vormen waarmee we te maken hebben. Over het algemeen kan gesteld worden dat dergelijke bands één rode draad hebben en die is dat ze zich afkeren van links. Daarbij dient het motto 'wij zijn niet politiek' als bliksemafleider om (extreem-)rechtse maatschappijkritiek te uiten of ronduit neonazistisch gedachtegoed te propageren.

door redactiecollectief Alert!

Meer info:
www.alertmagazine.nl
www.afanederland.org

oproep

Sjakoo's boekentips

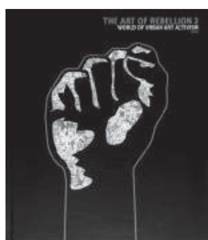
Stedelijk Leeswerk:
op je gemak door de stad bladeren en af en toe een boek door de ruiten lazeren

Hoe kunnen we de stad tegemoettreden?
Een aantal mogelijkheden zijn:
haar ontvluchten, bezetten, verfraaien of toezien hoe ze vervalt.
Meer smaken zijn ongetwijfeld denkbaar, maar dit is ongeveer de schakering in de hieronder besproken titels.

C100

The Art of Rebellion 2

World of urban art activism

Verfraaien

Voor wie nog niet moe is van street-art, met of zonder Banksy. Hoewel de titel van *The Art of Rebellion 2* meer politiek suggereert dan waargemaakt wordt, is het politieke aspect niet helemaal vergeten. Het boek is mooi uitgegeven en staat vol knappe, originele, geestige hier en daar herkenbaar politiek gemotiveerde stukken. Sommige stukken zijn ook teleurstellend. Omdat ze ronduit saai zijn, of in het geval van het Belgische trio Cum omdat hun idee over 'fucking erotic street art' blijkbaar niet verder reikt de stereotiepe heteroseksistische fantasieloosheid van de Playboy. Hoe dan ook, doorgaans is de stedelijke omgeving er door het werk van de meeste artiesten toch aanmerkelijk op vooruitgegaan.

2006, 208 pag., € 35.90
Gingko Press, Corte Madera
ISBN: 9783980990943

Kristin Ross

Communal Luxury

The Political Imaginary of the Paris Commune

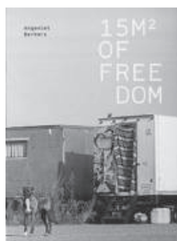
Bezetting

In *Communal Luxury – The political Imaginary of the Paris Commune* behandelt Kristin Ross een mogelijk overbekend thema met een – voor zover mij bekend – frisse bril. Ross schetst vooral de intellectuele, fantastische, ideologische en intuïtieve achtergronden en voorgeschiedenis van de Commune. Leuk is bovendien dat het een mooie uitgave is. Zoals veel recente geschiedenisboeken is er veel aandacht uitgegaan naar een plezierige balans tussen 'grote' geschiedenis en de menselijke maat, persoonlijke verhalen en spannende anekdotes. Bovendien is het mooi en meeslepend geschreven met fantasievolle stijl en creatieve inzichten. Helaas is het boek ook vrij prijzig, maar zeker gezien de andere hier besproken titels – waarvoor excuses! – moeten we vrezen dat de prijs relatief niet eens exorbitant genoemd mag worden.

2015, 176 pag., € 25.30
Verso Books, London
ISBN 9781781688397

Angeniet Berkers

15m2 of Freedom

Vlucht

De 'vlucht' die we vinden in *15m2 of Freedom* van Angeniet Berkers is geen letterlijke vlucht de stad uit, maar wel uit de rigide structuren en gebouwen waarin de meeste stadsbewoners hun televisietoestel bewonderen. *15m2* is een op fraai mat papier gedrukt fotoboek met mobiele huizen op allerlei gekraakte of anderszins autonome plekken in Nederland en Duitsland. Achterin staan enkele overwegingen over het nut, het plezier en de vrijheid die dergelijke behuizing op kan leveren, tussen de pagina's gevouwen zitten losse kaartjes met uitspraken van de bewoners. Al met al heeft boek tekstueel/inhoudelijk weinig te bieden, maar dat is duidelijk ook niet de gedachte. Daar komt bij dat er voor mijn gevoel meer visueel spektakel in had gemogen, maar dat is waarschijnlijk een primitieve reflex. Het past in elk geval in de trend om traditioneel bezit op allerlei manieren te omzeilen ten gunste van nomadische vormen van organisatie. Voor wie de mogelijkheid heeft en zich erop toelegt een inspirerende en praktische vorm van vrijheid.

2015, 72 pag., € 30.00
Uitgegeven in eigen beheer
ISBN: 9789082392104

Owen Hatherley

A New Kind of Bleak

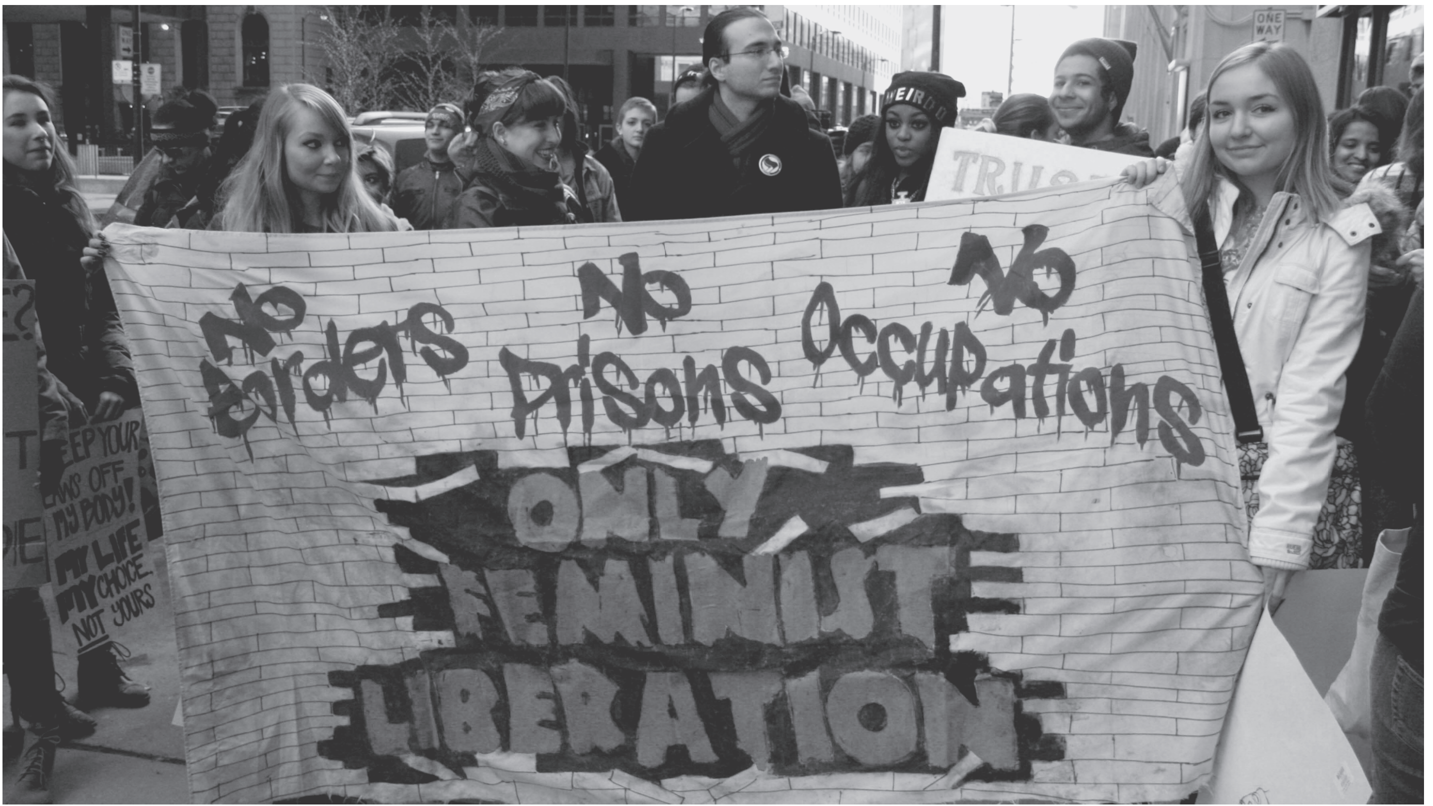
Journeys Through Urban Britain

Verval

Jaaa, apocalyps, decadentie, schadenfreude, het einde van de samenleving is nakende! Hoewel er in A New Kind of Bleak – Journeys Through Urban Britain zeker van zulke betonromantiek te genieten valt, heeft Owen Hatherley het allerminst nagelaten ook boos te zijn en te zinnen op wraak, sabotage en een andere toekomst. Een nihilistisch boek is het dan bij verre ook niet, al spat het verval van de bladzijden. Met een krappe vierhonderd pagina's is het boek een imposante en inderdaad apocalyptische reis door de hoeken en gaten van Groot Brittannië. Imposant ook door de rijkdom aan ideeën, de genoemde ellende zowel als alternatieven en door de niet ingehouden woede van de auteur.

2012, 288 pag., € 26.75
Verso Books, London
ISBN: 9781844678570

Feminisme, wa’s da?!

Een infotour van BAK

In het najaar van 2012 kwamen voor het eerst enkele anarchisten uit Noord-Brabant bij elkaar om samen te bedenken hoe het gaat met de anarchistische/anti-autoritaire beweging in deze regio. Helaas was toen de conclusie dat die niet heel actief is, maar dat daar iets aan te doen valt. Na wat discussies over wat te doen en hoe, ontstond toch nog een vaste kern van mensen – uiteindelijk niet heel veel, maar toch voldoende om tenminste dingen als infoavonden, discussies et cetera te organiseren, soms samen demonstraties en acties te steunen, een netwerk te vormen: de Brabantse Anarchistische Kring was geboren, kortweg BAK genoemd.

Het eerste grotere levensteken van BAK was in het voorjaar 2013 de eerste infotour over het voor de hand liggende onderwerp ‘Anarchisme, wa's da!?’. Eigenlijk vanzelf kwam er een viertal Brabantse steden in het vizier, die vanaf dit jaar elk jaar bezocht worden, Eindhoven, Den Bosch, Breda en Tilburg. In 2014 volgde de tweede tour met de een klein beetje overambitieuze titel ‘Kapitalisme, wa's da!?’. Alle twee de onderwerpen waren natuurlijk heel interessant en boden veel punten voor discussie, maar waren toch wat theoretisch.

Ook waren inmiddels wat mensen uit BAK in feministische kringen actief, dus vond in 2015 – om onze traditie voort te zetten – een infotour met als onderwerp ‘Feminisme, wa's da?!’ plaats. Maar dit jaar werden de infoavonden wat anders vormgegeven, namelijk in plaats van als BAK zelf inhoudelijk input te geven waren spreeksters en sprekers uitgenodigd om hun verhaal rond het feminisme te laten horen. In dit artikel willen wij graag de belangrijkste punten uit de verschillenden verhalen op papier zetten en misschien inspiratie geven aan andere (niet alleen) anarchistische groepen.

Eindhoven

In Eindhoven kwam Jens van Tricht een avond spreken over een onderwerp dat hem nauw aan het hart ligt: mannenemancipatie. Mannen kunnen en moeten volgens hem iets bijdragen aan de emancipatie van vrouwen, en hebben daarbij zelf veel te winnen. Nadat we een kopje koffie hadden gedronken in de prachtige tuin van Omslag, maakte Jens het publiek op een interactieve manier bewust van de keurslijven die we zelf geschapen hebben. Mannen moeten stoer, competitief en rationeel zijn, terwijl van vrouwen verwacht wordt dat ze zorgzaam, lief en aantrekkelijk zijn. Jens vertelde hoe de zogenaamd mannelijke eigenschappen hoger gewaardeerd worden. In een patriarchale samenleving dalen mannen op de maatschappelijke ladder als ze hun zogenaamd vrouwelijke eigenschappen ontwikkelen. Vrouwen die de competitie in bijvoorbeeld hun professionele leven wel aangaan, kunnen daarentegen goed ‘hun mannetje staan’.

Wat is nu het probleem met die keurslijven? Volgens Jens wordt iedereen met een bepaalde set van eigenschappen geboren. Die eigenschappen zijn niet inherent mannelijk of vrouwelijk. Ze kunnen bij iedereen voorkomen en iedereen kan verschillende eigenschappen ontwikkelen. Helaas wordt nog steeds vaak van mensen verwacht dat ze alleen die eigenschappen ontwikkelen die bij hun biologische sekse passen. Feminisme probeert dit verwachtingspatroon te doorbreken. Volgens Jens is ze daar al gedeeltelijk in geslaagd: vrouwen hebben al meer geleerd om hun als mannelijk gepercipieerde eigenschappen te ontplooien. Nu komt het erop aan dat mannen deze ontwikkeling omarmen en zelf ook emanciperen. Ook mannen mogen al hun eigenschappen ontwikkelen. Deze zijn immers niet vrouwelijk of mannelijk, maar gewoon menselijk.

Interessant was dat Jens ook nog sprak over maatschappelijke problemen die volgens hem deels zijn ontstaan door de overwaardering van mannelijke eigenschappen. Zo is agressie volgens hem een gevolg van het feit dat mannen hun stoerheid altijd maar moeten cultiveren. Jens' lezing was een mooi begin van onze tour. Door zijn concrete voorbeelden en interactieve aanpak werd iedereen aangemoedigd om zijn eigen gedachten te laten horen.

Breda

De tweede lezing, die plaatsvond in een buurtcentrum in Breda, was een stuk theoretischer. Ashika Lauren Singh, een filosofiestudente aan de KU Leuven, gaf een

filosofische inleiding op het feminisme. Deze inleiding gaf ze aan de hand van de begrippen 'sex' en 'gender'. Het ene is een biologisch begrip, het andere is een sociale constructie. Ashika maakte gebruik van het boek *De tweede sekse* van Simone de Beauvoir om het onderscheid duidelijk te maken. Ze haalde ook veel andere feministische filosofes aan en sprak kort over de eerste, tweede, derde en zelfs vierde feministische golf.

Het feit dat de lezing in het Engels was, zorgde ervoor dat iedereen zijn best moest doen om bij te kunnen blijven, maar was geen echte belemmering. Ashika hield een duidelijk en diepgaand verhaal. We waren met een klein groepje toehoorders. Ons netwerk in Breda is niet bepaald uitgebreid, en het kan misschien nuttig zijn om daar in de toekomst aan te werken. Een voordeel van de lage opkomst was dat er wel een goede discussie, of eerder een kringgesprek, kon worden gevoerd. Door de open sfeer kwamen ook persoonlijke ervaringen en twijfels aan bod. Hoe kun je in het dagelijks leven een 'goede' feminist zijn, bijvoorbeeld.

Den Bosch

De derde presentatie werd gegeven door mensen van de Soli Group Nijmegen in eetcafé Knoflook in Den Bosch. Zij kwamen met een van de meest zware verhalen van de infotour, maar ook een van de meest dringende: 'Organizing a response to sexual assault'. Soli Group Nijmegen komt uit de linkse scene in Nijmegen, en kwam daar voor het eerst bij elkaar omdat dit nodig was: na een geval van aanranding. Het verhaal van de groep ging dan ook over wat de mogelijkheden zijn op zoiets binnen een bepaalde groep te reageren, of dat nu een woongroep, een subcultuur, de linkse scene of een andere groep mensen is. Daarbij gaat zij uit van de ideeën rond het 'community accountability process'. Doel van dit proces zijn de veiligheid en de genezing van het slachtoffer (de *survivor*), de verandering van de gemeenschap om (seksueel) geweld te voorkomen en ook het werken met de dader (*perpetrator*) als dat mogelijk is. Werken met de dader betekent dat een subdoel van het proces dus ook is de dader zo te veranderen dat hij/zij weer deel van de community kan worden. Dit proces wordt daarom ook *community-based* genoemd in plaats van *prison/police-based*. Vooral het werken met de dader geeft natuurlijk veel punten voor discussies, en die vonden tijdens de workshop van Soli Group ook plaats. De sfeer van de discussie was – gezien het onderwerp eigenlijk verrassend – heel goed en veilig, wat door de Soli Group bewust gefaciliteerd wordt: zij gaf veel aandacht aan het creëren van een *safe space* voor iedereen, door bijvoorbeeld een *safe person* te benoemen die op het welzijn van de deelnemers van de workshop let.

Al met al een stimulerende en interessante workshop, die zeker in elk sociaal centrum, subculturele groep en linkse lokale scene georganiseerd zou moeten worden.

Tilburg

De laatste lezing van onze reeks heette 'Feminisme: (on)voltooid?'. Deze werd in Tilburg gegeven door Gerda de Vries van Feniks, het Stedelijk Centrum voor Emancipatie in Tilburg. Het zaaltje in het prachtige gebouw van Feniks was goed gevuld. Een 'lezing' is eigenlijk niet de beste omschrijving van deze laatste avond. Gerda hield een gedreven verhaal dat bol stond van de feiten, cijfers en praktijkervaringen. Ze kreeg het voor elkaar om het publiek de hele avond aandachtig te houden door gebruik te maken van interactieve elementen. Ze sprak kort over de kenmerken van de verschillende feministische golven. Wat wilden deze golven bereiken, en welke zaken zijn er nu ook daadwerkelijk verwezenlijkt? Met een quiz over de sociaaleconomische positie van vrouwen werd ons al gauw duidelijk dat er voor feministen nog een hoop werk aan de winkel is. Vrouwen verdienen gemiddeld nog altijd minder dan mannen, alleenstaande moeders leven naar verhouding vaak in armoede, laaggeletterdheid komt meer voor bij vrouwen… De feiten logen er niet om. Deze serieuze feiten kon Gerda overbrengen door ze te verpakken in een luchtige quiz, waarbij men moest gaan zitten na een fout beantwoorde vraag.

De hierop volgende discussie was zeer interessant. De lezing was georganiseerd door BAK, TAS (de Tilburgse Anarcho Sociëteit) en Feniks. Dit zorgde voor een zeer gemend publiek van vrouwen en mannen, jong en oud en links en minder links. Men stond erg open voor de mening van anderen, en meerdere keren dachten mensen hardop: 'Ja, in wat hij/zij zegt zit ook wel wat!' Na een grappig 'experiment' met sinaasappels (ze bleken allemaal verschillend en uniek te zijn, net als mensen), werd de avond afgesloten met het zingen van een lied. 'Een land waar vrouwen willen wonen' van Joke Smit was de perfecte afsluiting van onze lezingenreeks. De rol van mannen, die Jens in Eindhoven besprak, komt er duidelijk in aan bod. Het lied maakt ook duidelijk dat de feministische strijd onderdeel is van een brede strijd tegen ongelijkheid en onderdrukking: alleen door een dergelijke *intersectionaliteit* kan het 'land waar saamhorigheid bestaat' bereikt worden.

door BAK

Meer info:
https://brabantseak.noblogs.org/
http://www.jensvantricht.nl/
https://soligroup.wordpress.com
http://tanarchos.blog.com/
http://www.fenikstilburg.nl/

Er is een land waar vrouwen willen wonen

Waar vrouw-zijn niet betekent:
tweederangs en bang en klein
Waar vrouwen niet om mannen
concurreren
Maar zusters en gelieven kunnen zijn
Waar rimpels niet de eenzaamheid
voorspellen
Maar paspoort zijn naar wijsheid, aanzien,
's werelds raadsvrouw zijn
Waar jonge vrouwen dus een leven
voorbereiden
Waarin zij veertig, zestig, tachtig zullen zijn

Er is een land waar vrouwen willen wonen
Waar onrecht niet als een natuurgegeven
wordt beschouwd
Waar dienstbaarheid niet toevalt aan
één sekse
En niet vanzelf een man de leiding houdt
Waar moeder niet hetzelfde is als
huisvrouw
Waar steeds opnieuw wordt nagegaan wie
zwak zijn en wie sterk
Waar allen zorgen voor wie hulp behoeven
En 't brood verdienen met maar vijf
uur werk

Er is een land waar mannen willen wonen
Waar jongens van de plicht tot flink en
stoer doen zijn bevrijd
Waar niemand wint ten koste van
een ander
En man-zijn ook betekent: zorgzaamheid
Waar angst en rouw niet weggemoffeld
worden
Waar mannen zonder baan niet denken
dat ze minder zijn
Waar vrouw en man elkaar niet
hoeven haten
Maar eindelijk bondgenoten kunnen zijn

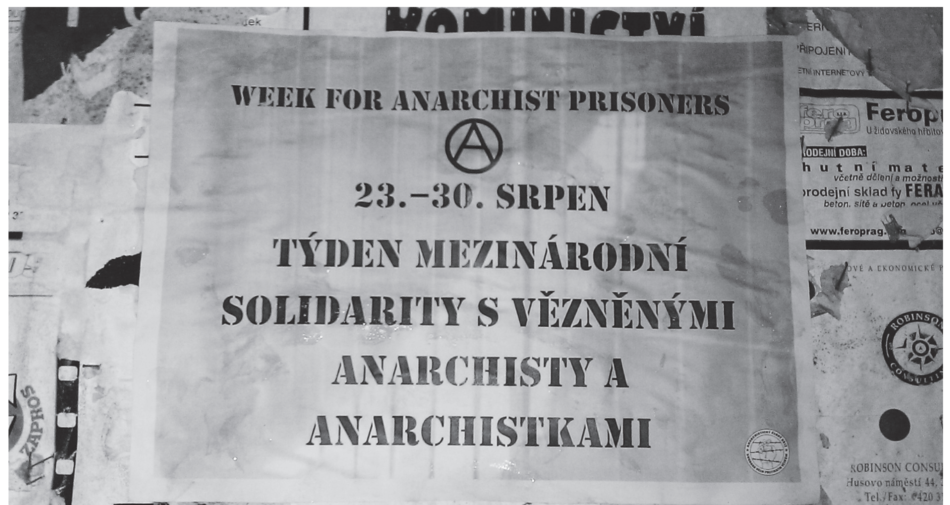
Er is een land waar mensen willen wonen
Waar jong zijn niet betekent dat je steeds
wordt genegeerd
Waar zwakken met respect
benaderd worden
En vreemdelingen niet meer gekleineerd
Waarin geweld door niemand meer
geduld wordt
Waar allen kunnen troosten als een mens
ten onder gaat
Dat is het land waar mensen willen wonen
Het land waar de saamhorigheid bestaat

Joke Smit, 'Er is een land waar vrouwen willen wonen' Liedtekst, 1981.

Muziek van Ruud Bos.

Uit:
Joke Smit, Er is een land waar vrouwen willen wonen. Teksten 1967-1981, Amsterdam, Feministische Uitgeverij Sara, 1984, pp. 353-355.

Repressie

Berichten uit Tsjechië en Spanje

Toenemende staatsrepressie jegens solidariteitswerk en protesten

Razzia's en schijnprocessen in Tsjechië
In de eerste weken van de maand mei heeft de Tsjechische staat onder de naam Operatie Phoenix een massale aanval geopend op de anarchistische beweging. Tientallen mensen die actief zijn in die beweging zijn gearresteerd op basis van aanklachten wegens terrorisme en haatmisdaden. Flats, kraakpanden en sociale centra zijn binnengevallen en soms ontruimd met inzet van het waterkanon. Dit alles gebeurt met een alarmerende snelheid en brutaliteit, met behulp van gerechtelijke bevelen die normaal pas na jaren worden uitgegeven, maar nu in hoog tempo worden afgestempeld. Van de Anarchistische Federatie, het Anarchist Black Cross en verschillende andere radicale groepen zijn servers in beslag genomen.

Deze brutale aanvallen zijn in gang gezet als reactie op de efficiëntie en effectiviteit van de anarchistische beweging de laatste jaren. Het lokale solidariteitsnetwerk groeit en is daarmee in staat steeds grotere doelen te stellen. Sociale centra bieden ruimte voor het delen van ervaringen en ideeën bij het opbouwen van de solidariteit van de arbeidersklasse.

Sedertdien zitten er anarchisten van verschillende groepen in de gevangenis. Drie leden van CrimethInc., bewoners van een ontruimde kraakflat, wacht een schijnproces. Hun vergaderingen bleken geïnfiltreerd door twee geheim agenten, die voorstellen deden om een aanslag te plegen op een transporttrein met militair materieel of een molotovcocktail in het huis van de minister van Defensie te gooien. De drie zijn daar niet op ingegaan, maar toch worden ze aangeklaagd voor het beramen van die aanslagen. Daarom zijn ze op 7 mei opgepakt. Ze worden op grond van de door de infiltranten opgestelde akten beschuldigd van terrorisme – en riskeren een minimumstraf van twaalf jaar! Op dit moment zitten zij in de Tsjechische gevangenis Pankrác. Michel, die veganist is, heeft laten weten dat met zijn overtuiging door de gevangenisdirectie geen rekening wordt gehouden.

Anarchist Black Cross Wit-Rusland voert actie om hen vrij te krijgen.

De strop in Spanje wordt strakker aangehaald
Op 1 juli is in Spanje een nieuwe wet 'ter bevordering van de publieke veiligheid' in werking getreden. In navolging van de verboden op het beledigen van de staat, het verbranden van de Spaanse vlag en het veroorzaken van ongeregeldheden voor het parlementsgebouw uit 2013 wordt er nog een schepje bovenop gedaan. Je kan het zo gek niet bedenken of er staat een boete op; het beledigen van een politieagent, het schrijven van kritische stukken, het bezoeken van websites die volgens de staat terrorisme promoten, illegaal downloaden en deelnemen aan een niet-goedgekeurde demonstratie. Hiermee kan elke vorm van sociaal protest dus nog verder in de kiem worden gesmoord. Dit betekent dat de huidige post-falangistische regering Rajoy elke vorm van tegenspraak als een belediging van het gezag mag beoordelen en daarvoor boetes die oplopen tot bedragen van honderdduizenden euro's kan uitdelen. Staatsvijandelijk is dus iedereen die weet dat de ware democratie door de massa's op straat wordt geschapen.

Alle arrestanten als gevolg van acties in het kielzog van de nieuwe wetten, zoals operatie Pandora en andere razzia's, zijn momenteel vrij.

door Argus

De actualiteit van de Joodse arbeidersbeweging

Herinneringen van Rudolf Rocker in vergelijking met nu

Onder de titel Onder Joodse arbeiders verscheen zopas bij Kelderuitgeverij een 163 bladzijden tellend boek met de herinneringen van de Duitse anarchist Rudolf Rocker (1873-1958) over zijn activiteiten als propagandist en organisator onder het Joodse proletariaat in Londen, in de periode kort voor de Eerste Wereldoorlog. Dit geeft aanleiding de situatie waarin hij een eeuw geleden werkte te vergelijken met die van deze tijd, waardoor het werk een verbluffende actualiteitswaarde krijgt.

Het 'sweating system'

Vanaf het einde van de negentiende eeuw vond er een grote migratiegolf van Oost-Europese Joden naar Londen plaats. Volgens schattingen zouden tussen 1880 en 1914 haast 150.000 Joden uit Oost-Europese landen naar Engeland geëmigreerd zijn. De meeste zagen Engeland enkel als een tussenstation op hun weg naar de VS. Ze vestigden zich in de East End, dat bekend stond als een gevaarlijke achterbuurt.

De meeste immigranten kwamen in de beginnende industrie terecht, vooral de confectie-industrie. Ze werkten in kleine ateliers van landgenoten en vervaardigden daar geen maatkleding, zoals hun Engelse vakgenoten die werkzaam waren in de kledingindustrie, maar confectiekleding. Het maken van jassen, hemden en broeken was vrijwel geheel in handen van Joodse ondernemers en arbeiders. Naast Joodse immigranten werkte ook een flink aantal Ierse immigranten in de Londense kledingindustrie.

Er werd veertien tot zeventien uur per dag gewerkt tegen stukloon of tegen een zogenaamd weekloon dat echter wel verbonden was aan een bepaalde productie. Wanneer deze productie niet werd gehaald moest het werk als onbetaald overwerk gelden of mee naar huis worden genomen. De lonen die aan vrouwen betaald werden, waren lager dan de lonen van mannen. Er kwam ook kinderarbeid voor. Typische ziekten als tuberculose (veroorzaakt door de stoffige atmosfeer, de giftige verfstoffen, de persdampen) en aandoeningen aan rug en ingewanden (als gevolg van het voorovergebogen achter de naaimachine zitten) komen in de beschrijvingen van de arbeidsomstandigheden voor. Ook onttrok deze vorm van arbeid zich voor een groot deel aan fabrieksinspecties; de arbeidswetgeving werd dan ook dikwijls overtreden.

De Engelse vakbonden waren over de komst van de Oost-Europese Joodse immigranten niet erg enthousiast. Deze houding vloeide voort uit een aantal ideeën van vakbondsleiders en -leden ten aanzien van de Joodse immigranten: deze laatsten werden. omdat ze bereid waren tegen zeer lage lonen te werken en daarom tegen lage prijzen konden produceren, gezien als concurrenten en als de veroorzakers van het 'sweating system'. Zij zouden zo de werkloosheid van Engelse arbeiders veroorzaken. Ze werden gezien als stakingsbrekers en zouden vakbondsacties ondermijnen.

> De immigranten werden gezien als concurrenten en als de veroorzakers van het 'sweating system'

In 1895 kwam Rudolf Rocker naar Londen. Hij werd hoofdredacteur van het Jiddische anarchistische blad *Arbeyter Fraynd*. Onder zijn leiding begonnen de anarchisten zich in te zetten voor de vakbonden, die tot dan een aarzelend bestaan geleid hadden. Onder zijn leiding begonnen de anarchisten zich in te zetten voor de vakbonden, die tot dan een aarzelend bestaan geleid hadden. Onder invloed van de Russische Revolutie van 1905 namen de vakbondsactiviteiten toe. Er werd gediscussieerd over de vraag of Joodse bonden als onafhankelijke bonden moesten blijven bestaan en of het niet beter was met de Engelse bond samen te gaan. Tot de laatste oplossing werd besloten. Er werd een nieuwe, nationale bond opgericht: de Tailors' and Garment Workers' Trade Union (1911-1912). Tijdens de grote, algemene staking in de kledingindustrie in 1912 sloten de Joodse bonden uit Londen zich bij deze nieuwe bond aan en staakten uit solidariteit met de Engelse arbeiders mee.

De staking begon in april 1912 in West End en was georganiseerd door de LST. De stakers waren goed geschoolde kleermakers die kleding op maat maakten. Het werk van deze kleermakers is niet te vergelijken met het werk dat in de confectie-industrie in massaproductie werd gemaakt. Toen deze kleermakers hun staking begonnen, verrichtte een deel van de ateliers in East End eerst stakingsbrekerswerk. Onder leiding van leden van de Arbeyter Fraynd-groep, waartoe ook Rudolf Rocker behoorde, werd echter besloten de staking te steunen en zoveel mogelijk 'sweatshops' ervan te weerhouden stakingsbrekingswerk te verrichten. 'Het was voor ons een erezaak de Joodse arbeidersklasse tot strijd aan te sporen,' schrijft Rocker in zijn herinneringen. 'Dat alles had toen minder een economische dan een morele betekenis.'

Op 8 mei riep *Arbeyter Fraynd* de Joodse arbeiders in de kledingindustrie op voor een bijeenkomst. Achtduizend Joodse arbeiders verzamelden zich in de grote zaal waar de bijeenkomst plaatsvond, nog eens drieduizend volgden het geheel buiten en op 10 mei staakten dertienduizend Joodse arbeiders in East End. De meeste van hen waren niet georganiseerd in een van de bonden. Er werd een stakingscomité opgericht van vijftig personen die alle bonden in de kledingindustrie in East End vertegenwoordigden en er werd een comité van financiën opgezet, waar Rudolf Rocker verantwoordelijk voor was. De overige bonden in East End steunden de kledingbonden zoveel mogelijk: de Joodse bakkersbond schonk brood en de Jiddische theaters schonken geld. Was de staking begonnen uit solidariteit, nu ze zo massaal was geworden gingen de Joodse bonden hun eigen stakingseisen formuleren. Afschaffing van overuren werd geëist, net als hogere lonen, grotere ateliers met betere hygiënische omstandigheden en 'closed union workshops'. Na een langdurige staking werd slechts een deel van de eisen ingewilligd. Aan de (minder vergaande) eisen van de volleerde kleermakers werd door de Masters' Tailors Association, de werkgeversorganisatie, wel voldaan.

Al had de afloop van de staking niet tot de gewenste opheffing van het verketterde sweatshop-systeem geleid, ze stimuleerde wel de groei van het aantal Joodse bonden. 'De Joodse vakbonden groeiden en hun ledental en activiteiten namen toe,' schrijft Rocker in zijn herinneringen. 'Haast elke dag hielden we grote meetings. Onze rangen groeiden aan.'

Het uitbreken van de oorlog van 1914 zou een einde maken aan de bloeiende vakbeweging. Rudolf Rocker werd als 'vijandige buitenlander' geïnterneerd en zou pas in 1918 vrijkomen. Daarna begaf hij zich naar

Duitsland, om er zijn krachten te wijden aan de heropgerichte anarcho-syndicalistische beweging.

Inspirerend

Kan de ervaring van Rudolf Rocker in de Joodse arbeidersbeweging in Londen inspirerend werken in de huidige tijd? Ik meen hierop bevestigend te kunnen antwoorden, en wel om vier redenen.

De afgelopen eeuw overheerste het denkbeeld van één grote, aaneengesloten arbeidersklasse, met de getayloriseerde fabriek als emblematische productievorm. De afgelopen decennia wordt men er zich meer en meer van bewust dat er in de marge van de mastodontfabrieken vele kleine bedrijfjes zijn blijven voortbestaan, met arbeidsomstandigheden en lonen die men in deze tijd niet meer voor mogelijk achtte. Ook nu bestaan er nog 'sweatshops', die dankzij de goedkope arbeidskracht van migranten stand kunnen houden met een minimale investering. Denken we maar aan de talrijke confectiebedrijfjes in de omgeving van Parijs, waarin Turkse arbeiders en arbeidsters tewerkgesteld worden, gelijkaardige werkplaatsen in New York, waar Vietnamezen het werk doen, of de vele bedrijfjes in het noorden van Italië, die drijven op de arbeidskracht van Chinese immigranten.

> We zijn momenteel getuige van een flexibele, ongeschoolde, multinationale arbeidskracht

Net als in de confectienijverheid in Londen voor de Eerste Wereldoorlog zijn we momenteel getuige van een flexibele, ongeschoolde, multinationale arbeidskracht. Die overstijgt de sector van de textielindustrie. De transnationale concerns voeren wereldwijd een nieuwe combinatie van bedrijfsautomatisering en lage lonen-politiek door. Dit gebeurt onder de leuzen: decentralisering van de productie, centralisering van het commando, robotisering en flexibilisering. Feitelijk loopt dit uit op precarisering. Wereldwijd zijn er miljoenen trekarbeiders, arbeidsmigranten, geprecariseerden, et cetera, die allen niet of nauwelijks door de corporatistische organisatie van de kernarbeiders vertegenwoordigd worden en die van collectieve arbeidsovereenkomsten uitgesloten zijn.

Dit brengt ons bij het tweede punt. De periode waarin Rudolf Rocker in Londen actief was – 1895-1914 – is een scharniermoment in de geschiedenis van de Europese arbeidersbeweging. Het is een periode waarin – in Engeland, maar ook in Frankrijk, in Duitsland en zowat overal in Europa – de overgang gemaakt werd van een in wezen syndicalistische beweging, waarin directe actie centraal stond, naar een parlementaire beweging – waarin verkiezingsstrijd en sociaaldemocratie centraal kwamen te staan. We weten ondertussen waartoe dit heeft geleid. Misschien moeten we momenteel – met een gefragmenteerde arbeidersklasse en precaire arbeidsvoorwaarden – opnieuw aanknopen bij de traditie van de directe actie. De activiteiten van Rudolf Rocker in Londen kunnen ons hierbij inspireren, maar ook de toenmalige ervaringen van de revolutionaire syndicalisten in Frankrijk en die van de IWW in de VS.

De periode waar we het hier over hebben – 1895-1914 – is het moment waarin het sociaaldemocratisch model de overhand in de arbeidersbeweging zou krijgen. Dit model wordt, naast het parlementarisme, gekenmerkt door een terugval op de nationale ruimte. Dus door de opvatting dat de natiestaat zowel het legitieme kader is waarin de klassenstrijd zich zou moeten afspelen en terzelfder tijd de inzet van deze klassenstrijd vormt. Het gaat erom de leiding van het land te veroveren. Dit is een tendens die zowel in Engeland als in Duitsland, zowel in Frankrijk als in Italië, ja zowat overal in Europa, waargenomen kan worden. Een tendens waartegen bepaalde stromingen van de arbeidersbeweging zich afzetten, met name de anarchisten en de revolutionaire syndicalisten.

Momenteel, nu na een eeuw van triomferende natiestaten – met de twee wereldoorlogen als triest orgelpunt – de natiestaat niet langer de wind in de zeilen heeft, zouden deze anarchistische en syndicalistische ervaringen uit de periode voor de Eerste Wereldoorlog opnieuw aan belang kunnen winnen. Met name de ervaring van de Joodse arbeidersbeweging. Want tegen de intentie van de sociaaldemocraten in om de staatsmacht te veroveren, opteerden deze vroege Joodse bewegingen voor de culturele autonomie, voor de autonomie van elke etnische groep onafhankelijk van het grondgebied waarop men zich bevond. Men opteerde voor het principe van de culturele autonomie, terwijl men op hetzelfde moment pleitte voor het integrale en onvoorwaardelijke recht op zelfbeschikking. Deze doelstelling bleef hecht verbonden met het principe van het vreedzaam samenleven van de verschillende nationaliteiten onder het dak van dezelfde natiestaat. Deze opvattingen sluiten aan bij de denkbeelden van iemand als Proudhon over de federalistische organisatie van de maatschappij, waarin dus aan elke volksgroep zijn eigen culturele autonomie gegarandeerd wordt.

Dit brengt me bij mijn vierde en laatste punt, en daarvoor wil ik de Joodse historicus Nathan Weinstock citeren:

'Typerend voor de Joodse arbeidersbeweging is dat zij veel verder reikte dan het louter politieke vlak. Voor de geïmmigreerde werker was zijn organisatie in de eerste plaats een tegencultuur: de belichaming van het socialistische ideaal op politiek, syndicaal en cultureel vlak. Maar zij gold evenzeer als een nest waar hij zich thuis voelde. De ontplooiing van de Joodse arbeidersbeweging is onlosmakelijk verbonden met de ontwikkeling van de Jiddische pers en literatuur, de Joodse school, het Joodse toneel en de Joodse volkscultuur, en voor degenen die trouw blijven aan hun geloof: de typische gebedsoorden in die immigrantenwijken. Solidariteit was het parool en het uitte zich in de steunkassa's en emigrantenkringen. Wie tot de Joodse arbeidersorganisaties behoorde, leefde nu eenmaal anders en werd geïntegreerd in een brede waaier van opvangstructuren die alle facetten van zijn leven gingen beheersen. De organisatie was zeker een middel tot strijd en verwezenlijking van een politiek ideaal. Maar hetgeen aansloeg, was misschien dat degenen die zich aansloten, het veilig makende gevoel kregen dat zij tot een vriendenkring behoorden: een veilig onderdak in een onbarmhartige wereld.'*

In deze Joodse arbeidersbeweging vinden we een illustratie van één van de centrale stellingen van die andere anarchistische denker, Gustav Landauer: het socialisme ontstaat in de schoot van de bestaande maatschappij. En dit socialisme werd door dezelfde Gustav Landauer gedefinieerd als 'een gemeenschap van gemeenschappen', met andere woorden, een diversiteit van gemeenschappen waarin een tegencultuur tot ontplooiing komt. Dit is de vierde reden waarom ik van oordeel ben dat de ervaringen van Rudolf Rocker in de Joodse arbeidersbeweging voor de Eerste Wereldoorlog ons nog steeds zouden kunnen inspireren.

door Johny Lenaerts

Noot:

* Uit het voorwoord tot Karin Hofmeester, '*Van Talmoed tot Statuut. Joodse arbeiders en arbeidersbewegingen in Amsterdam, Londen en Parijs, 1880-1914*' (Amsterdam: Stichting beheer IISG, 1990).

Verder lezen:

Rudolf Rocker, *Onder Joodse arbeiders. Herinneringen van een Duits anarchist* (Utrecht: Kelderuitgeverij, 2015).

Uit de oude doos

Mijn oma en opa waren anarchisten

Twee geloven op een kussen...

Iemand heeft mij wel eens gevraagd of ik kon uitleggen wat het voor mij betekende dat mijn grootouders anarchisten waren. Ik heb toen geantwoord dat ik dat niet zo goed weet. Mijn grootouders waren namelijk ook Amsterdammers, arbeiders, kinderen van hun ouders en hun tijd met ieder een eigen karakter. En ze waren mijn oma en opa. Op verzoek van de redactie zette ik mijn herinneringen op papier.

Mijn opa vertelde me eens dat zijn ouders van verschillend geloof waren toen ze elkaar leerden kennen. Zijn moeder katholiek en zijn vader protestant. Voordat ze trouwden bemoeiden velen zich met de problemen die dat zou gaan geven – 'twee geloven op een kussen, daar slaapt de duivel tussen' – maar het stel wilde toch trouwen.

Mijn overgrootvader had de discussies over de opvoeding van eventuele kinderen opgelost met een nuchtere en praktische belofte: de eerste was voor hem – zou protestants worden opgevoed – en de rest mocht zijn vrouw – de katholieke kerk – hebben. Omdat mijn opa de jongste uit het gezin was, was ik er altijd van uit gegaan dat hij dus katholiek was opgevoed.

De ouders van mijn opa hadden een klein winkeltje in de Pijp waar ze voornamelijk zuivel verkochten. Het waren typische kleine zelfstandigen van hun tijd: arm, rustig, beleefd en onderdanig. Hun klanten waren voornamelijk arbeiders uit de buurt maar ze hadden ook rijkere klanten uit Amsterdam-Zuid, die producten lieten bezorgen en maandelijks de rekening voldeden.

Als een rekening betaald moest worden, ging mijn overgrootvader naar de woning, en vroeg met de pet in de hand of de geachte heer en mevrouw bereid waren de rekening te betalen. Bij sommige klanten kostte dat heel veel moeite en werd de betaling steeds uitgesteld, waarbij mijn overgrootvader niet verder kwam dan het dienstmeisje dat zei dat mevrouw geen tijd had en dat hij later maar terug moest komen. Zo stond hij – zo zijn mijn opa eens – 'te bedelen om se eige cente!'.*

Nadat mijn grootvader was overleden, kwam een klein Statenbijbeltje uit zijn boekenkast in mijn bezit. Ik had het al een hele tijd, toen mijn oog viel op de boodschap op het voorblad. 'Cornelis de Groot. Als eene herinnering aan de Zondagschool 1915, 29 december. Uw woord is eene lamp aan mijner voet en een licht voor mijn pad.' Mijn grootvader had dus op zijn veertiende een protestantse Bijbel ontvangen als afscheidsgeschenkje van de zondagschool. Dat klopte niet met het verhaal van de afspraak tussen zijn ouders.

Mijn moeder vertelde, desgevraagd, dat er volgens stellige geruchten in de familie, één moment is geweest dat mijn bescheiden, onderdanige, nederige overgrootvader woest is geworden. Dat was uitgerekend op de kerk van zijn vrouw, terwijl hij toch zeer beloofd had dat hij zich daar niet mee zou bemoeien.

> Gewoonlijk mochten alleen de rijken door de voordeur van de kerk naar binnen

Mijn overgrootmoeder baarde, zoals te doen gebruikelijk in die tijd, vele kinderen. Maar een aantal werd dood geboren of stierf vlak na de geboorte. Uiteindelijk zouden vijf van haar kinderen volwassen worden, vijf anderen zijn niet lang na de geboorte gestorven en twee kinderen zijn verongelukt.

In de kerk waar mijn overgrootmoeder altijd naartoe ging, was het gebruikelijk dat, als er een kindje was geboren in een arbeidersgezin, de moeder – de eerste keer dat ze na de geboorte van het kind weer naar de kerk ging – feestelijk via de grote voordeur naar binnen mocht. Gewoonlijk mochten alleen de rijken door deze deur naar binnen. Toen een nieuw kindje werd geboren en mijn overgrootmoeder voor het eerst weer naar de kerk ging, liet meneer pastoor weten dat mijn overgrootmoeder niet via de grote voordeur naar binnen mocht; de kinderen die mijn overgrootmoeder baarde gingen toch steeds dood.

Volgens de overlevering – daar is mijn opa zelf niet bij geweest want hij moest toen nog geboren worden – kwam mijn overgrootmoeder thuis na de kerkdienst, samen met haar drie katholiek gedoopte kinderen en zag er heel wit en verslagen uit. De kinderen vertelden hun vader dat hun moeder van meneer pastoor niet door de hoofdingang had gemogen. Mijn overgrootvader werd witheet, schoot zijn jas aan en stormde naar de pastorie. Wat daar precies is gezegd is niet bekend, maar de kinderen zijn daarna nooit meer naar de katholieke kerk geweest.

Meneer pastoor is nog wel een keer bij mijn overgrootmoeder langs geweest, toen haar man niet thuis was. Dat heeft in ieder geval niet geleid tot beslechting van het conflict, getuige het protestantse bijbeltje uit mijn grootvaders boekenkast.

door Anita

Noot:

* Dit soort perikelen van kleine zelfstandigen zijn bijvoorbeeld ook prachtig beschreven door Theo Thijssen in *Kees de jongen.*

Inleiding

De afgelopen vijf jaar is er veel gebeurd waardoor de stad als concept niet kan ontbreken in onze analyses van de onrechtvaardige maatschappij waarin wij leven én in onze strategieën om tot een rechtvaardiger samenleving te komen. Sinds ruim vijf jaar woont meer dan de helft van de wereldbevolking in de stad. De opstanden tegen dictatoriale regimes in het Midden-Oosten en daarbuiten en het neoliberale beleid in het Westen vonden en vinden plaats in de grote steden. Daarbij is het terugnemen van publieke ruimtes niet alleen middel – de pleinbezettingen – maar ook doel van veel mensen die het niet langer pikken.

In deze Buiten de Orde laten we verschillende denkers over de stad de revue passeren. Een van de belangrijkste op dat gebied is ongetwijfeld Murray Bookchin, wiens inspirerende ideeën ook een actuele betekenis hebben gekregen zoals wordt aangetoond door de Koerden in Rojava en omstreken. Een andere denker die momenteel weer in de belangstelling staat is Henri Lefebvre. In Duitsland bestaat in een aantal grote steden een boeiende en bloeiende beweging die opereert onder de naam ‘Recht auf Stadt’ en zich laat inspireren door deze socioloog in hun strijd tegen de vercommercialisering van stedelijke publieke ruimtes en voor een radicale democratisering van het besturen van een stad. Lefebvre is ook een belangrijke bron van invloed geweest voor David Harvey en diens boek Rebel Cities dat paar jaar geleden is verschenen. De ideeën van de situationisten, en dan in het bijzonder Guy Debord en Constant, met hun vernietigende kritiek op de modernistische architectuur en stadsplanning mogen ook niet ontbreken. En dichter bij huis hebben we een bespreking van de film ‘Rebelse Stad’ over Provo, de stadsrebellen die staat en kapitaal op stedelijk niveau trachtten uit te dagen. Dat dit vandaag de dag nog hard nodig is blijkt uit het verhaal over de flexibilisering van de woningmarkt door de Bond Precaire Woonvormen. Gelukkig staat daar weer het inspirerende verhaal tegenover van woningbouwvereniging Soweto, die de ambitie heeft om woon- en werkplekken uit de kluwen van de vrije markt te houden, en de strijd van de Amsterdamse vrijplaatsen ADM, Villa Friekens en Betondorp om hun bestaan. De gebruikelijke boekentips van het Fort van Sjakoo en de strip van MashaB staan ook in het teken van de stad.

Door middel van dit thema hopen we de stad weer onder de aandacht te brengen en willen we mensen en groepen stimuleren om de stad als thema, als locatie en als strategisch middel in te bouwen in hun praktijk en theorievorming. De stad is namelijk van ons, meer dan de helft van de mensen is gedoemd erin te leven. Laten we dan ook strijden voor een rechtvaardige en leefbare stad, een stad die niet een verzonnen homogeniteit probeert in stand te houden en al wat vreemd is buiten te houden, maar een stad die diversiteit omarmt.

Veel leesplezier,

de redactie

Woningbouwvereniging Soweto

Het aankopen van vastgoed als radicale strategie

Autonomie, zelfwerkzaamheid en solidariteit

Soweto is een nieuwe woningbouwvereniging uit Amsterdam. Wij zetten ons in voor het aankopen van panden om ruimte te bieden aan groepen die zichzelf willen organiseren en zo autonoom mogelijk willen handelen. Wij willen panden redden uit de klauwen van de vrije markt en van de grillen van de lokale politiek met hun neoliberale houding en rendementsdenken. Zo werkt Soweto aan een alternatief voor het bewonen en behouden van de stad en het herscheppen en heruitvinden van onze sociale relaties.

Al vanaf de jaren zeventig zijn door middel van kraken tijdelijke en directe acties autonome zones en andere visies ontwikkeld op samenwonen, samenleven, en het beoefenen van ‘eigenrichting’ (in de positieve zin van het woord). Persoonlijke ontwikkeling en het recht om te leven naar eigen overtuiging zonder inmenging door de autoriteiten, samen met het besef dat de ruimte die hiervoor nodig is geschapen wordt door collectief handelen, zijn breed gedragen concepten. Soweto is een directe voortzetting van dit gedachtegoed. Dit staat aan de basis van de kernbegrippen waar Soweto zich op beroept: zelfwerkzaamheid en solidariteit.

Soweto is ontstaan als woningbouwvereniging om het gekraakte pand en sociaal centrum aan de Pretoriusstraat 28 in Amsterdam te legaliseren. Het pand was gedurende drie jaar verdieping voor verdieping gekraakt, met als laatste de begane grond, die van oorsprong een winkelruimte was. Hier werd het Autonoom Centrum Joe's Garage geopend. Na verregaande gesprekken en onderhandelingen met het stadsdeel Oost bleek dat legalisatie van dat pand onmogelijk was of werd gemaakt. Er werd daarentegen wel een ander pand beloofd aan de kraakgroep. In de tussentijd betrok het Sociaal Centrum de benedenverdieping van een reeds gekraakt pand even verderop in de straat, aan nummer 43, waar het nog steeds actief is. Gedurende acht jaar werden deze onderhandelingen gevoerd, tot er in november 2014 eindelijk schot in de zaak kwam en een pand aan de Pieter Nieuwlandstraat 93-95 kon worden aangekocht.

> In de kraakwereld is het legaliseren van panden altijd een moeilijk onderwerp geweest

Aankopen: verovering of uitverkoop?

In de kraakwereld is het legaliseren van panden altijd een moeilijk onderwerp geweest. Er zijn veel voor- en nadelen, die niet in alle gevallen tegen elkaar opwegen. De legaliseringsgolven in de jaren tachtig en begin jaren negentig hebben veel panden behouden, maar veel van die panden zijn ook weer verzakt in apolitieke bewoning of bovenmaatse huurverhogingen.

Veelal zijn de originele bewoners vertrokken, of is in ieder geval hun oorspronkelijke enthousiasme en solidariteit langzaamaan weggeëbd. Belangrijk om in het achterhoofd te houden is dat deze panden niet in alle gevallen daadwerkelijk in beheer van de bewoners zijn gekomen, maar ook verkocht zijn aan (toen nog relatief sociale) woningcorporaties.

Soweto trekt dan ook lering uit het wel en wee van deze panden en complexen. Er wordt geprobeerd zoveel mogelijk samen te doen, terwijl de problemen uit het verleden bespreekbaar worden gehouden en er geprobeerd wordt samen daarvoor een oplossing te zoeken om deze situaties te voorkomen.

Een van die oplossingen die hieruit is gekomen is dat Soweto te allen tijde eigenaar blijft van het pand, om erop toe te zien dat het pand niet terloops terug belandt in de commerciële vastgoedmarkt. Soweto is een vereniging, wat dus inhoudt dat het ook aan de leden is om het bestuur te controleren en te voorzien van kritiek. Het bestuur is hierbij geen ivoren toren constructie, maar werkt met werkgroepen die net zo veel inbreng hebben als het bestuur zelf. Zo houdt zich de balans in stand die hopelijk zorgt voor een stabiele en houdbare structuur.

Soweto verschilt van eerder legaliseringsgolven doordat de nadruk niet alleen ligt op het legaliseren van kraakpanden, maar ook in het ‘gewoon’ aankopen van vastgoed. De overheid trekt zich terug uit vastgoed en de publieke sector, wat ruimte schept voor groepen als Soweto om daar gebruik van te maken. Hiermee proberen we dan ook de neoliberale tendensen van de huidige tijdsgeest naar onze hand te zetten.

Het doel van het aankopen van vastgoed is om het tegen redelijke prijzen op langere termijn beschikbaar te stellen aan mensen die op een andere manier samen willen wonen en werken, zonder een compromis te sluiten in de onderhandelingen over de aankoop. Het vastgoed wordt dus als zodanig afhandig gemaakt van het kapitaal, en zodoende geneutraliseerd.

Het neutraliseren van kapitaal houdt in dat vastgoed actief uit de circulatie van de vrije markt wordt genomen. Hiermee wordt het gevrijwaard van de mogelijkheden tot speculatie of als instrument voor uitbuiting, en wordt constructieve en betaalbare bewoning gegarandeerd.

Ieder nieuw pand onder beheer van Soweto maakt het netwerk sterker. Ieder nieuw pand vergroot de mogelijkheden, draagkracht en solidariteit met nieuwe mensen en ideeën. Ieder nieuw pand creëert meer ruimte voor het in stand houden van alternatieve, antikapitalistische en antiautoritaire autonome ruimten. Ervaring leert dat dit natuurlijk ook in grote mate afhangt van de mensen die betrokken zijn bij dergelijke projecten, want zelfwerkzaamheid houdt natuurlijk ook in dat er bewust afspraken worden gemaakt over de manier waarop mensen willen en kunnen samenwerken binnen een collectief of groep. Iedereen is er dan ook verantwoordelijk voor dat zo'n ruimte zijn autonome karakter en manier van werken behoudt, nu en in de toekomst. Het is zaak om te blijven reflecteren op het proces en de uitvoer daarvan. Een gebouw op zich is gewoon een gebouw, ongeacht wie het in bezit heeft op dat moment. Het zijn de mensen die er invulling aan geven die het een sociale politiek geladen en dynamische plek maken.

door Dirk
namens Woningbouwvereniging Soweto

WIJ, Soweto, zijn een groep idealisten die door zelfwerkzaamheid betaalbare ruimtes in eigen beheer willen creëren. Na zes jaar onderhandelen hebben we de gelegenheid dit te realiseren in een oude school aan de Pieter Nieuwlandstraat 93-95 in Amsterdam Oost. Architecten, verbouwingsplan, koopsom: alles is geregeld. We hebben tot maart 2014 om 200.000 euro aan eigen geld bij elkaar te krijgen voor de aankoop. Word deel van deze droom / politieke actie / investeringsmogelijkheid en doe vandaag nog mee. Doneer, investeer of word lid van woningbouwvereniging Soweto – hoe meer we van jou kunnen lenen, hoe minder wij van de bank hoeven te vragen.

ONTMOETINGSPLEK: Het kloppend hart van het pand wordt de publieke ruimte. Het kloppend hart van het pand wordt de publieke ruimte. Het wordt een plek waar buurtbewoners elkaar dagelijks kunnen treffen voor een maaltijd, een weggeefwinkel, lokale culturele optredens of progressief debat. Deze wordt volledig gerund door vrijwilligers en versterkt door de buurtondernemingen in de aanpalende bedrijfsruimten. Nieuwe initiatieven en vrijwilligers zijn altijd van harte welkom.

WONEN: De Pieter Nieuwlandstraat gaat 11 betaalbare woonruimtes met gedeelde keukens en gemeenschapsruimtes bieden aan bewoners die ook actief in de publieke ruimte meedraaien. De woongemeenschap is gebaseerd op vriendschap, respect en maatschappelijke betrokkenheid; de woonlasten zijn dan ook inkomensafhankelijk zodat er rekening wordt gehouden met het principe van betaalbaarheid voor iedereen. Wij staan nog open voor nieuwe leden!

WERKEN: De Pieter Nieuwlandstraat zal ongeveer 100m² aan werkruimte bieden, voor een betaalbare prijs. Deze ruimtes bevinden zich op de begane grond en zijn geschikt voor kleine ambachtelijke bedrijven, als praktijkruimte of als kantoorplekken. Op dit moment staan we nog open voor initiatieven die deze ruimtes willen betrekken en mee willen doen aan het gehele project.

HEB JE INTERESSE IN DE PUBLIEKE RUIMTE, DE WOONGROEP OF DE WERKRUIMTES?

Zie **SOWETO.NL**

DE WONINGBOUWVERENIGING — SOWETO is een organisatie waar zelfwerkzaamheid van huurders voorop staat. Door panden aan groepen te verhuren die in eigen verantwoordelijkheid het gebouw beheren, zorgt Soweto voor betaalbare woon- en werkruimte. Soweto is een democratische vereniging waarin de leden gezamenlijk over het beleid van de woningbouwvereniging besluiten. Solidariteit en duurzaamheid spelen daarbij een grote rol. Om nieuwe groepen op weg te helpen en panden te verwerven heeft Soweto de steun van haar leden nodig.

WAT KAN JIJ DOEN? We hebben € 200.000 nodig om dit project te starten en vervolgens financieel zelfstandig te zijn. Met de huur van het pand kunnen we op de lange termijn onze lening afbetalen en nieuwe projecten starten.

1) LIDMAATSCHAP, Lid zijn van Soweto kost € 25 per jaar. Wil je lid worden, maak dan dit bedrag over naar Woningbouwvereniging Soweto te Amsterdam, onder vermelding van je naam, emailadres en 'lidmaatschap 2014'. Binnen 14 dagen ontvang je bericht.

2) OBLIGATIES, Neem een obligatie: Soweto geeft obligaties uit van € 50, € 250 en € 1000, waarbij je kunt kiezen uit verschillende looptijden. De rente die je jaarlijks ontvangt hangt af van de looptijd. Ieder jaar wordt door loting bepaald welke obligaties voor het einde van de looptijd uitgekeerd gaan worden. Kijk op de website of mail ons voor informatie over obligaties.

3) DONEER, Elke euro die we als donatie krijgen is een euro minder die we moeten lenen. Dit geeft de vereniging meer vrijheid om projecten te realiseren. Donaties zijn daarom zeer welkom op onderstaand bankrekeningnummer.

SOWETO
soweto@soweto.nl | www.soweto.nl
IBAN: NL06 TRIO 0786 6799 21 | BIC: TRIONL2U
KVK: 34278166

FINANCIERING
PIETER NIEUWLANDSTRAAT 93-95

PIETER NIEUWLAND

NIEUW PAND

DE PIETER NIEUWLANDSTRAAT IS HET EERSTE PROJECT VAN SOWETO DAT DAADWERKELIJK GEREALISEERD GAAT WORDEN.

ONS INITIATIEF GAAT ECHTER VERDER. DOOR TE INVESTEREN IN SOWETO DRAAG JE OOK BIJ AAN TOEKOMSTIGE PROJECTEN.

SOWETO.NL

WONING BOUW VERENIGING

Rebelse steden

Van de Commune van Parijs tot de bezettingen van urbane ruimtes (‘Arabische lente’, Occupy, Istanbul, Hongkong…) trad de subversieve kracht van de stad voor het voetlicht. In verschillende recente werken wordt de centrale rol van de stad in de strijd voor democratie benadrukt. Over deze werken hangt de schaduw van de Franse filosoof en socioloog Henri Lefebvre, van wie we (socialisme21.be) vorig jaar, onder de titel *De stad in debat*, een bundel sleutelteksten publiceerden.

‘Stadslucht maakt vrij,’ luidt een middeleeuws gezegde. Er hangt boven de steden iets politieks dat momenteel tot uitdrukking tracht te komen, zo stelt de Amerikaan David Harvey, boegbeeld van de zogenaamde ‘radicale geografie’. De eerste ‘bourgeois’ van de steden waren erin geslaagd van hun woonplaatsen ‘niet-feodale eilandjes in een feodale oceaan’ zte maken, zo merkt hij op in een bundel artikelen onder de titel *Villes rebelles* (Rebel Cities), waarin hij zich beroept op de emancipatorische kracht die hij op elke straathoek ziet opduiken. Kristin Ross, zijn collega aan de universiteit van New York, specialiste in de Franse cultuur, is eveneens gevoelig voor deze geur van vrijheid. Haar werk ligt in dezelfde kritische traditie en vat onze relatie tot de ruimte op als iets wat duidelijk van politieke aard is. In haar nieuwe boek *L’Imaginaire de la Commune*, stelt ze vragen bij de grenzen in ruimte en tijd van de gebeurtenissen van 1871, ongeveer zoals ze getracht heeft de ‘latere levens’ van Mei 68 bloot te leggen in haar *Mai 68 et ses vies ultérieures*.

Zowel bij David Harvey als bij Kristin Ross wordt er voortdurend verwezen naar de pleinbezettingen van de ‘Arabische lente’ (Tahrir, Taksim, Puerta del Sol, Occupy Wall Street, Hongkong…), alsof daar iets van de subversieve kracht die ze aan de stad toeschrijven tot uiting komt – en die in de loop van de geschiedenis inderdaad niet tegengesproken werd door een stad als Parijs, die haast synoniem geworden is voor opstand, zoals de bundel Paris, *l’insurrection capital* (Jean-Claude Caron, Champ Vallon) ons herinnert. Maar indien de urbane ruimte een belangrijke plaats van actie en van politieke opstand is, dan dienen we te begrijpen waarom dit zo is. De vorm van de stad is uiteraard geschikt voor barricades; de economische stromen kunnen er gemakkelijk lamgelegd worden…

Het is niet toevallig dat zowel David Harvey als Kristin Ross het werk van Henri Lefebvre goed gelezen hebben. Aan deze kant van de Atlantische Oceaan is hij haast vergeten (zelfs indien de Historische Kring van de Arribère de transcriptie van zijn thesis, *Les Communautés paysannes pyrénéennes*, net uitgegeven heeft), in de Verenigde Staten wordt het werk over de stad van deze Franse filosoof (1901-1991) erg gewaardeerd. Met een zestigtal boeken op zijn naam was hij een productief schrijver. Hij was één van de eersten die in de jaren 1960 ‘het urbane’ onderzocht, en dat niet enkel om te betreuren dat de experten zich van dit onderwerp meester gemaakt hadden op een ogenblik toen er ‘nieuwe steden’ uit de grond gestampt werden en de stad zich naar de periferie uitbreidde, de bewoners beroofd werden en de ruimten tot waar getransformeerd werden. Maar ook om de verdediging op zich te nemen van een stad die zijn centraliteit en zijn levendigheid niet mocht verliezen, van een ludieke ruimte die collectief bezit en dus van politieke aard was. Zijn boek *Het recht op de stad* verscheen enkele maanden vóór Mei 68, op een ogenblik waarin de beruchte slogan ‘métro, boulot, dodo’ als absoluut tegenmodel een

grote weerklank vond. Voor de situationisten, waar hij korte tijd bij aanleunde, was hij veel te marxistisch, voor de marxisten was hij, naast vele andere bezwaren, veel te lyrisch (in 1958 werd hij uit de communistische partij gestoten). Henri Lefebvre analyseerde de stad als een 'projectie van maatschappelijke verhoudingen' en plaatste hem in het middelpunt van het project van democratische maatschappijverandering.

In het artikel dat *Villes rebelles* opent, wordt hij uitvoerig geciteerd. Want net als Lefebvre is David Harvey van oordeel dat de weder toe-eigening van de urbane ruimte niet enkel een afzonderlijke of bijkomende vorm van klassenstrijd is – zoals dat door de marxistische traditie gesteld wordt – maar het fundament van de antikapitalistische strijd. Dat verklaart de bijzondere betekenis van de pleinbezettingen die momenteel op zowat alle continenten plaatsvinden: 'De traditionele centraliteit van de stad is vernietigd. Maar steeds wordt ze opnieuw tot leven gewekt, hetgeen grote politieke consequenties met zich meebrengt.' Indien de steden volgens Harvey het knooppunt van de strijd van de toekomst vormen, dan komt dit omdat het kapitaal, zowel vandaag als gisteren, zich eraan voedt. De razende urbanisering, zo schrijft hij, 'speelt een bijzonder actieve rol – net als andere fenomenen, zoals de militaire uitgaven – in de absorptie van het meerproduct dat de kapitalisten in hun zucht naar meerwaarde onophoudelijk creëren.' De urbanisering is een mogelijke oplossing voor zowel het probleem van de productiviteitstoename als voor dat van de werkloosheid, en zou het voortbestaan van het kapitalisme kunnen garanderen door de planeet, van Madrid tot Abou Dhabi, van Mexico tot Shanghai, te modelleren naar het beeld dat in het Tweede Keizerrijk door baron Haussmann aan Parijs opgelegd werd. In deze optiek, benadrukt de geograaf in het artikel 'De urbane wortels van de crisis', is de urbanisering van China van essentiële betekenis voor de wijze waarop het kapitalisme de krach van 2008 tracht te boven te komen.

Pleinbezettingen als niet-kapitalistische eilandjes in een kapitalistische oceaan

Alhoewel Kristin Ross in haar nieuwe boek naar Henri Lefebvre verwijst, dan doet ze dat niet, zoals men had kunnen verwachten, voor zijn boek *La Proclamation de la Commune* (Gallimard, 1965), maar voor een idee dat de filosoof nauw aan het hart lag: de theorie van een beweging dient voort te komen uit de beweging zelf. Dat geldt voor de Commune, zoals de schrijfster aantoont, maar ook voor de hedendaagse bewegingen. Precies omdat ze getuige was van de bewegingen van 'contestatie via bezetting' die sedert 2011 overheersen, was Kristin Ross op het idee gekomen dit boek te schrijven. Ze is van mening dat 'de periode ná de Commune, net als de huidige, geen periode van grote theoretische zuiverheid was'. Beide periodes krijgen immers af te rekenen met politieke problemen die niet zonder weerklank blijven, zoals de internationalistische dimensie, het onderwijs, de toekomst van de arbeid of ook 'de commune als vorm' ('de verbeelding van de Commune,' zo stelt ze, 'schreef een primordiale rol toe aan de lokale autonome eenheid' waarin de facto 'het Kapitaal, de Staat en de Natie' tot ontbinding kwamen). Maar vooral worden het Parijs van 1871 net zoals de pleinbezettingen in deze beginnende eeuw, zonder vooraf uitgewerkte programma's, gekenmerkt door een verstrengeling van actie en theorie, door 'een dialectiek van de ervaringen en de opvattingen', die door Kristin Ross op een bewonderenswaardige wijze (wat de Commune betreft) beschreven wordt. Deze 'wederzijdse doordringing van feit en idee', zoals men dat in 1871 noemde, wil dat de strijd de bestaande manier van denken en uitdrukken transformeert en dat dit op zijn beurt de vorm van de strijd en haar theoretische vertolking wijzigt. In plaats dat er een corpus van gevestigde doctrines uitgewerkt wordt, wordt 'het relationele weefsel' van de gebeurtenis doorheen de trajecten van engagementen en vriendschappen opnieuw gesponnen. Deze trouw aan een politieke 'verbeelding' heeft Kristin Ross gestimuleerd tot een boek dat zich zeer aangenaam laat lezen, waarin naar de voorgeschiedenis van de Commune gepeild wordt en waarin heel Europa erbij betrokken wordt. Marx zei dat de grootste verdienste van de Commune gelegen was in het feit dat ze daadwerkelijk bestond. Het lijkt zeer waarschijnlijk dat de deelnemers van de Occupy-beweging daarmee akkoord zullen gaan. Ze hebben gedurende enkele weken of enkele maanden de stad van de greep van de door hen bekampte instellingen bevrijd. Daardoor hebben ze, om een middeleeuwse uitdrukking te parodiëren, 'niet-kapitalistische eilandjes in een kapitalistische oceaan' gecreëerd. De revolutie van de huidige tijd zal een urbane revolutie zijn of zal niet zijn, zo voorspelde Henri Lefebvre veertig jaar geleden.

David Harvey, *Villes rebelles. Du Droit à la Ville à la Révoltion Urbaine* (Rebel Cities. *From the Right to the Cities to the Urban Revolution*) (Buchet-Chastel, 2014).
Kristin Ross, *L'imaginaire de la Commune (Communal Luxury. The Political Imaginary of the Paris Commune)* (La Fabrique, 2015).

door Julie Clarini in Le Monde des Livres, 27 februari 2015
Vertaling: Johny Lenaerts

Eerder verschenen op:
http://www.socialisme21.be/idee/rebelse-steden/#more-2500.

Laatste Amsterdamse vrijplaatsen bedreigd

ADM, Bajesdorp en Villa Friekens strijden voor hun voortbestaan

Op zondag 30 augustus vond in Amsterdam een Theatrale Parade plaats waarbij de vrijplaatsen ADM, Villa Friekens en Bajesdorp zich aan de stad Amsterdam lieten zien. Het was een zeer bonte, muzikale stoet met ruim driehonderd mensen en vele aparte stellages, voertuigen, kostuums en straattheateracts. De tocht verliep lekker rommelig en gemoedelijk en de reacties van de mensen op straat waren overwegend positief. Niet toevallig viel de demonstratie samen met de Uitmarkt. Het publiek dat afkwam op deze opening van het culturele seizoen kon zo zien dat er meer is in de stad dan de gesubsidieerde voorstellingen en gezelschappen.

De bewoners van Villa Friekens wachten op alternatieve locatie

De drie grote vrijplaatsen in Amsterdam zitten op het moment elk in een lastige situatie. De bewoners en gebruikers van het al dertien jaar gekraakte Villa Friekens hebben beloofd in november te vertrekken. ‘In overleg tussen de bewoners, gemeente Amsterdam, Bureau Broedplaatsen, Urban Resort en Hurks wordt nog gezocht naar alternatieve locaties om de bewoners te huisvesten.’ Maar hier is nog niets zeker over. Druk blijft dus nodig.

Het ADM wordt bedreigt met ontruiming en vele rechtszaken

Het ADM in het westelijk havengebied van Amsterdam is in achttien jaar van vrijplaats uitgegroeid tot een succesvol zelforganiserend dorp, waar mens, werk, cultuur en natuur tot bloei zijn gekomen. De eigenaar wil echter geld verdienen met het gebied, komt daarom met allerlei plannen en wil de krakers er zo snel mogelijk uit hebben. De bewoners gaan inmiddels van rechtszaak naar rechtszaak en hebben hun handen vol aan alle procedures en vergunningen, die in de praktijk door de eigenaar toch worden genegeerd. De komende maanden zal het nog wel even spannend blijven voor deze unieke plek.

Bajesdorp zoekt naar mogelijkheden om eigen ruimte aan te kopen

De derde vrijplaats die om aandacht vroeg was Bajesdorp. In een klein wijkje achter de Bijlmer Bajes werd twaalf jaar geleden een aantal huizen gekraakt. Inmiddels zijn er meer gekraakte woningen, een aantal huizen met antikraak en nog wat hurende ‘oude

bewoners’. De gemeente wil na het slopen van de bajes dit hele deel van de stad herontwikkelen en wil de panden ontruimen. De krakers werken aan een serieus plan om de huizen aan te kopen en op te knappen. Hiervoor zullen nog vele studies en lange onderhandelingen nodig zijn, maar er is hoop dat het gaat lukken.

> Het cynische is dat gentrificatie vaak wordt aangezwengeld door kunstenaars, krakers en andere bewoners in de buurt

In (inter-)nationaal opzicht baren deze drie plekken opzien met belangwekkende projecten en andere zienswijzen op samenleven en samenwerken. Zij functioneren als leidtoon, als dissonant en leveren een onontbeerlijk prikkelende bijdrage aan de muziek van de stad. Een stad die snel aan het veryuppen is. Relatief goedkope wijken worden snel duurder, de leuke rommelige plekken moeten plaatsmaken voor nieuwbouw, voor de creatieve elite is er van alles, maar daar hangt wel een prijskaartje aan. Bewoners moeten steeds meer werken om in hun stad te kunnen blijven wonen. Het cynische is dat deze gentrificatie in een wijk vaak juist wordt aangezwengeld door kunstenaars, krakers en andere bewoners die leuke, sociale projecten in de buurt beginnen. Bedoeld en onbedoeld worden deze initiatieven door de gemeente, woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars gebruikt om het imago van een buurt te verbeteren, waarna de hippe barretjes, barbiers en boetiekjes volgen en de vastgoed-

prijzen omhoog schieten. Villa Friekens, het ADM en Bajesdorp liggen tot nu toe echter zo ver van het centrum en de populaire wijken dat dit verhaal voor hen niet opgaat. Vooral voor Friekens en het ADM geldt dat het relatief afgezonderde plekken zijn waar je nog je gang kunt gaan en de vrijheid hebt te doen en maken wat je wilt. Maar op stadsniveau dragen deze plekken met hun bewoners en activiteiten wel bij aan het culturele klimaat en het bestaan een alternatieve scene. En dat heeft Amsterdam hard nodig om leuk te blijven!

door Flip

(Tekst deels overgenomen van de aankondigingstekst van de Theatrale Parade)

Links:
http://villafriekens.nl
https://adm.amsterdam
http://bajesdorp.nl

Recht auf Stadt

Een introductie

De grote stad is altijd een droom en een nachtmerrie geweest. De droom is dat als je het daar kan waarmaken, dan kan je het overal maken. Maar als je in de stad faalt, dan is het 'down and out', zoals George Orwell het zo scherp beschrijft in zijn novelle uit 1933, waarmee hij naam maakte. Toch ligt voor miljoenen stedelingen de nachtmerrie steeds bedreigender op de loer, omdat een hele reeks aan tendensen de steden in toenemende mate op alle gebieden – sociaal, economisch en ecologisch – niet duurzaam maakt. Sinds kort, voor het eerst in de geschiedenis, leeft meer dan de helft van de wereldbevolking in steden. In 2050 zal volgens VN-rapporten ongeveer zeventig procent van de wereldbevolking leven in stedelijke agglomeraties. Wat voor leven staat hen te wachten, als we op dezelfde wijze doorgaan als in het recente verleden?

'We moeten iets doen, we moeten onze steden veranderen', is een heldere oproep die nu in veel steden over heel de wereld rondzindert. Dit is niet zomaar een oproep tot actie, want mensen zijn al in actie en zeggen: 'Wij maken aanspraak op de stad!'.

Bijvoorbeeld Hamburg: stedelijke uitverkoop en energiecrisis

Hamburg is geen voor de hand liggende bakermat voor nieuwe onrust. Is Hamburg namelijk niet een van de rijkste steden in Europa? Een levendige en opwindende plek? En heeft de carrière van de Beatles juist niet in Hamburg een hoge vlucht genomen dankzij hun optreden in de hoerenbuurt waar ook veel clubs zich bevinden, een buurt die jaarlijks ontelbare toeristen aantrekt? De haven van Hamburg is de tweede grootste van Europa en wordt steeds groter, terwijl Hamburg zelf bruist van de nieuwe media en reclame en het de grootste bouwsite van Europa herbergt waar een compleet nieuw havenkwartier uit de grond wordt gestampt.

Dit is echter een beeld van buitenaf. Als we van binnenuit zouden kijken, dan lijkt Hamburg langs dezelfde slechte weg af te glijden als veel andere steden. Zeker, de problemen van de steden in het zuiden zijn veel ernstiger dan die van de steden in het noorden, maar noord of zuid, de dynamieken van de ongezonde trends zijn hetzelfde.

Laten we beginnen met huisvesting. In de afgelopen zeventien jaar is de sociale huisvesting gedaald met vijftig procent. Tegelijkertijd is de huur omhoog geschoten, voornamelijk in de voormalige arbeiderswijken en de binnenstad. Het aantal eenpersoonshuishoudens is dramatisch toegenomen. Dit is een van de belangrijkste demografische veranderingen in industriële steden in de laatste tientallen jaren, welke de druk verder opvoert op de huurprijs en het beschikbare aanbod van sociale huisvesting.

> Terwijl de stedelijke groene ruimte verder afneemt en herbruikbare energie weinig beschikbaar is, bereikt het energieprobleem het kookpunt

De effecten van deze trends noemen we gentrificatie, een term die geïntroduceerd is door de Britse socioloog Ruth Glass in de vroege jaren 1960. Gentrificatie is een proces waarbij mensen uit hun buurten worden verdrongen door een lompe en ongereguleerde vastgoedmarkt en vervangen worden door *gentry*. *Gentry* waren de Engelse adellieden met weinig grondbezit maar in deze context refereert het woord aan de jonge stedelijke professional die de gevraagde huur wel kan opbrengen.

In oorsprong typerend voor New York en Londen, is *gentrificatie* sinds lange tijd verspreid naar veel andere steden in de wereld. Maar de laatste tijd is er iets fundamenteel veranderd: niet alleen ondernemingen, maar ook steden beginnen de hete adem van globalisering gewaar te worden en zijn de onderlinge strijd om investeerders en zogenaamde *high potentials* aangegaan. Hoe maak je naam in een geglobaliseerd speelveld? Door je stad te ontwikkelen en haar onweerstaanbaar te maken voor investeerders en de welgestelden. Zoals Hamburg dat dus heeft gedaan.

Hamburg heeft een groot deel van het stedelijke vastgoed verkocht aan de hoogste bieder om er meer hoge en blinkende kantoorgebouwen en luxueuze flatgebouwen voor terug te krijgen, en heeft bouwvergunningen verleend aan private huizenbezitters met dezelfde bouwzucht, wat met name voor de gebieden in de binnenstad nadelig was. Het resultaat was de voor de hand liggende astronomische huurstijging in het stadscentrum.

Steden zijn notoire energie-opslorpers en groeiende steden hebben een grotere be-

hoefte aan energie. Het is dan ook niet verrassend dat *boom city* Hamburg, zoals een

Duits magazine Hamburg in 2006 noemde, haar energietoevoervraagstuk moet oplossen. Toch heeft deze groeiende stad gekozen voor nog meer fossiele brandstof in een periode dat al duidelijk is dat fossiele brandstof, met de hoge CO_2-uitstoot, geen redelijke en duurzame optie is in een wereld die onderhevig is aan klimatologische veranderingen. Desalniettemin zijn plannen aangekondigd om een grote kolencentrale te bouwen.

Om de efficiëntie te verhogen is het plan opgevat de overtollige productiewarmte te gebruiken voor stadsverwarming, waarvoor weer pijplijnen nodig zijn door twee stadsdistricten, waardoor een openbaar park in twee gesplitst dreigt te worden. Nieuwe woningen werden ingetekend om de woondichtheid te vergroten, maar deze ontwikkeling deed niets aan het probleem van toenemende huurprijzen. Terwijl de stedelijke groene ruimte verder afneemt en herbruikbare energie weinig beschikbaar is, bereikt het energieprobleem het kookpunt en raakt het zowel het huisvestingsvraagstuk als de problematische klimaatsverandering.

Recht op de stad

Een tijd werd deze ontwikkeling haast niet tegengesproken. Er waren tekenen van humeurige ontevredenheid wanneer verschillende burgergroepen in hun buurt acties begonnen te ondernemen tegen grote projecten. Toch leidde dit niet tot een beweging die de aandacht van het grote publiek kon trekken. Vorig jaar veranderde dat echter.

In april 2009 lekte een memo uit van geheime onderhandelingen tussen lokale politici en een investeerder. Het lek onthulde de plannen om huizen uit een bepaalde tijd in arme buurten dicht bij de haven te slopen, om plaats te maken voor nog een flatgebouw. Dit was niet zomaar een arme wijk, maar eentje met een rijke geschiedenis van stedelijk verzet. De bewoners reageerden door de plannen openbaar te maken en het protest te mobiliseren. Kort daarna waren overal gele borden met het opschrift ‘No BNQ’ (BNQ is de afkorting van het project) te zien.

In juni organiseerden verschillende initiatieven over heel de stad een gezamenlijke demonstratie waar 1500 mensen aan meededen. Dit was nog maar het begin. Een week later, in het pas opgerichte sociaal centrum, riepen zij op tot het vormen van een sociale coöperatie die ruimte bood aan niet commerciële buurtactiviteiten (waar een groot tekort was in Hamburg), onder de naam *Recht auf Stadt*.

Het concept ‘recht op de stad’ is een concept dat door de Franse socioloog Henri Lefebvre in de late jaren 1960 werd ontwikkeld, toen hij zijn kritiek op het naoorlogse urbanisme formuleerde, met zijn alomtegenwoordige consumentisme en de verandering van de publieke ruimtes van de straat in een reeks winkelvitrines. Lefebvre zag urbanisme als een onverbiddelijk en onvermijdelijk proces dat omgebogen zou kunnen worden in iets werkelijks bevrijdends door het recht op de stad aan alle bewoners toe te kennen.

Actie ondernemen

Het idee van recht op de stad werd opgepikt door *grassroots* initiatieven. Twee maanden later werd het eindelijk opgepikt door het grote publiek. Op een mooie zomerdag, laat in augustus, eigenden zo'n tweehonderd activisten en artiesten zich het recht toe om toegang te hebben tot de laatste overgebleven gebouwen in het Gangeviertel, de Hamburgse negentiende-eeuwse arbeidersbuurt, dicht bij het stadscentrum. Dit stadseigendom, al jaren leeg en ernstig verloederd, was verkocht aan een Nederlandse investeerder. Deze gebouwen stonden op de slooplijst om plaats te maken voor de typische architectuur voor het hogere marktsegment.

De activisten openden een grote kunsttentoonstelling in de gebouwen en eisten van het stadsbestuur dat ze de verkoop zouden staken. Bekende personen uit de Hamburgse cultuur- en kunstscene ondersteunden de actiekraak. Deze steun veroorzaakte nogal wat sensatie in de lokale pers. Het is veelzeggend dat er geen politie-eenheden op afgestuurd zijn om de gebouwen te ontruimen, zoals dat wel is gebeurd tijdens de kraakgolf in de jaren 1980.

De oorzaak hiervan lag in het feit dat stadsbewoners grotendeels sympathiseerden met de standpunten van de kunstenaars en krakers, aangezien de fundamentele vraag achter de acties was: ‘is de stad nog op de juiste weg?’ en die was erg relevant. De mensen stelden zich inderdaad de vraag: ‘welke stad willen we? Een stad van parkings en steeds meer blits of een stad van veroorloofbare stedelijke ruimtes?’. Zonder de economische crisis had de doorsnee bevolking misschien anders gereageerd, maar de recessie heeft diepe wonden geslagen bij veel mensen. Dit zijn dan ook slechte tijden voor stedelijke visies van gisteren die geen bevredigende perspectieven bieden voor de duurzame stad van morgen.

Sinds die tijd is er veel gebeurd in Hamburg. Vijfentwintig initiatieven hebben het netwerk *Recht auf Stadt* opgezet, dat niet alleen verspreid is over een aantal buurten, maar ook een verscheidenheid kent aan groepen met andere sociale achtergronden, van anarchistische tot arbeiders- en middenklasse. Dit was zeker iets nieuws en kon niet zomaar weggezet worden als iets van de *usual suspects*. Het netwerk organiseerde openbare wijkassemblees en straatoptochten en ondernam ook directe acties, over welke allemaal uitgebreid is bericht met opvallend vriendelijke toon door de media.

> De politieke klasse heeft nu ook het recht op de stad op de agenda gezet, doch met minder ernstige toon

Het is dan ook maar een klein wonder dat de Hamburgse politici in beweging zijn gekomen, ten minste op dit moment. De stad heeft de historische Gangeviertel overgenomen van de Nederlandse investeerder en is een nieuwe bestemming aan het uitonderhandelen met de kunstenaars. Deze ontwikkeling was een jaar geleden ondenkbaar. Nadat een van de initiatieven van het netwerk en een milieuorganisatie actie hebben gevoerd tegen een pijplijn van de kolencentrale, is door een gerechtelijk bevel de pijplijn vervallen. Districten plannen slechts gedeeltelijke regulering voor de stijgende huurprijzen terwijl gek genoeg stedelijke ontwikkelingsexperts en kritische onderzoekers naar gentrificatie plots worden uitgenodigd om te spreken op zittingen van de gemeenteraad. De politieke klasse heeft nu ook het recht op de stad op de agenda gezet, doch met minder ernstige toon.

Nieuw stedelijke onrust: een mondiaal thema

Op internationaal niveau lijkt dit misschien niet zo spectaculair, aangezien Hamburg een nakomer is, hoewel de stad in Duitsland als trendsetter wordt beschouwd. Het herhaalt echter een patroon zoals dat zich heeft afgespeeld in andere steden zoals bijvoorbeeld Tel Aviv waar de *Ir Lekulanu* beweging (een stad voor iedereen) mensen met radicaal tegengestelde posities in het politieke spectrum bij elkaar heeft gebracht, van communisten tot Likud en die het Israël-

Palestina conflict terzijde schoven om zich te focussen op prangende stedelijke problemen zoals betaalbare woningen, onderwijs, openbaar vervoer, en transparant financieel beleid. Ir Lekulanu organiseert ook politieke debatten in buurthuizen en de eerste grote doorbraak was dat het eind 2008 twintig procent van de gemeenteraadszetels innam.

In de VS is de *Right to the City*-beweging (weer Lefebvre) actief in zeven metropolen met eisen als speculatievrije huisvesting en het recht op de controle door de gemeenschap van de politici en economische en ecologische rechtvaardigheid. Over heel Brazilië heeft de *sem teto*-beweging van dakloze arbeiders in gelijkaardige issues het misplaatst stadsbeleid sinds de jaren 1990 aan de orde gesteld. In steeds meer steden zijn mensen niet meer bereid de top down politiek te accepteren.

De gemeenschappelijke thema's die al deze grassrootbewegingen delen, zijn de roep om echte zelfbeschikking, een diep wantrouwen ten aanzien van de stedelijke politieke klasse en het verlangen naar kwaliteitsvol leven dat niet bepaald wordt door met fossiele brandstof aangedreven neoliberalisme. Het is de droom van een nieuwe stad die streeft naar het omvatten van diversiteit en niet de homogeniteit en die streeft naar bevrijding in plaats van controle.

Of en hoe de problemen van demografie, economische crises, klimaatsverandering en duurzame energiesystemen opgelost kunnen worden, niemand die het zeker weet. Maar wat we wel met zekerheid weten is dat eender welke oplossing, deze zal moeten komen vanuit de steden. Dat is een kwestie van democratie. In het boek *La Révolution Urbaine* van Lefebvre schreef hij: 'de passiviteit van de betrokkenen, hun stilzwijgen, hun zwijgzame voorzichtigheid is een aanwijzing voor het ontbreken van stedelijke democratie of concrete democratie. Stedelijke revolutie en concrete, ontwikkelde democratie vallen samen'. Deze woorden zijn geschreven in 1970. In 2010 kunnen we meer dan ooit duidelijk het geluid horen van de dingen die nog moeten komen.

door nbo

Vertaling: Dwayne Laer

Meer info:
Dit artikel verscheen onder de titel 'The Urban Revolution' in *We Magazine* (april 2010).

Oproep tot demonstratie

RECHT OP STAD!

Wie verbijsterd is dat het Amsterdamse hof de willekeur van de politie verkiest boven het demonstratierecht ...

Wie demonstreren wil niet om 'verzet met kennelijk doel' te plegen, maar om het geven van een duidelijk geluid; het geluid van vrije cultuur, van zelfbeschikking, van antikapitalisme; het geluid van een stad voor en door haar bewoners ...

Wie demonstreren wil tegen het college van B&W dat de stad overlevert aan vigerende gentrificatie en exploitatie ...

Wie demonstreren wil tegen het omarmen van het massa-toerisme ...

Wie demonstreren wil tegen het laten stikken van vitale, autonome locaties als Villa Friekens, Bajesdorp, de Overval en ADM ...

... is welkom op ...

1 oktober
om 19.00 uur
op de Dam
in Amsterdam!

De situationisten en de stad

Een andere stad voor een ander leven

Willen we de oorsprong van stedelijke sociale bewegingen kennen, dan kunnen we niet buiten de bijdrage die in de loop van de jaren 1950 en 1960 door een kleine maar actieve avantgardistische groepering geleverd werd, een groepering die zich Situationistische Internationale noemde, in het totaal slechts enkele tientallen leden telde, maar een rijke erfenis nagelaten heeft. Johny Lenaerts maakte een samenvatting van enkele hoofdstukken van Simon Sadlers boek, The Situationist City.

'Hoe we naar de straat kijken is veel belangrijker dan hoe we naar kunst kijken.'
– Guy Debord (1957)

'Eén van de mooiste plaatsen van Parijs wordt momenteel vernietigd: de Rue Sauvage,' zo stond in augustus 1954 in Potlatch te lezen. Momenteel is de straat van het stadsplan verdwenen, en werd de mix van fabrieken en arbeiderswoningen vervangen door een modernistisch monster van flatgebouwen en kantoren. 'Wij zijn niet gehecht aan de charme van ruïnes,' schreef Potlatch. 'Maar de huurkazernes die er in de plaats komen zijn zó lelijk dat ze wel lijken te smeken om dynamiteurs.'

Vanaf het begin van de jaren 1950 waren de situationisten getuige van de gigantische stadsrenovatie die in Parijs doorgevoerd werd, en waarbij volgens schattingen op zijn minst één derde van de oude stad vernietigd werd. Het deed hen denken aan de grootscheepse verbouwing van Parijs die in de negentiende eeuw onder leiding van baron Haussmann doorgevoerd werd.

Als negentiende-eeuwse flaneurs doolden de situationisten door de straten van de oude wijken, om er met ontsteltenis kennis te nemen van de ravages die het moderniseringsproces aanrichtte. 'Behalve enkele oude boeken en enkele oude gebouwen, die nog enige betekenis hebben maar gedoemd zijn te verdwijnen,' stelde Guy Debord haast wanhopig vast, 'blijft er in de cultuur en in de natuur niets meer over dat niet getransformeerd en niet vervuild werd door de methodes en de belangen van de moderne maatschappij.'

Oprichting

In juli 1957 waren acht afgevaardigden 'in een staat van halve dronkenschap' in een afgelegen bar in Italië samengekomen om de Situationistische Internationale op te richten. Ze vertegenwoordigden twee kerngroeperingen: de Mouvement Internationale pour un Bauhaus Imaginiste en de Lettriste Internationale. Een derde 'groepering', het Londens Psychogeografical Committee, was vertegenwoordigd door zijn enig lid: Ralph Rumney.

Op deze bijeenkomst werd de samenwerking van enkele zonderlinge figuren beklonken. De Lettristische Internationale (1952-1957), die gedomineerd werd door Guy Debord, was veeleer gericht op een minimale en conceptuele opvatting van kunst dan op een visuele. In tegenstelling hiermee verkoos de oprichter van het Imaginaire Bauhaus (1954-1957), Asger Jorn, een manuele, expressionistische benadering van de kunstproductie.

Beide bewegingen waren erg gepolitiseerd in een tijd waarin het mode was zich te distantiëren van elke vorm van maatschappelijke transformatie. Het verlangen om sociale revolutie in het middelpunt van het avant-gardeproject te plaatsen was reeds een bekommernis van de kunstgroepering waar Jorn eerder lid van geweest was: de Cobragroep (1948-1951). Cobra, een acroniem voor Copenhagen-Brussel-Amsterdam, was een samenwerkingsverband van kunstgroeperingen uit deze drie steden, en zijn gedachtegoed zou zijn stempel drukken op de Situationistische Internationale. Constant Nieuwenhuys (of Constant, zoals hij liever genoemd wilde worden) was een andere toonaangevende figuur van Cobra die zich samen met Jorn bij de Situationistische Internationale aansloot. Cobra's politieke en artistieke tegendraadsheid betekende een verzet tegen de regulering van politiek en kunst, een afwijzing van zowel het socialistisch realisme als de abstractie, de artistieke 'huisstijlen' van de Koude Oorlog. Op hetzelfde ogenblik weekte Guy Debord in Parijs de Lettristische Internationale los uit haar moedergroepering, de Lettristische Groep (opgericht in 1946), in een bewuste poging om de lettristische exploratie van de taal te politiseren.

Tegen het functionalisme

Wat de Lettristische Internationale met het Imaginaire Bauhaus verbond, en wat een centrale rol bij de Situationistische Internationale (1957-1972) zou spelen, was de kritiek op de moderne stad.1

Voor de situationisten hadden dadaïsme en surrealisme hun oorspronkelijke beloftes niet waargemaakt; dat was volgens hen ook het lot van de modernistische beweging in de architectuur en het design. De situationisten beschouwden Le Corbusier, het *monstre sacré* van de moderne architectuur, als het prototype van een rationalistische en functionalistische stedenbouw, waarin de vrijheid en het comfort van de bewoners veeleer werd aangetast dan vergroot. In 1928 was hij medeoprichter van de Congrès Internationaux d'Architecture Moderne (CIAM), dat in haar *Charter van Athene* (1933) pleitte voor een functionele stad, waarbij er een onderverdeling gemaakt werd in vijf hoofdthema's: wonen, recreatie, werk, vervoer en de historische delen van de stad. Deze strenge en op een dogmatische toon gepropageerde zonering van de stad vormde

na de Tweede Wereldoorlog gedurende lange tijd een algemeen geaccepteerd stedenbouwkundig model. Zij zou onder meer bij de situationisten het mikpunt van een felle kritiek worden. Tot Le Corbusiers latere werken behoren de *Unité d'Habitation in Marseille* (1945-1952), een belangrijk experiment in de volkswoningbouw dat wooneenheden combineert met een winkelstraat en recreatie- en communicatievoorzieningen, en sculpturale bouwwerken als de bedevaartskerk in Ronchamps (1950-1954) en het justitiepaleis van Chandigarh, India (1950-1956). Le Corbusier manifesteerde zich ook als een vooraanstaand theoreticus.

Arbeiders werden aanhangsels van machines in plaats van hun meesters

Functionalisme en massaproductie, die ooit onthaald waren als middelen om de bevolking een beter leven te garanderen, leken geleidelijk opgelost te worden in de productivistische normen van kapitalisme en staatscommunisme, terwijl de arbeiders veeleer een aanhangsel van de machines werden dan hun meesters.

Het moderne rationalisme, dat berustte op het geloof dat de problemen van de reële wereld via de rede konden opgelost worden, was ontstaan als een humanistisch project, dat bejubeld werd door links en dat in het teken stond van maatschappelijke vooruitgang en democratie. Voor de situationisten werd voor die vooruitgang evenwel een hoge prijs betaald. Volgens hen mocht ware maatschappelijke vooruitgang het individu niet onderdrukken, maar moest het zijn of haar vrijheid en vermogen juist vergroten. De triomf van de rede had daarentegen geen ruimte overgelaten aan verbeelding of expressie.

Reeds in 1948, in het eerste nummer van het blad *Cobra*, had Michel Colle het verdwijnen van expressionistische en surrealistische tendensen in de architectuur betreurd, en kloeg hij aan dat onder 'het voorwendsel terug een beetje orde en discipline in de architecturale expressie aan te brengen', Le Corbusier en zijn aanhangers een architectuur van 'rechte hoeken' en van een 'kadaverachtige rechtlijnigheid' doorgevoerd hadden. Volgens Colle had de rationalisering van de omgeving precies het omgekeerde bewerkstelligd dan wat de behaviouristische theorieën van de moderne beweging in het vooruitzicht gesteld hadden. Colle stelde 'de toestand van totale en passieve onderwerping' vast van 'de man in de straat tegenover het fenomeen van de architectuur' en hij was van mening dat Le Corbusiers opvatting van de functionele *machine à habiter* (woonmachine) geenszins de mens bevrijdde maar hem veeleer kluisterde als een component van de functionalistische maatschappij. 'We kregen de woonmachine waarbij zeer dikwijls niets bestemd is voor de waarachtige menselijke aspecten van het leven, voor poëzie en droom. Erger nog: voor onze onverbiddelijke rationalisten kan een woning niets anders zijn dan de opeenstapeling van vier, tien of nog meer woonmachines… De sfeer is verpletterend: op het einde van de dag verlaat de arbeider zijn fabriek om te gaan werken in zijn eet- en slaapfabriek' (*Cobra*, nr. 1, 1948).

'Politieke economie, liefde en urbanisme,' schreven de internationalistische lettristen in 1954, 'zijn de middelen die we moeten meester worden om een probleem dat vooral van ethische aard is, op te lossen.' Om eraan toe te voegen: 'Niets kan het leven beletten absoluut passioneel te zijn' (*Potlatch*, nr. 2, 1954).

Modernisering

De situationisten waren er getuige van hoe in de loop van de jaren 1950 en 1960 de West-Europese samenlevingen in een razend tempo in een moderniseringsproces meegesleurd werden. Steden werden gesaneerd en gerenoveerd, luchthavens en metrolijnen werden aangelegd, flatgebouwen werden uit de grond gestampt, radio en tv drongen in elke huiskamer door.

Voor de situationisten waren deze fenomenen slechts een bedrieglijke opsmuk van de macht, die geen werkelijke verbetering betekenden voor de gewone mens. 'Vele technieken transformeren min of meer duidelijk bepaalde aspecten van het dagelijks leven: huishoudtoestellen… maar ook de telefoon, de televisie, langspeelplaten, goedkope vliegreizen, enz.,' gaf Guy Debord in 1961 toe. 'Maar over het geheel genomen lijkt deze introductie van technologie in het dagelijks leven – dat uiteindelijk plaatsvindt binnen het kader van de rationaliteit van het gebureaucratiseerde moderne kapitalisme – de onafhankelijkheid en de creativiteit van de mensen te reduceren. Zo zien we in de huidige nieuwe steden duidelijk de totalitaire tendens van de organisatie van het leven door het moderne kapitalisme te voorschijn treden: de geïsoleerde individuen… zien er hun leven gereduceerd worden tot de pure trivialiteit van de herhaling, gecombineerd met de verplichte absorptie van een schouwspel dat op zijn beurt herhaling is' (IS 1961: 6, p. 23).

Onder de titel *Een andere stad voor een ander leven* maakte de Nederlandse situationist Constant een indringende analyse van de modernisering van de steden: 'De crisis van de stedenbouw verergert. De bouw van oude en nieuwe wijken is niet in overeenstemming met de heersende handelswijze en nog minder met de leefwijzen die wij beogen. Een droefgeestige en steriele sfeer van onze omgeving is het resultaat.

In de oude wijken zijn de straten tot autowegen vervallen, de ontspanning is gecommercialiseerd en gedegradeerd tot toerisme. Sociale relaties zijn er niet meer mogelijk. De nieuwbouwwijken worden overheerst door twee thema's: het autoverkeer en het huiselijk comfort. Ze zijn de miserabele uitdrukking van het burgerlijk geluk, en elke ludieke gedachte is er afwezig.

Door de noodzaak snel hele steden uit de grond te stampen is men bezig uit gewapend beton begraafplaatsen te bouwen, waarin de meerderheid van de bevolking veroordeeld wordt om er zich dood te vervelen. Welnu, waartoe dienen de meest duizelingwekkende uitvindingen waar de wereld momenteel over beschikt, als de voorwaarden ontbreken om er profijt uit te trekken, als zij niet bijdragen aan de ontspanning, als de verbeelding achterwege blijft? Wij eisen het avontuur' (IS 1959: 3, p. 37).

Leegte

De situationisten Attila Kotányi en Raoul Vaneigem beschreven de pogingen van stadsrenovatie en het daarmee gepaard gaande spektakel als 'leegte': 'Urbanisme is vergelijkbaar met de reclamepropaganda van Coca Cola – zuivere spectaculaire ideologie', terwijl het tijdschrift *Internationale Situationniste* case-studies aanhaalde van de manier waarop het spektakel zelfs in de plannen voor sociale huisvesting doorgedrongen was (IS 1961: 6, pp. 16-19).

Raoul Vaneigem weigerde een onderscheid te maken tussen de stadsontwikkeling van de communistische en die van de kapitalistische landen: 'Urbanisme en informatie zijn in zowel de kapitalistische als in de "antikapitalistische" landen complementair aan elkaar: ze organiseren stilte.' Zowel in Oost-Europa als in West-Europa, zo stelde hij, 'is het ideale urbanisme de projectie in de ruimte van een conflictloze maatschappelijke hiërarchie. Straten, lanen,

natuurlijke bloemen en artificiële bossen olieën de activiteit van onderwerping en geven haar een schijn van vriendelijkheid.' Het urbanisme stuurde het lichaam en de geest, net zoals het de architectuur stuurde. 'In een roman van Yves Touraine,' verhaalt Vaneigem, 'schenkt de staat aan de gepensioneerde arbeider zelfs een elektronische masturbator; economie en geluk doen er hun voordeel bij' (IS 1961: 6, pp. 33-37).

Technologie reduceert onafhankelijkheid en creativiteit van mensen

De situationisten hebben nooit ontkend dat de stad van macht en kapitaal verleidelijk was. Het had avant-gardes vóór hen gefascineerd, van de impressionisten tot de futuristen. Maar de situationisten beklemtoonden dat het spektakel vooral een gefabriceerd wonder was, een hype dat reële processen van uitbuiting verdoezelde. Al was het levensniveau van de gemiddelde burger in de naoorlogse periode toegenomen, dan viel voor de situationisten vooral de 'extreme armoede', het gebrek aan creativiteit in het dagelijks leven op (IS 1961: 6, p. 22). Asger Jorn en Guy Debord hekelden de leegte van het spektakel in hun boek *Fin de Copenhague* uit 1957, een collage van kranten- en tijdschriftuittreksels. Op een ogenblik waarin Pop Art de consumptiemaatschappij ophemelde en zich optimistisch tegenover de toekomst opstelde, keken Jorn en Debord optimistisch uit naar diens… einde. In *Fin de Copenhague* gaven Jorn en Debord aan het spektakel een touw dat net lang genoeg was om er zich aan op te hangen, waarbij ze suggereerden dat een kritiek van de 'spektakelmaatschappij' reeds aanwezig was in de taal van deze maatschappij.

Knoeiwerk

Omstreeks 1960 konden de situationisten rekenen op de medewerking van de Franse filosoof en socioloog Henri Lefebvre (1901-1991), die met zijn boek *Critique de la vie quotidienne* uit 1946 reeds een grote invloed uitgeoefend had op Jorn en Constant, maar ook op Guy Debord en Raoul Vaneigem. De situationisten waren ook gefascineerd door de urbane sociale geografie van Paul-Henri Chombart de Lauwe, die in 1952 een baanbrekende studie gepubliceerd had, *Paris et l'agglomération parisienne* (Parijs en de Parijse agglomeratie).

Zulke sociologische studies leidden tot een groter bewustzijn over de reële maatschappelijke structuur van de stad, over de complexe manier waarin steden opgedeeld worden in afzonderlijke wijken, gebaseerd op klassen en functies, die van elkaar gescheiden waren maar niettemin met de urbane machine verbonden. Natuurlijk waren stadsplanners en overheid er zich van bewust dat steden onderverdeeld werden en dat dit ook nodig was wilden ze efficiënt functioneren. Maar de sociologie stelde nu dat de traditionele ruimtelijke ordening, die onder de paraplu van het rationalisme doorgevoerd werd, de gecompliceerdheid van de stadsstructuur reduceerde tot bedrieglijke simplistische niveaus. Chombart de Lauwe's ontleding van Parijs legde verbazingwekkende subtiliteiten in het gebruik en de kenmerken van de stad bloot. De grove vegen van de rationalistische verbeelding, die met cartesiaanse precisie vorm gegeven hadden aan de stad, leken plots knoeiwerk. De situationisten zochten naar een manier om uitdrukking te geven aan de sociale ecologie van de stad, waarbij hun sympathie uitging naar de onderste lagen van de stadsbewoners. In 1956 en 1957 maakten Debord en Jorn collages van straatplannen van Parijs, waarin ze bepaalde arbeiderswijken identificeerden die volgens hen niet aan de stadsplanners mochten overgeleverd worden.

Autoverkeer

De plannen van Le Corbusier om Parijs met de grond gelijk te maken en het te vervangen door rijen kruisvormige torens, verbonden met de rest van de stad via urbane autowegen, was iets wat naoorlogse stadsplanners intrigeerde. Voor de situationisten leek het een hel.

Debords *Situationistische stellingen over het verkeer*, uit 1959, was gedeeltelijk een manifest en gedeeltelijk een satire op het functionalistische dogma van het Charter van Athene. Wat de tegenstanders van dit charter vooral tegen de borst stootte was dat er in de plaats van een urbane mix een onderverdeling gemaakt werd in functies – wonen, werk, recreatie – die het urbane gebied moesten ordenen, en waarbij de vierde functie – vervoer – slechts één doel toebedeeld werd: de communicatie tussen de andere drie functies verzekeren. Debords stellingen over het verkeer verdedigden het 'unitaire urbanisme' of 'stedenbouw in eenheid': 'Het unitaire urbanisme erkent geen grenzen; het beoogt een totale eenheid van het menselijk milieu waarin de scheidingen zoals die tussen arbeid en vrije tijd en die tussen het openbare en het private leven uiteindelijk opgeheven worden' (IS 1959: 3, pp. 36-37).

Weliswaar zag Le Corbusier in het autoverkeer een mogelijke sociale en urbane kwaal, maar de situationisten stonden kritisch tegenover elke stedenbouw die er niet in zou slagen de functie van de auto in de stad te veranderen. 'Het is een fout van alle urbanisten om de individuele auto… in wezen te beschouwen als een transportmiddel,' grapte Debord, waarbij hij met een kwinkslag het rationalisme van het *Charter van Athene* onderuit haalde. 'De reistijd is, zoals Le Corbusier dat goed gezien heeft, een meerarbeid, recht evenredig met het inkrimpen van de hoeveelheid "vrije" tijd.' Om te besluiten: 'We moeten overstappen van het verkeer als een aanhangsel van de arbeid naar het verkeer als plezier.'

De verschrikkingen van de naoorlogse stadsplanning werden belichaamd door de slaafse onderwerping aan de zogenaamde logica van de individuele auto. Debord: 'Onder pseudo praktische voorwendsels verhult de breuk van de dialectiek van het menselijk milieu ten voordele van de auto… zijn irrationaliteit.' De parkingplaatsen dicteren de stadsplanning.

De naoorlogse ontwikkelingen in het openbaar vervoer verscherpten het verval van het traditionele stadsleven. Door de vele mankementen van het openbaar vervoer zat meer dan de helft van de bevolking van Parijs dagelijks een half uur op de weg. De plotselinge in- of uitstroom van pendelaars verlamde ganse wijken. De prestigieuze RER (regionaal expres systeem), dat in 1961 aangelegd werd, bevorderde de verspreiding van traditionele Parijse gemeenschappen (meestal arbeiders en immigranten) naar de buitenwijken. De oude markt Les Halles bijvoorbeeld, het epicentrum van de situationisten in Parijs, werd afgebroken en moest plaats ruimen voor het centrale RER-station, net zoals in dezelfde periode in Amsterdam de Nieuwmarktbuurt moest wijken voor de aanleg van een metrostation.

De bereidheid van de stadsplanners om te voldoen aan de eisen van het autoverkeer, in plaats van hem uit het centrum te weren, betekende voor de situationisten enkel dat 'degenen die geloven dat de specificiteit van het probleem permanent is, in feite willen geloven in de permanentie van de huidige maatschappij' (IS 1964: 9, pp. 12-13). De situationisten wilden met hun kritiek naar de wortels van de problematiek gaan en legden de huisje-tuintje-ideologie van CIAM bloot, voor wie de woning, d.w.z. het gezin, de kern van de stadsplanning vormde. De situationisten waren daarentegen van mening dat men de architectuur moest

reoriënteren en in overeenstemming brengen met de ontwikkeling van de hele maatschappij, 'en daarbij kritiek leveren op alle tijdelijke waarden van ten dode opgeschreven relatievormen (op de eerste plaats: het gezin)' (IS 1959: 3, pp. 36-37).

De stijl van de kazerne
Toen in 1956 in Marseille, met medewerking van het Ministerie voor Wederopbouw en Urbanisme, een festival van avantgardistische kunst georganiseerd werd, dat zou plaatsvinden in een gebouw dat door Le Corbusier 'Cité Radieuse' genoemd werd, riepen de internationale lettristen op dit te boycotten.

Urbanisme als kapitalistische reorganisatie van de ruimte

Wat voor Le Corbusier, CIAM en de generatie stadsplanners een legitieme en progressieve sociale planning betekende, was voor de situationisten niets anders dan de kapitalistische reorganisatie van de ruimte. Toen Le Corbusier in 1923 pretendeerde dat 'big business momenteel een gezond en moreel organisme is', rechtvaardigde hij het urbanisme als een keuze tussen 'architectuur en revolutie', om te besluiten dat het maatschappelijk onbehagen het resultaat was van de onbekwaamheid van de arbeiders om de rationaliteit van de werkplaats te kunnen uitbreiden naar de woonplaats en de vrije tijd (Le Corbusier, *Vers une architecture*, 1923). De radicale verandering waar hij voor pleitte zou volgens hem niet het werk zijn van de bevolking maar van de visionaire architect-dictator, die in staat was het leven van de bevolking te plannen via de organisatie van de ruimte en van de plaatsen waarin ze hun leven ontplooiden: fabrieken, kantoren, flatgebouwen, sporthallen en auto's.

"Urbanisme maakt de vervreemding tastbaar,' schreven Debord en Jorn in Mémoires (1959). *Potlatch* vergeleek de architectuur van Le Corbusier met de plannen van de negentiende-eeuwse mysticus Pierre-Simon Ballanche voor een 'Stad van Verzoening', waarin niet enkel de stad moest vorm gegeven worden maar ook het sociale, spirituele en economische patroon van diens dagelijks leven. *Potlatch* noemde Le Corbusier een 'smeris' en ze gaven hem de bijnaam 'Le Corbusier-Sing-Sing', naar de beruchte Amerikaanse gevangenis. Hij was volgens het blad een 'kladderaar van neokubistisch gekladder' die de *machine à habiter* (woonmachine) ontworpen had 'voor de grootste eer aan God'. Anticiperend op de stellingen van Henri Lefebvre en Michel Foucault volgens dewelke controle en surveillance een belangrijk organisatieprincipe in de moderne wereld vormen, stelde de Lettristische Internationale dat de modernistische architectuur 'nooit een kunst geweest is' en dat het 'daarentegen altijd geïnspireerd geweest is door de richtlijnen van de politie'. Ze herinneren eraan dat 'alles welbeschouwd, Haussmann enkel maar de boulevards ontworpen had om gemakkelijk de kanonnen te kunnen verplaatsen'. Het is voor hen dan maar een kleine stap om te stellen dat momenteel de gevangenis het model voor de woning geworden is en dat de christelijke moraal triomfeert als men bedenkt dat Le Corbusier de opheffing van de straat beoogde. 'Zijn programma: het leven definitief opdelen in afzonderlijke blokken, in bewaakte maatschappijen; het einde van de kansen op opstand en ontmoetingen; de automatische berusting' (*Potlatch*, nr. 5, 1954). [2]

De illustratie van Debord en Jorn van het principe was niet zo fijnzinnig als het panopticum van Bentham dat later door Foucault als exemplarisch voor de disciplinaire maatschappij gekozen werd, maar kwam op hetzelfde neer. De plannen van de negentiende-eeuwse arbeidsgevangenis schemerden door in de gekwelde ruimten van hun *Mémoires*. Het was een idee dat aan de tijdsgeest beantwoordde: de documentaire van Chris Marker uit 1962 over het dagelijkse leven in Parijs, *Le joli mai*, eindigt met het beeld van een gevangenis. Obsessieve controle door uiteenlopende instanties leek tot in de meest onschuldige ruimten van het dagelijks leven doorgedrongen te zijn, zelfs tot in het buurtparkje: 'Met één enkele oogopslag kan men de cartesiaanse orde van het zogenaamde "labyrint" van de Jardin des Plantes opmerken, en het opschrift met de tekst: "Verboden te spelen in het labyrint". De geest van heel de huidige tijd zou er niet beter door kunnen uitgedrukt worden' (*Potlatch*, nr. 9-10-11, 1954).

Bewijs voor de samenwerking van architecten met de overheid was gemakkelijk te vinden. *Internationale situationiste* publiceerde een uittreksel uit *Le Monde* waarin de plannen van Interpol onthuld worden om 'in elke lidstaat een "bureau ter preventie van criminaliteit" op te richten… met als doel architecten, ingenieurs, bouwpromotoren en andere specialisten te voorzien van een brede waaier van technieken die ontwikkeld werden door politieagenten om misdaden te voorkomen' (IS 1964: 9, p. 13).

Onbewogen voor de algemene afkeer voor de *grands ensembles* (nieuwbouwcomplexen), ontwikkelde de overheid plannen voor de renovatie van zowel Parijs als de provincie. 'We kunnen enkel maar bewondering hebben voor de schranderheid van onze ministers en van onze architecten-urbanisten,' schreef André-Frank Conord in 1954 in Potlatch. 'Om elke breuk in de harmonie te voorkomen hebben ze enkele krotten ontworpen die model staan voor de vier uithoeken van Frankrijk… Het is de stijl van de kazerne' (*Potlatch*, nr. 3, 1954). Later dat jaar beweerde *Potlatch* dat de Franse overheid de aardbeving in de Argentijnse stad Orléansville aangreep om 'een voorgeprogrammeerd getto' te bouwen dat de lokale bevolking zou verdrijven naar de rand van de stad in 'enigszins neocorbusieriaanse kazernewoon- blokken', ongeveer zoals de Algerijnse immigranten aan de rand van Parijs aantroffen bij het begin van de jaren 1960 (*Potlatch*, nr. 12, 1954).

Controle
In *Internationale situationiste* stonden gelijkaardige case-studies. Berucht is het voorbeeld van het grand ensemble van Sarcelles, dat voor arbeiders gebouwd werd, en de ville nouvelle van Mourenx, waar de kaderleden zouden ondergebracht worden. Mourenx werd op korte tijd uit de grond gestampt in een landelijke streek in het zuidwesten van Frankrijk. Het zou voor Henri Lefebvre de aanleiding zijn om zich grondig met het fenomeen van de stad en

met de productie van ruimte te gaan bezighouden. De stadsbevolking was haast volledig tewerkgesteld op de gasvelden en in het petrochemische complex van Lacq, zo legde *Internationale situationiste* uit, en de arbeids- en sociale relaties van Lacq werden nauwkeurig gereproduceerd in de huisvesting van Mourenx: ongehuwden werden ondergebracht in torens, gehuwden in horizontale blokken, gezinnen in half-afgescheiden wooneenheden, kaders met een hoger inkomen hadden een villa voor zichzelf, terwijl de managers in totaal andere steden woonden. Het blad vergeleek de nieuwe woonwijk met de Koude Oorlogmode voor schuilkelders: een overleven zonder leven, waarbij de 'rechtelozen' geïsoleerd werden van hun bureaucratische meesters in Parijs (IS 1962: 7, pp. 5-11).

Niemand zou kunnen ontkennen dat de stadsrenovatie een courant antwoord was van de moderne staten op problemen van sociale instabiliteit, een proces dat gewoonlijk de sanering van de verkommerde wijken en een verbeterd wegennet met zich meebrachten. In *De spektakelmaatschappij* (1967) citeert Debord uit *The City in History* van Lewis Mumford: 'Met de huidige massacommunicatiemiddelen over lange afstanden is de zich uitbreidende isolering een nog doeltreffender middel gebleken om een bevolking onder controle te houden.' De situationisten waren van mening dat de prioriteit die aan stadsrenovatie gegeven werd veeleer van belang was voor de leefbaarheid van de regering dan voor de verbetering van de leefomstandigheden van de burgers. Constant, bijvoorbeeld, kloeg Le Corbusiers 'groene stad' (*ville verte*) aan als een plaats 'waarin afzonderlijke en geïsoleerde wolkenkrabbers noodzakelijkerwijs de directe relaties en de gemeenschappelijke activiteit van de mensen moeten reduceren.' Samenvattend: 'groene stad = geïsoleerde wooneenheden. Een minimale sociale ruimte: de ontmoetingen vinden toevallig plaats en zijn individueel, in de gangen of in de parken. Het verkeer overheerst alles' (IS 1959: 3, p. 38).

De situationisten, en daarin volgden ze de generaties revolutionairen en avant-gardisten vóór hen, beschouwden de straat als de ruimte van het 'echte leven' in de stad. Constant: 'Om te komen tot een hechte relatie tussen de omgeving en de menselijke activiteit is de agglomeratie noodzakelijk. Degenen die menen dat de snelheid van onze verplaatsingen en de mogelijkheid van telecommunicatie het gemeenschappelijke leven van de agglomeraties zal vernietigen, hebben de ware behoeften van de mens slecht begrepen' (IS 1959: 3, pp. 37-38).

Stadsrenovatie als antwoord op sociale instabiliteit

Zoals Debord het uitdrukte, bevorderde de kapitalistische productie van de ruimte enkel 'het verkeer van dingen en van mensen die gestold zijn tot de wereld van de dingen' (IS 1959: 3, pp. 36-37). Dit was volgens de situationisten het resultaat van de belangrijke Parijse projecten van stadsontwikkeling – die van Haussmann in 1853 en die van de naoorlogse periode een eeuw later.

Avonturen

Reeds vroeg in de jaren 1960 hadden de situationisten de impact op de stad geïdentificeerd van wat men momenteel 'laatkapitalisme' noemt. Door een einde te stellen aan dit kapitalistisch systeem hoopten ze de stad te bevrijden van de ketens van de winst en de stadsbewoners een leven in vrijheid te garanderen. Zoals Constant het uitgedrukt had: 'Een andere stad voor een ander leven.'

In *De spektakelmaatschappij* (1967) zou Guy Debord dit verduidelijken: 'De grootste revolutionaire idee met betrekking tot de stedenbouw is zelf niet urbanistisch, technologisch of esthetisch. Het is de beslissing om het grondgebied in zijn geheel te herscheppen volgens de behoeften van de macht van de arbeidersraden, van de anti-etatistische dictatuur van het proletariaat, van de uitvoerbare dialoog.'

Want de situationisten beoogden niets meer maar dan ook niets minder dan een revolutie, een revolutie die de wereld opnieuw attractief moest maken.

'Bij het vallen van de avond,' verhaalt Raoul Vaneigem in *Handboek voor de jonge generatie* (1967), 'zijn mijn vrienden en ik eens het Gerechtshof van Brussel binnengedrongen. Het is een knots van een gebouw dat met zijn enorme afmetingen de lager gelegen arme wijken plat drukt en de rijke Louizalaan, waarvan we eens een geweldig boeiend wild stuk land zullen maken, afschermt. Terwijl we daar zo in het wilde weg ronddwaalden door een doolhof van gangen, trappen en ineenlopende kamers, maakten we allerlei vage plannen hoe we het gebouw konden inrichten, we namen het veroverde gebied in bezit en veranderden dat oord van misdaad en straf in een fantastisch kermisterrein, een Hof der Lusten waar we graag het voorrecht zouden genieten de pikantste avonturen werkelijk te beleven.'

Want, zoals Guy Debord in 1957 bij de oprichting van de Situationistische Internationale reeds verklaard had: 'We hebben genoeg harstochten geïnterpreteerd, het komt er nu op aan andere te ontginnen.'

door Johny Lenaerts

Noten:

1 De Situationistische Internationale vatte haar kritiek op de moderne stadsontwikkeling samen onder de nozemer 'unitair urbanisme' of 'stedenbouw in eenheid'. Als ze soms ideeën over een mogelijke stad ontwikkelde, dan was dit steeds met de intentie om vanuit het idee van deze mogelijke stad de hedendaagse realiteit van de stad te bekritiseren. Ze wilde geenszins in de schoot van de bestaande maatschappij nieuwe, alternatieve steden creëren. Zelfs Constant was ervan overtuigd dat zijn New Babylon-project niet in eerste instantie een stadsplanningsproject was. Het was evenmin bedoeld als een traditioneel kunstwerk noch als een voorbeeld van een architectonische structuur maar als een creatief spel met een imaginaire omgeving.

2 Vijftig jaar na de dood van Le Corbusier verschenen er in Frankrijk drie boeken waarin het fascisme en het antisemitisme van de architect-urbanist aangeklaagd wordt. Marc Perelman, auteur van Le Corbusier. Une froide vision du monde, (Michalon, 2015), geeft een samenvatting in 'Le fascisme architectural de Le Corbusier', Le Monde, 17-18 mei 2015, waaruit blijkt dat de lettristen en situationisten een juist voorgevoel hadden.

Verder lezen:

Simon Sadler, The Situationist City, (MIT Press, Cambridge, Massachusetts/London, 1998).

René Sanders (red.), Rue Sauvage. Situationistische teksten, (Utrecht: Uitgeverij Spreeuw/Tzara, 1993).

Internationale situationniste, 1958-69, (Paris: Editions Champ-Libre, 1975).

Guy Debord présente Potlatch, 1954-1957, (Paris: Gallimard/Folio, 1996).

Guy Debord, De spektakelmaatschappij, (Baarn: Wereldvenster, 1976).

Raoul Vaneigem, Handboek voor de jonge generatie (1967), (Amsterdam: Arbeiderspers, 1978).

R.J. Sanders, Beweging tegen de schijn. De situationisten, een avant-garde, (Amsterdam: Huis aan de Drie Grachten, 1989).

De stad en de communale economie

Een bijdrage afkomstig uit Rojava

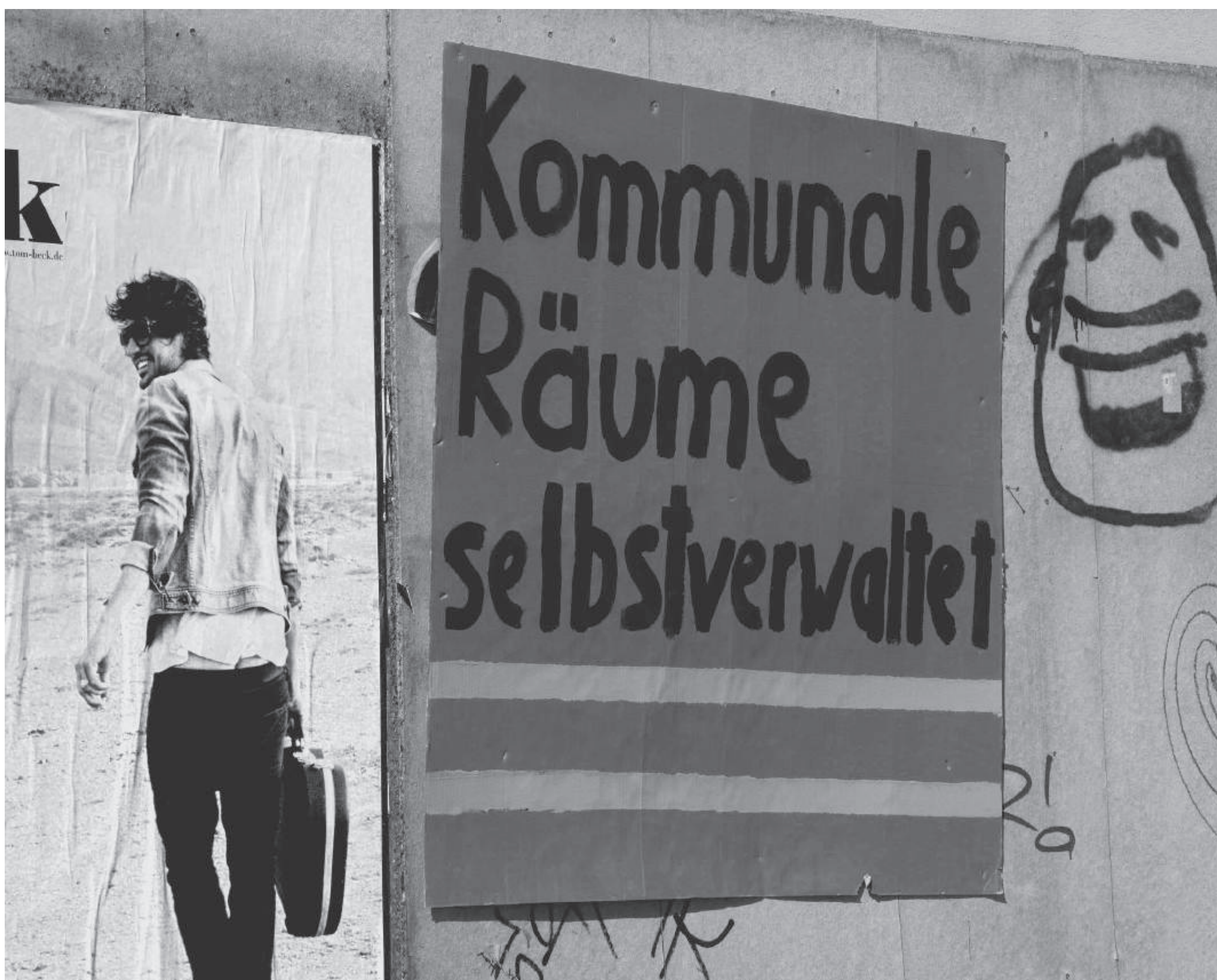
Men denkt vaak dat communale economie alleen mogelijk is in het dorp en op het platteland. Dat leidt tot een manier van denken die termen als 'marke', 'meent' of andere communes slechts ziet in primitieve sociale betrekkingen en die de complexiteit van de agrarische productie onderschat. Juist om die reden kan – terwijl ondertussen de steden een grote chaos zijn – het kapitalisme zich blijven verkneukelen in de wetenschap dat een communale economie nooit zal worden verwezenlijkt, omdat de mensen het moeten doen zonder romantische en nostalgische gevoelens over het dorpsleven en blijven zeggen 'dat zouden we ook wel willen, maar het is niet mogelijk'.

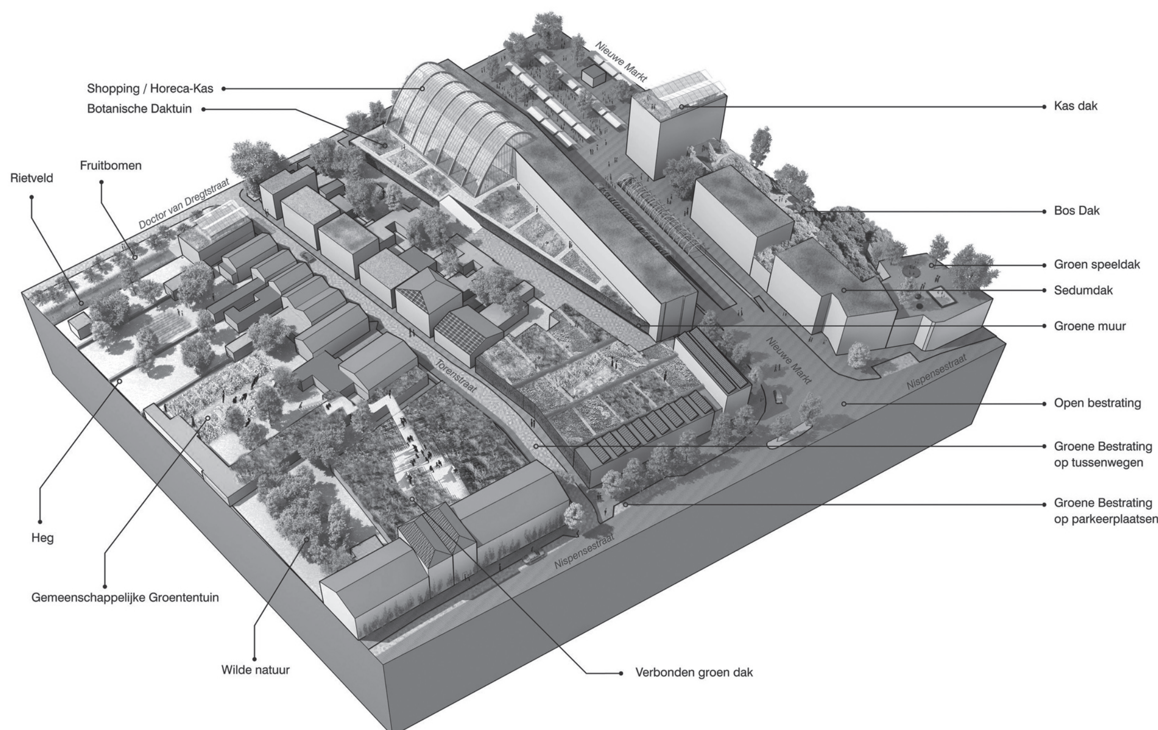
Omdat de stad nu eenmaal een plaats van geconcentreerde centralisatie is, is een overzichtelijke communale economie niet mogelijk. Maar het tegengestelde is ook het geval: als er geen communale economie wordt opgebouwd, dan kan deze concentratie alleen maar toenemen. Op dezelfde manier dat de stad zou moeten worden vernietigd om een vrije maatschappij op te bouwen, kan de vernietiging van de stad alleen volledig resultaat opleveren met de opbouw van een communale economie. Om die reden is dit niet zomaar een romantische nostalgie naar het dorpsleven, maar kan juist een commune, georganiseerd op de straten en pleinen van de steden en op zijn daken en onder zijn keldertrappen, in staat zijn de bestaande stadshegemonie te doorbreken.

> Een commune kan de stadshegemonie doorbreken

Wat jammer dat dit niet ook betekent dat je de creditcard kunt doorknippen en je beurs in het vuur kunt gooien. Alweer lijkt nu alles meer ingewikkeld en verwarrend dan wanneer je onder een kapitalistische hegemonie leeft. Als we vragen hoe we ons moeten verzetten tegen het kapitalisme dat het hele bestaan klasseert en in hokjes stopt en dat zelfs de kleinste dingen absoluut onafhankelijk van al het andere ziet, dan kan het antwoord alleen uit de praktijk worden opgeleverd. Een communale economie kan alleen worden georganiseerd als het actief op gang wordt gebracht en aangestuurd.

door Anoniem

Murray Bookchin en directe democratie

Murray Bookchin (1921-2006) was een productief schrijver, essayist en activist. Hij ontwikkelde een nieuwe vorm van linkse politiek die zowel beantwoordde aan de behoefte van de sociale bewegingen als aan de diverse problemen waarmee ze geconfronteerd werden. Hij leverde een nieuwe politieke visie en een nieuwe strategie voor een waarachtig vrije samenleving – een project dat hij 'communalisme' noemde. Veeleer dan een kritiek beoogde dit een reconstructieve visie van een totaal andere maatschappij te leveren – direct democratisch, antikapitalistisch, ecologisch en gekant tegen elke vorm van overheersing – die vrijheid in met elkaar geconfedereerde volksassemblees moest verwerkelijken. Met het communalisme hoopte Bookchin het revolutionaire project te bevrijden van de smet van het autoritarisme en van het zogenaamde 'einde van de geschiedenis'. Het betekende in zijn ogen een krachtdadige politiek die reikte van verzet tot maatschappelijke transformatie.

Na zes decennia van activisme en theorievorming, kwam Bookchin met het gebruik van de term 'communalisme' tot een filosofie van maatschappelijke verandering die hij zijn leven lang aan de linkerkant van het politieke spectrum vorm gegeven had. Hij was geboren in 1921 en werd geradicaliseerd op negenjarige leeftijd, toen hij lid werd van de Jonge Pioniers, de communistische jeugdorganisatie in New York City. Op het eind van de jaren 1930 werd hij trotskist en, vanaf 1948, bracht hij een tiental jaren door in de libertair-socialistische Contemporary Issue-groep, die gebroken had met het orthodoxe marxisme. Op het einde van de jaren 1950 werd hij zich bewust van het belang van de milieuverloedering als een symptoom van diep gewortelde maatschappelijke problemen. Bookchins boek over dit onderwerp, *Our Synthetic Environment* (1962), verscheen zes maanden vóór Rachel Carsons *Silent Spring*, terwijl zijn geschrift *Ecology and Revolutionary Thought*, dat in 1964 verscheen, het begrip ecologie als een politieke categorie bij Nieuw Links introduceerde. Dit essay, waarin de baanbrekende synthese van anarchisme, ecologie en decentralisering voltrokken wordt, was het eerste dat de groei-of-sterf logica van het kapitalisme in verband bracht met de ecologische vernietiging van de planeet, en het leverde een diepgaande nieuwe analyse van de impact van het kapitalisme op zowel het milieu als op de sociale relaties. Zijn essay 'Post-Scarcity Anarchism' (1968) herdefinieerde de anarchistische theorie voor een nieuwe tijd en leverde een coherent kader voor de reorganisatie van de maatschappij volgens ecologisch-anarchistische lijnen. Toen Students for a Democratic Society (SDS) op haar laatste congres in 1969 tot marxistisch sektarisme verviel, verspreidde Bookchin er zijn pamflet *Listen Marxist!*, dat de regressie van verschillende vleugels van de SDS tot een dogmatisch marxisme bekritiseerde. Hij pleitte voor een alternatieve anarchistische politiek van directe democratie en decentralisering, ideeën die onder het puin van de afbrokkelende organisatie begraven werden maar die weerklonken in de bewegingen die later de toon zouden aangeven. De essays van deze periode, die oorspronkelijk gepubliceerd werden in het magazine *Anarchos* door de New York City-groep die mede door Bookchin in het midden van de jaren 1960 opgericht werd, werden in 1971 gebundeld in Post-Scarcity Anarchism, een boek dat een grote invloed op Nieuw Links zou uitoefenen en dat een klassieker van het twintigste-eeuwse anarchisme zou worden.

Bookchin is de auteur van 23 werken over geschiedenis, politieke theorie, filosofie en urbane studies. Hij putte uit een rijke intellectuele traditie die reikte van Aristoteles, Hegel en Marx tot Karl Polanyi, Hans Jonas en Lewis Mumford. In zijn hoofdwerk *The Ecology of Freedom* (1982) legde hij de historische, antropologische en maatschappelijke wortels bloot van hiërarchie en overheersing en hun implicaties voor onze relatie tot de natuurlijke wereld in een omvattende theorie die hij 'sociale ecologie' noemde. Hij beïnvloedde elke belangrijke denker van zijn tijd, van Noam Chomsky en Herbert Marcuse tot Daniel Cohn-Bendit en Guy Debord.

In 1974 richtte Bookchin samen met anderen het Institute for Social Ecology (ISE) op, een uniek educatief project in Vermont dat cursussen organiseert in politieke theorie, radicale geschiedenis en praktische ecologische initiatieven zoals organische landbouw en zonne-energie. Hij oefende een grote invloed uit op de elkaar overlappende richtingen van directe actie, vrede, radicaal feminisme en ecologie, die door de nieuwe sociale bewegingen op het einde van de jaren 1970 en de jaren 1980 voortgebracht werden. Verrijkt met zijn ervaringen als straatagitator, vakbondsman in een autofabriek en burgerrechtenactivist voor CORE (het Congress of Racial Equality), speelde hij een leidinggevende rol in de antikernenergiegroepering Clamshell Alliance en in de vorming van het Left Green Network. In haar boek *Political Protest and Cultural Revolution: Nonviolent Direct Action in the 1970s and 1980s* schrijft Barbara Epstein aan Bookchin de verdienste toe het begrip affiniteitsgroep te hebben verbreid en de Europese Kritische Theorie van Theodor Adorno en Max Horkheimer te hebben gepopulariseerd. Zijn ideeën over een *face-to-face* participatieve democratie, algemene volksvergaderingen en confederalisme werden overgenomen als basismodel voor organisatie en besluitvorming door vele antikernenergiegroeperingen over zowat de hele wereld, en later door de andersglobaliseringsbeweging, die hen gebruikte om een democratische werking in hun organisatie en besluitvorming te verzekeren. Bookchin ontmoette ook vele leiders van de Duitse Groenen en hij onderhield een intense correspondentie met hen; hij had een sterke stem in het Realo-Fundidebat over de vraag of de Groenen een beweging moesten blijven of een conventionele partij moesten worden. Zijn werk bereikte een breed publiek en werd in vele talen vertaald en herdrukt in Europa, Latijns-Amerika en Azië.

In de jaren 1980 en 1990 was Bookchin een belangrijke gesprekspartner voor kritische theoretici als Cornelius Castoriadis en hij leverde geregeld bijdrages aan het invloedrijke blad Telos. Hij voerde heftige discussies met vooraanstaande ecologische denkers als Arne Naess en David Foreman. Terzelfder tijd speelde het Institute for Social Ecology een belangrijke rol in de andersglobaliseringsbeweging die in 1999 in Seattle het levenslicht zag, en werd het een plaats voor activistische reflectie terwijl het, in onderscheid tot het reformistisch, antiondernemingsdiscours van vele NGO's, pleitte voor directe democratie en antikapitalisme en een reeks linkslibertaire en ecologische initiatieven opstartte. Maar toen in het midden van de jaren 1990 er binnen bepaalde vleugels van het anarchisme problematische tendensen als primitivisme, *lifestyle*-politiek en een aversie voor organisatie opdoken, beriep Bookchin zich aanvankelijk op een sociaal-anarchisme, om kort nadien volledig met het anarchisme te breken. Om zijn levenslange ervaring aan de linkerzijde van het politieke spectrum te verwerken, spendeerde Bookchin de laatste vijftien jaren vóór zijn overlijden in 2006 aan een leesbare vierdelige studie over de geschiedenis van revoluties, onder de titel *The Third Revolution*, waarin hij, met het oog op een duurzame maatschappelijke transformatie, scherpzinnige conclusies formuleerde over het falen van revolutionaire bewegingen – van de boerenopstanden tot de moderne revoluties. Deze inzichten leverden een nieuw politiek perspectief, waarvan hij hoopte dat het de valstrikken van het verleden zou kunnen vermijden en dat het zou kunnen leiden naar een nieuwe, emancipatorische praktijk: het communalisme.

Van de quartiers van de Parijse Commune (1871) tot de grote assemblees van Occupy Wall Street en elders lopen deze zelfgeorganiseerde democratische raden als een rode draad door heel de geschiedenis

Het was in deze periode dat Bookchin veel van de essays publiceerde die we in deze bundel [*The Next Revolution*, zie onder; red.] opgenomen hebben en waarin hij het concept communalisme en zijn concrete politieke dimensie, het libertair municipalisme, uitwerkt. Met een communalistische politiek suggereerde Bookchin een uitweg uit de al te bekende impasse tussen de anarchistische en de marxistische traditie en leverde hij een derde, ontbrekende pijler in het recente debat tussen Simon Critchley en Slavoj Žižek. Bookchin verwierp zowel de bescheidenheid van Critchley's zuiver defensieve verzetspolitiek als Žižeks obsessie met het veroveren van de oppressieve staatsmacht en hij pleitte voor een herwaardering voor het in haast elke opstand opduikende fenomeen van de volksvergadering. Van de *quartiers* van de Parijse Commune (1871) tot de grote assemblees van Occupy Wall Street en elders lopen deze zelfgeorganiseerde democratische raden als een rode draad door heel de geschiedenis, tot in de huidige tijd. Maar revolutionairen van alle schakeringen hebben veel te weinig oog voor het grote potentieel van deze volksinstellingen. Deze instellingen van volksmacht, die door Hannah Arendt de 'verloren schat' van de revolutionaire traditie genoemd werd, worden door marxisten onderworpen aan een gecentraliseerde partijdiscipline en worden door anarchisten met veel argwaan bekeken, maar vormt voor Bookchin het fundament voor elk politiek project. Voor het communalisme is deze steeds weer opduikende historische organisatievorm de basis voor een begrijpbare libertair-socialistische opvatting van directe democratie.

Eén van Bookchins vroegste formuleringen van libertair municipalisme verscheen in 1987 in zijn boek *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship* (later herdrukt onder de titel From Urbanization to Cities). Dit werd voorafgegaan door The Limits of the City (1973), waarin hij de geschiedenis van de urbane megalopolis schetste en waarin hij pleitte voor decentralisering. In het latere boek schetste Bookchin de geschiedenis van de stad om het belang te benadrukken van een actief burgerschap als de fundamentele basis voor het creëren van vrije gemeenschappen. Hij maakte een onderscheid tussen 'staatsmanschap', waarin het individu weinig invloed op de politieke gang van zaken heeft omwille van de beperkingen van het representatieve systeem, en 'politiek', waarin de burgers een directe, participatieve controle uitoefenen over hun regeringen en gemeenschappen. De ideeën van dit boek, waarin Bookchin teruggrijpt naar de Griekse polis om de begrippen van *face-to-face* participatieve democratie, volksvergadering en confederatie verder uit te werken, leveren een prefiguratieve strategie waarin een nieuwe maatschappij ontstaat in de schoot van de oude. Dit concept van directe democratie heeft een groeiende rol gespeeld bij de hedendaagse linkslibertaire activisten en werd het fundamentele organisatieprincipe van Occupy Wall Street, zelfs indien vele van diens aanhangers zich daar niet van bewust waren. Zoals David Harvey in zijn boek Rebel Cities opmerkt: 'Bookchins plan is veruit het meest gesofisticeerde radicale plan voor de creatie en het collectieve gebruik van de commons in een brede waaier van mogelijkheden.'

door Debbie Bookchin en Blair Taylor
Vertaling Johny Lenaerts

Uit de inleiding tot Murray Bookchin, *The Next Revolution* (Verso 2015).

Homo Ludens over de stad

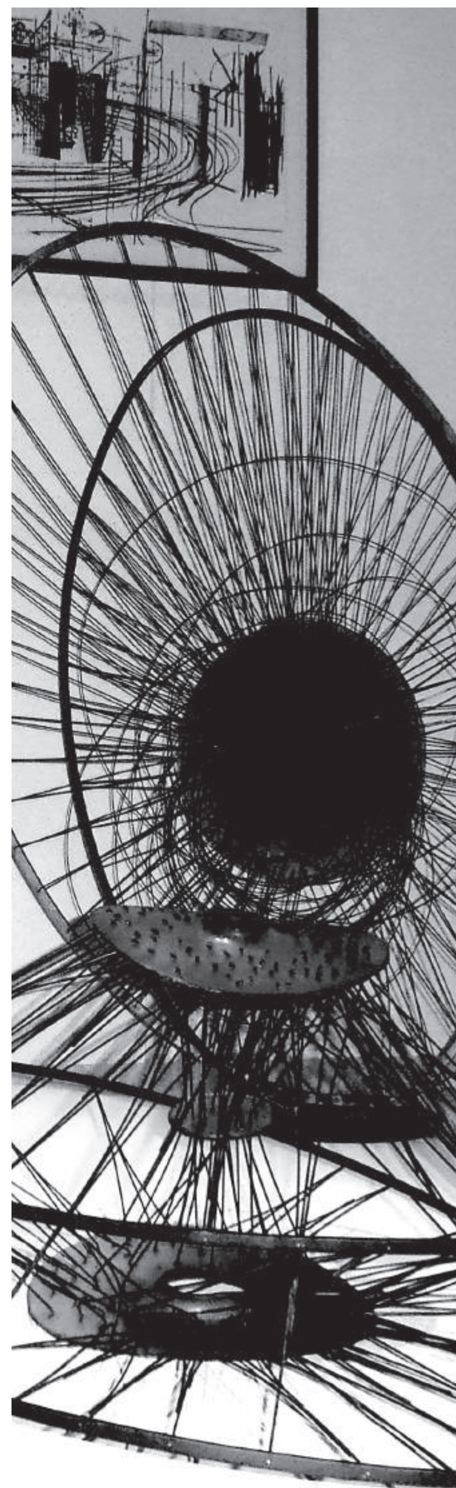
Provo en de straat als collectieve ruimte
'Het witte gevaar,' zo werden ze genoemd, de Provo's die van 1965 tot 1967 de bezadigde burgers van Nederland – 'het klootjesvolk' – met hun 'provocaties' opschrikten, en daarmee aan de basis lagen van de radicale contestatie die het eind van de zestiger jaren zou kenmerken.

Al vanaf 1964 hield anti-rookmagiër Robert Jasper Grootveld wekelijks happenings rond Het Lieverdje (een klein standbeeldje) op het Spui in Amsterdam. Met behulp van de marihuanarokers wilde hij zijn doel bereiken: een verbod op tabaksreclame in Nederland. Grootveld propageerde het gebruik van softdrugs in plaats van kankerverwekkende sigaretten. In de zomer van 1965 werden deze happenings door de politie met geweld uit elkaar gedreven. Provo was geboren. Zij zou de ludieke actie tot een verfijnd instrument van verzet ontwikkelen. De rookbommen die de huwelijksplechtigheid van Beatrix met de Duitser Claus von Amsberg verstoorden, zouden wereldnieuws worden. Even opmerkelijk als de provocaties waren de witte plannen. Het meest bekend werd het Witte Fietsenplan. Provo stelde witte fietsen ter beschikking voor het Amsterdamse publiek. Deze fietsen waren collectief bezit, want na gebruik werden ze onbeheerd achter gelaten, en konden ze iemand anders van dienst zijn. Maar de politie nam de witte fietsen in beslag. 'De politie wil blijkbaar niet inzien dat het verkeer in Amsterdam door autoterreur een bloedige en luchtverontreinigende chaos is geworden en dat de witte fiets een constructieve stap is op weg naar gezonder en veiliger verkeer,' zo stelden de Provo's bitter vast.

Wat met dit plan aan de orde werd gesteld, was de plaats van de straat in de moderne samenleving. Provo eiste de straat op als publieke leef- en speelruimte, wat ze tot het begin van de twintigste eeuw ook steeds is geweest. Een eis die theoretisch onderbouwd werd door Constant Nieuwenhuys (ook kortweg Constant geheten), een Nederlands architect en kunstenaar, die nog bij Cobra en de Situationistische Internationale behoord had, en plannen ontwierp voor een utopische stad, New Babylon genaamd, waarin niet langer meer de arbeid centraal zou staan, maar het spel. Want de mens van de toekomst, zo stelde Constant, zou de Homo Ludens zijn, de spelende mens.

Het loont de moeite om, haast vijftig jaar na datum, nog eens na te lezen wat hij over de stad en de straat als publieke ruimte te vertellen had. Wij ontlenen het volgende fragment aan een lezing die hij hield aan de universiteit van Groningen op 20 april 1966. Het staat afgedrukt in *Opstand van de Homo Ludens* (1969).

door Johny Lenaerts

Constant aan het woord:
De happening verovert de straat

De 'happening' is de laatste vlucht van de Homo Ludens uit de werkelijkheid van zijn slavenbestaan. Toen de happening nog als een experiment van kunstenaars voor een geamuseerd publiek van snobs werd opgevoerd was er nauwelijks een protest. Toen Allan Kaprow en andere Amerikanen in besloten kring hun demonstraties hielden kon men nog van een ongevaarlijke vorm van vrijetijdsbesteding spreken. Sinds de happening de straat veroverd heeft, de straat die als publieke ruimte het aangewezen decor is voor het spel, toen pas werd de provocerende aard van de happening onderkend. De nozemrel werd gesublimeerd tot een collectieve demonstratie van revolutionaire maar ook van ludieke aard; ja, ik zou willen beweren dat de straathappenings zoals die o.a. bij het zogenaamde 'Amsterdamse Lieverdje' plaats hebben gevonden, de stelling bevestigen dat agressiviteit en creativiteit elkaars omgekeerde zijn. De agressiviteit ging in dit geval van de autoriteit uit, de verdediger van de bestaande orde; en het is veelbetekenend dat het meest gehanteerde argument, dat de politie gebruikte ter rechtvaardiging van haar optreden, het argument is dat het verkeer door de happenings belemmerd wordt. Laten wij dit argument eens aan een nadere beschouwing onderwerpen.

De straat als ruimte voor ontmoeting
De straat is het publieke gedeelte van de stedelijke ruimte, dat overblijft nadat aan de eisen die het privéleven stelt en aan de collectieve voorzieningen, winkels, onderwijsinstellingen, ziekenhuizen en aan de eisen van de productie voldaan is. Buiten de intiemere sfeer van de eigen woning is de straat de ruimte, voor ieder beschikbaar, waarin de actieradius van het individu zich kan verlengen. Wanneer men niet de beschikking zou hebben over de straat, dan zou men een gevangene zijn in zijn woning. Het enige dat het bestaan van de gedetineerde wezenlijk onderscheidt van dat van de anderen is het feit dat de eerste het

recht op de straat ontzegd wordt. Het recht de woonruimte te verlaten om zich in de publieke sfeer van de straat te begeven wordt algemeen als elementair ervaren. 'De straat is vrij,' zo zegt de volksmond, enigszins optimistisch. In alle culturen, in alle tijdperken was de openbare ruimte, de ruimte voor ontmoeting, de collectieve ruimte, en daardoor ook de ruimte voor het spel. Zonder openbare ruimte is geen cultuur denkbaar. Het forum in de Oudheid, het marktplein in de middeleeuwen, de boulevard in latere eeuwen, het waren de plaatsen waar het culturele leven zich concentreerde, plaatsen van ontmoeting en van contacten die voor het urbane leven van wezenlijke betekenis waren. De individueel benodigde ruimten, de woningen, liggen in de traditionele stadspatronen gegroepeerd rondom de centraal gelegen collectieve ruimte. En wanneer het stadspatroon onder invloed van de snelle uitbreiding, die het gevolg is van de industrialisatie, chaotischer trekken begint te vertonen, dan vormen zich ogenblikkelijk nieuwe collectieve ruimten aan de rand van de steden, de boulevards, bolwerken om de oude stadskern. De bevrediging van de natuurlijke behoefte aan ruimte voor gemeenschappelijk gebruik, ruimte voor expansie, ruimte voor contact, komt in het gedrang door de ontwikkeling van het gemotoriseerde verkeer. De functionele stad ontstaat, waarin de sociale ruimte plaats moet maken voor de autoweg, waarin de niet-gemotoriseerde mens gedegradeerd wordt tot 'voetganger' met minder rechten dan een machine. De conceptie van deze zogenaamde functionele stad hebben wij hoofdzakelijk te danken aan Le Corbusier wiens uit 1924 daterende ontwerp voor een stad, door hemzelf een 'ville radieuse' genoemd, tot voorbeeld werd voor de planning van de steden die zich onder invloed van de industrialisatie in snel tempo begonnen is te vormen of uit te breiden.

De functionele stad

Dit nieuwe type stad onderscheidt zich in menig opzicht wezenlijk van de traditionele steden. De woonruimten liggen er niet lineair gegroepeerd langs de paden van voortbeweging, de straten, en deze leiden niet naar centra van ontmoeting, de pleinen of markten. In de plaats van deze structuur komt een samenstel van snelwegen, waartussen hoge woonblokken als geïsoleerde eilanden liggen, moeilijk te voet bereikbaar en zonder onderlinge verbinding. Toen Haussmann de dichtbevolkte arbeiderswijken van Parijs doorsneed met brede straatwegen, om in geval van opstanden een snelle aanvoer van troepen mogelijk te maken, ging hij minder drastisch te werk dan de huidige stedenbouwers in hun aanbidding van het snelverkeer. Langs de door Haussmann ontworpen chaussées bevinden zich brede trottoirs, waarop zich caféterrassen aanleggen lieten, waarop marktkraampjes en standwerkers een plaats konden vinden. Voor degene die in een huidige moderne wijk zijn woning verlaat, is er niets anders meer dan het zebrapad, met de wettelijke verplichting daar gebruik van te maken. De mens die zich nog op twee benen voortbeweegt, wordt geduld mits hij niet diegenen hindert die zich op vier wielen verplaatsen. De laatste historische stadskernen worden tegen de grond gehaald om plaats te maken voor verkeerswegen en parkeerplaatsen. De communicatie tussen de mensen onderling wordt bemoeilijkt. In de plaats ervan treedt de van boven af gecontroleerde communicatie via de publiciteitsmedia. De passiviteit, de onthouding van initiatieven wordt door de overheid aangeprezen als de plicht van de loyale burger. De cultuur krijgt zijn aangewezen plekje in het museum.

Verveling

Indien er onder u mochten zijn die menen dat deze feiten moeten worden beschouwd als symptomen van een nieuw tijdperk, als de onvermijdelijke barensweeën van een nieuwe cultuur, van een nieuwe levenswijze, dan wil ik hen snel uit de droom helpen. Ik behoef hen slechts te wijzen op de onuitsprekelijke verveling, op de saaie leegheid die de nieuwe steden en stadswijken kenmerken op de 'vrije' dagen, op de dagen waarop er niet gewerkt wordt, om hen te doen beseffen dat de functionele stad een stad voor werkers is en nooit een stad voor de mens van de vrije tijd kan worden. Alles in de functionele stad is gericht op efficiency: snel transport van en naar het werk, concentratie van de werkers in arbeiderswijken, ruimte voor de industrie, voor opslag van materiaal, voor aan- en afvoerlijnen. Nergens is er rekening gehouden met de behoeften die juist het meest dringend worden nu de tijd van arbeid begint in te krimpen. Het antwoord dat de stedenbouwers en de overheid geven op de vraag naar recreatie is hoogstens de schepping van enkele parken en natuurterreinen te midden van een onmetelijke zee van woonwijken. Maar kan men zich voorstellen dat de bevolking van de woonwijken in haar geheel de beschikbare vrije tijd dáár gaat doorbrengen? Is het Amsterdamse bos op een mooie zondag in augustus de moderne versie van het Romeinse forum in de Oudheid, van het marktplein voor de kathedraal in de middeleeuwen? Wie dat mocht denken, begrijpt niets van wat het huidige tijdperk, en meer nog het komende, ons zou kunnen bieden.

> De functionele stad is een monstrum, een arbeidskamp zonder vertier, een plaats die men ontvlucht

Een domein van creatieve actie

De functionele stad is een monstrum, een arbeidskamp zonder vertier, een plaats die men ontvlucht. Maar waarheen kan men nog vluchten? Waar vinden we de mensen terug, die zodra hun vrije tijd, hun vakantie aanbreekt, hun miserabele functionele omgeving ontvluchten? Is het niet juist in de laatste oude steden en stadjes, in de oude stadskernen, in het nog niet geïndustrialiseerde, de onderontwikkelde landen? Zij vluchten naar het verleden. Een tent in een primitief land is het onderkomen van de toerist, van de moderne mens in zijn vrije tijd. De cultuur van de vrije tijd echter, waarvan het beeld door de mogelijkheid van totale automatisering van de productie onweerstaanbaar wordt opgeroepen, zal niet kunnen opbloeien in de tentenkampen aan de Costa Brava of aan de Adriatische kust. Een nieuw en geëigend stedelijk decor is daarvoor een onontkoombare voorwaarde. De historische steden kunnen ons niet tot voorbeeld dienen in de totaal nieuwe situatie waarvoor wij ons geplaatst zien. Zij vervulden een rol in de strijd om het bestaan, als vesting tegen een vijandige buitenwereld, als organisatiecentrum van handel of industrie. Ze sluiten het spel weliswaar niet uit, maar ze zijn ook niet primair op het spel ingericht, het avontuur blijft er mogelijk, althans voor het individu. Anders staat het met de moderne metropolen. De Homo Ludens kan daar nog slechts een illegaal bestaan leiden, in obscure kroegjes of op de laatste vlooienmarkten, en desnoods in de ijstentjes en automatieken aan de periferie van de randstad. (...) Wat in de huidige steden nog altijd een min of meer illegaal gebied vormt, waarvan de omvang bij de wet geregeld is, zal in de stad van de spelende mens verreweg de meeste ruimte in beslag gaan nemen; en dan niet in een vorm die op passief vermaak gebaseerd is, maar als een domein van creatieve actie. (...) Waarom het gaat, ook nu reeds voor steeds meer mensen, dat is de creatie van onze nieuwe vrije levenswijze, een creatie waarbij onze gehele energie nodig is.

door Constant Nieuwenhuis

Rebelse Stad

Filmbespreking

Dit jaar is het vijftig jaar geleden dat Provo, de ludiek anarchistische beweging die de stad Amsterdam gedurende een korte, maar heftige periode op haar kop zette, werd opgericht. Met de happenings en anti-rook manifestaties, de rookbommen tijdens het huwelijk van Beatrix en Claus en de Witte Plannen wist Provo keer op keer de (internationale) media te halen en de autoriteiten – verpersoonlijkt in de Amsterdamse burgemeester Van Hall – horendol te draaien. Vanwege dit vijftigjarig jubileum is er dit jaar veel aandacht voor de beweging in de vorm van artikelen, boeken, tentoonstellingen, lezingen en activiteiten. Begin dit jaar verscheen de documentairefilm 'Rebelse Stad' van Willy Lindwer, die het onderwerp van deze bespreking is.

Provo werd in mei 1965 opgericht door onder andere Roel van Duijn en Rob Stolk. Van Duijn kwam vanuit Den Haag, waar hij in zijn middelbare schooltijd acties tegen de atoombom organiseerde, naar Amsterdam. Teleurgesteld in het revolutionaire elan van de arbeidersklasse (hij had een tijdje een bijbaantje in de Amstelfabriek en kwam daar tot de conclusie dat de revolutie in ieder geval niet door de arbeiders zou worden gemaakt) ging hij op zoek naar een groep die wel revolutionair potentieel had. Hij maakte kennis met Robert Jasper Grootveld, die met zijn happenings bij het Lieverdje op het Spui een grote groep jongeren aantrok die bereid leken te zijn de gevestigde orde te tarten. De beweging kreeg de naam 'Provo', een term die Van Duijn had gelezen in een proefschrift van Wouter Buikhuisen. Buikhuisen gebruikte het woord voor de nozems, die met hun vetkuiven op brommers door de stad scheurden en daarbij graag agentje pestten. Rob Stolk kwam uit de Zaanstreek, en had daar eenmalig het blaadje *Barst* uitgegeven. Hij trok in bij Van Duijn aan de Karthuizerdwarsstraat. Die plek zou veelvuldig gebruikt gaan worden voor bijeenkomsten en fungeerde als drukkerij van pamfletten en het blad *Provo*, waarvan het eerste (verboden) nummer op 12 juli 1965 verscheen. Provo's ontwikkelden ook allerlei plannen op onder andere het gebied van milieu, huisvesting en seksuele voorlichting. Twee jaar lang vonden vele acties en happenings plaats uit naam van Provo, door iedereen die deze naam wilde gebruiken, waar dan ook. Mede daardoor was deze beweging niet altijd makkelijk te duiden, moeilijk in te kaderen en te beheersen, en dat beviel de autoriteiten geenszins.

Het was allemaal te veel 'imaazje' geworden

Met alle activiteiten die er rondom het Provo-jubileum georganiseerd zijn – een iProvo-tentoonstelling in het Amsterdam-museum, waar ook een 'magiese en rebelse dag' plaatsvindt met onder anderen Freek de Jonge en veel oud-Provo's, een Provo-boot tour (geannuleerd wegens te weinig animo), een bezoek aan de John-en-Yoko suite in het Hilton Hotel, een rondleiding door het Provo-archief in het IISG, een tentoonstelling van persmuskiet en zelfverklaard dubbelspion Cor Jaring in het Stadsarchief en een artikel met de kop 'De wereld heeft nu ook Provo's nodig' in nota bene *De Telegraaf*, die destijds nog riep om het oprichten van werkkampen voor langharige, werkschuwe Provo's – zou je bijna vergeten dat Provo een beweging met anarchistische wortels en insurrectionaire trekjes was, die immers met haar acties en propaganda ten doel had een massale opstand onder het volk te ontketenen die staat en kapitaal ten val zou brengen. Dat hier weinig van terecht kwam en al snel de ludiciteit van de acties de boventoon voerde en zoals gezegd op heel wat media-aandacht kon rekenen ging de belangrijkste Provo's een beetje te ver. Provo wist overigens zelfs met haar meest onbenullige acties het ware gezicht van de autoriteiten op geniale wijze te onthullen; of je nu krenten uitdeelde op straat, of met een wit/leeg spandoek demonstreerde om het gebrek aan democratie aan te kaarten… Iedereen werd voor het oog van de camera in elkaar geknuppeld en gearresteerd en vaak ook de cel ingegooid. Het anarchistisch dieptepunt werd bereikt met de deelname van Provo aan de Amsterdamse gemeente-raadsverkiezingen, toen Bernard de Vries door ruim dertienduizend mensen de gemeenteraad werd ingestemd. Op 13 mei 1967 werd Provo door onder andere Rob Stolk, maar overigens tegen de zin van Van Duijn, tijdens een ludieke ceremonie in het Vondelpark opgeheven. Het was allemaal te veel 'imaazje' geworden, te veel een onderdeel van het dagelijkse Spektakel waartegen zij streed. Met alles wat er dit jaar aan Provo verschijnt lijkt de recuperatie van deze toch anarchistische beweging voltooid. Werd zij in 1967 begraven, in 2015 zou zij zich (moeten) omdraaien in haar graf.

De twee uur durende documentaire 'Rebelse Stad. Provo en de onstuimige jaren zestig' maakt haar veelbelovende titel grotendeels waar. Het ontstaan en het verloop van Provo wordt geschetst tegen de achtergrond van het generatieconflict en de tegencultuur van de 'babyboomers'. Het onstuimige, belichaamd door onder andere Willem de Ridder, Simon Posthuma, Aat Veldhoen, Phil Bloom, Bart Huges en nog veel meer markante personen en hun projecten, wordt uitgebreid geïllustreerd, maar leidt daarmee ook een beetje de aandacht af van het rebelse. Om nog maar niet te spreken van de beelden van nu, met blowende jongeren in coffeeshops, straatmuzikanten en vogelvlucht-beelden van de stad Amsterdam, die door de hele film verweven zitten.

De film bestaat uit beeldmateriaal van toen en nu, interviews en gesprekken met onder andere Roel van Duijn, Robert Jasper Grootveld, Rob Stolk en Sara Stolk-Duis, maar ook Cor Jaring, Luud Schimmelpennink, Peter Bronckhorst, Bernhard de Vries, Irène van de Weetering, Hans Metz, Auke Boersma en Wim de Weerdt. Lindwer staat erom bekend dat hij in zijn documentaires de geschiedenis het liefst laat vertellen door de betrokkenen zelf. En zo worden in 'Rebelse Stad' de rebellen van toen bij elkaar aan tafel gezet om herinneringen op te halen. Geen van hen lijkt nog echt bezig te zijn met radicale politiek, laat staan anarchisme of verzet.

Eigenlijk is Roel van Duijn de enige die de meer politieke kant van Provo, of in ieder geval zijn eigen insteek, belicht. Maar bij wie nooit eerder van Bakoenin, Netchajev of Domela Nieuwenhuis heeft gehoord zal hiervan wellicht weinig blijven hangen. Rob Stolk, een van de andere initiatiefnemers van Provo, is reeds overleden en uit de gesprekken in de film met zijn partner komt weinig naar voren over Stolks politieke motivatie. Robert Jasper Grootveld leeft ook niet meer. Zijn verhaal wordt grotendeels verteld middels een overigens prachtig interview dat Theo van Gogh met hem hield.

De scherpe kantjes worden gevormd door gesprekken tussen oud-Provo's, die soms erg ongemakkelijk en daardoor ook wel weer amusant zijn. In deze gesprekken komt Van Duijn slecht uit de verf, en hoewel zijn arrogante en autoritaire houding weinig sympathie kan opwekken is het soms ook een beetje pijnlijk en aandoenlijk hem zo te zien. Van Duijn had destijds best wel wat te melden, maar de manier waarop hij zichzelf op de voorgrond plaatst en bepaalde ideeën en initiatieven claimt zijn een anarchist onwaardig. De vraag is echter natuurlijk wel welke rol de selectie van het beeldmateriaal hierin heeft gespeeld. Zoals hij zelf vertelt was Lindwer toen hij eind jaren zestig aan de filmacademie studeerde eerder aanhanger van Grootveld dan van Van Duijn, en misschien heeft hij de camera wel langer laten draaien dan Van Duijn achteraf lief was.

De film is helemaal toegespitst op Amsterdam, wat er zich nog meer, binnen en buiten de stadsgrenzen, afspeelde, komt niet aan bod. Het moge duidelijk zijn dat Provo en de onstuimige jaren zestig een enorme breuk vormden met de jaren daarvoor. Provo was vernieuwend en verfrissend. Op een heel eigen manier werd het establishment aangevallen, met veel ludiciteit en creativiteit. Tegelijkertijd is een meer serieuze aanval op de gevestigde orde nooit ingezet. Te weinig mede-Provo's leken geïnteresseerd in een langdurig project, als dat al de bedoeling was. En misschien was de eenduidigheid over wat Provo was, wat Provo moest worden en via welke weg, vanaf het begin wel ver te zoeken. Een Provo als Stolk is daar ongetwijfeld gelukkiger mee geweest dan een Van Duijn. Lindwer zelf laat de (oud-) Provo's hierover discussiëren en laat de conclusies aan de kijker.

'Rebelse Stad' is een lange zit, maar wat ons betreft niet te lang. Al hadden sommige onderwerpen misschien wel wat minder belicht kunnen worden, Lindwer en zijn medewerkers zijn er in geslaagd een hoop mooi en veel nog niet eerder vertoond materiaal te verzamelen. Een aanrader, ja, maar niet per se

vanwege een hoog gehalte aan rebellie bij de oud-Provo's, of een diepgaande analyse van de beweging en hun gedachtegoed. Wel vanwege die beelden, de nostalgie en misschien toch ook weer wat inspiratie.

Provo vormde het begin van Amsterdam als hippieparadijs, een stad waar alles kon, met een decennialang bloeiende kraakbeweging, als symbool van vrijheid en vooruitstrevendheid. Maar vijftig jaar later lijken Grootvelds 'misselijk makende middenstand' en de 'verslaafde consument van morgen' helaas nog geenszins verslagen te zijn. In de openingsscène van de film zien we Emmanuel Lorsch op het Spui staan met een door hem gemaakt beeld van een mens, bestaande uit lege frisdrankblikjes, en daarbij een tekstballon waarop staat 'Democratie is een lege blik'. Lorsch zelf leest een gedicht voor over de leegheid van onze moderne samenleving. Op de achtergrond zie je het druk winkelend publiek deze 'oude gek' voorbij wandelen, en realiseer je je: zo veel heeft Provo uiteindelijk niet bereikt.

De rebelse stad van toen is hartgrondig aan het vertrutten

De rebelse stad van toen is hartgrondig aan het vertrutten. Dit wordt niet in de laatste plaats bewezen door het feit dat tijdens de première van 'Rebelse Stad' in EYE, het jaar 2015 werd uitgeroepen tot Provojaar, 'jaar van Creatief en Eigenwijs' door niemand minder dan burgemeester Van der Laan. Iemand die bij uitstek de afgelopen jaren juist met man en (gewapende) macht heeft geprobeerd om die eigenwijze en creatieve geest weer terug de fles in te drukken.

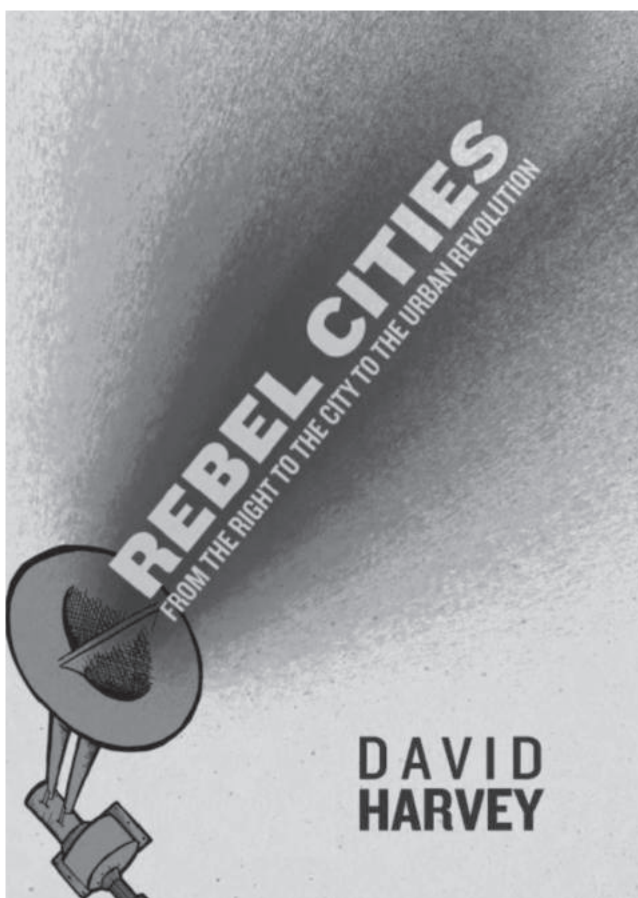
door D. en M.

De stad terugeisen voor de antikapitalistische strijd

In hoeverre moeten antikapitalistische strijden zich expliciet focussen op, en zich organiseren rondom het brede thema van de stad en het stedelijke?

Als in de geschiedenis van kapitaalvorming verstedelijking zo bepalend is geweest en als de krachten van het kapitaal met zijn legio bondgenoten zich voortdurend moeten mobiliseren om periodiek het stedelijke leven te revolutioneren, dan zijn hier een of andere soort klassenstrijden bij betrokken. Het maakt niet veel uit of ze als zodanig worden herkend. Er is sprake van deze betrokkenheid, ook al is het maar omdat de krachten van het kapitaal intensief moeten strijden om hun wil op te dringen aan een stedelijk proces en aan hele populaties die, zelfs onder de meest gunstige omstandigheden, nooit onder hun totale controle zullen vallen. Dan volgt een belangrijke strategische politieke vraag: In hoeverre moeten antikapitalistische strijden zich expliciet focussen op, en organiseren rondom het brede onderwerp van de stad en het stedelijke? En als ze dat doen, hoe moet dat dan en waarom precies?

De geschiedenis van klassenstrijden die gebaseerd zijn op de stad is zeer indrukwekkend. De opeenvolgende revolutionaire bewegingen in Parijs van 1789 via 1830 en 1848 naar de Commune van 1871 vormen het meest voor de hand liggende voorbeeld uit de negentiende eeuw. Latere evenementen zijn de Sovjet van St. Petersburg, de communes van Shanghai in 1927 en 1967, de algemene staking in Seattle in 1999, de rol van Barcelona in de Spaanse Burgeroorlog, de opstand in Córdoba in 1969 en de meer algemene stedelijke opstanden in de VS in de jaren zestig, de op de stad gebaseerde bewegingen van 1968 (Parijs, Chicago, Mexico City, Bangkok en andere, waaronder de zogenaamde 'Praagse Lente' en de opkomst van de wijk-associaties in Madrid die het front vormden van de anti-Franco beweging in Spanje rond dezelfde tijd). Meer recent zijn we getuige geweest van de echo's van deze oudere bewegingen in de Seattle antiglobaliseringsprotesten in 1999 (gevolgd door soortgelijke protesten in Québec, Genua en vele andere steden als deel van een wijdverspreide alternatieve globaliseringsbeweging). Meest recent zagen we de massaprotesten in Caïro op het Tahrir-plein, in Madison, Wisconsin, in Madrid op het Plaza del Sol, in Barcelona op het Catalunya-plein en in Athene op het Syntagma-plein, zowel als revolutionaire bewegingen en opstanden in Oaxaca in Mexico, in Cochabamba (2000 en 2007) en El Alto (2003 en 2005) in Bolivia, samen met ten opzichte hiervan heel verschillende maar net zo belangrijke politieke uitbarstingen in Buenos Aires in 2001-2002 en in Santiago in Chili (2006 en 2011).

Deze geschiedenis geeft aan dat hier niet slechts losstaande stedelijke centra bij betrokken zijn. Op verschillende momenten verspreidde de geest van de protesten, zowel aanstekelijk als merkwaardig, zich door de stedelijke netwerken. De revolutionaire beweging van 1848 mag dan begonnen zijn in Parijs, maar de geest van de opstand verspreidde zich naar Wenen, Berlijn, Milaan, Budapest, Frankfurt en vele ander Europese steden. De Bolsjewistische revolutie in Rusland werd vergezeld door de totstandkoming van arbeidersraden en 'sovjets' in Berlijn, Wenen, Warschau, Riga, München en Turijn, net zoals het in 1968 Parijs was, gevolgd door Berlijn, Londen, Mexico City, Bangkok, Chicago en ontelbare andere steden die 'dagen van razernij' kenden en in sommige gevallen gewelddadige repressie. De crisis die zich in de zestiger jaren in de VS ontplooide had tegelijkertijd invloed op vele andere steden. En op 15 februari 2003, op een verbazingwekkend maar zeer onderschat moment in de wereldgeschiedenis, verschenen er tegelijkertijd een paar miljoen mensen op straat in Rome (met rond drie miljoen beschouwd als de grootste anti-oorlog bijeenkomst ooit in de menselijke geschiedenis), Madrid, Londen, Barcelona, Berlijn en Athene, en met kleinere maar nog steeds substantiële aantallen (alhoewel onmogelijk te tellen vanwege politie-repressie) in New York en Melbourne en duizenden meer in bijna tweehonderd steden in Azië (behalve China), Afrika en Latijns-Amerika in een wereldwijde demonstratie tegen de dreiging van de oorlog met Irak. Zij werd beschreven als misschien een van de eerste uitingen van de mondiale publieke opinie. De beweging vervaagde snel maar liet het gevoel achter dat het wereldomvattende stedelijke netwerk afgeladen is met politieke mogelijkheden die onaangeroerd blijven door progressieve bewegingen. De huidige golf van wereldwijde bewegingen, aangevoerd door de jeugd, van Caïro tot Madrid tot Santiago – laat staan de onlusten op de straten van Londen, gevolgd door een 'Occupy Wall Street' beweging die in New York City begon en zich verspreidde over talloze steden in de VS en nu wereldwijd – suggereren dat er iets politieks in de stadslucht hangt dat worstelt te worden geuit.

Uit deze bondige beschrijving van politieke bewegingen die gebaseerd zijn op de stad kunnen we twee vragen afleiden. Is de stad (of een systeem van steden) enkel een passieve plek (of een al van te voren bestaand netwerk) – de plaats van het verschijnen – waar diepere stromen van politieke strijden tot uitdrukking worden gebracht? Oppervlakkig gezien

kan dat het geval lijken te zijn. Het is echter ook duidelijk dat bepaalde eigenschappen van de stadsomgeving meer bevorderlijk zijn voor rebelse protesten dan andere – zoals de centrale ligging van pleinen van bijvoorbeeld Tahrir, Tiananmen en Syntagma, de gemakkelijker te barricaderen straten van Parijs vergeleken met Londen of Los Angeles, of de ligging van El Alto die de centrale bevoorradingsroutes naar La Paz bepalen.

Dat is de reden waarom de politieke macht vaak probeert de stedelijke infrastructuur en het stedelijke leven te herorganiseren met oog op het controleren van rusteloze bevolkingen. Het beroemdste geval hiervan betreft de Boulevard Haussmann in Parijs die zelfs in die tijd werden beschouwd als middel van militaire controle over opstandige burgers. Dit is geen uniek geval. Het herbouwen van de binnensteden in de VS in de nasleep van de stedelijke opstanden van de zestiger jaren creëerden belangrijke fysieke barrières – namelijk grachten – tussen de bastions van duur onroerend goed en verpauperde wijken in de binnenstad. De gewelddadige strijden met het doel oppositionele bewegingen in Ramallah op de West Bank (nagejaagd door de Israëlische IDF) te beteugelen en die in Fallujah in Irak (achtervolgd door het leger van de VS) speelden een cruciale rol in de heroverweging van militaire strategieën teneinde stedelijke bevolkingen te pacificeren, te bewaken met politie en te controleren. Oppositionele bewegingen zoals Hezbollah en Hamas zetten op hun beurt meer en meer verzetsstrategieën in die gebaseerd zijn op de stad. Militarisering is natuurlijk niet de enige oplossing (en zoals Fallujah aantoonde zou het weleens verre van de beste kunnen zijn). De geplande pacificeringsprogramma's in de favelas van Rio houden een stedelijke benadering van oorlogsvoering in, die zich zowel op het niveau bevinden van de maatschappij als die van klasse. Die wordt gerealiseerd door middel van een serie uiteenlopend overheidsbeleid voor probleemwijken. Op hun beurt combineren Hezbollah en Hamas zowel militaire operaties vanuit de dichtgewoven netwerken van stedelijke omstreken als de constructie van alternatieve stedelijke besturingsstructuren, waarbij ze alles inlijven: van het opruimen van vuilnis tot de sociale ondersteuningsbetalingen en het wijkbestuur.

Blijkbaar fungeert het stedelijke dan als een belangrijke locatie van politieke actie en opstand. Belangrijk zijn de werkelijke eigenschappen van die locatie en het herbouwen van het fysieke en het sociale. De territoriale organisatie van deze locaties is een wapen in de politieke strijd. Net zoals in militaire operaties het construeren van het operatieterrein een belangrijke rol speelt in het bepalen van wie wint, is dat ook het geval met stedelijke volksprotesten en politieke bewegingen.

Het tweede belangrijke punt is dat politieke protesten hun effectiviteit meten in termen van hun bekwaamheid in het verstoren van stedelijke economieën. Er ontwikkelde zich bijvoorbeeld in de lente van 2006 in de VS een wijdverspreide onrust onder immigrantenbevolkingen over een voorstel van het Congres om ongedocumenteerde immigranten te criminaliseren (sommigen van hen verbleven al decennia in het land). De massale protesten liepen uit op wat in feite een immigranten arbeidersstaking was die effectief de economische activiteit in Los Angeles en Chicago blokkeerde en een belangrijke invloed op andere steden had. Deze indrukwekkende vertoning van politieke en economische macht door ongeorganiseerde immigranten (zowel legaal als illegaal [beter: geïllegaliseerd; vertaler J.P.]) om zowel de productiestromen als de stromen van goederen en diensten in de voornaamste stedelijke centra te verstoren, speelden een belangrijke rol in het verhinderen van de voorgestelde wetgeving.

Een beweging van bewegingen

De beweging van immigrantenrechten ontstond uit het niets en werd door behoorlijk wat spontaniteit gekenmerkt. Maar zij viel snel uiteen, waarbij twee kleine maar wellicht betekenisvolle wapenfeiten achterbleven naast het stoppen van de voorgestelde wetgeving: het vormen van een permanente alliantie van immigrantenarbeiders en een nieuwe traditie in de Verenigde Staten van het vieren van 1 mei die de inspanning van arbeid ondersteunt. Alhoewel deze laatste verworvenheid puur symbolisch lijkt, herinnert zij desalniettemin de ongeorganiseerde en de georganiseerde arbeiders in de Verenigde Staten eraan wat hun collectieve kracht is. Een van grootste obstakels voor het realiseren van dit potentieel werd ook duidelijk in de snelle terugval van deze beweging. Omdat het vooral op Latino's berustte bleek zij niet in staat tot een succesvolle onderhandeling te komen met het leiderschap van de Afrikaans-Amerikaanse bevolking. Dit opende de weg voor een intens spervuur van propaganda georganiseerd door de rechtse media, die plotseling krokodillentranen lieten stromen over hoe Afrikaans-Amerikaanse banen werden ingepikt door illegale Latino immigranten.

De snelheid en luchtigheid waarmee de laatste paar decennia massale protestbewegingen opkwamen en ondergingen vraagt om een nabeschouwing. In aanvulling op de anti-oorlogsdemonstraties van 2003 en de opkomst en ondergang van de beweging van immigranten-arbeidersrechten in de Verenigde Staten in 2006, zijn er ontelbare voorbeelden van het onregelmatige pad en de geografisch ongelijkmatige uitingen van oppositionele bewegingen; zij omvatten de snelheid waarmee de opstanden in de Franse voorsteden in 2005 en de revolutionaire uitbarstingen in grote delen van Latijns Amerika, van Argentinië in 2001-2002 tot Bolivia in 2000-2005, werden gecontroleerd en geabsorbeerd in de dominante kapitalistische praktijken. Zullen de volksprotesten van de indignados dwars door Zuid-Europa en de meer recente Occupy Wallstreet beweging, de kracht hebben te blijven voortduren? Het is een heuse uitdaging te begrijpen wat het politieke en het revolutionaire potentieel van dergelijke bewegingen is. De fluctuerende geschiedenis en voorspoed van de anti- of alternatieve globaliseringsbeweging sinds eind negentiger jaren suggereren ook dat we ons bevinden in een heel bijzonder en wellicht radicaal andere fase van de antikapitalistische strijd. Gangbaar gemaakt door het World Social Forum en zijn regionale vertakkingen en de zowel in toenemende mate geritualiseerde als geperiodiseerde demonstraties tegen de Wereldbank, het IMF, de G7 (nu de G20), of haast elke internationale vergadering over elk onderwerp (van klimaatverandering tot racisme en gendergelijkheid), is deze beweging moeilijk vast te pinnen omdat het een 'beweging van bewegingen' is in plaats van een vastberaden organisatie. Het is niet het geval dat traditionele vormen van linkse organisatie (linkse politieke partijen en militante sektes, vakbonden en militante milieu of sociale bewegingen zoals de maoïsten in India of de landloze boerenbeweging in Brazilië) verdwenen zijn. Maar zij lijken nu alle te zwemmen in een oceaan van meer verstrooide oppositionele bewegingen die een gebrek hebben aan een algehele politieke samenhang.

Vertaling: Jo Puut

Vertaling van de eerste paragraaf uit hoofdstuk 5 – *Reclaiming the city for anti-capitalist struggle* uit David Harvey's boek *Rebel Cities – From the Right to the City to the Urban Revolution* (Verso; Londen 2012)

Alles flex

Hoe flexibele huurcontracten tot permanente onzekerheid kunnen leiden

De toekomst is tijdelijk. Nadat de arbeidsmarkt flexibel gemaakt is, is nu het wonen aan de beurt. Dat ondermijnt de solidariteit en holt het woonrecht uit, ontdekten Abel Heijkamp en ik in onze studie over het veranderende woningstelsel.

Hoe ludiek is een pauzelandschap?

Een van de publiekstrekkers op de vastgoedbeurs Provada in de Amsterdamse RAI dit jaar was een verplaatsbare kant-en-klaarwoning. Met de Heijmans ONE, want zo heet het ding, wil vastgoedbouwgigant Heijmans inspelen op de veranderende woonmarkt. Met een streefhuurprijs tussen de 700 en 800 euro per maand wil Heijmans in het onderste segment van de vrije sector duiken. Daar is veel vraag en weinig aanbod.

De beoogde bewoners behoren tot wat de bedenkers de 'Net-Niet-generatie' noemen: hoogopgeleide twintigers en dertigers die een plekje willen bemachtigen op de overspannen grootstedelijke woningmarkt, maar 'net niet' genoeg verdienen om voor een hypotheek of een huurhuis in de vrije sector in aanmerking te komen.

Je moet wel avontuurlijk ingesteld zijn, want de bedoeling is dat deze woonmobielen straks neerdalen in 'pauzelandschappen' – weer een woord uit de marketingkoker van Heijmans. 'Pauzelandschappen' zijn de braakliggende plekken in de stad die om financiële, planologische of juridische redenen op ontwikkeling wachten. Heijmans kan de woonmobielen inzetten bij eigen projecten, maar de hoop is vooral dat projectontwikkelaars, corporaties, gemeenten en beleggers interesse tonen. De troosteloosheid van de 'pauzelandschappen' straalt vaak negatief af op hun belendende projecten. De plaatsing van een Heijmans ONE kan bijdragen aan 'het aantrekken van nieuwe geldstromen, sociale en maatschappelijke binding en identiteits- en veiligheidsproblematiek,' zo valt te lezen in een persbericht. 'Start de definitieve bouw? Dan reist het huis eenvoudig met een vrachtwagen naar de volgende bestemming.'

De Heijmans ONE bestaat bij gratie van wijzigingen in de woonregelgeving. Heijmans wil gaan werken met een gebruiksovereenkomst, niet met een huurcontract. Een dergelijke tijdelijke overeenkomst kan op elk moment opgezegd worden. Dit zal niet onverwachts gebeuren, stelt Heijmans, 'omdat de definitieve bestemmingsplannen vaak jaren van tevoren bekend zijn.' Dit type nomadisch wonen kan alleen maar als er ook ambulante huurovereenkomsten mogelijk zijn. Die wetgeving wordt momenteel voorgekookt in Den Haag.

Wij zien hoe momenteel het Nederlandse woningstelsel wordt vertimmerd. Hoe de sociale huur wordt afgebouwd. Hoe woningbouwcorporaties door beleidsmaatregelen worden aangemoedigd om grote brokken van hun voorraad op de markt te gooien.

In dit artikel willen we laten zien dat er een tweede belangrijke ontwikkeling gaande is: flexibilisering. Dit is een parallelbeweging, die tegelijk de afbouw van het sociale woningstelsel versterkt. Net als de arbeidsmarkt flexibiliseert de huurwoningmarkt. Alleen is daarvoor veel minder aandacht.

In de afgelopen jaren zijn de mogelijkheden om tijdelijk te verhuren stapje voor stapje verruimd. Maar de echt grote veranderingen zitten op dit moment in de Haagse pijplijn. Een wetsvoorstel van Carola Schouten (ChristenUnie) wil tijdelijke huur (vijf jaar) mogelijk maken voor jongeren. Het voorstel is net langs de Raad van State gegaan en wordt waarschijnlijk na het zomerreces in de Kamer behandeld.

Een tweede voorstel komt van minister Stef Blok (Wonen, VVD) zelf. Het wetsvoorstel bestaat eveneens uit een vijfjarencontract, bedoeld voor verschillende doelgroepen: jongeren, starters, grote gezinnen en een 'vrije categorie' van door een gemeente aan

te wijzen groepen. Ook de bestaande tijdelijke verhuurmogelijkheden (campuscontracten en verhuur in het kader van de Leegstandwet) worden verder uitgebreid. Daarnaast introduceert het voorstel een huurcontract van maximaal twee jaar dat zonder voorwaarden, zonder beperkingen, zonder huurbescherming en zonder toezicht door elke verhuurder kan worden toegepast.

Het huurcontract voor onbepaalde tijd mét volwaardige rechtsbescherming is nog steeds de norm in Nederland, benadrukt minister Stef Blok (VVD, Wonen) regelmatig. Het is ‘geenszins de bedoeling om het uitgangspunt van het contract voor onbepaalde duur te verlaten en af te stappen van het systeem waarbij tijdelijke verhuur de uitzondering op de hoofdregel is.’ Maar zowel uit de wetenschap als de politiek klinken er waarschuwingen. Zijn er inmiddels niet al zoveel uitzonderingen dat er van een echte norm – het reguliere huurcontract – geen sprake meer is?

De huurbescherming neemt af
De hoeveelheid tijdelijke contractvormen is al groot. Zo hebben we het campuscontract voor tijdelijke studentenhuisvesting; de bruikleenovereenkomst; de pensionovereenkomst; het diplomatencontract; het solid-contract; short stay; tussenhuur, kamerverhuur of hospitaverhuur; het huurcontract voor bepaalde tijd en het prozaïsche ‘huurcontract naar zijn aard van korte duur.' Dan is er ook nog de wisselwoning, de atelierwoning, de dienstwoning en huisbewaring.

Dit is de officiële laag. Daaronder worden er nog allemaal varianten voor doelgroepen bedacht door gemeenten en de verhuurders zelf, zoals participatiecontracten voor studenten en kunstenaars met buurtwerkplicht, en zijn er wettelijke woonvoorzieningen voor groepen die we apart zetten, zoals overlastveroorzakers en asielzoekers.

Al deze varianten hebben een ding gemeen: in ruil voor een kortere wachttijd of directe beschikbaarheid bieden ze significant minder huurbescherming dan het ‘normale’ huurcontract. Deze tijdelijke contracten zijn in de regel makkelijk op te zeggen, ook hebben huurders geen recht meer op vervangende woonruimte en verhuiskostenvergoeding.

Het is onmogelijk om scherp in beeld te krijgen hoeveel mensen geflexibiliseerd wonen. Het ministerie heeft een poging gedaan het aantal anti-kraak-bruikleenconstructies te taxeren en komt op 9.822 panden, bewoond door grofweg 18.300 mensen – een conservatieve schatting volgens de Onderzoeksredactie, die onderzoek verrichtte naar de ‘leegstandsindustrie’. Dat is dus alleen anti-kraak.

> Er zijn al zoveel uitzonderingen dat er van het reguliere huurcontract geen sprake meer is

Tijdelijke verhuur in het kader van de Leegstandwet wordt pas sinds 2013 gemonitord, na een Kamervraag van Paulus Jansen (SP). Hier gaat het dus om koopwoningen en te slopen of te renoveren huurwoningen die tijdelijk worden verhuurd. Dit jaar zijn door gemeenten naar schatting 58.000 vergunningen voor deze versie van tijdelijke verhuur in omloop. Onduidelijk is hoeveel mensen er op deze manier wonen. Het is allemaal nattevingerwerk. Over de totale hoeveelheid campus-, shortstay- en andere flexcontracten is zelfs helemaal niets bekend.

Voor wie?
Tijdelijke contracten zijn een handig instrument in gebiedsontwikkeling. Net als de Heijmans ONE kun je tijdelijke huurders inzetten voor een stadsvernieuwingsproject. Met tijdelijke huurders kun je de bevolkingssamenstelling wijzigen en een periode tussen probleemwijk en droomwijk overbruggen zonder onderweg veel aan leefbaarheid te hoeven inleveren.

In de Utrechtse wijk Kanaleneiland is een nieuwbouwproject verrezen met de aansprekende naam De Nieuwe Wereld. Het project wordt uitgevoerd door Heijmans, maar is op maat gemaakt voor de grootste woningbelegger van Nederland, Syntrus Achmea Real Estate & Finance. Dit soort

spelers ziet een potentieel interessante huurkloof in wijken zoals Kanaleneiland: het verschil tussen de huidige sociale huren op dit grondgebied en de potentieel te realiseren huren.

Gedurende de transitietijd investeren woningbouwcorporaties Mitros en Portaal via initiatieven van kunstenaars, studenten en creatieve ondernemers in de leefbaarheid en reputatie van de wijk. Die creatievelingen wonen met tijdelijke contracten in de woningen van uitverhuisde reguliere huurders. Zo wordt het bedje gespreid voor investeerders: 'We zullen nooit als eerste partij in een dergelijke wijkvernieuwing stappen,' verklaart Peter Appeljan, directeur Woningbeleggingen van Syntrus Achmea, op de woonbeleidwebsite NUL20. De wijk heeft een enorme potentie, stelt hij, maar beleggers 'willen wel eerst zien en voelen of het met een bepaald gebied goedkomt.'

Het voorbeeld van Kanaleneiland is niet uniek. Het is een formule die je veel tegenkomt: corporaties en overheden doen de basisinvesteringen in de wijk, op hun uitnodiging creëren creatieve pionnen buzz en vervolgens wordt door investeerders het momentum gekapitaliseerd om koopwoningen en vrijesectorhuurwoningen te ontwikkelen. Daarbij wordt het aandeel sociale woningbouw flink teruggeschroefd.

Wonen loopt met werken mee

Ook zijn corporaties geïnteresseerd in de tijdelijke contracten voor eigen gebruik. Stadgenoot heeft bijvoorbeeld aangekondigd een kwart van de eigen woningvoorraad te willen gaan verhuren met flexibele contracten. Die vervangen dus de reguliere contracten. In Utrecht zijn 1.150 reguliere huurders door SSH wegverhuisd bij invoering van de campuscontracten. Hun reguliere huurovereenkomst werd ontbonden onder het mom 'dringend eigen gebruik' – een noodregel waarmee een huurovereenkomst opgeheven kan worden, bijvoorbeeld in geval van dringende renovatie.

Een ander voorbeeld is de zogenaamde Parooldriehoek in Amsterdam. Daar zouden vijf portiekflats met sociale verhuur plaatsmaken voor nieuwbouw. Terwijl de zittende huurders met verhuisregelingen werden uitgeplaatst, werden in de overbruggingstijd 120 tijdelijke huurders in de vrijgekomen woningen gezet. Verhuur in een sloopwoning hoort onder de Leegstandwet na vijf jaar te leiden tot een vast contract. In plaats daarvan werden na deze termijn de huurders door eigenaar Stadgenoot voor een dilemma geplaatst: of je tekent een antikraakcontract bij een extern bedrijf, of je vertrekt. Twee jaar later was het opnieuw raak, toen de woningen plots werden aangemerkt als campuscontractwoningen – een woonvorm die ook tijdelijk is, maar veel lucratiever voor verhuurders.

> Het is alsof je een aantal jaar op stage moet om echt stedeling te worden

Tijdelijke contractvormen worden gezien als een Haarlemmerolie om weer beweging in het systeem te krijgen. Stadgenoot heeft bijvoorbeeld jaren geijverd voor het vijfjarig huurcontract – een idee dat nu door Schouten en Blok is overgenomen. De wachtlijst daarvan moet aanzienlijk korter zijn dan van de reguliere sociale woningbouw. Het idee is dat jonge mensen zo voet aan de grond kunnen krijgen in de stad. 'Dan hebben zij carrière gemaakt en kunnen zij zich een plaats verwerven in de vrije sector of de koopmarkt,' stelt een woordvoerder.

Het nadeel van flexibilisering

Het is op het eerste gezicht een sympathiek idee. Concepten zoals de Heijmans ONE haken aan bij schaarste op de woningmarkt. Maar kan dat opgelost worden met tijdelijke contracten? De aanwas daarvan wil niet zeggen dat de totale hoeveelheid beschikbare huurruimte toeneemt. Integendeel. Die contracten worden onttrokken aan het krimpende aandeel reguliere huurcontracten. Flexibilisering is kortom geen oplossing voor schaarste op de woningmarkt. Er is niet minder schaarste, de schaarste wordt gewoon anders aangesneden en verdeeld. Het klinkt paradoxaal, maar met elk flexibel huurcontract wordt de wachtrij voor de reguliere sociale woningbouw langer.

Een ander bezwaar bij deze tijdelijke contracten is dat er voetstoots wordt aangenomen dat mensen een progressieve loonontwikkeling doormaken en zodoende een 'wooncarrière' doorlopen. Gezien de verdergaande flexibilisering van de arbeidsmarkt en de stijgende jeugdwerkloosheid lijkt het niet aannemelijk te veronderstellen dat veel van deze jonge mensen over vijf jaar wel een hypotheek kunnen krijgen. Gemiddeld verdienen zzp'ers en flexwerkers 35 procent minder dan mensen met een vast arbeidscontract. Een recent onderzoek van FNV constateert dat er een duidelijk verband is tussen flexibel werk, een laag inkomen en moeilijkheden op de woningmarkt.

In plaats van de doorstroming te bevorderen, werpen deze contracten een nieuwe drempel op. Die drempel ligt alleen niet bij de eerste tijdelijke woning die je in de stad betrekt, maar juist daarna. Het is alsof je een aantal jaar op stage moet om echt stedeling te worden. Als je dan genoeg verdient om een huis te huren of kopen op de grotemensenmarkt, mag je blijven.

Alles flex

Flexibilisering van het wonen is gekoppeld aan de flexibilisering van de arbeidsmarkt. Daar draait ook Blok niet omheen: 'De maatschappij wordt steeds dynamischer, de woningmarkt verandert echter niet mee,' constateert hij in de toelichting bij zijn wetsvoorstel. Daar moet verandering in komen. 'De flexibilisering van de arbeidsmarkt vraagt om een flexibeler woningmarkt, met name in de huursector.' Kortom: werk is al geflexibiliseerd, wonen moet mee.

Wij moeten de negatieve gevolgen daarvan onder ogen zien. Bij de Bond Precaire Woonvormen komen er nu al met de regelmaat van de klok verhalen binnen van aspirant-stedelingen voor wie tijdelijkheid omslaat in permanente onzekerheid. Voor hen heeft woonnomadisme niet de romantische bijklank waar bijvoorbeeld de ontwikkelaars van de Heijmans ONE op mikken. Ze glijden van woonsituatie in woonsituatie en van werkverband in werkverband. Een maand onderhuur, dan een paar jaar met een campuscontract in een container, onderweg wissel je drie keer van uitzendbaan, om vervolgens antikraak te gaan en dan weer de onderhuur in.

Tijdelijkheid is een schijnoplossing voor de woningnood. Als we daarvoor de huurbescherming opofferen, zal dit *on hold*-leven in plaats van een tijdelijke oplossing voor enkelen verworden tot een maatschappelijke status quo voor velen.

Dit verhaal (deel 2 van een tweeluik) is eerder verschenen in De Correspondent. *Het is tot stand gekomen in samenwerking met Casco – Office for Art, Design and Theory.*

door Abel Heijkamp en Roel Griffioen

MAS HAB

Wij staan aan de poort!
Kom naar buiten, geteisem van Camelot!

Wat komen jullie doen?
Onze jonkvrouwen schaken?
Onze oogsten platbranden?
het moet uit zijn!!

niet langer moeten rechteloze huurders gedwongen zijn te betalen...
...om half afgebroken sociale huurpanden voor jullie vast te houden en leeg te maken...
...zodat die verkocht kunnen worden en zo de woningnood blijft stijgen!

oh- maar jullie moeten Camelot, het antikraakbureau hebben...
wij zijn Camelot, het queer-veganistisch sociaal-autonoom kasteelcollectief.

maar hier is het adres
ik wens u voorspoed bij uw kweeste!

ziedaar in de verte
het is de kraakbeweging...
CAMELOT LEEGSTANDSBEHEER
...positioneer de boogschutters
MAS HAB

Geen illusie, geen justitiecentrum, geen compromis

Commentaar op een specifieke strijd in München

In verschillende steden in Europa (en de rest van de wereld trouwens) worden justitiële mega-inrichtingen gebouwd, soms alleen als gevangenis, soms bajes en rechtbank ineen. Hieronder een artikel uit München over de omstandigheden aldaar, maar ook over de vragen die de strijd tegen zo een walgelijk project oproept. Laten we niet vergeten dat er in Nederland vergelijkbare projecten bezig zijn.

München is een van de dichtstbevolkte steden van Duitsland en het wordt er elke dag krapper: de stad groeit met bijna honderd mensen per dag, en aangezien de grenzen van de stad vast liggen, leven en wonen steeds meer mensen in het reeds bestaande stedelijke gebied. Deze enorme groei biedt staat en kapitaal een mogelijkheid om stedelijke vernieuwing te versnellen en heeft voornamelijk twee gevolgen. De mensen die massaal naar München trekken lopen in de val van de aantrekkelijke banenmarkt van de industriële motor van Beieren, of de daar gevestigde ‘elite-universiteiten’, en moeten daarvoor ook nog rijk genoeg zijn om gebruik te kunnen maken van de al ongelofelijk dure en nog steeds duurder wordende woonmarkt. Wat dit proces van gentrificatie en yuppificering betekent voor armere bevolkingsgroepen is duidelijk: verdringing naar de randen van de stad of naar betonnen nieuwbouwwijken en volledig geregisseerde buurten (vanwege de esthetische eentonigheid in de volksmond ook wel ‘schoenendoos-huizen’ genoemd), of dat uiteindelijk het inzicht komt dat er in München geen plaats meer voor hen is.

> Deze vooruitgang volgt altijd de logica van de controle

Anderzijds zorgt de snelste stedelijke groei (in vergelijking met andere grote Duitse steden) voor een evenzo snelle vernieuwing van de gehele stedelijke infrastructuur. Omdat de bevolkingsdichtheid groter wordt, moet de capaciteit van de stad ook groeien; om al die mensen te huisvesten, te vervoeren, te registreren, en vooral te controleren. Uit het oogpunt van de gemeente is groei altijd positief, omdat de ontwikkeling en vooruitgang van de stedelijke ruimte zo nog sneller doorgezet kan worden. Deze vooruitgang volgt altijd de logica van de controle, omdat de ontwikkelingen altijd voor maximale veiligheid (van de heersers) en winst dienen, en zo is elk stadsontwikkelingsproject ook een poging de controle uit te breiden. Concreet voorbeeld van deze ontwikkelingen zijn niet alleen de steeds grotere bouwprojecten overal, maar ook de uitbreiding van het openbaar vervoer (een tweede S-Bahn), het vliegverkeer (een nieuwe landingsbaan), het wegennetwerk (een nieuwe tunnel), het verbeteren van de administratieve structuren van de staat (de bouw van het grootste belastingkantoor van Europa). En dan nog futuristische plannen zoals de eventuele ophoging van het stadscentrum met 25 tot 60 meter, dat zich steeds meer van het traditionele beeld van München als ‘miljoenendorp’ zonder wolkenkrabbers verwijdert.

Het andere gezicht van de stad...

Ook al wordt de kloof tussen winnaars en verliezers ook in het rijke München steeds groter, fenomenen zoals een stijgende criminaliteit, een groeiend aantal inbraken, een toenemend aantal daklozen en stijgende armoede, meer bedelaars en vluchtelingen, meer werkeloosheid en onzekere arbeidscontracten en vergelijkbare zaken worden steeds meer een probleem, welke een obstakel zouden kun-

nen zijn voor de succesvolle ontwikkeling en een risico voor de reputatie van de stad als rijkste en veiligste Duitse metropolis. Zodoende ziet de staat, in de schaduw van de groeiende en bloeiende marginaliteit, zich genoodzaakt te antwoorden met een omvangrijke uitbreiding van de repressieve structuur: meer arrestaties, meer politie, meer camerabewaking, meer controle in het openbaar vervoer, meer vluchtelingenkampen, het instellen van zones waar een bedelverbod geldt, campagnes voor meer kliktelefoontjes naar de politie, meer jeugdgevangenissen en psychiatrische inrichtingen, meer gedwongen ontruimingen en dwangopnames en als laatste het grootste toekomstige bouwproject van Beieren: de oprichting van een nieuw straf- en justitiecentrum.

De uitrusting van de heerschappij

De geplande bouw van het grote straf- en justitiecentrum op 38.000 m2, vanaf 2015 in de woonbuurt Neuhausen, zal in de toekomst rechtbanken herbergen en vanaf 2019 de werkplek voor 1300 justitiemedewerkers zijn. Het ontwerp voor de bouw werd in 2013 via een wedstrijd voor architecten verkregen, vijftien architectenbureaus uit verschillende landen namen hieraan deel. Het winnende ontwerp van het justitiecentrum is van het Münchener architectenbureau Frick Kruger Nusser Plan2 en onderscheidt zich door de ‘lichte en vriendelijke ingang’, ‘goede en eenvoudig functionerende gevangenenentree’ en ‘een veiligheids-technisch positieve benadering’, ‘stedelijk, compact en groen’ – zo zal deze zeven verdiepingen tellende kolos eruitzien, die door zijn functionele architectuur een derde van het terrein ongebruikt laat, dat toch ook snel met nog meer justitiegebouwen gevuld zal worden.

Diezelfde architecten hebben hun kennis en vakbekwaamheid al bewezen als het gaat om opsluitings- en strafinstellingen modern en goed voor de dag te laten komen. Zij zorgden ook voor de ontwikkeling van twaalf gevangenissen in Duitsland, waaronder de Münchener vrouwen- en jeugdgevangenis, net zoals ze het Justitiepaleis in Lyon en een ‘EU-prison-standard’-gevangenis in Sarajevo ontwierpen.

Ondertussen is als onderdeel van het plan om de Beierse autoriteiten te verstevigen, onlangs ook begonnen met de bouw van een extra beveiligde rechtszaal in de Münchener mega-bajes Stadelheim (1379 tot max. 2100 plaatsen in noodgevallen). De rechtszaal zal gebruikt worden voor politieke zaken en zaken betreffende staatsveiligheid, georganiseerde criminaliteit en terrorisme. Deze maximaal beveiligde rechtszaal voorkomt de noodzaak van gevaarlijke gevangenistransporten door de hele stad en zal de eerste glazen cellen voor aangeklaagden herbergen.

Deze oorlog is meest effectief wanneer degenen aan wie de oorlog verklaard is niet erkennen, dat deze oorlog gevoerd wordt

In de buik van het beest

De context van de bouw van het Justitiecentrum in München, is een omgeving van steeds aanwezig en zichtbare repressie. Het trio bestaande uit politie, justitie en de bajes doet veel moeite om in de Beierse hoofdstad van kleine criminaliteit, een harde koers te varen en het ‘Münchener motto’ van *zero tolerance* zo goed mogelijk tot zijn recht te laten komen. Daarom worden zelfs minimale overtredingen met de logica van ‘wie niet horen wil, moet maar voelen’, hard bestraft, omdat zij de vruchtbare bodem voor verdere criminaliteit kunnen zijn. Deze ervaring heeft iedereen en het is daarom ook een lompe banaliteit, de hardheid van de strafvervolging in Beieren in vergelijking tot andere steden te willen tonen. Waarop het ongeremd en ongestoord heersen en bestraffen in eerste instantie blijvend effect heeft, is de mate van sociale pacificatie, de grens tot waar de bevolking dit alles tolereert, de uitbreiding van de verlammende apathie onder de door spektakel omgeven uitgebuitenen en verinnerlijking van een cultuur van zelfopgelegde controle, observatie en verraad. Deze oorlog, deze uiting van controle in alle aspecten van onze levens, is meest effectief wanneer degenen aan wie de oorlog verklaard is niet erkennen, dat deze oorlog gevoerd wordt.

Een repressie-apparaat heeft niet alleen een heersende instantie nodig, maar ook een massa aan onderdanen, die de sociale rollen rechtvaardigen, die zich vrijwillig een agent in hun hoofd laten implanteren en zo het ongeremde functioneren van een algemene repressie mogelijk maken. Het bondgenootschap met de meegaande en gedisciplineerde bevolking is een vruchtbare bodem voor een scenario waarin onaangepastheid aan de heersende regels gelijk opvalt en gecorrigeerd wordt. Scheurtjes in de muur van pacificatie worden dan gelijk gerepareerd met het cement van integratie en herstel onder het mom van misverstanden en veronderstelde gehoorzaamheid, en breuken met de heersende macht worden succesvol onzichtbaar gemaakt en in hun sociale context geïsoleerd. Het eindproduct van dit alles is de verspreiding van een diepgewortelde angst uit de pas te lopen.

In het licht van deze korte beschrijving van de situatie in München is de bouw van het 234 miljoen euro kostend Straf- en Justitiecentrum een volgende stap in het beschermen van de heersende macht, om het justitieapparaat te perfectioneren, te centraliseren, veralgemeniseren en beter te beveiligen tegen gevaren van buitenaf. Door het bijeengaren van alle gerechts- en vervolgingsinstanties in één enkel gebouw, wordt een sneller, beter en veiliger functioneren van justitie gegarandeerd. De voordelen liggen voor de hand: kortere lijnen tussen verschillende ambten; minder ruimtes en in- en uitgangen om te bewaken et cetera. Op lange termijn betekent dat een snellere afwikkeling van rechtszaken en de capaciteit om sneller meer mensen te kunnen veroordelen. Daarbij maakt het bouwplan diverse stedelijke processen zichtbaar en grijpbaar, die de uitbreiding van deze stad zelf tot een extra beveiligde rechtszaal maken, waarin we permanent bewaakt en veroordeeld worden, en waar het gevaar om achter slot en grendel te belanden, concrete vormen aanneemt.

Tekenen van onrust

Toch is er sinds de aankondiging van de bouw van het justitiecentrum een groeiende onrust tegen de plannen te zien. Op de duizenden posters en stickers door de hele stad, in flyers en straatkranten, op spandoeken en geverfde en gespoten slogans op muren en nog op andere manieren, wordt nu al meer dan een jaar lang het idee besproken dat we dit project van de macht, met strijd moeten beantwoorden, een strijd die zich richt op het verhinderen van de bouw. Volgens de media is de consequentie van deze oproep tot sabotage van het justitieapparaat, tot de aanval en het verhinderen van de bouw, dat er tot nu toe 220 criminele daden plaatsvonden. De journalisten hebben het dan over verfbom-aanvallen, ingeslagen ruiten en brandende auto's. De staat ziet zich genoodzaakt, bouwbedrijven en planbureaus van deze subversieve gevaren bewust te maken, bepaalde personen en gebouwen speciaal te beschermen, en op het bij zich hebben van stickers tegen de bouw van justitiecentrum te reageren met huiszoekingen, en nu al aan te kondigen, dat de toekomstige bouwplaats de veiligste van de stad zal zijn.

De staat observeert de verschillende tekenen van onrust intens, omdat dat de directe communicatie door middel van woorden en

daden op straat is. Er wordt geprobeerd dit specifieke project als voorbeeld te nemen, om enerzijds duidelijk te maken dat we er allemaal door getroffen worden, aangezien de bestraffende blik van de rechter ons allemaal in het vizier heeft, en anderzijds om discussies uit te lokken, die waardevol zijn, en een scherpe kritiek op de uitbreiding van de controlestructuren van de staat te formuleren, te concretiseren en dan in de praktijk te brengen.

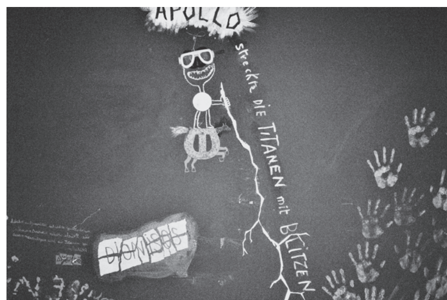
Dit kan alleen als de realiteit begrepen wordt zoals ze is: kunstmatig gefabriceerd, zeker niet onvermijdelijk en afhankelijk van regelingen en constructies die voor haar voortbestaan en verdere ontwikkeling verantwoordelijk zijn. Deze mogelijkheid de dagelijkse routine te belemmeren geeft een perspectief om de functionering aan te tasten en zo de geconstrueerde fabricatie tot wankelen te brengen.

Naar de aanval!
De aanval moet de karakteristieke basis van een strijd zijn, die insurrectionele momenten mogelijk kan maken. De aanval, want de verhindering van het justitiecentrum, is geen taak van de gemeente, maar iets dat in onze handen ligt. De aanval, omdat het altijd mogelijk en eenvoudig is, je eigen wil met de nodige moed en de nodige bekwaamheid te bewapenen en theorie en praktijk zo bij elkaar te brengen. De aanval, omdat alleen zo een conflict buiten onze eigen kaders kan treden en in een sociale context zichtbaar en algemeen wordt. Wil dit conflict niet de wegen van de politiek inslaan –het pad van delegatie en vertegenwoordiging, van compromis en onderhandelingen, van efficiëntie en getallen – maar ernaar streven sociale dynamiek te pushen, dan moeten directe, niet onderhandelbare, zelfbedachte middelen van het conflict en de communicatie gekozen worden.

Aangezien het de essentie van de revolte is divers en creatief te zijn, mogen onze ideeën en voorstellen geen starre vorm aannemen. Het idee van een onafhankelijke, flexibele en tijdelijke zelforganisatie kan voor sommigen de vorm en inhoud aannemen van een informele affiniteitsgroep, voor anderen is het misschien de graffiticrew, een straatbende of buurtvereniging. Dat wat het verbindende element is, is niet het idee van progressieve verandering, maar de samen gedeelde houding tegen de realiteit, die zich op een verdeelde vijand spitst. In tijden van groeiende crisis en repressie is al lang duidelijk geworden dat deze wereld geen andere positie voor ons over heeft, dan de schijt van anderen op te ruimen. Als we tot deze vernederingen niet bereid zijn, worden we in een van de vele cellen in de stad opgesloten.

Dat wat het verbindende element is, is niet het idee van progressieve verandering, maar de samen gedeelde houding tegen de realiteit

Geen hoop, geen illusie, geen tegen-utopie, geen voorstelling van een andere overheid, maar de wil voor een totale weigering is de drijvende kracht voor strijd. En deze strijd ziet er in zijn natuurlijke vorm niet anders uit dan door de straten van deze stad te trekken en ze op te fokken, de regulering van mensen- en productenstromen te onderbreken, en het concept van vandalisme weer inhoud te geven tegen uitsluiting en verdringing. In zo'n situatie is het alleen door verstoring mogelijk je deze stad eigen te maken.

Als deze verstoringsdrift vorm aanneemt, zijn spuitbussen, stoeptegels, betonscharen, aanstekers of breekijzers inwisselbare middelen in de handen van de muitende horde. Als anarchisten moeten we niet de arrogante illusie hebben, dat onze middelen en manieren verhevener zijn. Integendeel, we moeten het uitzwermen van de verschillende initiatieven stimuleren en starten, waarmee we ervoor zullen zorgen, dat de weigering in zijn verschillende verschijningsvormen keer op keer de hatelijke grimas van de stad krabt zonder angst voor contact en zo actueel en toegankelijk wordt.

Deze poging moet ermee verbonden worden, de intensiteit van een sociaal conflict uit het sociale terrein te beoordelen en door dat door te drukken een subjectief beleven van de gegeven realiteit en de toepasbaarheid van de eigen middelen en manieren te overwegen. Het einde van de sociale pacificatie tekent zich af door het einde van de illusie van het bestaande. Sociale conflicten zijn vaak irrationeel en niet door statistieken of media weer te geven, en communicatie is meestal het vruchtbaarst, waar mensen er voor open staan om sociale verbanden op straat te laten bestaan en geleefd te laten worden.

Onzekere experimenten
Door te focussen op een specifiek project van de macht en zijn handlangers kun je aanvallen daarop niet alleen concentreren, maar kun je ook gebruik maken van de concrete en lokale uitbreiding van de controle, in de vorm van de bouw van een gebouw om daarvan een proeflaboratorium te maken, om te kijken of, waar en hoe in een specifieke strijd een anarchistische minderheid een diffuse vermenigvuldiging van offensieve initiatieven kan aanmoedigen en organiseren.

Bij deze poging rijzen veel vragen, waarop geen eenvoudige antwoorden bestaan: kan de bouw van een op zichzelf staand gebouw voor een miljoenenstad een actiethema worden, ook voor de uitgeslotenen aan de randwijken?

Hoe kunnen we ruimtes en gelegenheid voor communicatie openen of ons deze ruimtes toe-eigenen, zonder van de straat in een afgesloten ruimte vast te komen te zitten?

Hoe kunnen we het alom vertegenwoordigde gevaar van de repressie van de kant van de politie maar ook van veel burgers – zonder ze buiten te sluiten – tegengaan en toch onze ideeën, voorstellen en onze tegenstand tot uiting te brengen?

Is het überhaupt mogelijk en nodig om mensen het zand van hun eigen illusies uit de ogen te strijken en ze uit het moeras van de passiviteit te trekken?

Wat voor een ideeën over informele organisatie van activiteiten van heel verschillende mensen, met heel verschillende motivaties en achtergronden hebben we?

En laat zich uiteindelijk met de strijd tegen internationaal opererende handlangers van de macht de revolte zich ook internationaliseren?

Hoe en waar antwoord te vinden op deze en verdere vragen vinden, is altijd een experiment.

door Anoniem

Ontstaan en verlies van het stedelijke volgens Murray Bookchin

Er zijn mensen die bekender worden na hun dood dan toen ze leefden. Veel bekende filosofen horen daarbij, zo ook Murray Bookchin. Dat heeft echter even geduurd voor hem. Toen hij in 2006, het jaar waarin hij stierf, over de lippen ging, was het vaak niet met alle plezier. Zelfs in anarchistische kringen had men het niet echt meer zo snel voor zijn opvattingen.

Er is echter een man die niet alleen een heel bekende linkse jongen is, maar die ook duidelijk maakt dat hij de opvattingen van Bookchin meer dan kan smaken. Het is de bekende Koerdische leider Abdullah Öcalan. Sinds Öcalan duidelijk maakt dat de werken van Bookchin één van zijn favoriete inspiratiebronnen zijn, gaan er nogal wat deuren open voor Bookchin die voordien gesloten bleven. Weg zijn de vele beschuldigingen aan het adres van Murray B. dat hij tot een sectaire vorm van libertair socialisme wou komen. Plots zien meer mensen het vernieuwende van zijn politieke en andere denkbeelden in.

Bookchin is al eerder de geschiedenis ingegaan als één van de bekendste anarchisten uit de vorige eeuw. Die bekendheid verwierf hij al in de tweede helft van de jaren zestig. Door zijn niet aflatende ijver, de vele interessante boeken die hij schreef, de reizen die hij maakte in Noord-Amerika en Europa, verkreeg hij in de tweede helft van de vorige eeuw de steun van vele revolutionaire anarchisten.

Het vernieuwende van zijn denken heeft veel te maken met zijn opvattingen over steden. Tussen 1965 en 1995 schreef Murray Bookchin drie uit de kluiten gewassen boeken over steden en stadsleven. Voorlopig is enkel het eerste van de drie boeken volledig vertaald in het Nederlands. In 1965 schreef Bookchin, onder het pseudoniem Lewis Herber, *Crisis in Our Cities*. Dat werd in het Nederlands vertaald als *Stikkende steden*, met als ondertitel 'Hun toenemende onleefbaarheid door: verontreiniging van lucht en water, psychische spanningen, geluidshinder, ziektedreiging, chaotisch verkeer.'

In 1974 schreef Bookchin *The Limits of the City*, en in 1987 *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship* dat hij in de jaren negentig geredigeerd uitbracht onder andere, vrij gelijkaardige titels. Het is dit derde boek dat ongetwijfeld het belangrijkste werk van de drie is, en hij zag het zelf ook als één van de sleutelwerken tot zijn denken.

Crisis in de stad

Stikkende steden, het boek uit de jaren zestig, komt verrassend weinig over als een standaardwerk van Murray Bookchin. Het is eigenlijk meer een opiniërend en journalistiek boek dan een filosofisch werk, het is ook één van zijn minst politieke werken, en een uitgebreid pleidooi voor meer menselijke gezondheid in stedelijke contexten. Hij zet zich in het boek af tegen de evolutie naar steeds meer stress en luchtvervuiling in de stadsstraten. Volgens Bookchin (1965) dreigt de auto bijvoorbeeld 'niet alleen handel en nijverheid van de stad te doen stikken, maar ook de talloze menselijke wezens die van haar straten gebruik maken en haar gebouwen benutten. In de weinige tientallen jaren dat de automobiel van een curiositeit is gepromoveerd tot een alledaags transportmiddel, heeft hij zich tot één der belangrijkste bronnen van luchtverontreiniging ontwikkeld.'

In geschriften van de jaren zestig maakt Bookchin duidelijk dat de VS niet alleen worstelen met een naderende milieucrisis, maar ook met een daaraan gerelateerde urbane crisis. In *Crisis in Our Cities* beschrijft hij vrij volledig de naoorlogse urbane trends in de VS, en de moeilijkheden die daarbij naar voren komen. In zijn eigen land, de VS dus, is men in minder dan een halve eeuw overgegaan van een vooral rurale context naar een erg urbane situatie. Niet alleen zijn steden sterk gegroeid, maar ze hebben zich ook samengeklonterd tot grote urbane gebieden, soms met 'een grootte van gehele staten'. In die samenklontering worden buitenwijken, dorpen en stadjes betrokken. Zo komt men tot een soort van grote urbane gordels die niet meer van doen hebben met het uitzicht van vroegere steden.

Het was echter die oude stedelijke context die Bookchin omarmde als vruchtbaar voor het culturele en politieke leven, de *city* als bijdragend tot de vorming van *citizenship*. Bookchin heeft het niet voor de plattelandsmentaliteit. Hij ziet in de geschiedenis ontstane steden niet als in de eerste plaats knooppunten voor handel, maar als plekken waar van traditie meer aan cultuur wordt gedaan: van plekken voor kunst en ruimte voor politiek handelen, tot het bouwen van indrukwekkende bouwwerken als onder andere kathedralen.

De nieuwe urbane trends vernietigen echter de urbane wereld waarvan 'ons intellectueel en fysiek welzijn' afhangt. 'De hele dag door ademt de stadsbewoner de schadelijke gassen uit de uitlaatpijpen van motorvoertuigen in, om niet te spreken van de vaste deeltjes, de gassen en de dampen die uit de schoorstenen van woonhuizen en fabrieken ontsnappen. (...) Zijn oren worden geplaagd door onafgebroken lawaai, zijn zintuigen stompen af door de grauwheid van het stadsmilieu en zijn werk dwingt hem meer en meer tot een zittend leven, zodat hij steeds minder gebruik maakt van zijn spieren.'

Gezondheidsproblemen komen dus meer naar voren in de moderne metropool dan op het platteland, ook al kan de plattelandsbewoner geconfronteerd worden met alle economische problemen van de stadsbewoner. Inderdaad kunnen in een eeuw waarin de Amerikaanse landbouw meer voedingsmiddelen produceert dan de consumenten kunnen kopen, de zorgen van de boer even groot, zo niet groter zijn dan die van de stadsmens. Maar de grote stad wordt onbestuurbaar, hoe groter de stad, hoe minder ruimte er ook is voor een praktisch werkende directe democratie.

In de grote stad zijn er 'te veel mensen, auto's en schoorstenen' geconcentreerd 'om een gezond leefmilieu mogelijk te maken'.

> Al in de jaren zestig was Murray Bookchin aan het wijzen op de gevaren van te veel koolstofdioxide in de lucht en de mogelijkheid dat het zorgt voor een opwarming

De kleine stad daarentegen is 'gespaard gebleven voor de opeenhopingen van mensen, het dichte verkeer en de massale luchtverontreiniging die in de grote stad zulk een zware last vormen. Zodra wij de grote stedelijke zones van de Verenigde Staten achter ons laten, is het leven veel minder gejaagd, zijn de mensen geringer in aantal en is de lucht opmerkelijk veel schoner.'

Maar de vergroting van de steden gaat na de jaren zestig onherroepelijk door. Murray Bookchin gaat dit de urbanisatie zonder steden noemen, 'the urbanization without cities', het verlies van de *citizenship* en de oorspronkelijke stedelijke contexten, de grote urbane gebieden die het stadsleven vernielen.

Nieuw urbanisme

Veel uit het boek Crisis in Our Cities focust op de voor handen zijnde literatuur over gezondheidskwesties in de Verenigde Staten van de jaren vijftig. Bookchin bespreekt in het boek wat er van onderzoeksresultaten zijn over groeiende luchtvervuiling, lawaai, nieuwe urbane ziekteverschijnselen, watervervuiling en riolering.

Het gros van het wetenschappelijk onderzoek wijst erop dat er een merkelijk slechte invloed is van de nieuwe urbane contexten op het menselijk lichaam. Stress en andere psychische problemen zorgen voor een minder aangenaam leven, gezond leven wordt minder evident. Dat stadsplanners zo'n grote ruimte geven aan de auto in de stad in plaats van aan openbaar vervoer vormt voor hem een probleem.

Bookchin schrijft in die tijd ook veel over het probleem met chemische bestrijdingsmiddelen in de landbouw, dingen die de leefomgeving en de voeding minder gezond maken. Urbane uitbreiding zorgt er ook voor dat waardevolle, hoog productieve landbouwgrond verloren gaat, grond die niet vervangbaar is. De hoge urbanisatiegraad zorgt er voor dat er veel zuiver grondwater verloren gaat. De grote steden hebben bovendien een grote impact op de lokale ecologie, ze genereren hun eigen 'micro-klimaten'. Het gebruik van fossiele brandstoffen in de urbane omgeving zorgt voor veel vervuiling en te veel koolstofdioxide. Vandaag kennen we koolstofdioxide als een broeikasgas dat zorgt voor de opwarming van de aarde. Al in de jaren zestig was Murray Bookchin aan het wijzen op de gevaren van te veel koolstofdioxide in de lucht en de mogelijkheid dat het zorgt voor een opwarming.

De 'ongelimiteerde stad' zorgt niet alleen voor ecologische pijnpunten en gezondheidsproblemen. Het stedelijke transformeert er ook mee in iets ongrijpbaars en mogelijk ook iets oncontroleerbaars, een kracht die ons te boven gaat en niet genoeg geworteld is in geografische en menselijke realiteiten.

De oplossing hiervoor ligt zeker niet in een terugkeer naar een agrarische vorm van samenleven. 'De westerse beschaving is volledig toegewijd aan een geürbaniseerde

manier van leven en een hoog ontwikkelde machinetechnologie. Zowel de stad als de industrie zorgen voor een onmisbare basis voor de vooruitgang van het moderne leven.' Daarom vereist een nieuw urbanisme heel nieuwe gedachten en praktijken.

Want hoe meer urbanisme nu, hoe minder stedelijkheid er aan te pas komt, dat wist ook Bookchin. Vanuit historisch-filosofisch of sociologisch oogpunt heeft het urbanisme dat tijdens de voorbije eeuw aan invloed gewonnen heeft duidelijk gefaald. Het lijkt er ook op dat dit urbanisme stevig in het zadel blijft zitten en ook binnen de Europese linkerzijde niet altijd zoveel gecontesteerd wordt. Veel van wat progressieve Europeanen proberen te doen is immers proberen in de marges van het bestaande urbanisme wat te rommelen, onder de noemer *realpolitik* en praktische oplossingen. Het visionaire denken van Bookchin over wat stedelijkheid zou moeten worden in de toekomst, wordt daarin behoorlijk genegeerd.

Naar een links urbanisme?
Het zo weleens genoemde 'nieuwe urbanisme', is sterk afgestemd op schaalvergroting en economische groei. De scheiding tussen urbaan en landelijk wordt op het vlak van bouwen soms sterk doorgetrokken, vermits er weinig ruimte is voor groen in de stad en ook hoogbouw met de bevolkingsaangroei meer op de politieke agenda komt.

Het 'nieuwe urbanisme' is niet alleen anti-ecologisch maar ook anti-stedelijk, het staat vijandig tegenover klassieke tradities van urbanisme in de geschiedenis. Bovendien staat het ook vijandig tegenover de politieke en sociale vormen van identiteit die de beste momenten van het stedelijk leven historisch hebben bepaald.

Hoe is het zo ver kunnen komen? Waarom was er zo weinig verzet tegen vanuit links en radicaal links? Het lijkt erop dat ook het gebrek aan verzet tegen het anti-ecologische urbanisme historisch is gegroeid, dat er binnen de linkerzijde al te weinig aandacht was voor het gegeven van historische stedelijkheid en constructieve vernieuwing van die stedelijkheid.

Karl Marx, één van de invloedrijkste linkse denkers, claimde nochtans dat de hele economische geschiedenis samengevat kan worden in de antithese tussen stad en platteland. Zo was Marx: hij begreep de geschiedenis graag als een dialectisch proces, waarbij tegenstellingen elkaar telkens weer opheffen *(aufheben)* in een synthese. Zo dacht Marx bijvoorbeeld ook dat een dictatuur van het proletariaat de antithese van de onderdrukking van het proletariaat zou worden, en dat dit dialectisch proces zou resulteren in een klasseloze samenleving. Dit idee is misschien wel het meest gekende filosofisch-dialectische idee van Marx, het lijkt me bovendien *één* van zijn niet geslaagde opvattingen. Bovendien is het nooit in de praktijk omgezet, want het was telkens weer een partij die zich opwierp als en zichzelf uitriep tot vertegenwoordiger van het proletariaat, en telkens ook weer een in naam linkse partij die zich, tegen de wens van een deel van het proletariaat in, inzette om een dictatuur te willen realiseren. Het idee van Marx dat de geschiedenis samengevat kan worden in de antithese tussen stad en platteland, is in elk geval weinig verder uitgewerkt, ook door vele denkers die zich op Marx beriepen.

Bookchin is één van de weinige sociale denkers die zich sterk geïnspireerd wisten door de geschriften van Marx en die ideeën rond stad en stedelijkheid verder uitwerkten, eerst als marxist maar later ook nog de hele tijd als sociale anarchist. In de marxiaanse traditie vinden we dit ook terug bij filosoof Henri Lefebvre en socioloog Manuel Castells, tegenwoordig ook veel bij schrijvers als David Harvey en de in België actieve socioloog Eric Corijn.

In 1974 verschijnt er, negen jaar na het verschijnen van *Crisis in Our Cities* van Murray Bookchin een tweede boek dat vooral focust op stad en stedelijkheid: The *Limits of the City*. Bookchin is intussen een naar hedendaagse normen heel bekende anarchist geworden, onder andere door zijn scherpe maar genuanceerde pen, filosofisch kritische commentaren en zijn utopische pleidooien om tot een post-schaarste samenleving te komen die uitgebreid gebruik maakt van nieuwe technologie als die voor wind- en zonne-energie. Hij gaat er van uit dat het gebruik maken van automatisering en nieuwe technologie een einde aan situaties van schaarste in de maatschappij met zich mee kan brengen. Met zijn ideeën over steden beïnvloedde hij in Nederland ook de ecologische Kabouters.

In zijn nieuwe boek merkt Bookchin op dat veel marxiaanse urbane analyse neerkomt op het reduceren van stedelijke kwesties tot 'wie bezit wat?' in de moderne stad en 'wie buit wie uit?'. De stad is echter meer dan een ruimte voor klassenconflict. Het is meer dan een connectie naar handel en verdeling van arbeid. Want de stad is van oorsprong ook een poging om tot creatieve gemeenschappen en culturele ruimtes te komen, een concentratie van menselijke energie die men op het platteland niet terugvindt vermits die energie meer verspreid en versnipperd is daar.

> Alhoewel de stad steeds meer het decor vormt voor de mens zijn of haar milieu, is er ook binnen de milieubeweging te weinig aandacht voor het stedelijke

Veel mainstream literatuur over stadsplanning komt vaak over als een tegendiscours voor marxistische urbane analyse. Bookchin vindt echter dat deze traditie zelf een aantal beperkingen incorporeert. Ze is bijvoorbeeld zonder uitzondering heel institutioneel ingesteld en utilitair gericht. Alhoewel de stad steeds meer het decor vormt voor de mens zijn of haar milieu, is er ook binnen de milieubeweging te weinig aandacht voor het stedelijke. En als die er wel is dan heeft Bookchin er volgens mij zelf toe bijgedragen dat die er meer gekomen is.

In *Limits of the City* schrijft Bookchin: 'Met de uitzondering van zure regen, zijn onze grootste zorgen over het milieu urbaan van aard en niet die zorgen die gerelateerd zijn aan rurale gebieden en wildernis. Wat het meeste indruk maakt op ons als om het milieu bezorgde individuen, dat is het cultiveren van tuinen in de stad of het gebruik maken van zonnecollectoren voor urbane wooneenheden… Wat mensen het meest fascineert, dat is wanneer we het platteland in de stad proberen te brengen als tuinen, of wanneer we alternatieve energiebronnen voor appartementsgebouwen gebruiken. Dat milieubeschermers deze specifieke urbane inbreng niet zien, heeft veel bijgedragen aan de marginalisering van hun ideeën.'

Vrijheid, politiek en historiek
Voor Bookchin maakt het stedelijke deel uit van een erfenis om meer vrijheid te bekomen, als tegengesteld aan een historische erfenis van onderdrukking. Ja, ook Bookchin denkt dialectisch. Hij ziet in de geschiedenis twee hoofdstromen: de erfenis van de overheersing en de erfenis van de vrijheid. Hij gaat er van uit bijvoorbeeld dat vroege steden misschien wel eerder tot stand kwamen doordat er culturele behoeften waren, dan dat er strikt economische of militaire behoeften waren.

Voor Bookchin moet de erfenis van de vrijheid, zowel op persoonlijk als op sociaal

vlak, langzaam verder uitbreiding vinden. Dat blijkt uit een poëtische tekst van zijn hand die na zijn dood teruggevonden wordt. Ze moet uitbreiding vinden, schrijft Bookchin, tot de erfenis van de vrijheid 'op een punt komt dat, doorheen de interactie, ze de erfenis van de overheersing absorbeert. De twee zullen uiteindelijk één worden, in de zin dat overheersing zinloos geworden zal zijn. De overheersing zal te irrationeel geworden zijn om de vrijheid nog te kunnen weerleggen of er tegenstand aan te bieden.'

Bookchin gaat er ook van uit dat die erfenis van de vrijheid politiek moet ingevuld worden, op een direct democratische manier die onder andere voortbouwt op vroege democratische en stedelijke besluitvormingsmodellen als die van het oude Athene, waar politieke filosofen als Aristoteles volop nadachten over democratie en hoe er mee om te gaan. Het denken van Aristoteles had inderdaad enige invloed op Bookchins politieke filosofie.

In zijn latere geschriften over stad en stedelijkheid gaat Murray Bookchin meer nadruk leggen op en de focus verschuiven naar de belichting van historische politiek en *citizenship*. Dat komt ook tot uiting in de herwerking van zijn in 1987 uitgebracht boek *The Rise of Urbanization and the Decline* of Citizenship. Bookchin komt daarin tot een synthese van zijn interesses in ecologie, urbanisering, gemeenschapsontwikkeling en democratische theorie.

In wat Bookchin vanaf midden jaren tachtig allemaal schrijft verschuift er één en ander. Hij toont minder interesse voor anarchisme en meer interesse voor politieke strategie van onderuit. Hij focust meer op het belang van direct democratisch denken en handelen als aanvulling op ecotopisch denken, sociaal-ecologische beweging/verandering en de ontwikkeling van gemeenschapsdenken.

Hij lijkt het steeds belangrijker te vinden om een politiek alternatief voor natiestaten uit te denken en verder uit te werken. Hij vindt dat alternatief in iets wat hij libertair municipalisme noemt, een strategie om op lokaal, gemeentelijk vlak veranderingen te bewerkstelligen. De politieke strategie van Bookchin gaat onder andere over het vormen van politieke studiegroepen en ook deelnemen aan gemeenteraadsverkiezingen. Het einddoel van het libertair municipalisme is daarbij het ontstaan van politieke communes, die met elkaar samenwerken binnen het kader van confederaties. Directe democratie, stedelijk denken en handelen en ook politiek gaan bij Bookchin allemaal in dezelfde hoed, en worden voorgesteld als complementair aan elkaar.

Directe democratie, stedelijk denken en handelen en ook politiek gaan bij Bookchin allemaal in dezelfde hoed, en worden voorgesteld als complementair aan elkaar

Het ontstaan van de moderne megastad heeft mensen politiek helemaal machteloos gemaakt in hun eigen leefomgeving. Bookchin wil een poging ondernemen om die machteloosheid te doorbreken. In tegenstelling tot veel andere libertaire socialisten staat Bookchin een stuk positiever tegenover het idee van machtsverwerving. Waar hij zich echter blijft tegen afzetten is het ontstaan van wat hij ziet als sociale hiërarchie. Het is een taalspel waar veel anarchisten hem niet in willen volgen. Machts- verwerving in stedelijke wijken met daar een strategie aan gekoppeld van deelname aan gemeenteraadsverkiezingen? Hoezo, dat? Bij Bookchin verschuift de locus van verzet van de werkvloer naar de wijk en de gemeente, een verschuiving in denken en handelen waar radicale syndicalisten het over het algemeen moeilijk mee hebben.

Volgens Bookchin zijn er in de geschiedenis veel voorbeelden geweest van dat waar politiek vooral over zou moeten gaan: sociaal verzet tegen het centralisme van staten. Van rebellerende dorpen tot boerenweerstand tot verschillende stedelijke en gemeentelijke revolutionairen die communale vrijheden verdedigden.

Murray Bookchin in 1987: 'geloof in autonomie, regionale en lokale identiteit, en de empowerment van mensen [*citizens*] gingen ver in de periode vanaf de late middeleeuwen tot betrekkelijk recente tijden'.

Momenteel zien we dat terug opduiken, denk ik. Na het Zapatistenverzet in Chiapas kwam bijvoorbeeld het grootschalige verzet van linkse Koerden in grote delen van Turkije en Syrië. Maar ook in het zuiden van Europa lijkt er mij opnieuw meer ruimte voor te komen. We beleven boeiende tijden.

door Rafa Grinfeld

Bronnen:
Lewis Herber (pseud. Murray Bookchin), *Stikkende steden* (Amsterdam 1965).
Murray Bookchin, *The Limits of the City* (1974).
Murray Bookchin, *Urbanization Without Cities. The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship* (Montreal 1992).
Murray Bookchin, '*The Twilight Comes Early*' (november 2004), door mij vertaald als 'De deemstering komt vroeg' (2006) op: http://libertair.blogspot.be/2006/12/de-deemstering-komt-vroeg.html.
Damian F. White, *Bookchin. A Critical Appraisal* (London, 2008).

vrije bond
anarchistische zelforganisatie

Werking Solidariteitskas en **Uitgangspunten Vrije Bond**

Word lid van de Vrije Bond!
En ontvang Buiten de Orde vier maal per jaar thuis!
Contributierichtlijnen per maand:
Inkomen 0 t/m 500:
2,- per maand
Inkomen 500 t/m bijstand:
4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minumumloon:
6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
8,- per maand
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.nl/word-lid

Of

Word abonnee van Buiten de Orde!
Een abonnement kost 15,- per jaar
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.org/buitendeorde/abonnement

Je contributie- of abonnementsgelden kun je overmaken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
T.n.v. de Vrije Bond, te Amsterdam

Werking Solidariteitskas

A) Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakingsuitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

B) Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

C) Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal 1.000,- euro* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D) Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

E) Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

F) Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal 500,- euro*.

G) Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie.

H) Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Leden Vergadering bepaald. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie.

Uitgangspunten Vrije Bond

1) De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2) De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
– de gelijkwaardigheid van alle mensen;
– de autonomie van het individu;
– zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
– een goed milieu en een vitale natuur;
– de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied;
– de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3) De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4) Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.

5) De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

6) De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7) De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

Contact: secretariaat@vrijebond.nl | vrijebond.org | T: 085 8778958
solidariteitskas@vrijebond.nl | Postbus 1138 | 3500 BH Utrecht

Worsteling

Die foto van dat arme kind aan de vloedlijn. Op de buik. De armen langs het lichaam. Dat rode shirt, de schoentjes. Levenloos. Of het meisje met de groene broek, drijvend, ergens in het azuurblauwe water van de Middellandse Zee. Twee harde, onbarmhartige getuigenissen van wat mensen een ander aandoen als ze hun eigen leven, hun bezit, hun rijkdom, hun moraal barricaderen achter bijna onneembaar hoge muren en hekken. De ellendige dood van die twee kinderen vormt daarvan het sluitstuk of, zo je wilt, de laatste nagel in de verdedigingsmuur.

Ik heb me lang afgevraagd of het wel juist is, de publicatie van dergelijke foto's. Zou het om de foto van een verdronken Nederlands kind op het strand bij Egmond aan Zee gaan, de wereld zou te klein zijn. Uit piëteit met de ouders en nabestaanden, uit mededogen met degenen die verdriet hebben. De media zou sensatiezucht worden verweten en er zouden grote woorden vallen als 'liefdeloosheid', 'geen respect voor de persoonlijke levenssfeer' en 'aantasting van het recht op privacy'. De reactie zou hoogstwaarschijnlijk niet anders zijn als het om de foto van een verdronken Nederlands kind, drijvend in de Middellandse Zee ging. Wat dat betreft speelt, in tegenstelling tot de nationaliteit, de locatie geen rol. Ook dan roept publicatie veel weerstand op. Heb je dan helemaal geen gevoel in je bast? Hoe kun je dat nu maken tegenover de ouders, broertjes en zusjes?

Wanneer zou publicatie dan wel geaccepteerd worden? Als dat Nederlandse kind 'op de vlucht' verdronken is? Als het een van de ongelukkige slachtoffers is van een schipbreuk; de ondergang van een krakkemikkige boot die, terwijl hij om de huizenhoge hekken van fort Europa vaart, voortijdig zinkt? Is in zo'n geval het belang van het aantonen van een maatschappelijke misstand groot genoeg om het wel te doen? Groter dan het persoonlijk belang? Want dat is het argument waarop de redacties van nieuwsmedia zich meestal beroepen.

Ik weet het niet. Ik zie nog steeds dat arme kind en de media die er allerlei schreeuwteksten omheen plaatsen – iets waar dat kind niet om gevraagd heeft – en stel me voor dat ik de vader ben. Dan maakt het voor mij niet uit dat het een kind uit een ver land is, dan zie ik mijn eigen kind, dat in tegenspraak tot hartverwarmende, liefdevolle gedachten en herinneringen, gereduceerd is tot een tweedimensionaal, kaal hoopje ellende op een kil, onleefbaar strand. Een lijkje. Veraf en toch zo dichtbij. Onherstelbaar. Dood. Ik eigen me het recht toe dat alleen ík mijn kind zo mag zien, en zijn moeder, niemand anders. Een kind hoort niet te sterven en zeker niet 'en public'. Maar daar staat lijnrecht tegenover dat ook ik wil dat de wereld niet onwetend blijft van slachtoffers van oorlog, armoede en onrecht. Ik voel bewondering voor fotografen die met gevaar voor eigen leven conflicthaarden opzoeken om verslag te doen van de ellende die mensen overkomt. Zonder aandacht, geen besef, geen verandering. En het is natuurlijk een zeer krachtig beeld ... zo'n kind. En toch ... als het mijn eigen kind was. Ik weet het niet. Ik weet het echt niet.

uw vriend, Peter Lenssen

vrije bond
anarchistische zelforganisatie